

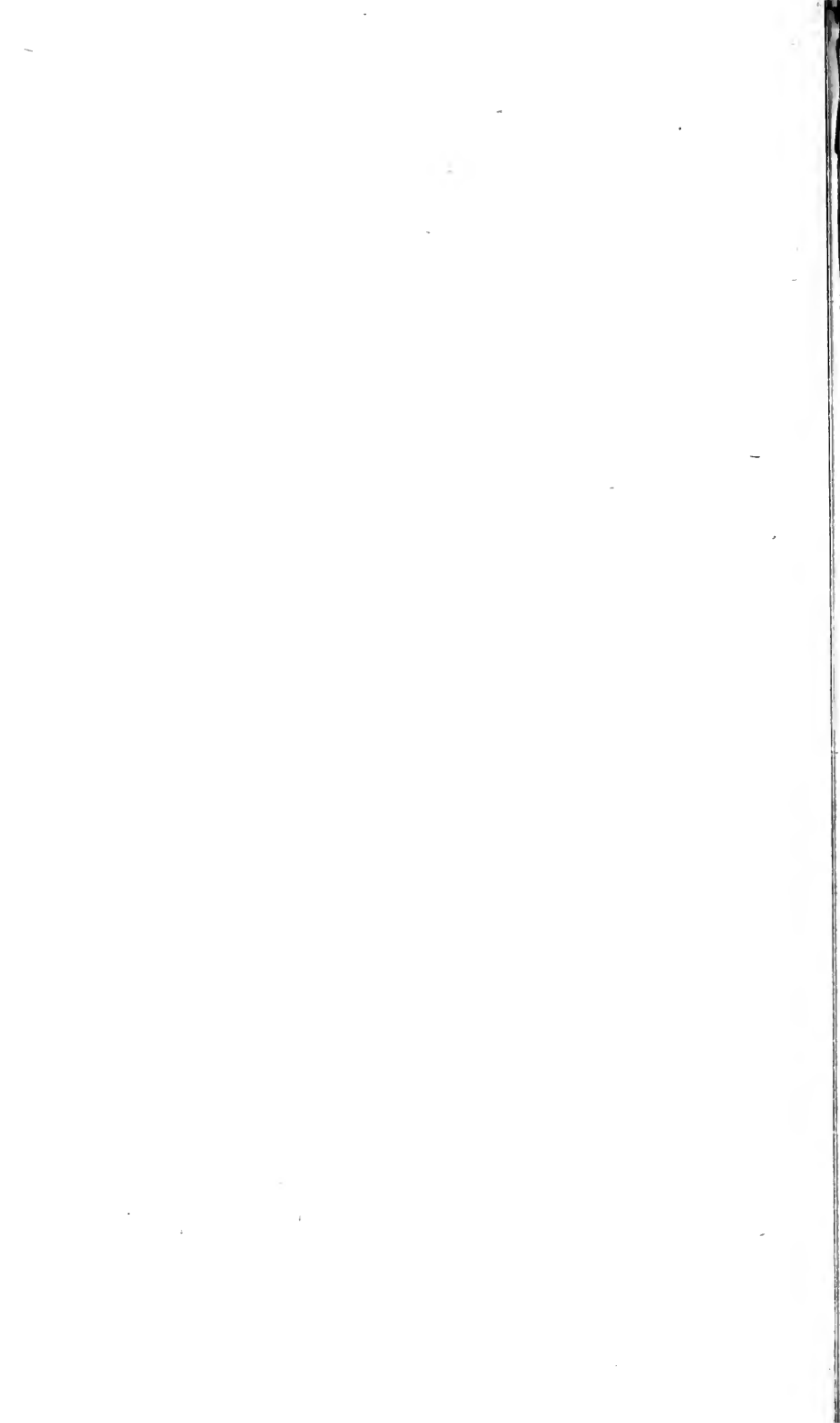
3 1761 04940987 3

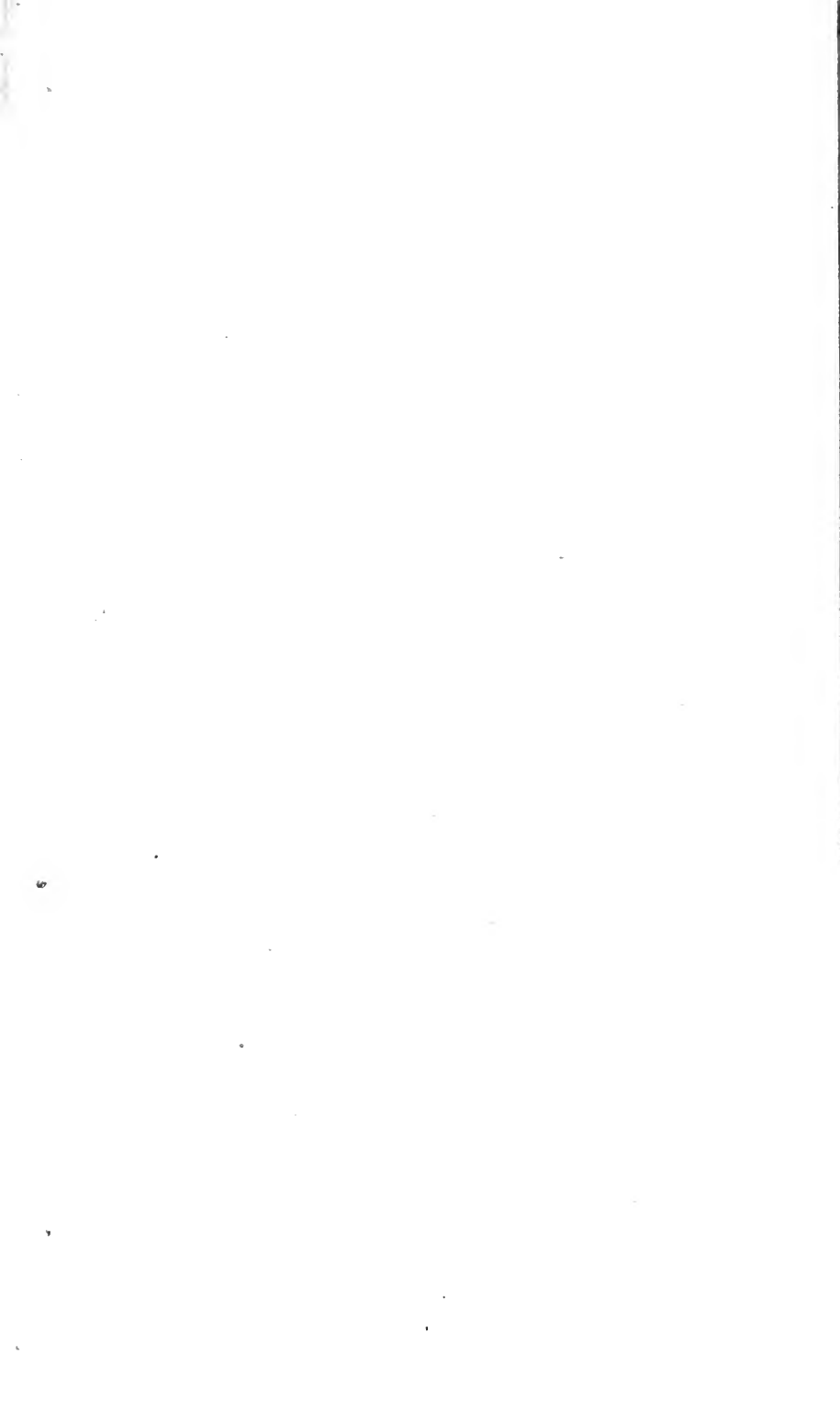
Presented to the
LIBRARY of the
UNIVERSITY OF TORONTO
by the
INSTITUTE FOR
CHRISTIAN STUDIES

INSTITUTE FOR CHRISTIAN RESEARCH
DISCARD
TORONTO, ONTARIO, CANADA

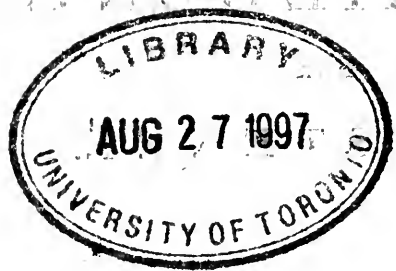
BR
143
.13
v.10

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY
RECEIVED

AUG 27 1997

A L G E M E E N E
K E R K E L I J K E
G E S C H I E D E N I S,

D E R

C H R I S T E N E N ,

D O O R

I J S B R A N D V A N H A M E L S V E L D .

T I E N D E D E E L .

M E T P L A A T E N .

T E H A A R L E M B I J
F R A N Ç O I S B O H N ,
M D C C C V .

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

RESEARCH REPORT

NO. 1

1950

1950

RESEARCH REPORT

PHYSICS DEPARTMENT

1950

1950

1950

1950

I N N O U D

VAN HET

TIENDE DEEL.

DER DREDBOEK.

Bevattende het derde tijdperk; van de regeering van den Keizer KONSTANTYN den Grooten, in het begin der vierde eeuw, tot de opkomst van MOHAMMED, in de zevende eeuw.

TIENDE HOOFDSTUK.

Korte schets der Wereldlijke Geschiedenis, van den ondergang van het Westersch Keizerrijk, tot de *Hegirah*, of vlucht van MOHAMMED. Van het jaar 476, tot 622. . . . . Bladz. 1.

ELFDE HOOFDSTUK.

Staat der Geleerdheid. Uitbreiding van het Christendom. Bekeering van Heidenfche Volken. Staat der Jooden. . . . . Bladz. 27.

TWAALF-

I N H O U D.

T W A A L F D E H O O F D S T U K.

Staat der Geestelijkheid. De Geestelijkheid aan den Vorst onderworpen. Huwelijken der Geestelijkheid. Haar rijkdom, aanzien en heerschzucht enz. . . . . Bladz. 110.

D E R T I E N D E H O O F D S T U K.

Roomsche Pausen. Kerkelijke Wetten. Monniken. Monniken-orden. . . . . Bladz. 166.

V E E R T I E N D E H O O F D S T U K.

Toestand van den Christelijken Godsdienst, en Godsdienstleere. – Voortgang der oude Godsdienst-twisten met de Ariënen, Semi-Pelagiënen enz. Nieuwe twisten; NESTORIUS, EUTYCHES, Monophyfiten, enz. . . . . Bladz. 257.

KERKELIJKE GESCHIEDENIS.

DERDE BOEK.

BEVATTENDE HET DERDE TYDPERK; VAN DE
REGEERING VAN DEN KEIZER KONSTANTYN
DEN GROOTEN, IN HET BEGIN DER VIERDE
EEUW, TOT DE OPKOMST VAN MOHAM-
MED, IN DE ZEVENDE EEUW.

TIENDE HOOFDSTUK.

*Korte schets der Wereldlijke Geschiedenis, van den
ondergang van het Westersch Keizerrijk; tot de
Hegirah, of vlucht van Mohammed. Van het
jaar 476, tot 622.*

Toen het *Romeinsche* Keizerrijk in het Westen, onder AUGUSTULUS, in het jaar 476, een einde nam, regeerde in het Oosten te *Konstantinopolen* ZENO, die zijnen Zoón LEO II. was opgevolgd (*). De Geschiedenis maakt dezen Vorst af, als bezoëld met allerhande misdaden, gierig, wellustig, en wreed. Dit zoo zijnde, behoeft men zich niet te verwonderen, dat de haat zijner onderdanen menig-
vul-

III
BOEK
X
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476:
tot 622.
Regering
van Kei-
zer ZENO.

(*) Zie *Deel V. Bladz. 68.*

III
BOEK
X
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

vuldige oproeren verwekte en begunstigde. Hij werd door **BASILISKUS** in het jaar 475 uit het Rijk verdreven, maar na 20 maanden op den Troon hersteld zijnde, liet hij dezen van honger sterven, en noodzaakte deszelfs Zoon **MARCUS**, den Geestelijken Staat aan te nemen. Ondertuschen verbeterde **ZENO** zijne ondeugden niet, en 'er ontstonden nieuwe oproeren, ook verwoestten de *Gothen* alle de Wingewesten des Rijks, tot voor de poorten van *Konstantinopolen*. Hij stierf aan eene beroerte, in het jaar 491, na eene regeering van 17 jaaren. Ondertuschen kan zijn ijver, om de Godsdiensttwisten, welke onder zijne regeering zeer hevig waren, bij te leggen, veel invloed gehad hebben op het ongunstig oordeel, hetwelk van hem geveld wordt; door zijne pogingen tot vrede, bijzonder door zijn geschrift *Henoticon*, mishaagde hij aan alle de partijën, en kwam bij allen in haat (*).

VAN ANA-
STASIUS.

Zijn Opvolger **ANASTASIUS** kweet zich als een nuttig Vorst voor het Rijk. Hij legde zich met ijver toe op de Staatszaken, betoonde geene zucht voor vermaaken, was zuinig en weldadig, en bände alle aanbengers van zijn Hof. Ook schafte hij de barbaarsche gevechten van menschen met wilde beesten geheel af, als ook het verkopen der ambten, en deed eene belasting ophouden, het *Chrysfargyrum* geheten, die even schandelijk was voor de regeering, als haatlijk en nadeelig voor het volk;

tot

(*) **MARCELL.** in *Chron.* pag. 32. **CASSIOD.** in *Chron.* pag. 368. enz.

tot veiligheid van den omtrek van *Konstantinopolen* III
 bouwde hij den zoogenoemden langen muur, van BOEK
 de ééne zee tot de andere, voorzien van torens op X
 bekwame afftanden. Maar, in zijne latere jaaren, Hoofdst.
 en na zijne dood, werd hij als godloos en wreed na C. G.
 zwart gemaakt. Hij wilde aan alle de Godsdienst- Jaar 476
 partijèn in zijn land de zelfde rechten en vrijheden tot 622
 toestaan; daaröm noemde men hem éen' Ketter, en omdat hij de twistzucht der Bischoppen beteugelde, een' vervolger der Rechtzinnigen. Een Chronijk-
 schrijver der Vde eeuw, VICTOR TUNUNENSIS (*), legt hem ten last, dat, op zijn bevel, te *Konstanti-
 nopolen*, de Euängeliën zijn verbeterd geworden. Doch, behalven dat deze Schrijver tegen hem was ingenomen, en als te ver van *Konstantinopolen* le-
 vende, in een zoo geheel onwaarschijnlijk bericht, geene genoegzame geloofwaardigheid heeft, is 'er een geheel tegenstrijdig verhaal van éénen zijner
 tijdgenoten (†), volgens hetwelk MACEDONIUS, Bischof van *Konstantinopolen*, wegens zijne ver-
 valsching der Euängeliën en ééne plaats van PAULUS, 1 *Tim.* III. 16, op aanstoken van eenen *Eu-
 zychiëanischen* Bischof, door dezen Keizer zal af-
 gezet zijn. Waarschijnlijk hebben partijèn over en weder malkanderen iet dergelijks verweten, en de Keizer is daar in betrokken geworden. Nooit liep het geweld der Godsdiensttwisten, of liever de woede der dweepzucht, zoo hoog als thans. Een legioert
 Mon-

(*) *In Chron. p. 326. CANIS. Lectt. Ant. T. I.*

(†) *LIBERATUS in Breviario Cap. 19.*

III Monniken, uit *Syrië* overgekomen, zette geheel
 BOEK *Konstantinopolen* in verwarring. Men moordde,
 X plunderde, en mishandelde de andersgezinden. In
 Hoofdst. het jaar 511 werd ANASTASIUS, bij voortgelijken op-
 na C. G. loop, genoodzaakt, zich te verschuilen, en kon het
 Jaar 476. volk ter nauwernood stillen, dan door zich aan
 tot 622. hetzelfde te vertonen, zonder de Keizerlijke eerteke-
 nen, verklarende bereid te zijn, om de regeering af
 te staan. VITALIANUS verscheen, ter bescherming van
 het waar geloof, zoo als het heette, in het jaar
 510 voor *Konstantinopolen*, en werd met moeite af-
 geweerd. Het Rijk, door alle deze oproeren ver-
 zwakt, werd straffeloos door de *Persfen* en andere
 vreemde volken verwoest. Onder zoo vele verwar-
 ringen overleed ANASTASIUS, in het jaar 518, na
 eene regeering van 27 jaaren en twee maanden, in
 den hoogen ouderdom van 80 jaaren.

JUSTINUS. Zijn Opvolger JUSTINUS wordt als een god-
 vruchtig Vorst geprezen, dewijl hij de *Katholijken*
 voorstond, en den Ketteren hunne Kerken ontnam.
 Hij was de Zoon van een' dagloner, en door
 zijne dapperheid van herder soldaat, en langs
 alle trappen Bevelhebber der lijfwacht geworden;
 ook kon hij lezen noch schrijven. Echter wist
 hij zijne waardigheid behoorlijk te handhaven; er-
 nam TZATHIUS, Koning der *Laziërs*, in zijne
 bescherming tegen de *Persfen*, wier Koning hem
 eenen bestendigen vrede aanbod, indien hij des-
 zelfs Zoon en bestemden Opvolger tot Zoon wil-
 de aannemen, hetwelk JUSTINUS, op raad zijner
 Staatsdienaren, van de hand wees, opdat niet de-
 de-

deze Prins daar door te eenigen tijde gelegenheid zou nemen, om aanspraak te maken op het Romeinsche Rijk.

III
BOEK
X

Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

JUSTINUS had zijn' Zusters Zoon, JUSTINIANUS, doch die eigenlijk van slaafsche afkomst was, in het jaar 524 tot *Cesar*, of aanstaanden Rijkserfgenaam, en in het jaar 527 tot werklijken Medekeizer aangenomen, en overleed in hetzelfde jaar, hebbende 77 jaaren geleefd, en 9 jaaren geregeerd. Onder JUSTINIANUS, die hem terstond opvolgde, scheen het Keizerrijk zijne krachten eenigzins te herwinnen, hoewel niet zoodanig, dat deze voorspoed duurzaamheid beloofde, hoe zeer men dezen Keizer den naam van den *Grooten* waardig keurde, meer nogthans om het gene anderen in zijnen naam; dan het gene hij zelf verricht heeft. Zijn voornaamste Veldheer was BELISARIUS, die meermalen de *Persen* met voordeel bestreed, in het jaar 534 het Rijk der *Wandalen* in *Afrika*, benevens *Corfica* en *Sardinië*, onderbragt, en voords met de *Oostgothen* gelukkig oorloogde, welken oorlog een' ander Veldheer, NARSES, een gesnedene, maar een man van groote bekwaamheden, door het veröveren van hun Rijk, in het jaar 553, ten einde bragt, waar door JUSTINIANUS Heer werd van geheel *Italië* en *Sicilië*. Doch, niettegenstaande deze luisterrijke overwinningen, had JUSTINIANUS te veel zwakheid in zijn karakter, en hij liet zich door zijne Gemaalin THEODORA, die te vooren toneelspeelster geweest was, eene looze en trotsche vrouw, van slechte zeden, te veel regeeren. Hij was ongemeen roemzuchtig,

JUSTINIANUS.

III en daarom slichter van menigvuldige prachtige ge-
 BOEK bouwen, en heerlijke Kerken, onder welke de Kerk
 X te *Konstantinopolen*, aan de Heilige SOPHIA gewijd,
 Hoofdst. na C. G. nog heden in wezen, voornaamlijk uitmunt. Tot
 Jaar 476. goedmaking van de kosten dezer gebouwen en van
 tot 622. zijne zwaare oorlogen, was hij genoodzaakt, zijne
 onderdanen met drukkende belastingen te bezwaaren.
 Zijne Staatsdienaars pleegden menigvuldige onrecht-
 vaardigheden, welke hij of niet opmerkte, of ten
 minsten niet behoorlijk strafte. Hier kwam bij, dat
 de Rijks-onderdanen geheel verbasterd en ongereg-
 geld, de soldaaten zonder behoorlijke tucht, meest
 vreemdelingen, en dus in het algemeen alle hulp-
 middelen en steunsels des Vaderlands zeer verzwakt
 waren. Bovendien mengde JUSTINIANUS zich te
 diep in de heerschende verschillen en partijschappen,
 niet alleen Godsdienstige, in welchen hij eerst, met
 grooten ijver, de *Katholijken* begunstigde, maar in
 het laatst van zijn leven den naam van *Ketter* niet
 ontgaan kon; maar ook in de partijschappen, die
 thans plaats grepen onder het volk van *Konstantino-
 polen*, ten aanzien van die genen, die, op de open-
 bare spelen, met wagens om den prijs reden; het
 één en ander gaf meermalen aanleiding tot hevige
 oproeren; in één van welchen, in het jaar 533, JUS-
 TINIANUS ongetwijfeld zijn Kroon zou verloren
 hebben, indien niet de moed van THEODORA, en
 het beleid van BELISARIUS, die 30,000 oproerigen
 versloeg, hem gered hadden. BELISARIUS sloeg ook de
Bulgaren terug, die hunne strooperijen tot voor de
 poorten van *Konstantinopolen* hadden voortgezet;
 doch

doch aan welken de Keizer nog geld gaf, om hen
 over den *Donau* terug te doen keeren, zoo als hij
 ook aan de *Perser* in vreedstijden een jaargeld be-
 loven moest. De voornaamste roem van dezen Vorst
 is gelegen in het Wetboek, hetwelk hij door TRE-
 BONIANUS en andere Rechtsgeleerden heeft laten
 vervaardigen, zijnde door hem, in het jaar 529,
 onder den naam van zijnen *Codex*, uitgegeven eene
 verzameling van de Wetten der Keizeren, van
 ADRIANUS, tot op de zijne toe; doch in het jaar
 534 verscheen eene nieuwe vermeerderde en verbe-
 terde uitgave, in XII Boeken, (*Codex repetitæ lec-
 tionis*,) in het licht, welk Wetboek tot heden toe
 in vele Landen van *Europa* in aanzien is gebleven.
 Vervolgens vervaardigden TREBONIANUS en XVI
 andere Rechtsgeleerden, een soort van *Samenstel der
 Romeinsche Rechtsgeleerdheid*, bij wijze van Uit-
 trekzels uit de Schriften van de oude Rechtsgeleer-
 den, in *vijftig Boeken*, onder verscheidene Tijfels
 of Opschriften, welk samenstel de Keizer naar de
 verdeling der onderwerpen, *Digesta*, en naar zijne
 volledigheid, *Pandectæ*, (eigenlijk *πανδεκτης*,)
 noemde. Ten zelfden tijde stelde TREBONIANUS,
 met behulp van twee andere Rechtsgeleerden, *de
 eerste beginselen der Romeinsche Rechtsgeleerdheid*
 op, in IV Boeken, (*Institutionum Juris Libri
 IV.*) Eindelijk liet de Keizer nog zijne nieuwste
 Wetten, (*Novellæ*,) van het jaar 533 tot 559,
 hier bijvoegen. Deze stukken maken gezamenlijk
 het groot Wetboek van JUSTINIANUS uit, (*Corpus
 Juris Civilis Romani.*) In hetzelfde zijn de *Codex*

III
 BOEK
 X
 Hoofdst.
 na C. G.
 Jaar 476.
 tot 622.

III en *Novella*, beiden in het eerste Boek eene Hoofd-
 BOEK bron voor de Kerkelijke Geschiedenis, onder deze
 X Tijtels: *Van de allerhoogste Drieëenheid; van het*
 Hoofdst. *Katholijk Geloof, en dat niemand zal bestaan open-*
 na C. G. *bare twisten over hetzelfde te verwekken; van de*
 Jaar 476. *hoogheilige Kerken, derzelver goederen en voorrech-*
 tot 622. *ten; van de Bisdommen en Geestelijken, (clerici;) van de genen, die arme weezen opvoeden; van Monniken; van geoorloofde of verbodene huwlijken der Geestlijkheid enz.; van de Bischoppelijke Rechtbank; van Ketteren, Manicheën, en Samaritanen; tegen den tweeden Doop; van de Afvalligen; van de Jooden en Hemel-verëerers; dat geen Ketter, Jood of Heiden, een' Christelijken Slaaf bezitten of besnijden zal; van de Heidenen en Offeranden; van de genen, die in de Kerken vluchten, en daar in vrijgelaten worden enz.*

Van JUS- JUSTINIANUS, in het jaar 565, na eene regeering
 TINUS II. van ruim 38, en in den ouderdom van 84 jaaren overleden zijnde, had tot zijnen Opvolger JUSTINUS II, onder wiens regeering het Rijk, door den inval der *Langobarden*, een goed gedeelte van *Italië* weder verloor, wordende het overgeblevene voortaan bestuurd door eenen *Exarch*, of Stadhouder, die te *Ravenna*, aan de *Adriätische Zee*, zijn verblijf hield, van waar de naam van *Exarchaat van Ravenna* aan die Landstreek gegeven werd. Aan dezen *Exarch* waren de Hertogen van *Rome* en *Napels* ondergeschikt; zijnde de geheele vorm van regeering te *Rome* veranderd. De Raad te *Rome* bestond niet meer; de *Consuls* waren afgeschafte; en de

de voornaamste ſteden werden door *Duces* of Her- rogen beſtuurd. JUSTINUS was een zwak Vorst; hij had eenen zwaaren oorlog met de *Perſen* te voeren, die wel 20 jaren geduurd heeft. Met de *Turken*, die aan de *Don* woonden, en met de *Ava- ren*, had hij gedurige moeilijkheden. Dit alles baarde hem zoo veel verdriet, dat hij in eene krankzinnigheid verviel, waar door het Staatsbeſtuur in het jaar 574 aan TIBERIUS werd opgedragen.

III
BOEK
X
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Deze TIBURIUS volgde hem, bij zijn overlijden, in het jaar 578, op. Den vrede van de *Avaren* gekocht hebbende, wendde hij alle zijne pogingen tegen de *Perſen*, van welken hij, door zijnen Veldheer MAURITIUS, alles heröverde, wat zij te voren bemagtigd hadden. TIBERIUS, zijne zwakheid van ligchaamsgeſtel gevoelende, gaf zijne Dochter KONSTANTINA aan MAURITIUS ten huwelijk, en overleed den volgenden dag, in het jaar 582, hebbende slechts 3 jaren en 10 maanden geregeerd, en wordende, wegens zijne goede hoedanigheden, zeer van zijne onderdanen beklagd.

Van TI-
BERIUS.

MAURITIUS wordt geprezen, als een deugdzaam en godvruchtig Vorst, die de zaken des Rijks getrouw en ijverig behartigde; alleen kleeft hem de ſmet van gierigheid aan. Hij zette den oorlog tegen de *Perſen*, met wakkerheid, voort. Eene in dat Rijk voorgevallene Staatsömwenteling, bragt hem eindelijk den vrede toe. De *Perſiſche* Vorst KHOSROU of CHOSROËS, die tot hem den toevlucht genomen had, werd door MAURITIUS, gewapenderhand, op den Troon herſteld. Niet zoo gelukkig

MAURI-
TIUS.

III' was de Keizer tegen de *Avaren*; deze hadden vele
 BOEK Romeinen gevangen gemaakt, welken MAURITIUS
 X niet wilde loskopen, waar op zij allen door deze
 Hoofdst. na C. G woeste Volken werden vermoord. Dit verbitterde
 Jaar 476. de gemoederen des Krijgsvolks, hetwelk buitendien
 tot 622. de strenge krijgstucht niet dragen kon, en in het
 jaar 602 aan het muiten sloeg, FOKAS, eenen hop-
 man, tot Keizer uitroepende; welke wreedäart niet
 alleen zijnen wettigen Vorst MAURITIUS ter dood
 liet brengen, maar, met eene verfoeilijke onmensch-
 lijkheid, eerst zes van deszelfs Zoonen, voor 'sVa-
 ders oogen, slachten. Gelaten en christelijk ver-
 droeg MAURITIUS zijn lot; men hoorde hem alleen,
 met onderwerping aan den Godlijken wil, de woor-
 den van den Psalmdichter herhaalen: „Heere! gij
 zijt rechtvaardig, en elk van uwe oordeelen is
 recht!” MAURITIUS heeft 20 jaren geregeerd.

FOKAS. Terwijl de Rijksverweldiger FOKAS, die ons als
 een monster van wreedheid en wellust beschreven
 wordt, zich in wellusten en het bloed zijner onder-
 danen baadde, verwoestte de *Perfische* Koning
 KHOSROU of CHOSROËS, de wapenen opvattende,
 onder voorwendzel van den moord van MAURITIUS
 te willen wreken, genoegzaam alle de *Asiatifche*
 Wingewesten; tot dat een nieuwe opstand, in het
 jaar 610, FOKAS van kroon en leven beroofde, en
 HERAKLIUS, tot hier toe Landvoogd van *Africa*,
 op den Troon plaatste.

HERACLI- HERACLIUS; die een verzwakt Rijk te besturen
 US. kreeg, was, in het eerst, buiten staat, om de voort-
 gangen der *Perfische* wapenen te fluiten. In het
 jaar

jaar 614 vermeesterden de *Persen* *Jerusalem*, alwaar duizenden van Christenen het leven verloren; zij verbrandden hier het zoogenoemde Heilige Graf, en alle de andere Kerken; en sleepten den *Patriarch* ZACHARIAS, met ontallijke inwoneren, gevangen mede; ook namen zij het gewaande Kruis van CHRISTUS mede, met alle overige Kerkenvaten en Heiligdommen. Toen zij eindelijk tot *Chalcedon*, tegen over *Konstantinopolen*, aan de Kust van *Asië*, waren doorgedrongen, verzocht HERACLIUS, in het jaar 615, hunnen Koning om vrede, hetwelk door denzelfden trotschlijk verworpen werd, terwijl de nood des Rijks ten hoogsten top steeg, toen de Vorst der *Avaren* in het jaar 618 in *Thracië* viel, en *Konstantinopolen* belegerde. Midlerwijl hadden de *Persen* ook *Egypte* uitgeplunderd; wanneer een nieuw voorstel van vrede, van wege den Keizer, door CIOSROËS hier mede zal beëntwoord zijn: dat hij hetzelfde niet eer kon aannemen; vóórdat de Christenen hunnen gekruisten God verloochenen, en met de *Persen* de Zon aanbidden zouden; hoewel dit laatste verhaal, als zijnde van laater *Grieksche* Schrijveren, aan twijfeling onderhevig is. HERACLIUS, tot dit uiterste gebragt, liet de Westersche Wingewesten des Rijks aan zich zelve over, kocht den vrede van de *Avaren*, en verzamelde zijne overgeblevene krachten tegen de *Persen*, waar toe hij zelfs de Kerkfieraaden van goud en zilver besteedde, zich in het jaar 618 in persoon aan het hoofd zijns legers gesteld hebbende. Het geluk begunstigde zijne pogingen. De *Persen*, in verscheidene veld-

III
BOEK
X
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III slagen verflagen hebbende, viel hij in het jaar 625
 BOEK in *Persje*, en verwoestte nu, op zijne beurt, het
 X vijëndlijk land. Evenwel wilde CHOSROËS niet tot
 Hoofdst. na C. G. vrede verstaan, maar toen hij door zijnen oudsten
 Jaar 476. Zoon SIROËS van den Troon gestoten was, die
 tot 622. hem daar na in de gevangenis liet ter dood brengen,
 sloot deze in het jaar 628 den vrede met den
 Keizer, wien hij alles, wat de *Persjen* van hem be-
 magtigd hadden, terug gaf, ook werd het gewaande
 Kruis weder uitgeleverd, en naa *Jerusalem* gebragt.

Daar de beide Rijken, het *Romeinsche* en *Perfi-
 sche*, door dezen vernielenden oorlog geheel waren
 uitgeput; gaf zulks eene schoone gelegenheid aan
 MUHAMMED of MOHAMMED, en deszelfs Opvolgers,
 om een nieuw en geducht Rijk te stichten, en eenen
 nieuwen Godsdienst met de wapenen te verbreiden
 en staande te houden; het één en ander nam eenen
 aanvang onder de regeering van HERACLIUS, gelijk
 wij vervolgens zien zullen.

Staat van Niettegenstaande de groote overwinningen, welke
 het Perfi- de *Persjen*, ten tijde van FOKAS, en in het begin
 scheRijk. van HERACLIUS regeering, op het *Grieksche* Keizer-
 rijk behaald hadden, was hun Rijk, even als het
Grieksche Keizerrijk, inwendig, door oproeren en
 staatsömwentelingen, van tijd tot tijd, reeds ver-
 zwakt. Eén hunner Koningen, PEROSUS, (FIRNZ)
 stootte, in het jaar 462, zijn' ouder Broeder, met
 hulp der *Hunnen*, van den Troon, beoorloogde
 vervolgens zelf deze volken tweemalen, en verloor,
 in het jaar 472, met een groot gedeelte van zija
 leger, tegen hen het leven. CAVADES, (KHOBAD,) die

die zedert het jaar 491 regeerde, beoorloogde insgelijks de *Hunnen*, doch door eenen opstand van zijne Rijksgrooten van het Rijk beroofd, nam hij bij hen de vlucht, en werd door hen op den troon hersteld. KHOSROU, (CHOSROËS II.) zijn jongste Zoon en Opvolger van het jaar 531 tot 579, is de beroemdste van alle de *Perfische* Koningen, gedurende dit Tijdvak, en voert den bijnaam van *Nushirwan*, of de *Grootmoedige*. Deze verwierf zich, als een zeer minzaam, schrander en dapper, maar tevens geleerd Vorst, voorstander van kunsten en wetenschappen, nog lang in het Oosten eene algemeene verëering. Meer dan ééns voerde hij krijg met den Keizer JUSTINIANUS, en deszelfs Opvolgers; in denzelven verwoestte hij wel *Antiöchië*, en verdreef de *Romeinen* uit *Colchis*; doch leed ook meermalen verliezen, en kon zijne voordeelen niet behouden. Hij betugelde de oproeren zijner Rijksgrooten, als ook eenen opstand van zijne zonen. Zijn Rijk, hetwelk hij in vier Stadhouderschappen verdeelde, strekte zich ten Oosten uit tot aan den *Indus*, ten Zuiden tot *Arabië*, en de Grenzen van *Egypte*, en ten Noorden tot den *Faxartes*. Zijn Zoon HORMISDAS, (HORMUZ,) was hem geheel ongelijk. Deze behandelde éénen van zijne beste en gelukkigste Veldheeren, wegens het verliezen van eenen veldslag, zoo schandelijk, dat deze het leger tegen hem deed muiten. Ook stonden verscheidene Gewesten van het Rijk tegen hem op, uit misnoegen over zijne willekeurige en wreede regeering; eindelijk zetten hem de Rijksgrooten in het jaar 591

III

BOEK

X

Hoofdst.

na C. G.

Jaar 476.

tot 622.

III af; en hij kwam in de gevangenis om het leven.
 BOEK X
 Hoofdst. Zijn Zoon CHOSROËS, (KHOSROU III.) kon enkel
 na C. G. door de wapenen van Keizer MAURITIUS den Troon
 Jaar 476. beklimmen; maar werd, na den moord van dezen
 tot 622. Keizer, de gevaarlijkste vijand der *Romeinen*, tot
 ——— hij door HERACLIUS overwonnen, en door zij-
 nen Zoon SIROËS afgezet en gedood werd, die ver-
 volgens in het jaar 628 den vrede met den Keizer
 sloot, gelijk wij gezegd hebben.

Toestand De Oosterfche Keizers hadden met den wankel-
 der we- baren staat van hun Rijk zoo veel te doen, dat zij
 reldlijke de belangen van het Westersche Rijk hadden moe-
 zaken in de betangen van het Westersche Rijk hadden moe-
 het Wes- ten laten vaaren. In *Italië*, op hetwelk zij het
 ten. In naaste recht hadden, regeerde zedert het jaar 476
 Italië. ODOACER, als Koning der *Duitschers*, die ook *Si-*
cilië bezat, waar voor hij eene jaarlijksche geldsom
 betaalde aan den *Wandalischen* Koning GENSERIK.
 Zijne regeering was zacht, verstandig, en dapper,
 en was voor de *Romeinen* zoo veel draaglijker, om
 dat hij veel van de oude Staatsgesteldheid in wezen
 liet blijven (*).

Regee- Doch, in het jaar 489 deed THEODORIK, Koning
 ring van der *Oostgothen*, in *Italië* eenen inval. Deze THEO-
 THEODO- DORIK of DIDERIK, was een krijgsman van de jeugd
 RIK. af, die den Keizer ZENO tegen zijne oproerige on-
 derdanen beschermd en op den Troon bevestigd
 had, van wien hij ook tot *Patricius*, Veldheer,
 (*magister militie*,) en *Consul* verheven werd; doch
 hier mede niet voldaan, week hij naa zijne eigene

Sta-

(*) Zie Deel V. Bladz. 60.

Staten, in *Illyrië*, en de *Bulgaren*, die de landen langs den *Donau* in bezit genomen hadden, overwonnen hebbende, deed hij van tijd tot tijd invallen in *Thracië*, en stroopte tot voor *Konstantinopolen*. ZENO, om hem van den hals te krijgen, stond hem zijn recht op *Italië* af, waar op THEODORIK zijne wapenen tegen ODOÄCER wendde, wien hij, na eenige veldslagen, in *Ravenna* belegerde, en in het jaar 493 tot de overgave noodzaakte, bij verdrag, bij hetwelk deze Vorst nog eenig gezag bleef behouden, maar kort daar na, omdat hij, gelijk men zeide, eene samenzwering had ontworpen, door THEODORIK, met eigene hand, op een gastmaal gedood werd. Van toen af beheerschte THEODORIK *Italië* 33 jaren lang, op eene voortreffelijke wijze, en verdiende, zo eenig Vorst, den naam van den *Grooten*, niet zoo zeer wegens den roem zijner krijgsdaden, als wegens de wijsheid zijner regeering; zijn Rijksgebied was zeer uitgestrekt, en bevatte, behalven *Italië*, ook *Sicilië*, *Noricum*, *Vindelicië*, en *Rhetië*, of het grootste gedeelte van het *Oostenryksche*, en niet weinig van den *Beyerschen* en *Zwabischen* Kreits, langs den *Donau* en den *Inn*, met een stuk van het aangrenzend *Zwitserland*, verders veel van *Pannonië*, waar toe het overige van het *Oostenryksche*, het tegenwoordig *Hongarië* tot aan de *Theisf*, *Slavonië*, *Bosnië*, bijna geheel *Croätië*, en een deel van *Servië*, behoorde; *Dalmatië*, en het gene in onzen tijd *Provence* plagt te heeten. De Keizers van *Konstantinopolen* erkenden hen als Koning; met de Koningen der

III
BOEK
X
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

West-

III *Westgothen, Burgundiërs, Franken, Thuringers en*

BOEK

X

Hoofdst.

na C. G.

Jaar 476.

tot 622.

hield hen allen door zijn gezag terug van oorlogen en veröveringen. In de laatste vijftien jaren van zijn leven regeerde hij ook het *Westgothische Rijk*, als Voogd van den minderjarigen Koning. Hij was de hersteller van *Italië*, alwaar hij den landbouw deed bloejen, de bevolking toenemen, en de steden, inzonderheid *Ravenna*, waar hij zijn Hof hield; en *Rome*, herbouwde en versierde. Zelf ongeleerd, en niet willende, dat zijne *Gothen* zich op de wetenschappen zouden toelleggen, om niet verwijfd te worden, achtte hij echter de geleerdheid en wetenschappen, en bevorderde derzelve voortgang en bloei onder de *Romeinen*. CASSIODORUS, BOËTHIUS en SYMMACHUS enz., waren bij hem in aanzien; hij bragt echter de beide laatstgenoemden ter dood, op eene valsche beschuldiging; doch, hij had 'er duurzaam leedwezen en berouw van, welke echter deze vlek niet hebben kunnen uitwisfchen. Maar de *Gothen* en *Romeinen* tot één volk te maken, mislukte hem; zij waren al te zeer in aart, zeden, gebruiken, taal, en zelfs in Godsdienstgevoelens onderscheiden; de *Gothen* Ariëanschgezind, de *Romeinen* *Katholijken*. Hij bewaarde jegens beiden de striktste onpartijdigheid, en handhaafde de vrijheid van geweten: „Wij hebben geen gebied,” zeide hij, „over den Godsdienst, omdat het geloof vrij, moet zijn.” Evenwel wist hij zijn gezag jegens de Geestlijkheid te doen gelden, gelijk bijzonder het geval was, in den schandelijken twist tusfchen sym-

MACIUS EN LAURENTIUS, die beiden tot Bisfchoppen van *Rome* verkozen waren. Hij verbood alle kamp- en tweegevechten, en wees zijne verfchillende onderdanen tot de *Romeinfche* wetten.

Terftond na de dood van dezen roemwaardigen Vorst, die in het jaar 526 overleed, werd zijn zoon wel gevestigd Rijk gefchud. Zijn Kleinzoon ATHALARIK, een kind van 10 jaren, volgde hem op, onder voogdiſchap van dezelfs Moeder AMALASUNTHA, of AMALASONDE, doch door vleijerij bedorven, verviel hij al vroeg tot buitensporigheden, die hem, na 8 jaren, door eene teering, ten grave bragten, in het jaar 534, wanneer de fchrandere Vorstin het Rijk deed opdragen aan THEODATUS, of THEODOKAD, Neef van THEODORIK, die haar met ſchandelijke ondankbaarheid vergold, en nog in dat zelfde jaar ter dood bragt. Om hare dood te wreken, zond JUSTINIANUS, in het jaar 535, zijnen Veldheer BELISARIUS, naa *Italië*, die zijne veröveringen zoo ſnel vervolgde, dat de *Gothen* hunnen onwaardigen Koning afzetten, en VITIGES, een' wakker krijgsman, in zijne plaats verkozen. De oorlog werd echter zoo gelukkig voor de *Romeinen* voortgezet, dat VITIGES, in het jaar 540, gevangen naa *Konftantinopolen* gevoerd werd. Door de terugroeping van BELISARIUS, om den *Perfiſchen* krijg te voeren, ſchepten de *Gothen* weder moed, en ſtelden TOTILA tot Koning aan, een' Vorst van uitmuntende begaafdheden, die zelfs in het jaar 546 *Rome* heröverde, welke Hoofdstad der Wereld, door hem, van muren en inwoners beroofd, in

III
BOEK
X
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Lotge-
vallenvan
het Oost-
gothiſch
Rijk, tot
dezelfs
onder-
gang.

III. eenen deerlijken toestand gebragt werd, en volko-
 BOEK men aan een ruim graf geleck, vol prachtige ge-
 X bouwen. Evenwel herstelden BELISARIUS, en na
 Hoofdst. na C. G. hem NARSES, het geluk der *Romeinsche* wapenen.
 Jaar 476. TOTILA werd, in het jaar 552, in eenen veldslag,
 tot 622. doodlijk gewond; welk lot in het volgende jaar ook
 zijn Opvolger TEJA trof, met wien het *Gothische*
 Rijk geheel te gronde ging. Als de oorzaken van
 dezen ondergang, komen in aanmerking, de inwen-
 dige verzwakking van dit Rijk; door kwaad be-
 fluur en verdeeldheid; de grootere krijgskunde der
Romeinsche Veldheeren; de afkeer der *Romeinen*
 van de *Gothen*; maar ook het gemis van het bond-
 genootschap der *Wandalen*.

Onder-
 gang van
 het Rijk
 der Wan-
 dalen in
 Afrika.

Het Rijk der *Wandalen*, naamlijk, in *Afrika*, ge-
 sticht door GENSERIK, of GEISERIK (*), was al
 vroeger door BELISARIUS vernietigd. De gemelde
 Koning GENSERIK, of GEISERIK, was, in het jaar
 477, overleden, met den roem van den magtigsten
Duitschen Koning van zijnen tijd; en Heer der *Mid-
 dellandsche* Zee door zijne Vlooten, geweest te zijn.
 Alles wat den *Romeinen* in *Afrika* had toebehoord,
 van de *Atlantische* Zee tot aan *Cyrène*, als ook de
 Eilanden *Sardinië*, *Corfika*, *Majorca*, *Minorca*, en
Tyrica, waren hem onderworpen; meer dan éenen
 aanval van het *Oostersch* Keizerrijk had hij zegevie-
 rend afgeweerd. Doch; onder zijnen Zoon HUNE-
 RICK, of HUNORICH, vielen reeds de *Mooren*, de
 oude bewoners der *Afrikaansche* Landen, van de

Wan-

(*) Zie *Deel V. Bladz. 52.*

Wandalische regeering af, zonder dat zij weder be- dwongen konden worden. THRASAMUND bezat ver- volgens den troon van het jaar 496 tot 523, de eerste dezer Koningen, die de Wetenschappen be- minde; ook wist hij het aanzien van zijn Rijk vrij wel te handhaven. Maar de zwakke regeering van HILDERIK, die hem opvolgde, en de opstand van GILIMER, die dezen gevangen nam, en zich meester van den troon maakte; de Kerkelijke partijchap- pen, welke het geheele Rijk ontrustten; maar bo- venal de verbastering der *Wandalen*, die, onder eenen langdurigen vrede met de *Romeinen*, hunnen voormaligen krijgsgeslacht met dartele zeden verwis- feld hadden; dit alles kon den Keizer JUSTINIANUS moed geven, om zich in hunne zaken te mengen. Na vergeefs geëischt te hebben, dat zijn vriend, de afgezette Koning, op den troon hersteld zou wor- den, zond hij BELISARIUS, in het jaar 533, met eene vloot en leger, naa *Afrika*. Deze, door GI- LIMERS zorgeloosheid, zonder tegenstand geland, veroverde *Karthago*, sloeg den Koning in eenen veldslag, en voerde hem zelve, in het jaar 534, reeds in zegepraal naa *Konstantinopolen*, nadat zijn geheele Rijk zich aan den overwinnaar had moeten onderwerpen. Toen hij zich voor JUSTINIANUS, die op zijnen troon zat, moest ter aarde wer- pen, riep hij eenige keeren uit, met den *Prediker: Ijdelheid der ijdelheden! alles enkel ijdelheid!* Onder de onmeetlijke schatten, die men van de *Wandalen* buitmaakte, bevonden zich ook de heiligdommen van den Tempel van *Jerusalem*, welke de *Wanda-*

III

BOEK

X

Hoofdst.

na C. G.

Jaar 476.

tot 622.

III; *len van Rome* hadden medegevoerd. Dezen liet de
 BOEK Keizer in de Christelijke Kerken te *Jerusalem* ver-
 X: deelen, omdat een *Jood* de waarfchuwende aanmer-
 Hoofdst. king gemaakt had, dat zij over alle Rijken onhei-
 na C. G. len zouden brengen, indien zij buiten deze stad be-
 Jaar 476. tot. 622. waard werden.

Het Lon- : Op deze wijze was, in den aanvang der zesde
 gobardi- eeuw, een aanmerklijk begin gemaakt, van eene
 fcheRijk. verëeniging der Landen, die voorheen tot het *Wes-
 tersch* Keizerrijk behoord hadden, met het *Ooster-
 sche*. Doch, de Keizers van dit laatstgemelde Rijk
 bleven niet langer dan XV jaren meester van geheel
Italië. In het jaar 568 rukten de *Langobarden*, of
Longobarden, aangevoerd door hunnen Koning AL-
 BOIN, zoo men verhaalt, te hulp geroepen, door
 den Veldheer NARSES zelve, wien de Keizerin SO-
 FIA, Gemaalin van den Keizer JUSTINUS II. door
 hem te beschimpen, getergd had, uit *Pannonië* in
Italië, hetwelk tevens, door den pasgeëindigten
Gothifchen krijg, door de pest, en andere rampen,
 genoegzaam uitgeput was. Binnen drie jaren geheel
Opper-Italië, en een gedeelte van *Midden-Italië*,
 bemagtigd hebbende, vestigden zich deze Volken in
Opper-Italië, hetwelk naar hen den naam van
Longobardië, naderhand bij verkorting *Lombardyë*,
 kreeg, zijnde *Pavia*, te vooren *Ticinum*, de Hoofd-
 stad van het nieuwgeffichte Rijk. De regeerings-
 vorm in hetzelfde was gericht naar het leenstelsel,
 waar van het ook alle gebreken en kwaade gevol-
 gen ondervond. In de bijzondere Kreitzen van het-
 zelve waren Hertogen of Stadhouders aangesteld,

van

van welken de Hertogen van *Friaul*, *Spoletto*, en *Benevento*, de magtigsten waren. De Koning ALBOIN werd reeds in het jaar 574 door bestelling van zijne overspelige vrouw vermoord. Anderhalf jaar daar na trof zijnen Opvolger CLEFUS hetzelfde lot, waar na 36 Hertogen, als het ware, de regeering onder malkanderen verdeelden, tien jaren lang, toen men weder eenen Koning, AUTHARIS, aanstelde, die, door zijn wijs gedrag, alle de Hertogen aan zijn gezag onderwierp, en het Rijk zijne vastigheid wedergaf. AGILULF, die hem in het jaar 591 opvolgde, maakte hetzelfde voor de *Grieksche* Keizers ten aanzien van hünne nog overige bezittingen in *Italië*, en zelfs van *Rome*, geducht. Kort voor zijne dood, voorgevallen in het jaar 616, sloot hij eenen vrede met den *Frankischen* Koning CHLOTARIUS, waar bij de *Longobarden* ontheven werden van de schatting, welke zij, tot hier toe, aan de *Franken* betaald hadden.

III
BOEK
X
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

In de overige *Westerfche* Landen, konden de *Oosterfche* Keizers nog veel minder iet van het voormalige *Romeinsche* Rijk redden. Niet alleen handhaafden zich de *Duitfche* Rijken, welke zich, in het eerste gedeelte der vijfde eeuw, in het *Romeinsche* Rijk gevestigd hadden, maar ook werden nieuwe op deszelfs overblijfselen gesticht. Onder de eerstgemelden muntte bijzonder het *Westgothische* Rijk uit. Deszelfs eerste stichter, WALLIA, had zijne Hoofdstad in *Tolosa*, (*Toulouse*,) en strekte zijn Rijk van daar tot aan *Burdegalis*, (*Bordeaux*,) uit. Na zijn overlijden, in het jaar 416, regeerde

Het Westgothische Rijk.

III THEODORIK, of DIEDERIK, *de eerste*, van dien
 BOEK naam, die, in het jaar 451, in den veldslag tegen
 X ATTLA, sneuvelde. Eén zijner Opvolgers, DIEDE-
 Hoofdst. RIK II, breidde, omtrent het jaar 456, zijn Rijk
 na C. G. tot in het nabuurig *Spanje* uit, en zijn Broeder
 Jaar 476. tot 622. EURIK dwong den *Romeinen Provence* en *Auvergne*
 af, zoodat hem alles onderworpen was van de
Rhone tot aan de *Loire*; ook veroverde hij een
 groot deel van *Spanje*, van het *Pyrenëische* Ge-
 bergte af, en gaf aan zijne *West-Gothen* het eerst
 eene verzameling van geschrevene wetten. Hij werd,
 in het jaar 484, opgevolgd door zijnen Zoon ALA-
 RIK II, die voor zijne *Romeinsche* onderdanen, het
 naar hem genoemde Wetboek, een uittrekzel uit
 het *Theodosiänsche*, liet vervaardigen. Doch, na-
 dat hij in het jaar 507 eenen veldslag en het leven
 tegen de *Franken* verloren had, beroofden dezen
 de *West-Gothen* allengs van hunne bezittingen in
Galliën. Daartegen maakte hun Koning LEOWI-
 GILD, in het jaar 585, een einde van het Rijk der
Suaven in *Spanje*; en dit Land benevens het heden-
 daagsch *Portugal* kwam geheel in de magt der
West-Gothen. RECCARED, zijn Zoon, die in het
 jaar 586 begon te regeren, was zoo gelukkig in
 het bestuur van zaken, dat hij voor den tweeden
 slichter van het Rijk gehouden werd. Vervolgens
 genoten de *Gothen* in *Spanje*, omtrent eene eeuw
 lang, eenen duurzamen vrede.

Het An-
 gel-Sak-
 fisch
 Rijk.

Reeds vroeger was in *Britannië* het *Angel-
 Sakfische* Rijk gesticht. De *Romeinen* hadden het
 zuidelijk gedeelte van dit Eiland van het jaar 426

af

af, geheel aan zich zelve overgelaten; de *Brit-* III
ten, die zich VORTIGERN ten Koning hadden ver- BOEK
 kozen, waren buiten staat, om zich, tegen de in- X
 vallen der *Picten* en *Schotten* uit het noordelijk ge- Hoofdst.
 deelte, te beveiligen, waarom zij de *Saksen*, die na C. G.
 hen echter reeds lang zelve, door hunne zeerover- Jaar: 476.
 rijën en stroperijën, ontrust hadden, te hulp riepen, tot 622.
 die dan ook, omtrent het jaar 448, onder HENGIST
 en HÖRST, verëenigd met de *Anglen* en *Futten*, in
 drie schepen derwaards overstaken. Dezen, de *Pic-*
ten en *Schotten* gelukkig verdreven, en vervolgens
 meer onderstand uit hun Vaderland, het tegenwoor-
 dig *Holftein*, en de aangrenzende Zeekusten langs
 de Noordzee, gekregen hebbende, beoorloogden de
Britten zelve, en maakten zich, van tijd tot tijd,
 meester van het geheele Zuiden van *Britannië*, welks
 oorspronkelijke inwoners de wijk namen naa het te-
 genwoordige Prinsdòm van *Wallis* of *Walles*, al-
 waar hunne nakomelingen, de *Kymren*, nog hunne
 oude landtaal gebruiken. Vele anderen namen de
 wijk naar het tegenöver liggende *Gallische* Land-
 schap *Armorica*, hetwelk naar hen den naam kreeg
 van *Klein-Britannië*, *Britannia Minor*, *Bretagne*.
 De overwinnaars van *Britannië* waren *Anglen* en *Sak-*
sen, en *Futten*, doch de naam der laatste ging spoedig
 verloren, en die der beide andere Volken finolten samen
 in den naam van *Angel-Saksen*, hetwelk eindelijk
 alleen in *Engelschen*, *Engeland*, veranderd is. De
Angel-Saksen stichtten, in het eerst, zeven Koning-
 rijken in het Eiland, *Kent*, *Sussex*, *Wessex*, en
Essex, (Zuid-West-Oost-Saksen,) *Northumber-*
 land,

III *land*, *Oost-Anglen*, en *Mercia*, het grootste van
BOEK
X
allen.

Hoofdst. Het *Frankische* Rijk eindelijk, waar van wij het
na C. G. laatst spreken, overtrof alle de andere nieuwgestichte
Jaar 476. te Rijken spoedig in magt en grootte. Van den
tot 622. *Nederrhyn* af, waar de *Franken* in het tegenwoordig
Rijk der *Westfaalen*, tot in de *Verëenigde Nederlanden*
Franken. toe, hunne eerste bekende woniug hadden, waren
zij reeds voor lang in het *Belgisch Gallië* gevallen,
om het uit te plunderen. *PARAMOND*, Zoon van
MARKOMIR, is de eerste Koning der *Franken*, die
in de Geschiedenis voorkomt, in het XXVIIste jaar
van Keizer *HONORIUS*, 420 na *CHRISTUS*, na hem
regeerde *THEODEMIR*, op wien in het jaar 428
CHLOGIO, of *CHLOIO*, of *CLODIO*, gevolgd is, die
zijnen zetel te *Amiens* vestigde. De jongste zijner
Zonen, *MEROVEUS*, was zijn Opvolger, naar wien
de eerste stam der *Frankische* Koningen de *Mero-
vingische* genoemd is. Zijn Zoon *CHILDERIK*, die
hem in het jaar 456 opvolgde, bemagtigde *Orleäns*
en *Anjou*, en liet het *Frankische* Rijk, in eenen
bloeienden staat na, aan zijnen Zoon *CHLOVIS*,
CHLODOVEUS, of *LODEWYK*, *LOUIS*. Dezen kan-
men voor den eigenlijken *Stichter* houden van het
Frankische Rijk, nadat hij de overblijfselen van de
Romeinsche heerschappij in *Gallië* in het jaar 486
overmeesterd had. Tien jaren daar na bedwong hij
een groot deel der *Alemannen*, wier woonplaatzen
zich, langs den *Opperrhyn* tot aan den *Main* en
de *Lahn* toe, uitstrekten; hij ontnam den *West-
Gothen* alles, wat zij in *Gallië* bezaten, behalven
het

het tegenwoordige *Languedok*; en ruimde de Koningen der overige *Frankische Stammen* uit den weg, zoodat zijn Stam, de *Salifche*, de heerschen- de werd over alle de *Franken*; ook bragt hij de *Burgundiërs*, in het naar hen genoemde land, en verder zuidwaards, onder eene jaarlijkfche fchatting; latende dus, bij zijne dood, in het jaar 511, een Gebied na, hetwelk het grootfte deel van het tegenwoordig *Frankryk*, de *Nederlanden* tot den *Rhyn*, een aanzienlijk ftuk van *Zwitserland*, en de landen van *Duitschland*, aan weerskanten van den *Rhyn* gelegen, bevatte. Zijne vier Zonen verdeelden wel het Rijk, zoodat de oudfte het ééne gedeelte, *Oost-Franken* of *Auftrafië* genoemd, verkreeg, dat is, de Landen aan den *Rhyn*, *Maas* en *Moefel*, nemende zijnen Rijkszetel te *Mets*; de overigen ftichtten, in het ander deel, *Neuftrië*, of *Westfranken*, kleinere Koninkrijken; evenwel, fchoon dus verdeeld, gingen zij voort, met veröveringen te maken. De *Auftrafifche* Koning DIEDERICH onderwierp zich in het jaar 527 het *Thuringfche* Koninkrijk, hetwelk zich, aan alle kanten, veel verder uitftrekte, dan de Grenzen van het hedendaagfche *Thuringen*, behalven *Noord-Thuringen*, hetwelk hij aan de *Saksen* overliet. Anderen van CHLOVIS nakomelingen bemagtigden in het jaar 534 het *Burgundifche* Rijk, en naderhand ook *Provence*, *Beyeren*, en het daar aan grenzende *Oostenryk*, hetwelk daar van, als het Oostelijkfte gedeelte des *Frankifchen* Rijks, den naam kreeg. Eindelijk had CHLOTARIUS de eerfte, in het jaar 558, het geluk, dat hij het geheele uitge-

III
BOEK
X
Hoofdf.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III breide Rijk van CHLOVIS weder onder zijn gebied
 BOEK verëenigde. Maar laater verdeelingen van hetzelfde,
 X burger-oorlogen, trouwloze verraderijen en moorden
 Hoofdst. na C. G. verzwakten vervolgens het aanzien van de Konin-
 Jaar 476. gen uit dezen Stam, tot dat het gebied in eenen
 tot 622. anderen Stam, den *Karolingischen*, is overgegaan,
 ————— gelijk wij, in het vervolg, zien zullen.

Toestand Terwijl, op deze wijze, de *Duitsche* Volken,
 van nieuwe Koningrijken, in andere Landen stichtten,
 Duitsch- had het *Oude Duitschland* zelf eene groote verän-
 land. dering ondergaan. Dat gedeelte van hetzelfde,
 hetwelk zich van den *Rhyn* tot den *Donau* en
Saale uitstrekt, was aan de heerschappij der *Fran-
 ken* onderworpen. Slechts twee *Duitsche* Volken,
 in het Noorden van dit Land, hadden hunne oude
 vrijheid en onafhankelijkheid gehandhaafd; de *Saksen*,
 van den *Rhyn* tot aan en over de *Elve*, in het te-
 genwoordig *Westfaalen* en *Neder-Saksen*, en de
Friezen, langs de *Noord-zee*. Al het land tusschen
 de *Oost-zee*, *Elve*, *Saale*, *Donau*, en de *Poolfche*
 Grenzen, werd allengs, van de Vde eeuw af, door
 de *Slaaven* bezet, zoo als het hedendaagsche *Meis-
 sen* door de *Sorben*, *Bohemen* door de *Czecken* enz.
 Andere volken van dezen uitgebreiden Volksstam
 woonden in *Poolen* en *Rusland*, ook in de Landen,
 nader bij de *Zwarte-zee* gelegen, en langs den loop
 van den *Donau*. Zij stieten aan de *Avaren*, een
 Afiatisch-Mogolsch Volk, hetwelk thans een begin
 maakte van de bemagtiging van *Pannonië*. Het ver-
 dere Noorden van *Europa* was nog onbekend, zoo
 als ook het grootste deel van *Asië* en *Afrika*,

ELFDE HOOFDSTUK.

Staat der Geleerdheid. Uitbreiding van het Christendom. Bekeering van Heidensche Volken.
Staat der Jooden.

De groote veranderingen in de Staatsgesteldheid van *Europa*; bragten in de Landen, door *Duitsche* Volken in bezit genomen, ook groote veranderingen in gewoonten en zeden der Volken te wege. De *Duitsche* Volken behielden in het *Westen* en *Zuiden* van dit Werelddeel wel, in vele opzichten, *Duitsche landszeden; wetten en taal*, doch daar de door hen overwonnene Volken hen ver overtroffen in beschaafdheid en smaak, hadden zij op hunne overwinnaars grooten invloed, om hunnen krijg-zuchtigen aart te verzachten, en hen zin te doen krijgen in den landbouw en andere kunsten des vredes. Het Christendom, hetwelk zij, van tijd tot tijd, aannamen, bragt tot hunne beschaving insgelijks veel toe; zij begonnen hunne wetten in geschrift te stellen, en lieten den overwonnenen de hunne behouden, van welken zij zelfs veel overnamen. Doch, dewijl de Christelijke Godsdienst reeds zeer verbasterd, en met Bijgeloof besmet, tot hen kwam, verwisfelden zij, in vele stukken, alleen hunne oude bijgeloovigheden met nieuwe, en hunnen voorigen eerbied voor hunne Priesters met eenen nieuwen voor de Bischoppen en andere Geestelijken, die zich denzelven gern lieten aanleunen. De

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Veranderingen in zeden en gewoonten.

dar.

III dartele en verwijfde zeden der *Romeinen* befmetten
 BOEK dra de krijgszuchtige en ernsthafte zeden der
 XI *Duitschers*, terwijl de geringe overblijfsels van den
 Hoofdf. ouden *Romeinfchen* aart en fmaak verloren gingen;
 na C. G. wier taal zelve of geheel moest wijken voor die der
 Jaar 476. *Duitschers*, of in hare dochters de *Italiïanfche*,
 tot 622. *Spaanfche* enz. geheel verbasterde. Van de ruw-
 heid der oude *Duitschers* bleven de tweegevechten
 overig, en werden zelfs door zekere valfche eer en
 een verbasterd Christendom meer bevestigd, en tot
 de nakomelingschap overgebracht. Eindelijk, dat
 de overwinnende Vorften hunne bevelhebbers en
 helden met landen befchonken, die zij, afhankelijk
 van hun Oppergebied, zouden beheerfchen, deed het
Leenfelfel in de regeeringswijze ontftaan, hetwelk,
 hoe nuttig in het eerst voor de magt der Vorften,
 en voor de fpoed verëifchende behoeften des krijs,
 echter dra nadeelig was voor de vrijheid des Volks,
 voor deszelfs aandeel aan de wetgeving, en gevaar-
 lijk voor de openbare rust, en eindelijk voor de
 magt der Vorften zelve.

Groot Men kan ligtelijk uit het gezegde een befluit op-
 verval der maken, welken invloed dit alles gehad hebbe, op
 geleerd- het fteeds toenemend verval der geleerdheid, tot die
 heid, tot geheeie *barbaarschheid* toe, welke in de *Middeleeu-*
 volflage- *wen* geheerscht heeft, tot aan de herftelling der we-
 ne bar- *tenfchappen*, in de XVde eeuw, welke barbaarsch-
 baarsch- heid fommigen vruchteloos hebben willen ontken-
 heid der nenen, voornamelijk POLYKARP LEYSER (*), fchoon
 middel- dit
 eeuwen.

(*) *Disf. de ficta medii ævi barbarie Helmft.* 1719. 4.

dit verval der geleerdheid, en van goeden smaak in dezelve niet alleen of in de eerste plaats aan deze verandering der staatsgesteldheid in *Europa* is toe te schrijven: Ons is reeds, in het voorgaande dezer Geschiedenis (*), gebleken, dat het verval der geleerdheid al vroeger heeft plaats gehad. Zoo lang de *Christenen* met de *Heidenen* te strijden hadden, hield de wederzijdsche nijdver echter de zucht tot geleerdheid nog staande; maar nadat de Christenen de overhand hadden bekomen, verloren zij zich in menigvuldige twisten over allerhande Godgeleerde vragen en Ketterijën, die niet altijd, met begeerte; om de waarheid te vinden, maar met fijne haarkloverijën gevoerd werden; waar bij, wegens de spitsvinnigheden over woorden, *gratia*, *prædestinatio*, (*Θεολογία* enz.) de waare geleerdheid verloren werd. De Christen-Leeräars zagen met verächtning neder op de schriften der Heidenen, welke zij geheel verwaarloosden, nu zij hen niet langer behoeften te wederleggen. De *Monniken*, die, eigenlijk niet tot den leerstand behoorden, en wier zaak meer was, het oefenen van godzaligheid, op hunne wijze, dan geleerdheid, moeiden zich echter, met drift, in alle voorkomende verschillen, en velen onder hen vormden zich, door bijzondere strengheid, tot Bischoppen, al hetwelk diende, om den waan te begunstigen, dat een heilige ijver en strenge godzaligheid den mangel van geleerdheid genoegzaam vervulden.

Voor zulke menschen baatten de *Boekverzamelingen* Hulpmid-

(*) Zie *Deel V. Bladz. 136*,

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III *gen* niet, welke nog uit den voorgigen tijd overig
 BOEK waren, en daar 'er door den ramp der tijden velen
 XI vernield werden; was het bijeenbrengen van nieuwe
 Hoofdst. eene te kostbare onderneming, waar toe het aan
 na C. G. lust, en tevens aan goeden smaak, mangelde. De
 Jaar 476. heêrlijkste van alle oude Boekerijën te *Alexandrië*
 tot 622. was nog wel in wezen, maar schijnt meer van de
 delen der Heidenen, dan van de Christenen, gebruikt te we-
 geleerd- ziden. De tweede naast deze, de Keizerlijke te *Kon-*
 heid. *stantinopolen*, die 120,000 Boeken bevatte, werd in
 Boekver- het jaar 477 door het vuur verteerd (*). Te *Rome*
 zamelin- waren zelfs nog onder de regeering van VALENTI-
 gen. nIAAN III. (†); 29 openbare Boekerijën; doch,
 welke waarschijnlijk verloren gingen, toen GENSE-
 RIK, met zijne *Wandaalen*, *Rome* plunderde. De
 oudste spoor van eene *Boekverzameling* der *Room-*
sche Bischoppen komt voor, in het leven van den
 Bischof HILARIUS, tusschen de jaren 461 en 468,
 hij leide 'er twee aan in de Doopkapel, (*Baptiste-*
rium,) der Kerk van *Lateranen* (§). De Bis-
 schoppen in het gemeen hadden geene groote Boeke-
 rijën nodig; zij lazen alleen Christelijke Boeken, en
 Kerkelijke Schrijvers, wederleggingen van Ketteren,
 Levensbeschrijvingen van Heiligen, en *Askeetische*
 Schriften. Ook de Monniken hadden 'er geene nodig;
 even-

(*) ZONAR. *Annal. L. XIV. T. II. p. 52.*

(†) Volgens een oud Schrijver bij MURATOR. *Theas. Inscriptt. T. IV. p. 2125. en 2132.*

(§) *Liber Pontificalis s. de Gestis Rom. Pontif. in S. Hilario Cap. 12. p. 159.*

evenwel deed de vermaarde CASSIODORUS, in het midden der Vde eeuw, toen hij het Hof verlaten had, pogingen, om hen tot lezen op te spooren, zelfs prees hij de Heidensche geleerdheid aan. Doch, voegt hij 'er bij, wie onder hen geene neiging tot de wetenschappen voelde, mogt zijnen tuin of akker bebouwen, en dezen prees hij de beste Schrijvers over den landbouw aan (*). Die onder hen zieken en kranken oppassen, onderricht hij, welke Latijnsche of uit het Grieksch overgezette Schriften zij over de Geneeskunde moesten lezen (†). Zij konden alle zoodanige Boeken in de door hem verzamelde Boekerij vinden (§). Bovendien droeg hij aan de Monniken op, om afschriften van Boeken te maken, welke arbeid naderhand het eigen werk der Monniken werd. Hij gaf hun ten dien einde het nodig onderricht, bijzonder met betrekking tot de spelling, bragt goede Boekbinders in zijn Klooster, en ontwierp zelf de figuren, met welke de Banden versierd moesten worden; ook vond hij altijd brandende studeerlampen uit (**). In de daad verdient deze eerwaardige man onze bewondering, wegens deze en dergelijke pogingen, waar toe ook oordeelkundige vergelijkingen van Handschriften behoorden (††), des te meer, dewijl hij die in eenen meer dan zeventigjaarigen ouderdom ondernam.

III
BOEK
XI
Hooftst.
na C. G.
Jaar 476
tot. 622

De

(*) *De Institut. divin. litter. C. 28. T. II. p. 524.*
 (†) *Cap. 31. p. 526.* (§) *Cap. 8. p. 514.*
 (**) *Cap. 15. p. 518. C. 30. p. 525.*
 (††) *Prefat. ad Insitt. p. 509.*

III De Boekerij der Bischoppen te Rome moet, tegen het einde der VIde eeuw, niet zeer aanzienlijk geweest zijn; ten minsten GREGORIUS de Grooten, die toen aan twee Bischoppen in Egypte en Galilië, de *Geschiedenis der Martelaren in Egypte* van EUSEBIUS; en de werken van IRENEUS wilde gezonden hebben, bekend, dat zij in zijne Boekerij niet te vinden waren (*). Ondertusschen zal deze zelfde Roomse Bischoop eene geheele Heidensche Bibliotheek hebben laten verbranden, in welke voornamelijk vele schriften waren over de Starrewigchelarij, indien men het verhaal gelooven mag van JOAN VAN SALISBURY (†). Ook zal hij, volgens eene overlevering, nog in de XVde eeuw door den Aartsbischoop ANTONINI (§) verhaald, de *Geschiedenis van TITUS LIVIUS* hebben laten verbranden, om de menigte van wonderverhalen in dezelve, die het Heidensch Bijgeloof ondersteunden (**).

Lotgeval- Ten aanzien van de scholen; die van Athenen en len der scholen. *Alexandrië* bleven nog bestaan, hoewel niet in den luister der vroegere eeuwen. De *Eklectische* of Nieuw-Platonische Wijsbegeerte hield zich, bijzonder in de School der Wetenschappen, nog staande, schoon allengs afnemende. In het midden der VIde eeuw

(*) *Libr. XII. Epist. 29. Tom. II. Opp. pag. 916. Libr. XI. Epist. 56. pag. 1142.*

(†) *Polycr. seu de nugis Curial. et vestigiis philos. L. II. C. 26. p. 123.* (§) *In Summa historiali.*

(**) BAYLE *Diction. Hist. Crit. art. Gregoire le grand. not. M. enz.*

eeuw werd, door een Keizerlijk bevel, den Heidenen verboden, dezelve aldaar te leeren. Ook bleven te *Alexandrië* de scholen der *Geneeskunde* in stand; de *Welsprekendheid* werd in de meeste steden van *Griekenland* geleerd. Aan aankomende *Rechtsgeleerden* gaf men te *Rome*, *Berytus* in *Fenicië*, en *Konstantinopolen* onderwijs, zelfs gaf JUSTINIANUS een voorschrift omtrent de leervijze, en verdeelde de leerlingen in vijf klassen naar de jaren, die hun werden aangewezen. Doch de *Roomfche* school ging onder de *Gothen* te niet, op éénen Leeräar in de Rechten na. Die te *Berytus* ging, met de stad zelve, door eene herhaalde aardbeving, te grond, toen JUSTINIAAN Keizer was. Dezelfde Vorst bevestigde de verördening van THEODOSIUS den *Jongeren*, over het getal der openbare Leeräaren voor de beide Hoofdsteden des Rijks, hoewel PROCOPIUS hem beschuldigt, dat hij den Geneesheeren en Leeräaren der vrijë kunsten hunne bezoldingen ontnomen hebbe (*).

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

In het Westen leest men, behalven de *Roomfche*, van weinige andere aanzienlijke scholen, welke zelfs, na de VIde eeuw, als het ware, verdwijnen. Gedurende de heerschappij der *Gothen* in *Italië*, werd van deze Vorsten zelve zorg voor de scholen gedragen. De Koningin AMALASUNTHA gebood, omtrent het jaar 530, dat men aan de openbaare Leeräaren der *Spraakkunde*, *Welsprekendheid*, en *Rechtsgeleerdheid*, hunne bezolding, zonder eenige korting,

Toestand
der Scho-
len in het
Westen.

(*) Zie *Deel V. Bladz. 143.*

III BOEK XI
 Hoofdst. na C. G. Jaar 476. tot 622.

ting, zou betalen. Ook is het reeds door MURATORI en MAFFEI bewezen, dat die bedorven smaak, welken men den *Gothischen* noemt, al vroeger heeft plaats gehad onder de *Romeinen*. Maar zekerer is het, dat de oorlogen, welke *Italië*, in dit tijdsverloop, verwoestten, veel hebben toegebracht, om geleerdheid en smaak te bederven.

Scholen der Bischoppen en Monniken. Zangscholen van GREGORIUS den Groo-

Meest van allen kwam het nu aan, op de *Bischoppelijke* en *Klooster-Scholen* onder de Christenen. De vermaarde *Godgeleerde School* te *Alexandrië* duurde waarschijnlijk nog voort, hoewel zij haren ouden roem verloren had. Te *Nisibis* in *Syrië* was 'er nog eene andere omtrent het midden der VIde eeuw, van welke CASSIODORUS (*) gewaagt, hoewel hij daar in dwaalt, als hij zegt, dat *Jooden* in dezelve onderwijs gaven. Deze edele man wilde, met den *Roomschen* Bischof AGAPETUS, eene zulke School stichten, voor aankomende Christen-Leeräaren, maar kon zijn oogmerk niet volbrengen door de allesverwoestende oorlogen. In laater tijden werd de Bischof GREGORIUS *de Groote* geroemd als een hoofdvoorstander der Schoolen, waarom ook op zinnen feestdag een schoolfeest werd gehouden in plaats van het oude *Romeinsche Quinquatria Minervæ*. Ondertuschen zorgde hij, in zijne scholen, niet zoo zeer voor geleerdheid, als voor de oefening in het Kerkelijke Gezang. Zoo stichtte hij (†) eene school

(*) *Præf. ad Inst. div. litter. T. II. Opp. p. 508.*

(†) Volgens zijn ouden Levensbeschrijver JOANN. DIAKONUS *Vita Greg. M. L. II. C. 6.*

school van jonge Zangers, aan hetwelk hij inkomsten en twee woonhuizen te Rome schonk. Nog in de IXde eeuw toonde men daar het bed, op hetwelk hij plagt voor te zingen, en de roede, met welke hij de jongens dreigde, als ook zijn *Antiphonarium*, of eene Verzameling van Beurtzangen. Hij voerde ook het Choorgezang in, hetwelk naar hem het *Gregoriïansche* genoemd werd (*). Zeer zeldzaam zijn de blijken in dezen tijd van een onderwijs in de wetenschappen door de scholen van Godsdienst-Leeräaren, evenwel had hetzelfde eenigermate plaats. Eene *Gallifche* Kerkvergadering, te *Vaisson*, in het Graaffchap *Venaisin*, in het jaar 529 gehouden, verörende: „ dat alle Priesters, (*presbyteri qui sunt in parochiis constituti*,) naar de heilzame in gantsch *Italië* aangenomene gewoonte, de jonge ongetrouwde Voorlezers in hunne huizen nemen, hen *Psalmen* leeren, tot het lezen der Heilige Schrift verplichten, en in de Wet des Heeren onderwijzen zullen (†).” Het hoofdonderwijs bestond daar in, dat de aankomelingen ervaren werden, in de uitwendige Godsdienstverrichtingen, en in een’ ffichtelijken voordragt over de Latijnsche Bijbelvertaling; verder ging veelal dit onderwijs niet. Ook kan men niet veel anders zeggen van de Kloosterfcholen van dezen tijd, die tert oog^a

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476
tot 622

(*) MART. GERBERTI *de cantu et musica sacra* Tom. I. pag. 247. Tom. II. pag. 3.

(†) *Concil. Vafense Can. I.* Tom. II. *Concil. Harduin* pag. 1105.

III oogmerk hadden, niet om geleerden, maar om nieuwe kweekelingen voor deze levenswijze te vormen.

BOEK
XI

Hoofdst. De Keizers ANTHEMIUS en ZENO worden wel, in na C. G. de Gefchiedenis van dezen tijd, geprezen, als be-
Jaar 476. minnaars der geleerdheid, maar hunne regeering was
tot 622.

te zwak, en hunne pogingen werden te leur ge-
De ge- steld, door het toenemend Bijgeloof en de zucht
leerdheid van Kettermakerij. De Geestelijkheid zelve, met
had geene deze kwaal bezet, voldeed dus niet aan hare ver-
onder- pligting, om geleerdheid, kennis, en goeden smaak
steuning bij de te verbreiden. Integendeel, een GREGORIUS *de*
by de Vorsten, *Groote* maakte 'er eene zaak van Godsdienst van,
noch bij de hooge om de Heidensche Geleerdheid overhoop te werpen.
Geeste- Zelfs naauwlijks een halfigeleerde, verftoutte hij
lijkheid. zich, om, trotsch op zijne onkunde, te schrij-
ven (*): „ dat hij het voor hoogst wanvoeglijk
„ oordeelt te zijn, als men de woorden der Heilige
„ Schrift onder de regelen van DONATUS wilde
„ dwingen. ” Hoorende, dat een *Gallifche* Bis-
schop, DESIDERIUS, de Spraakkunde verklaarde,
gaf hij hem, al zuchtend, zijne droefheid daar over
te kennen (†). Waarlijk, zulke gezindheden kun-
nen ons het boven verhaalde bericht gelooflijk ma-
ken, dat hij Heidensche schriften heeft laten ver-
branden. Nog verhaalt men, dat hij zegebogen,
standbeelden, en andere gedenkstukken der oudheid
te Rome heeft laten omverhalen (§). Zedert zijnen
tijd

(*) *Ep. pref. Expos. in Libr. B. Job T. I. Opp. p. 6.*

(†) *Libr. XI. Ep. 54. Tom. II. Opp.*

(§) Dit wordt echter, doch niet voldoende, weder-
legd,

tijd werd de geleerdheid ook uitgekreeten onder den naam van *wereldwijsheid*, *wijsheid dezer wereld*, enz. (*litteræ seculares, sapientia secularis.*) Eén zijner tijdgenooten, GREGORIUS van *Tours*, schoon zelf niet geleerder dan hij, klaagt (*), dat de wetenschappen in zijn Vaderland *Galliën* te grond gingen.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—

De wederstand, welken Heidensche Geleerden aan de Christenen boden, en welke dezen noodzaakte, zich op de Heidensche Geleerdheid toe te leggen, nam, in dezen tijd, een einde, en bragt, tot het verächtten en verwaarlozen der oude Grieksche en Latijnsche Geleerdheid zeer veel toe. Het is waar, de *Eclectische* of *Nieuw-Platonische* Wijsbegeerte bestond nog, maar verloor zich hoe langer hoe meer in droomen der verbeelding, hoewel het deze Wijsgeerte nog niet geheel aan schrandere voorstanders ontbrak.

Heiden-
sche Wijs-
geeren.

PROCLUS, die, als Opvolger van SYRIANUS, om-trent het jaar 450, den Leerstoel der Wijsbegeerte te *Alexandrië* tot zijne dood in het jaar 485 met roem bekleedde, en die door dezen aanhang met bijna Godlijke eere verëerd werd, niet te vrede met de hersenschimmen van PLOTINUS en anderen, ging bijna alle palen te buiten, daar hij niet alleen alle soorten van Grieksche, maar ook van Oosterfche Wijsgeerte zocht te verëenigen, en van de Goden, De-
legd, door PLATINA *de Vit. Pontif. in Gregorio I. pag. 65. in Sabiniانو I. pag. 66.*

PROCLUS.

(*) *Præf. ad Hist. Eccles. Francor. p. 1. sq.*

III Demons, de menschlijke zielen, wereldlijke en bovenwereldlijke, en derzelve verrichtingen, alles wist te beschrijven, en ook zijne verborgenheden had; het zij dat hij dit uit de schriften, welke, in dezen tijd, onder den naam van DIONYSIUS den *Areopagiet* te voorschijn kwamen, gehaald, of met derzelve verdichter uit dezelfde bronnen geput heeft. Zijne veelvuldige schriften zijn grotendeels verloren, en velen der overigen alleen in het Latijn voorhanden. Zijn *Commentarius* over den *Timæus* van PLATO, hetwelk zijn voornaamste werk is, is zoo rijk in spitsvinnigheden, en veelvuldige meest gedwongene verklaringen van PLATO, dat het geduld en moeite kost, het bruikbare daar uit op te spooren. Zijne *achttien gronden tegen de Christenen*, of wel tegen derzelve leer, dat de wereld niet eeuwig is, zijn bewaard en wederlegd in de schriften van JOANNES PHILOPONUS, eenen Christelijken Wijsgeer van dezen tijd (*).

Zijne
leerlingen
wijken
naa Perfië

PROCLUS had eenige geleerde leerlingen; MARIANUS, wiens leven hij beschreven heeft (†), leerde onmidlijk na hem te *Atheenen*. Een ander, AMMONIUS, te *Alexandrië*, van wien alleen eenige ophelderingen over sommige Boeken van ARISTOTELES zijn overgebleven. Ook was ISIDORUS beroemd, die eerst te *Atheenen*, daar na te *Alexandrië*, tot het

(*) Men zie verders van hem en zijne schriften FABRICIUS *Biblioth. Græc. Vol. VIII.* BRUCKER *Hist. Crit. Philos. Tom. II. Opp. sq.*

(†) Door FABRICIUS uitgegeven *Hamburg 1700 4to.*

het jaar 540 geleerd heeft. DAMASCIUS eindelijk, die het leven van ISIDORUS beschreef (*), besloot den reeks van deze Wijsgeeren. Ten tijde van deze beide laatstgemelde Wijsgeeren verbood de Keizer JUSTINIAAN, dat de Wijsbegeerte te *Atheenen* niet meer geleerd zou worden, als ook dat niemand daar de Wetten zou verklaaren (†). Een ongenoemde *Griek* voegt 'er bij, dat hij ook het onderwijs in de Starrenkunde aldaar verboden hebbe (§), waarfchijnlijk, om het Heidendom geheel uit te roejen. ISIDORUS dan, DAMASCIUS, SIMPLICIUS, EULALIUS, PRISCIANUS, HERMEAS en DIOGENES, bijna allen Wijsgeeren van deze fchool, zich niet veilig rekenende in het Keizerrijk, begaven zich naa *Perfië*, alwaar zij zich echter bedrogen vonden in hunne verwachting, dat de Koning CHOSROËS hun vriend zou zijn (**). De beide Rijken waren toen in oorlog, doch na den vrede keerden wel de gemelde Wijsgeeren in hun Vaderland terug, maar, hoewel zij vrijheid van Godsdienst behielden, echter ging hunne beroemde fchool allengs geheel te grond (††).

III
BOEK
XI
Hoofdf.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Onder de opgenoemde Wijsgeeren verdient SIMPLICIUS in eenen edelen zin een *Eclectisch* Wijsgeer te

(*) Waar van men uittrekkels vindt in *Phot. Cod.* CLXXXI. pag. 118. CCXLII. pag. 1028.

(†) JO. MALALÆ *Chronograph.* P. II. p. 64.

(§) In NIC. ALEMANNI *Notis ad PROCOP. Hist. Arcan.* Cap. 26. pag. 377.

(**) AGATHIAS *de imper. et reb. gest. Just.* L. II. p 47.

(††) SUIDAS V. *πρεσβεις.*

III te heeten. Voornaamlijk gehecht aan de Peripateti-
 BOEK fche Wijsgeerte, wilde hij echter de Platonifche,
 XI Stoifche enz. daar mede verëenigen, en uit allen be-
 Hoofdft. hoorlijk nut trekken. In zijne *Commentariën* over
 na C. G. eenige *Wijsgeerige* en *Natuurkundige* werken van
 Jaar 476. eenige *ARISTOTELES*, is een fchat van de oude Wijsgeerige
 tot 622. *Gefchiedenis* begrepen, en zijn *Commentarius* over
 het *Handboek* van *EPICLETUS* behelst uitmuntende
 zedekundige redeneringen.

JOANNES Wat vroeger dan *SIMPLICIUS* fchijnt *JOANNES*
 STOBÆUS. *STOBÆUS* geleefd te hebben, die in zijnen *Bloemhof*
 (*Ανθολογιον*,) uit allerlei oude Schrijvers, wier
 fchriften veelal voor ons lang verloren zijn, eene
 menigte van uitgezochte plaatzen, zedenspreuken,
 vernuftige en zinrijke gezegden en redenen verza-
 meld heeft; jammer, dat wij dit werk zoo onvolle-
 dig hebben. Van de vier *Boeken* is bijzonder het
 tweede zeer gebrekkig tot ons gekomen. Men heeft
 ook in laater tijden dergelijke verzamelingen van
 twee Griekfche Monniken uit de Heilige Schrift en
 uit de Kerkvaders in zijn werk ingelafcht, welke
 echter in de uitgave van *Geneve 1609 folio* daar van
 zorgvuldig zijn afgezonderd.

Andere Dat 'er behalven de gemelde Wijsgeeren, nog in
 Heiden- de vijfde eeuw, andere geleerde Heidenen geleefd
 fche ge- hebben, is buiten allen kijf. Daar toe mag gere-
 leerden. kend worden de Lijfärts bij den Keizer *LEO*, in het
 Twijfe- jaar 462, de *Griek* *JAKOB*, ook beroemd door an-
 ling om- dere kundigheden, die een Heiden was, en van
 trent den Gods- dienft van wien men verhaalt, dat, als men hem den ftoel
 Gods- fomnige geleerden ontnam, op welken hij naast den zieken Keizer was
 geleerden

gaan

gaan zitten, hij zich op het Keizerlijke bed zelf zette, verklarende, dat hij van oude Rechtsgeleerden geleerd had, dat zulk een voorrecht den Geneesheeren toekwam (*). Doch, tevens verdient hier in aanmerking genomen te worden, het gene reeds tevoren is aangemerkt (†), dat de nadering der geleerde Heidenen en Christenen in gevoelens, omtrent sommige, twijfel heeft verwekt, tot welken Godsdienst zij behoord hebben; om niet te zeggen, hoe ligtelijk thans eene gematigde vrijheid van denken, spreken of schrijven, ijverige dweepers zoodanige lieden deed beschuldigen van het Heidendom, of wel geheele Ongodsdienstigheid. Dus wordt zelfs de beroemde TREBONIANUS, van zijnen tijdgenoot HESYCHIUS (§), een *Heiden* en *Atheist* genoemd, hetwelk door SUTDAS (**), naar zijne gewoonte, wordt nageschreven; ja zelfs, in laater tijden, heeft men uit sommige vrijer uitdrukkingen van dezen of genen Schrijver van dit tijdperk aanleiding genomen, om hem voor eenen Heiden te houden, zoo als het geval geweest is met den Geschiedschrijver PROCOPIUS.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

De Christenen hadden onder zich ook nog Wijsgeeren, doch slechts enkelen, en dezen nog zulken, die, of eenvoudig de oude Wijsgeeren volgden, of hen wederlegden, of zoo filosofeerden, als het met het heerschend geloof der Christenen best plooide.

Zulk

(*) MARCEL. *in Chron. ad a. h. p. 31. ap. Scaliger.*

(†) Zie *Deel V. Bladz. 151.*

(§) *De Viris doctrina claris. V. Τριβωνίανος.*

(**) *Voce ead.*

III Zulk een was ÆNEAS van *Gaza*, een geboren
 BOEK Heiden, leerling van den vermaarden HIEROCLES,
 XI die tegen het midden der Vde eeuw te *Alexandrië*
 Hoofdst. leerde; naderhand ging ÆNEAS tot den Christelijken
 na C. G. Godsdiens over, en leefde tot in het laatste gedeelte
 Jaar 476. der gemelde eeuw. Dit is alles, wat wij van
 tot 622. zijne lotgevallen weten. In de Handschriften wordt
 hem doorgaans de naam gegeven van den *Christelijken Platonist*, waarschijnlijk omdat hij de Nieuw-Platonische Wijsgeerte niet geheel verzaakte, gelijk dit ook blijkt uit zijn werk: *Theofrāstus*, of een *samenpraak over de onsterfelijkheid der zielen, en de opstanding der dooden*; in welke hij duidelijk den *Heiligen Geest* met de *Wereldziel* van PLATO, gelijk den *Zoon van God* met den *Logos* van dien Wijsgeer vergelijkt. ÆNEAS handhaaft zijne Wijsgeerige waardigheid maar tamelijk, daar hij van de heiligheid en wonderen der *Askeeten* een bewijs ontleent voor de onsterfelijkheid der zielen; ook verhaalt hij, als door hem nauwkeurig onderzocht, het wonderwerk in de vervolging der *Katholijken* door de *Wandaalen*, die nog duidelijk spraken, niettegenstaande men hun de tong had uitgesneden (*).

ZACHARIAS van Mitylene. Een waardig navolger van ÆNEAS op deze baan, leefde in het begin der VIde eeuw, ZACHARIAS, Bis-

(*) Men zie van hem BRUCKER *Hist. Crit. Philosoph.* T. III. pag. 527. FABRICIUS *Bibl. Gr. Vol. I. pag. 427. Vol. XIII. pag. 458.* geeft verslag van zijne XXV *Brieven*, die nog voorhanden zijn.

Bisfchop van *Mitylene*, Hoofdstad van het Eiland *Lesbos*. Hij onderwees de Wijsgeerte te *Alexandrië*, en de Rechtsgeleerdheid te *Berytus*. Dewijl hij de laatste als pleitbezorger werkelijk begon te oefenen, zoo kreeg hij van daar den naam *Scholasticus*, tot hij het gemelde Bisdom bekwam. Meer weet men niet van hem, dan dat hij, in het jaar 536, op de Kerkvergadering te *Konstantinopolen* geweest is. Wij hebben van hem een gesprek *over de eeuwigheid der wereld*, onder het opschrift *AMMONIUS*, welke vermaarde *Nieuw-Platonische* Wijsgeer dezelve be- weerd had. Dit gesprek is te gelijk met dat van *ÆNEAS* van *Gaza* door *CASP. BARTH* uitgegeven te *Leipzig* 1613 4to. (*)

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Grooter naam echter dan deze beiden maakte in het laatst der VIde en het begin der VIIde eeuw *JOANNES*, bijgenaamd *Philoponus*, of de arbeidzame, wegens zijne geleerde werkzaamheden en schriften. Zich zelve noemt hij een' *Grammaticus*, omdat hij de Spraakkunde, als ook de oude Schrijvers, benevens de Wijsgeerige Wetenschappen, te *Alexandrië* verklaard heeft. Hij had den meerma- len gemelden *AMMONIUS*, Zoon van *HERMEAS*, uit de *Nieuw-Platonische* School tot leermeester; en volgde hem ook, toen deze zich merklijk begon te neigen tot het stelsel van *ARISTOTELES*, waar toe hij, als Christen Wijsgeer, nog bijzondere redenen had.

JO. PHILO-
PONUS.
De Plato-
nische
Wijsgeer-
te begint
verwis-
feld te
worden
mèt de
Peripate-
tische.

(*) 'Er staat nog een geschrift van hem *over de twee hoogste beginselen tegen eenen Manicheër* in *CANIS. Lectt. ant. Tom. I. pag. 425.*

III had. Het *Platonisch* Leerstelsel, hetwelk tot hier
 BOEK toe bij de Christenen zoo geliefd was geweest, be-
 XI gon zijn gezag bij hen te verliezen; het zij, omdat
 Hoofdst. men geloofde, dat de *Arianery* uit de *Platonische*
 na C. G men Wijsgeerte was voortgevloeid, of omdat de gevoe-
 Jaar 476 lens van ORIGENES 'er te veel krachts uit ontvin-
 tot 622 gen, of liefst, omdat de *Dialectica* en *Metaphysica*
 van ARISTOTELES geschikt waren voor de onder-
 scheidingen en spitsvinnigheden, bij de tegenwoor-
 dige Kerkelijke twisten en verschillen; hoe het zij,
 BOËTHIUS in de Vde en JOANNES PHILOPONUS in
 de VIdē eeuw, beide Vertaalers en Uitleggers van
 ARISTOTELES, bezorgden de leerwijze van dezen
 Wijsgeer opgang bij de Christenen, zonder zich
 daarom te bekommeren, of hetzelfde niet in vele
 stukken met de leere van het Christendom strijdig
 was. JOANNES PHILOPONUS schreef onder anderen
 eene *wederlegging der achttien gronden van PRO-
 CLUS, voor de eeuwigheid der wereld*; echter was
 hij het met de *Nieuwe Platonisten* en andere Wijs-
 geeren in andere stukken eens, bij voorbeeld, dat
 hij beweerde, dat, na 's menschen dood, wel niet
 zijne redelijke, maar toch de dierlijke, eigenlijk le-
 vende ziel, een geestlijk of liever luchtaardig lig-
 chaam behoudt (*). Ook in zijne Godgeleerde geschrif-
 ten ontwikkelde hij zijne Wijsgeerige begaafdheden,
 bijzonder in zijne *zeven Boeken*, zijnde eene *Ver-
 klaring van MOSES eerste Hoofdstuk over de Schep-
 ping,*

(*) *Procem. Commentar. in Aristotel. LL. III. de anima.*

ping, welke, voornaamlijk om de wederlegging van THEODORUS van *Mopsvestia*, de goedkeuring der *Katholijken* wegdroeg (*), maar als hij, in een werk *over de Opstanding der Dooden*, beweerde, dat onze lichamen zoo wel naar de stoffe als den vorm vernietigd worden, en de geheele zichtbaare wereld ondergaan, en eene gantsche nieuwe geschapen zal worden (†), beschuldigde men hem, dat hij de *Opstanding der Dooden* loochende (§). Voornaamlijk mishagde zijn Boek tegen de *vierde algemeene Kerkvergadering*, of die van *Chalcedon* (**); zoo wordt ook zijn geschrift tegen JOANNES SCHOLASTICUS, *Patriarch van Konstantinopolen*, om de *Katholieke leer van de Heilige Drieëenheid* te verbeteren, door FOTIUS (††) als een arnhartig werk beschreven; men maakte hem zelfs tot den stichter van de *Trisheiten*. Dewijl alle deze schriften voor ons verloren zijn gegaan, zijn wij buiten staat, hier iet te beslisen, echter geeft NICEFORUS (§§) en SUIDAS (***) ons een voordeelig denkbeeld van hem. Overigens raadplege men, over zijne schriften, FABRICIUS (†††) en OUDIN (§§§).

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

In

(*) FOTIUS *Piblioth. Cod.* XLIII. pag. 28, 29. *Cod.* CCLX. pag. 991.

(†) NICEFOR. *Hist. Eccles.* L. XVIII. C. 47.

(§) FOTIUS *Cod.* XXI. p. 13. XXIII. p. 16.

(**) *Cod.* LV. p. 45. (††) *Cod.* LXXV. p. 164.

(§§) *l. c.* (***) V. *πρωτολαος*.

(†††) *Biblioth. Gr. Vol.* IX. p. 360.

(§§§) *Comment. de SS. Eccles. antiquit. T. I. p.* 1466.

III In de *Westerfche* Kerk was de roem meer gevestigd van ANICIUS MANLIUS TORQUETUS SEVERINUS BOËTHIUS, die eeuwen achter een als de voornaamste Leeräar der Wijsbegeerte bij dezelve beschouwd is geworden; gelijk hij, in de daad, de geleerdste man van zijnen tijd geweest is. Hij werd, waarschijnlijk omtrent het jaar 470, te *Rome* geboren, alwaar zijn Vader en Grootvader de aanzienlijkste ambten bekleed hadden. Met zijn tiende jaar naar *Atheenen* gezonden, oefende hij zich aldaar 18 jaren lang in de Griekfche geleerdheid. Van daar terug gekeerd, verwierf hij zich de achting en genegenheid van den Koning der *Oost-Gothen* THEODORIK, die hem in het jaar 508 of 510 tot het *Consulaat* verhief, waar toe ook zijne beide Zoonen in het jaar 522 verheven werden. Omtrent 20 jaaren lang genoot BOËTHIUS de gunst en het vertrouwen van zijnen Vorst, terwijl hij, onder de drukte zijner ambtsverrichtingen, tevens ijverig werkzaam was aan het opstellen van Wijsgeerige en Godgeleerde werken. Ondertusfchen was zijne standplaats glibberig. Een *Romein*, en een ijverig voorftander van het *Katholijk* Geloof, bevond zich aan het Hof van eenen *Gothifchen* en *Ariäansch*-gezinden Koning! Geen wonder, dat zijne vijanden eindelijk middel vonden, om hem te doen vallen. THEODORIK gaf aan de *Katholijken* alle vrijheid van Godsdienst, dit voorbeeld had invloed gehad op de behandeling der *Ariänen* in het *Griekfche* Keizerrijk, tot dat Keizer JUSTINUS in het jaar 524 hun alle hunne Kerken ontnam. THEODORIK, die op zijne

Romeinsche onderdanen niet veel kon vertrouwen, en het Hof van *Konstantinopolen* als een' geheimen vijand beschouwde, besloot den Roomschen Bisschop met eenige anderen naa *Konstantinopolen* te zenden, om ten voordeele der *Ariänen* vertogen te doen, wanneer ALBINUS, een der aanzienlijkste *Senatoren*, beschuldigd werd van eene onderhandeling met den Keizer, om hem Heer van *Italië* te maken. Terstond spoedde zich BOËTHIUS naa *Verona*, om zijnen vriend te verdedigen. Doch als zijne vijanden hem dezelfde beschuldiging te last leiden, en verdichte Brieven te voorschijn bragten, als van hem aan het Keizerlijke Hof geschreven, werd hij in de gevangenis gezet, in welke hij, van zijne onschuld bewust, zijn merkwaardig werk schreef, *over de vertroosting der Wijsheid*. Na eene lange gevangenis werd hij, in het jaar 525, op 's Konings bevel, onthoofd. Men heeft, dewijl BOËTHIUS zoo veel voor het *Katholijk* Geloof geschreven en gærbeid heeft, zich naderhand verbeeld, dat hij deze zijne dood voor hetzelfde ondergaan hebbe, en dus als een Martelaar zal gestorven zijn, waaröm ook te *Pavia*, alwaar men nog in eene Kerk zijn Graf toont, maar ook bij andere *Italiäansche* Gemeenten, zijn Feestdag, als van eenen Heiligen en Voor spreker bij God, op den 23sten October gevierd is geworden. Ondertuschen is het, uit alle omstandigheden, duidelijk, dat het hier bij niet op den Godsdienst, maar op eene Staatsbeschuldiging neder is gekomen (*).

Van

(*) Zie GROT. *Pref. ad Hist. Gothor. Vand. et Langob.* p. 32.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III BOEK XI
 Hoofdst. na C. G. Jaar 476. tot 622.

Van de menigvuldige schriften van dezen geleerden man zijn zeer velen verloren gegaan, doch men heeft van hem nog overzettingen van eenige werken van ARISTOTELES, twee Boeken over de Rekenkunde, vijf over de Toverkunde, en twee over de Meetkunde. Behalven het gene hij over de *Nestoriïaansche* en *Eutychiïaansche* verschillen geschreven heeft, zijn 'er van zijne Godgeleerde werken: Een onderzoek, *of Vader, Zoon en Heilige Geest op eene zelfstandige wijze van de Godheid gezegd kunnen worden?* als ook een opstel, in de gevangenis geschreven: *hoe de Drieëenheid één God is, maar niet drie Goden?* behalven nog een klein geschrift, waar in hij onderzoekt: *of alles goed is, daar 'er toch geen substantieël goed is?* en zijne *Geloofsbelijdenis*. Doch het merkwaardigste van alle zijne geschriften is zijn werk *over de vertroosting der wijsheid*, (*de Consolatione Philosophiæ, Libri V.*) Dit is een *Gesprek tusschen hem en de Wijsgeerte*, half in Verzen van zesëntwintigerhande voetmaten, en half in proza opgesteld; waar in de Wijsgeerte haren leerling over zijn onverdiend ongeluk vertroost, onderwijst, en bemoedigt. GLAREANUS (*) heeft wel aan de echtheid van dit stuk getwijfeld, doch zijne redenen zijn niet voldoende, om hetzelfde aan BOËTHIUS te ontzeggen.

CLAUDIANUS MAMERTUS.

In de eerste jaaren van dezen geleerden man had ook Galliën nog eenen *Christelijken* Wijsgeer opgeleverd in CLAUDIANUS MAMERTUS, Broeder van den

(*) *Præfat. ad opera Boëthii p. 2.*

den vermaarden MAMERTUS, Bisfchop van *Vienna*, eerst een Monnik, vervolgens Ouderling bij de gemelde Gemeente; in welk ambt hij zijnen Broeder in het Bisfchoppelijk ambt behulpzaam was; hij wordt, wegens zijne geleerdheid en begaafdheden, hooglijk geroemd van zijnen vriend en verëerder SIDONIUS APOLLINARIS (*), gelijk ook GENNADIUS, zijn tijdgenoot, hem wegens zijne vlugheid in het spreken en fcherpzinnigheid in het redentwisten prijst (†). Wij kunnen van zijne geleerdheid en bekwaamheden oordeelen uit zijn nog voorhanden zijnde gefchrift, *de flatu animæ Libri III*, in hetwelk hij, tegen FAUSTUS, Bisfchop van *Rhei*, of *Regium*, (*Riez in Provence*,) de onligchaamlijkheid of onstofflijkheid der ziel verdedigt, welk werk, hoe zeer het door SIDONIUS (§), aan wien het was opgedragen, geroemd wordt, echter veel bevat, hetwelk tot de hoofdzaak minder behoort, en in het algemeen ongelijk en hard van stijl is. Ook prijst SIDONIUS hooglijk een Geestelijk Lied van zijnen vriend (**), hetwelk SIRMOND gelooft te zijn het bekende Gedicht: *Pange lingua gloriosæ prælium certaminis*, hetwelk anders onder de werken van VENANTIUS FORTUNATUS geplaatst wordt (††).

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

En

(*) *Libr. IV. Ep. II. T. I. Opp. Sirmondi p. 538.*

(†) *De Script. Eccles. Cap. 83.*

(§) *Libr. IV. Ep. 3. p. 529. L. V. Ep. 2. p. 555.*

(**) *Libr. IV. Epist. 3.*

(††) GEORG. FABRIC. *Poett. Vett. Ecclesiast. Opera Christ. pag. 695.*

III
BOEK
XI
Hoofdst. na C. G. Jaar 476. tot 622.

En dezen waren alle de Wijsgeerige voortbrengzels bij de Christenen, in dit tijdperk, want de *twéeënzeventig vermaningsregelen* van AGAPETUS, eenen Diakon te *Konstantinopolen*, aan den Keizer JUSTINIANUS, wiens leermeester hij geweest zal zijn, kunnen daar toe niet wel gerekend worden. Zij zijn verscheidenmalen uitgegeven en ook in de Geschiedenis van het Grieksche Keizerrijk door ANT. BANDURIUS (*) ingevoegd.

CASSIODORUS.

Doch, zonder eigenlijk een Wijsgeer te zijn, overtrof, omtrent het midden der VIden eeuw, MAGNUS AURELIUS CASSIODORUS, (of ook CASSIODORIUS,) *Senator*, alle andere geleerden van zijnen tijd, BOËTHIUS alleen uitgezonderd, in de Westersche Kerk, in de wetenschappen en ijver voor dezelve. Hij was geboren te *Scyllacium*, eene stad in *Neder-Italië*, (*Squillace*, in het Koninkrijk *Napels*,) waarschijnlijk voor het jaar 470. Zijn Vader had in Staats- zijn Grootvader in Krijgsbedieningen uitgemunt. In het jaar 491, verhieft hem ODOACER, Koning van *Italië*, tot aanzienlijke bedieningen aan het Hof, en maakte hem *Comes rerum privatarum et sacrarum largitionum*. waar mede de bestuuring der Koninklijke kamergoederen, een zekere richtsoefening, de uitvaardiging der Koninklijke gunstbewijzen, en het opzicht over het munt- handel- en zee- wezen verbonden waren. Toen twee jaaren daar na de *Oost-Gothische* Koning THEODORIK, of DIEDERIK, Heer van *Italië* werd, keerde CASSIO-

DO-

(*) *Imper. Orient. Tom. I. pag. 128.*

DORUS naa zijn Vaderland terug, maar bewees de-
 zen Vorst geen geringen dienst in het stillen van een
 oproer, hetwelk daar uitgeborsten was. Hij werd
 daar op door denzelfen tot zijnen Geheimschrijver
 of Kanselier aangenomen. Na eenigen tijd werd hij
 aangesteld tot Stadhouder van zijn geboorte-gewest,
 het hedendaagsch *Calabrië*, (*praefectus Bruttiorum
 et Lucaniae*,) bij welks inwoners hij zich verdiend
 maakte. Doch een jaar daar na ontbood DIEDERIK
 hem weder ten Hove, en CASSIODORUS werd nu
 Opziener der Koninglijke inkomsten. (*Quaestor sacri
 palatii*.) Hier bij kreeg hij den post van Koninglijken
 Opperhofmeester, (*Magister officiorum*,) als ook het
Consulaat; en eindelijk klom hij tot den naasten
 rang naast den Koning, dewijl hij eerste Staatsdienaar
 werd. (*praefectus praetorio*.) Hij bleef ook na de
 dood des gemelden Konings, in het jaar 526, bij
 zijne Opvolgeren in het Staatsbewind, maar kon het
 verval des Rijks niet verhoeden, tot hij, het zij
 wegens den ramp der tijden, of zijnen zeventigjaa-
 rigen ouderdom, of zijn voornemen tot eene andere
 levenswijze, omtrent het jaar 539, zijne ambten ne-
 derlegde, en zich in de eenzaamheid van het Kloos-
 terleven verbergde. Van dezen zijnen zoo belang-
 rijken en nuttigen levensloop heeft de geleerde man
 ons een gewigtig gedenkstuk nagelaten, in eene *ver-
 zameling van Brieven en Verordeningen*, door hem
 in naam der *Oostgothische* Koningen uitgevaardigd,
 (*Variarum Libri XII*.) welke voor de Wereldlijke
 en Kerkelijke Geschiedenis van dezen tijd hoogstbe-
 langrijk zijn; ook schreef hij, op bevel van Koning

III
 BOEK
 XI
 Hoofdst.
 na C. G.
 Jaar 476.
 tot 622.

III DIEDERIK, in deze vroegere jaaren zijns levens,
 BOEK een *Jaarboek der Wereldlijke Geschiedenis*, (*Chro-*
 XI *nicon*,) tot het jaar 519. Nog gewigtiger zou voor
 Hoofdst. de Nakomelingschap zijn zijne *Geschiedenis der Go-*
 na C. G. *then*, (*de rebus gestis Gothorum Libri XII.*) wel-
 Jaar 476.
 tot 622.
 ke door den Koning ATHALARIK, in eenen Brief aan
 den Romeinschen *Senaat* (*), ten hoogsten geprezen
 wordt, maar wij hebben 'er enkel een uittreksel,
 door JORNANDES gemaakt, van overig. (*de Getar-*
um sive Gothorum origine et rebus gestis) (†).
 Een Xlital vragen, door zijne vrienden aan hem
 gedaan, gaven dezen Staatsman ook aanleiding, om
 een Wijsgeerig Godgeleerd werk *over de ziel* te
 schrijven. (*Liber de anima.*) Eindelijk scheurde hij
 zich los van alle wereldsche bezigheden in het jaar
 539, kort vóór dat de stad *Ravenna*, en de Koning
 VITIGES zelf; in handen der *Romeinen* kwam. Hij
 begaf zich in een Klooster, hetwelk hij reeds vóór
 eenigen tijd, in de nabijheid zijner Vaderstad, had
 laten bouwen, (*monasterium Vivariense*,) hetwelk
 van alle benodigdheden en gemakken voorzien was,
 hebbende tuinen met grachten, vischvijvers en ba-
 den, zonnewijzers en wateruurwijzers, en eene
 talrijke Boekverzameling. In dit Klooster nam CAS-
 SIODORUS zijn verblijf, in den ouderdom van 70 ja-
 ren, en heeft nog ten minsten 23 jaaren in hetzelfde
 geleefd. Niet als eigenlijk Monnik, naar het schijnt,

aan

(*) In *Cassiodor. Var. Libr. IX. Ep. 25.*

(†) Bij GROT. *Hist. Gothor. Vandal. et Langob. p.*
 605. en in *CASSIODORI Opera T. I. p. 371.*

aan derzelve regelen verbonden, hoewel hij zelf van zijnen overgang in het Klooster het plegtige woord *Conversio* gebruikt, hetwelk in deze tijden op den Monnikenstand werd toegepast (*), veel min was zijn Klooster, in hetwelk de Staatsman zich van de Wereld afzonderde, ingericht naar of verbonden aan de regelen, welke eenige jaaren te vooren de *Heilige BENEDICTUS* aan de orde, door hem opgericht, had voorgefchreven, waar van geene de minste blijk is, wat ook de *Benedictynen* in laater tijden daar toe hebben willen bijbrengen. Behalven het gene wij reeds hier voor gezegd hebben, van de zorg, door *CASSIODORUS* aangewend, om zijne Monniken tot de wetenschappen aan te spooren, fchreef hij ook, ten hunnen behoefte, vele Boeken, waar van het eerfte en grootfte was eene verklaring van de *Pfalmen*, (*Expositio in Psalmos seu Commenta Pfalterii.*) Vervolgens eene *aanleiding tot het lezen en recht verftand der Heilige Schrift*, (*de Institutione Divinarum Litterarum,*) het nuttigfte van alle werken, door *CASSIODORUS*, ter bevordering der geleerdheid gefchreven, alzoo het tevens eene geheele uitlegkundige Bibliotheek bevat. Als een vervolg van dit werk wilde hij zelf aangemerkt hebben een ander *over de Kunften en Wetenschappen, nodig voor den uitlegger der H. Schrift*,
(*de*

III
BOEK
XI
Hoofddt.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) *De Orthographia Praef. T. II. Opp. p. 574.* Ook noemen hem verscheidene Handschriften *Conversus*, en *PAULUS DIACONUS*, (*de Gest. Langob. Libr. I. Cap. 75.*) zegt uitdruklijk, dat hij een Monnik geweest is.

III (*de artibus ac disciplinis liberalium litterarum.*)
 BOEK XI Niet onwaarschijnlijk is ook van hem een *Commen-*
 Hoofdst. *tarius* over den Spraakkundigen DONATUS. (*de ora-*
 na C. G. *tione et de octo partibus orationis.*) Nog in zijn
 Jaar 476. 93ste jaar stelde hij voor zijne Monniken een Boek
 tot 622. op over de *rechte spelling*, (*de Orthographia.*)
 Ook heeft hij eene Verhandeling geschreven over de
berekening van het Paaschfeest, (*Computus Pas-*
chalis.) Velen van 's mans schriften zijn verloren
 gegaan, zoo als zijn *Memoriale sacrarum scriptu-*
rarum. Van zijne Overzettingen uit Grieksche
 Schrijvers is nog overig die van de drie Kerkelijke
 Geschiedschrijvers SOCRATES, SOZOMENUS EN THEO-
 DORETUS, door zijnen vriend EPIFANIUS *Scholas-*
ticus, waar uit CASSIODORUS een doorlopend uit-
 trekkel gemaakt heeft, hetwelk, onder den titel van
Drievuldige Geschiedenis, (*Historiæ tripatite Li-*
bri XII.) onder zijne werken staat. Eerst in de
 onlangs afgelopen eeuw ontdekte SCIPIO MAFFEI te
Verona een Handschrift van eene verklaring van
 CASSIODORUS *over de Apostolische Brieven, de Han-*
delingen der Apostelen, en de Openbaring van JO-
ANNES, (*Complexiones in Epistolas Apost. et acta*
Apost. et Apocalypsin,) hetwelk hij te *Florence*
 1721 8vo. in het licht heeft gegeven. Hoe lang
 CASSIODORUS, nog na het jaar 562, hetwelk waar-
 schijnlijk het 93ste van zijnen ouderdom was, ge-
 leefd hebbe, is onbekend. Zijne werken zijn in II
 Deelen in Folio te *Rouaan* 1679 uitgegeven, en in
 eenen nadruk te *Venetië* 1729.

MARCIA-

Behalven de reeds gemelden, hadden de kunsten

en

en wetenschappen, hoe zeer ook in een algemeen verval, echter nog een' en anderen edeleren geest, die derzelve geheel val poogde te verhinderen. Zulk een was MARTIANUS CAPELLA, een *Afrikaan* uit de laatste tijden der Vde eeuw, die, alhoewel hij de Heidensche Godheden tot het samenstel van zijn werk gebruikt, nogthans voor eenen Christen gehouden wordt. Op eene bevallige wijze, alhoewel in eenen ruwen en harden stijl, aan zijn Vaderland eigen, schreef hij, dan in verzen dan in proza, een zoogenoemd *Satyricon* of *Satyra*, waar van de twee eerste Boeken een niet onāangenaam verdochtzel behelzen van het huwlijk der *Philologie* met MERCURIUS, en de vijf overigen, den lof en korte schets der *Grammatica*, *Dialectica*, *Rhetorica*, *Geometia*, *Arithmetica*, *Astronomia* en *Musica*. Dit zijn werk is door H. GROTIUS, (*Leyden* 1599. 8vo.) in zijn XVde jaar, met ophelderingen uitgegeven.

Velen poogden als *Spraakkundigen*, (*Grammatici*,) en *Uitleggers*, de schriften der ouden te verklaren, zoo als SOSIPATER CHARISIUS, uit *Italië*, omtrent het jaar 500, DIOMEDES, maar boven allen PRISCIANUS, een *Romein*, maar die te *Cesarea* in *Palestina* studeerde, en te *Konstantinopolen* met een jaargeld van Keizer JUSTINIANUS aan deszelfs Hof onderwijs gaf. — Behalven zijn groote werk, (*Commentariorum Grammaticorum Libri XVIII.*) schreef hij verscheidene kleineren, als ook eenige dichtstukken. FABIUS PLACIADUS FULGENTIUS, een *Afrikaan*, omtrent het midden der Vde eeuw, schreef een werk over de *Fabel-Geschiedenis*, *Mythologiarum Libri tres.*

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—
NUS CA-
PELLA.

Gramma-
tici bij-
zonder
PRISCIA-
NUS.

III Daar de Griekſche en Latijnsche Talen hare zuiverheid en welluidendheid hadden verloren, en de
 BOEK
 XI
 Hoofdf. laafte geheel verbasterd of tot het Godsdienftig ge-
 na C. G. bruik bepaald was, en de Duitſche Talen te ruw
 Jaar 476. en onbefchaafd waren, kon men aan geene welfpre-
 lot 622. kendheid denken, noch bekwame redenaars verwach-
 Redenaar ten. EUNODIUS, Biſchop van *Ticinum*, (*Pavia*,)
 EUNODIUS roemt wel, in zijne Brieven, een aantal redenaars van zijnen tijd, maar deze lof zal weinig betekenen, wanneer men des Biſchops eigenen ftijl in zijne *Brieven* en Lofreden op Koning DIEDERIK beſchouwd (*).

Latijn- Maar daartegen deden zich onder de *Latijnen*
 ſche eenige Dichters voor, welke de oude *Romeiſche*
 Dichters. Dichters nog ſteeds van verre volgden, en die niet geheel zonder Dichterlijke bekwaamheden waren. Zelfs de gemelde EUNODIUS heeft verſcheidene grootere Dichtſtukken en een aantal Opſchriften en Punt-dichten geſchreven, in welken gelukkige regels en ſomtjids goed vernuft zich voordoen.

SIDONIUS. CAJUS SOLLIUS APOLLINARIS SIDONIUS, een *Gal-
 liër* van aanzienlijk geſlacht, die Bevelhebber van *Rome* geweest is, en andere aanzienlijke waardigheden bekleed heeft; ten laaften, in het jaar 472, Biſchop van *Claramontium*, (*Clermont* in *Auvergne*,) geworden, en in het jaar 487 of het volgende overleden is, was ook een man van uitmuntende gaven, en niet gemeene geleerdheid. Hij heeft ons *Brieven* en *Gedichten* nagelaten, welke
 laat-

(*) In SIRMOND *Opp. Tom. I.*

laatste echter de eersten verre overtreffen (*). III
 Zijn tijdgenoot ALCIMUS ECDICIUS AVITUS, ins- BOEK
 gelijks een *Galliër*, die na het jaar 490 Bischof XI
 van *Vienna* was, en in het jaar 525 overleed, heeft Hoofdft.
 foortgelijk character in zijnen stijl. Zijne Brieven, na C. G.
 Predikatiën, zijne Opstellen over verschilstukken, Jaar 476.
 zullen niet ligt iemand ter lezing uitlokken, ware tot 622.
 het niet, om de Geschiedenis, welke daar uit licht ————
 kan scheppen; maar zijn Gedicht *over de Geschiede-*
nis van MOSES, (*de Mosaicae Historiae Gestis Li-*
bri V.) behaagt geheel anders, en vertoont ons
 een' man, die zijnen VIRGILIUS vlijtig bestudeerd
 heeft (†). Dat 'er in dit Gedicht, gelijk in een
 ander *de consolatoria laude castitatis*, een woord
 uit de Kerkelijke of verbasterde Latiniteit onder
 loopt, zal men met dit alles ligtelijk verwachten.

Niet ongelijk aan AVITUS is ARATOR, geboren ARATOR.
 in *Opper-Italië*, mischien in het *Milaneefche*; hij
 was eenigen tijd Pleitbezorger, na het jaar 534 één
 der Hofbedienden van den *Oost-Gothischen* Koning
 ATHALARIK; eindelijk tot aan zijn overlijden in het
 jaar 556 *Ouder-Diakon* der *Roomfche* Kerk. Hij
 bezong in Heldendicht *de Geschiedenis der Aposte-*
len, (*Historiae Apostolicae Libri duo* (§)).

In het leven van AUGUSTINUS (***) hebben wij PROSPER
 reeds van een Gedicht van PROSPER, die de *Aqui-* Aquitani-
cus.
ta-

(*) In SIRMOND *Opp. Tom. I.*

(†) In SIRMOND *Opp. Tom. II.*

(§) GEORG. FABRIC. *Poetae Vett. Eccles.*

(***) Zie *Deel IX. Bladz. 239.*

III *taniër* naar zijn geboorteland genoemd wordt, gespro-
 BOEK ken, zijnde eene verdediging van het leerstelsel van ge-
 XI melden Kerkvader. In de uitgave zijner werken, *Parvys*
 Hoofdst. na C. G. 1710, *fol.* staan nog onder andere schriften 106 kleine
 Jaar 476. Gedichten, (*Epigrammata*,) in welke hij zoo vele
 tot 622. zedenspreuken van AUGUSTINUS heeft vervat. Men
 hield hem voor dezen voor eenen Bischof in *Italië*
 of *Gallië*, maar heeft naderhand alleen bewijsbaar
 gevonden, dat hij Geheimschrijver van den *Room-*
schen Bischof LEO I. geweest, en omstreeks het
 jaar 463 overleden is.

VENANTI- Op het einde van dit Tijdperk werd ook VENAN-
 USFORTU- TIUS HONORIUS CLEMENTIANUS FORTUNATUS als
 NATUS. Dichter bekend. Deze kwam, uit zijn Vaderland
Opper-Italië, vroeg in het *Westfrankische* Rijk,
 alwaar hij Bischof van *Pictavium*, (*Poitiers*,)
 werd, en omtrent het jaar 600 overleed (*). Men
 rekent men thans andere Latijnsche Schrijvers, die
 ook Dichters heeten, PAULINUS PETROCORIUS, eenen
Galliër, in de Vde, en CORIPPUS, eenen *Afrikaan*,
 in de Vde eeuw.

Griek- De *Grieken* werden zeker in smaak en geleerd-
 sche heid, ten dezen tijde, door de Latijnen niet over-
 Dichters. troffen, evenwel hadden zij minder Dichters aan te
 wijzen, dan dezen. COLUTHUS, die in het begin der
 Vde eeuw een Gedicht *over de schaking van HE-*
LENA schreef; COINTUS of QUINTUS, die omtrent
 denzelfden tijd op den inval kwam, om de *Ilias*
 van

(*) Men ziet eene lijst van zijne Gedichten in FA-
 ERIC. *Bibl. lat. med. et inf. aetat.* T. II, p. 179.

van HOMERUS aan te vullen met een wijdlopig werk van XIV Boeken; en kort daar na PAULUS, met den bijnaam SILENTIARIUS, omdat hij eerst Geheimschrijver was in 's Keizers Geheimen Raad, (*Silentium Principis*,) van wien men *Puntdichten* en eene Dichterlijke beschrijving der prachtige *Sofïe-Kerk* te *Konstantinopolen* leest; dezen schijnen alleen nog de eere der Grieksche Dichtkunst in het gemeen te hebben willen voorstaan.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
jaar 476.
tot 622.

Maar daartegen muntten de *Grieken* ver boven de Latijnen uit in de *Geschiedenis*. Zij schreven dezelve wel niet volkomen in den smaak der Ouden, maar toch in dezen tijd veel beter dan in den onmiddlijken voorgaanden, toen de Christen Geschiedschrijvers, zelfs de besten, EUSEBIUS, SOCRATES, THEODORETUS, enz. zich bepaalden tot de Geschiedenis van hunnen Godsdienst en Kerk, waar bij de *Wereldlijke* Geschiedenis of geheel verwaarloosd, of alleen als bijzaak behandeld werd. Thans werd bij de *Grieken* de Burgerlijke of Wereldlijke Geschiedenis, en wel door aanzienlijke Staatslieden bearbeid, en met dit Tijdvak neemt de reeks der *Byzantiner* Geschiedschrijvers eenen aanvang, die van de Vde eeuw tot in de laatste tijden der XVde eeuw de Geschiedenis van het *Grieksche* Rijk beschreven hebben; welke van het jaar 1643 op de Koninglijke Drukkerij te *Parÿs* begonnen zijn, uitgegeven te worden, en naderhand in eenen nadruk te *Venetïë* 1729 in X Deelen in Folio (*). Van de

Geschied.
schrij-
vers. De
Byzanti-
ners.

(*) Verg. FABRIC. *Bibl. Gr.* Vol. VI. p. 219.

III de werken van sommigen der eersten van deze Ge-
 BOEK schiedschrijvers zijn enkel afgebrokene stukken be-
 XI waard, deels in de *Bibliotheek van FOTIUS*, deels
 Hoofdst. na C. G. in uittrekzels, welke een *Grieksch* Keizer in de Xde
 Jaar 476. eeuw daar uit heeft laten vervaardigen. Op deze
 tot 622. wijze is zeer weinig behouden gebleven van de Ge-
 schiedenisfen van OLYMPIODORUS, PRISCUS, MAL-
 CHUS, PETRUS PATRICIUS, HESYCHIUS, en ME-
 NANDER, die van het midden der Vde tot het ein-
 de der VIde eeuw gefchreven hebben.

PROCOPI- De oudste dezer Schrijvers, wiens werk wij nog
 US. geheel bezitten, en die over het geheel de voor-
 naamste Gefchiedschrijver is van dit Tijdvak, is
 PROCOPPIUS van *Cesarea*, in *Palestina* geboortig,
 die een tijd lang Leeräar der Welsprekendheid was
 in de Hoofdstad des Rijks. Naderhand gaven de
 Keizers JUSTINUS I, en JUSTINIANUS, hem aan
 den vermaarden Veldheer BELISARIUS tot Geheim-
 schrijver en Raadgever, wien hij ook op alle zijne
 veldtogen verzeld heeft. In zijne laattere jaaren werd
 hij *Senator* en tevens Bevelhebber der Hoofdstad;
 welke waardigheid hij naderhand weder verloren
 heeft. Hij schijnt na het jaar 562 gestorven te
 zijn. Hij beschreef zijne Geschiedenisfen in acht
 Boeken. De twee eersten, *van den Perfischen Oor-
 log*, het derde en vierde, *van den Wandalfischen
 Krijg*, en de vier laatsten *van den Oorlog met de
 Oost-Gothen*. Nog schreef hij een bijzonder werk
over de Gebouwen van den Keizer JUSTINIANUS.
 Alle deze Boeken had PROCOPPIUS openlijk uitgege-
 ven, en zij strekken allen tot lof van gemelden Kei-
 zer.

zer. Maar dezen lof trok hij geheel in, in een ander werk, hetwelk hij geheim gehouden wilde hebben, tot na zijn dood, en hetwelk hij daarom *Ανεκδότα*, *onuitgegevene stukken* noemde; in deze *geheime Geschiedenis*, schildert hij dezen Keizer en deszelfs Gemaalin THEODORA af, als schadelijke Dui- vels, als Monsters, gelijk hij hen, uitdruklijk, noemt. Zoodanige strijdige verhalen hebben, in laater tijden, aan de echtheid van dit laatste werk, doen twijfelen, omdat men niet kon begriipen, hoe PROCOPIUS zoo zeer van zich zelve kon verschillen, zonder, of aan den eenen kant een vleijer, of aan den anderen kant een lasteraar te wezen. Ondertusfchen fchijnt 'er geene genoegzame reden te zijn, om deze geheime Geschiedenis aan PROCOPIUS te ontzeggen, te minder, daar de Schrijver, in zijne Voorreden, zich zelve, geleidelijk, verklaart, hoewel hij, niet zelden, de zaken te zeer overdrijft, en zich fomtijds meer als een' hekelaar dan Gefchiedfchrijver gedraagt.

De Geschiedenis van PROCOPIUS is vervolgd ge- worden door AGATHIAS, zijnen tijdgenoot, die te *Myrina* in *Ætolië* geboren, zich te *Alexandrië* in de Wetenfchappen, bijzonder in de Rechtsgeleerdheid, geöefend had, en waarfchijnlijk te *Konftantinopolen* een *Scholasticus*, of Pleitbezorger, geweest is. Hij was tevens een vrij goed Dichter, van wien nog 81 *Puntdichten* overig zijn. Doch, grooter roem heeft hij behaald als Gefchiedfchrijver, met zijn werk: *Over de regeering van den Keizer JUSTINIANUS*, in vijf Boeken, hoewel dit werk zich

en.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III enkel tot het jaar 559 uitstrekt, en dus niet tot het
 BOEK einde dier regering, welk in het jaar 565 valt, hij
 XI gaf het echter in het jaar 594 eerst in het licht.
 Hoofdst. na C. G. Dat hij een Christen geweest is, heeft FABRICIUS
 na C. G. Jaar 476. aangetoond (*).
 tot 622.

EVAGRIUS, een tijdgenoot van deze beide Schrij-
 EVAGRIUS veren, en de opsteller van eene *Kerkelijke Geschie-*
 THEODO- *denis in zes Boeken* (†), kan echter met hen niet
 RUS. vergeleken worden. Hij was geboortig uit *Epiphania* in *Syrië*, en leefde als Pleitbezorger te *Antiöchië*, waar de Keizers hem ook Burgerlijke ambten schonken. Nog vóór hem, in de vroeger jaaren der vijfde eeuw, stelde THEODORUS, Voorlezer eener Kerk te *Koustantinopolen*, eene *Kerkelijke Geschiedenis* op, in twee Boeken, van welken enkel eers uittrekzel overig is.

GELASIUS, Van GELASIUS uit *Cyzicus*, wien men voor eenen
 MOSES Bischof van *Cesarea* in *Bithynië*, omtrent het jaar
 CHORE- 470, houdt, hebben wij nog twee Boeken van de
 NENSIS. drie, welke hij geschreven heeft over de *Geschiedenis der Kerkvergadering van Nicea* (§). Omtrent het midden der Vde eeuw schreef MOSES van *Chorene* eene vrij wel geslaagde *Geschiedenis van Armenië* in zijne moedertaal, welke de Gebroeders WHISTON, met zijn uittrekzel van *Aardrijksbeschrijving* te *Londen* 1736 4to hebben uitgegeven.

Van

(*) *Biblioth. Gr. Vol. VI. pag. 261.*

(†) Zie *Deel I. Bladz. II.*

(§) Men vindt ze in HARDUIN. *Acta Concilior. Tom. I. pag. 345.*

Van Gefchiedenissen van *Latijnsche* Schrijvers uit dit Tijdvak zijn wel verscheidenen tot ons gekomen, maar daar onder geen enkele, welke den naam van Geschiedschrijver met recht voeren kan. De geleerdste en verdienstelijkste naarspoorer der *Gefchiedkunde* in het Westen was DIONYSIUS, die naar zijne gestalte GUUS of *de Kleine* genoemd wordt, en deze schijnt zelf nog van *Grieksche* afkomst geweest te zijn, sommigen noemen hem een' *Scyth*, dat zal zijn, uit de Landen aan *de Zwarte Zee*, hoewel hij te *Rome Abt* was, of gelijk men meent, enkel Monnik, zoo als zijn vriend CASSIODORUS hem eenvoudig noemt; trouwens, men noemde, ten dezen tijde, ook elken Monnik *Abbas* of *Vader*, gelijk elken Bischof *Pater* of *Papa*. DIONYSIUS is waarschijnlijk tusfchen de jaaren 540 en 550 overleden. Hij fchreef eene *overzetting van Kerkelijke Wetten* uit het *Grieksch*; eene *verzameling van Brieven en Verordeningen van Roomsche Bischoppen*, en eenige dergelijke werken. Doch, het gene hem meest vermaard gemaakt heeft. Hij was de *Stichter der Christelijke Tijdrekening*. Aan de verbetering van den Paaschcirkel arbeidende, maakte hij gebruik van eene rekening naar de jaaren van CHRISTUS geboorte, welke hij in het 43ste jaar der regeering van AUGUSTUS, 753 na de flichting van *Rome* stelde. Nogthans duurde het tot de achtste eeuw, eer deze Tijdrekening in algemeen en openbaar gebruik gekomen is (*).

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Wester-
sche Ge-
fchied-
fchrij-
vers. DIO-
NYSIUS de
Kleine.

Vóór

(*) J. G. JANI *Historia aera Dionysiana Viteberg*
1715. 4to.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Chronyk-
schrijvers

Vóór en na gemelden DIONYSIUS dedden zich vele Chronijkschrijvers voor, die naar de regeeringen der Keizers of naar de *Consuls* hunne korte optekeningen van gebeurenissen schikten. Zoo heeft PROSPER *Aquitanicus*, van wien wij hier voor gesproken hebben, eene Chronijk nagelaten van de Schepping der Wereld af, tot het jaar 455, of de dood van VALENTINIAAN III, en het plunderen van Rome door GENSERIK (*). Eene andere Chronijk is door SIRMOND (†) uitgegeven van den *Spaanschen* Bischof IDACIUS, die in het jaar 468 zal overleden zijn. MARCELLINUS, een Staatsdienaar van JUSTINIANUS, schreef een dergelijk werk, hetwelk zich uitstrekt tot het jaar 534 (§). Van de Chronijk van CASSIODORUS hebben wij reeds hier voor gewag gemaakt. Die van PROSPER boven gemeld, is vervolgd geworden door VICTOR Bischof van *Tununa* in *Afrika*, tot het jaar 567 (**); en deze weder door JOANNES *Biclarieusis*, dus genoemd naar een Klooster, door hem in het *Pyreneisch* Gebergte in *Spanje* gesticht, waar van hij Abt was, van geboorte was hij een *Goth*, en zijn vervolg loopt tot het jaar 590; een ander vervolg van dezelfde Chronijk werd vervaardigd door MARIUS, een' geboren *Galliër*, Bischof der *Helvetische* stad *Aventicum*, deze gaat tot het jaar 581.

Nut-

(*) In CANIS. *Lectt. Ant. Tom. I. pag. 252.*

(†) *Opp. Tom. II. pag. 229.*

(§) Bij SIRMOND *l. c. pag. 269.*

(**) CANIS. *Lectt. Ant. Tom. I. pag. 318.*

Nuttiger en van meer waarde, dan deze zoo dore en armhartige Chronijken, schreef GENNADIUS, een Ouderling van *Masflia*, een vervolg van de *Lijst van Kerkelijke Schrijvers* van HIËRONYMUS; hij werd vermoed, den *halven Pelagiänen* toegedaan te wezen, waaröm hij ook van AUGUSTINUS een vrijer oordeel velde dan de meeste Kerkelijken van dezen tijd, gelijk wij op zijne plaats gezien hebben (*).

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—
GENNA-
DIUS.

Nog twee Schrijvers van Geschiedenisfen hebben zich in dezen tijd roem verworven, de één JORNANDES, of zooals hij in de oude Handschriften heet, JORDANES, ook JORDANUS en JORDANIS; een *Oost-Goth*, in het midden der Vde eeuw. Volgens zijn eigen bericht (†), was hij eerst, hoewel geen geleerde, (*agrammatus*,) een Geheimschrijver, (*notarius*,) geweest, tot hij zich in den Monnikenstand begeven had. Sommigen noemen hem Bisfchop, misfchien bekleedde hij deze waardigheid onder zijne *Gothen*. Hij schreef, gelijk wij boven (§) reeds gezegd hebben, een *uittrekzel* van de Geschiedenis der *Gothen* van CASSIODORUS, (*Liber de Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis*,) en eindigt zijn verhaal met het gevangennemen van den Koning WITIGES. Nog hebben wij van hem een gefchrift: *de regnorum et temporum succesfione; sive de origine mundi, et actibus Romanorum* (**).

Da

(*) Zie *Deel IX. Bladz. 375.*

(†) *De reb. get. C. 50. p. 688. (§) Bladz. 52.*

(**) *In MURATORII SS. rer. Ital. T. I. P. I.*

III De ander, GEORGIUS FLORENTIUS GREGORIUS, Bis-
 BOEK schop van *Turonum*, (*Tours*), in *Frankryk*, van het
 XI jaar 573 tot aan zijne dood in het jaar 595, draagt niet
 Hoofdst. ten onrecht den naam van *Vader der Frankische of*
 na C. G. *Fransche Geschiedenis*, door zijn werk: *Historia*
 Jaar 476. *Ecclesiastica Francorum Libri X.* Deze Geschie-
 tot 622. denis begint van ADAM af, en strekt zich uit tot
 GREGORI- het jaar 594. Zoo onmisbaar dit werk is voor de
 US TURO- Geschiedenis der *Franken*, zoo slecht is deszelfs
 nensis. stijl, zijnde meestal in Monniken-Latijn vervat,
 hoewel hij zelf ten sterksten klaagt over het volstrekt
 verval der Wetenschappen in zijn Vaderland; ook
 is de keuze der dingen, die hij verhaalt, niet oor-
 deelkundig; maar voornaamlijk mishagt zijne ligtge-
 loovigheid, waar door hij allerhande Wondergeschie-
 denissen voor echte munt aanneemt; welke zucht
 tot wonderwerken hij voornaamlijk ontdekt in zijne
 andere werken: *Libri octo de miraculis, id est, de*
gloria Martyrum liber I; de virtutibus S. Juliani
liber I; de gloria Confessorum, Liber I; de virtu-
tibus S. Martini Libri IV; vite Patrum Liber I.
 Zijne werken zijn uitgegeven door RUINART te Pa-
 rys 1699, in *Folio*.

COSMAS
 Indico-
 pleustes.

Onder anderen verdient hier niet voorbijgegaan te
 worden COSMAS, die naar zijne *Indische Reizen In-*
dicopleustes, (*Ἰνδικοπλευστης*, *de Indische Zeeman*)
 genoemd is, en als een *Wijsgeerig Reiziger* en
Aardrijksbeschrijver kan beschouwd worden, door
 een werk, hetwelk eenig is in zijne soort. COSMAS
 was een *Egyptenaar*, die eerst als Koopman naa
Ethiopië, *Indië*, en andere Oosterfche Gewesten
 reis-

reisde, werd naderhand Monnik, en schreef onder de regeering van JUSTINIANUS verscheidene Boeken. III
BOEK
XI
 Onder dezen zijn zijne *Aardrijksbeschrijving* en *Starrenkundige Tafelen* verloren geraakt; doch zijne Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Beschrijving der geheele Wereld, naar het gevoelen der Christenen, in XII Boeken, (*Χριστιανική τυπογραφία παντός κόσμου*,) is bewaard en door MONTFAUCON in het licht gegeven (*). In dit Boek vindt men een zeldzaam mengelmoes van Starrenkundige, Natuurkundige, Aardrijkskundige, Oudheidkundige, Wijsgeerige en Godgeleerde verklaringen, berichten, invallende gedachten enz. Voornaamlijk zoekt hij in de vier eerste Boeken te bewijzen, dat de aarde niet, zoo als de Starrenkundigen willen, een bol, maar plat en een langwerpig vierkant is, op welks einden de hemel rust als een gewelf, binnen hetwelk de Starren gevonden worden, die van Engelen in beweging gebragt worden; en dat dag en nacht, gelijk ook de zons- en maans-verduisteringen daar uit ontstaan, dewijl een zeer hooge kegelachtige Berg naar het Noorden, rondöm welken de Starren lopen, de verscheidene plaatsingen derzelve tegen de aarde veroorzaakt. Zoodanige stellingen, en het ongelukkig uitleggen van den Bijbel volgens dezelve, zouden, gevoegd bij den slechten stijl, het Boek ligtelijk uit de handen doen leggen, maar hij heeft menigvuldige bijzaken, welke belangrijk en gewigtig zijn. Zoo zegt hij (†), dat de *algemeene Zendbrie-*

(*) *Collect. nova Patr. et SS. Græcor. T. II.*

(†) *Libr. VII. pag. 292.*

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

brieven, van de oudste tijden der Kerk af, twijfelachtig waren, waarom ook een volmaakt Christen niet op dezelve steunen mag, terwijl de andere Bijbelboeken genoegzaam zijn tot zijn onderwijs. Hij onderstelt (*), dat MATTHEUS zijn Euāngelie, en PAULUS den Brief aan de *Hebreën* in het *Hebreeuwsch* geschreven hebben. Dat de klederen en schoenen der *Israëlitēn* in de Woestijn niet versleten zouden zijn; gelijk MOSES schijnt te zeggen, (*Deut.* XXIX. 5.) verklaart hij (†) voor eenē *Joodsche* Fabel; zij hadden geen gebrek aan klederen, omdat zij door Kooplieden van al het nodige voorzien werden. Hij verzekert, dat de sporen der *Egyptische* Wagenraden nog ten zijnen tijde de waarheid van den doortogt der *Israëlitēn* door de Roode Zee bevestigen (§). Onder andere merkwaardigheden heeft hij een lang opschrift ter gedachtenis der overwinningen van den *Egyptischen* Koning PTOLEMEUS EUERGETES, hetwelk op bevel van dezen Vorst op eenen troon of zetel aan MARS gewijd, gehouden, en door COSMAS in de *Ethiöpiſche* Zeeſtad *Abule* ontdekt was (**). COSMAS was ook de eerste, die in *Ethiöpië* zelfs in de nabijheid van den oorsprong en bronnen des *Nyls* gereisd, en die in het Landschap *Agan* geplaatst heeft (††). Ook verdienen zijne berichten (§§) van de *Indiāansche* steden, dieren, specerijēn, en het

groot-

(*) L. V. p. 255. (†) L. V. p. 205. (§) L. V. p. 194.

(**) L. II. p. 140. FABRIC. *Bibl. Gr.* L. III. p. 604.

(††) L. II. p. 139, 140. (§§) L. XI. p. 334.

groote eiland *Sielediva*, (waarschijnlijk *Ceylon*,-)
aanmerking, insgelijks die over den staat der *Chris-*
tenen in *Indië* en *Persie* enz.

III
BOEK
XI
Höofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Genees-
heeren.

Hoe min ook de Natuurkunde in dit Tijdperk
beöfend werd, evenwel verwierven zich twee Griek-
sche Geneesheeren eenen aanzienlijken roem, door
hunne ervarenheid in de Geneeskunde; die zich in
de oude en vermaarde Geneeskundige School te
Alexandrië geöfend hadden. De één was omtrent
het jaar 500 *AETIUS*, van *Amida* in *Mesopotamië*
geboortig; ook was hij een tijd lang aan het Kei-
zerlijke Hof te *Konstantinopolen* hoofd der trauwan-
ten, die voor den Keizer uitgingen. (*Κομης τῆς Οψι-*
κισ, *Comes Obsequii*.) Hij heeft XVI Boeken van
Geneeskundige werken geschreven, waar in hij on-
der anderen de kern der geneesmiddelen en voor-
schriften van *HIPPOCRATES* en *GALENUS* verzameld
heeft. Ook heeft hij eigene waarnemingen en ge-
neesmiddelen, onder welke laatsten zulken zijn;
waar in de Geest des Bijgeloofs van zijne eeuw zich
openbaart; hij geeft bij voorbeeld, wanneer iemand
een graad in de keel gekregen heeft, te raad, men
zal hem bij de keel vatten, en deze woorden spre-
ken: *BLASIUS, de Martelaar en Dienstknecht van*
CHRISTUS zegt: *Klim weder op, of naa bene-*
den (*)! De ander, nog voortreflijker dan *AETI-*
TIUS, was *ALEXANDER*, omtrent het midden der
Vide eeuw, te *Tralles* in *Lydië* geboren. Hij leef-
de het laatst te *Rome* met groote vermaardheid, en
schreef

(*) FAARIC. *Biblioth. Gr. Vol. VIII. p. 318.*

III schreef hier zijn werk over de kentekenen en genees-
 BOEK middelen der ziekten. Evenwel schreef hij ook eene
 XI wonderbare kracht toe aan *Amuleten* en tovermid-
 Hoofdst. delen, doch welke hij slechts in het geheim gebruikt
 na C. G. wil hebben (*). Met deze twee vermaarde mannen
 Jaar 476. eindigt de oude Geneeskundige School der *Grieken*,
 tot 622. ten minsten hebben zelfs de bekwaamste volgende
 Artzen der *Grieken* deze en hunne voorgangers niet
 geëvenäard.

Rechts- De regeering van JUSTINIANUS heeft uitgemunt in
 geleerden kundige Rechtsgeleerden, onder welken voornaam-
 lijk beroemd is TRIBONIANUS, die bij het samen-
 stellen van het Wetboek van dien Keizer werkzaam
 is geweest. Hij heeft de aanzienlijkste waardigheden
 in den Staat bekleed, *Magister officiorum*, *Quaestor*
facri palatii, *Consul*, en is in het jaar 545 overle-
 den. Zijn voornaamste medehelper bij gemelden ar-
 beid THEOFILUS heeft nog bijzonder eene *Griekfche*
Paraphrasis der *Instituten* gefchreven. In de laater
 jaaren der VIde eeuw heeft een ander Rechtsgeleer-
 de, insgelijks te *Konftantinopolen*, JULIANUS, de
Novellen in het Wetboek in het Latijn overgezet,
 en in een uittrekzel gebragt.

Oudhe- Niet alleen ging de oude fmaak voor de beeldende
 den verlo- kunften verloren, als hebbende reeds zedert een' ge-
 ren ge- ruinen tijd plaats gemaakt voor den zoogenoemden
 raakt. *Gothifchen*, maar de affchaffing van den *Heidenschen*
 Afgodsdienst vernielde vele kunstftukken van stand-
 beelden, en door den inval der barbaarfche volken, en
 de

(*) FABRIC. *Bibl. Gr. Vol. XII. p. 593.*

de oorlogen daar op gevolgd, gingen 'er insgelijks vele verloren. In de belegering van *Rome* door de *Gothen* in het jaar 537 verdedigden zich de belegerden met standbeelden, die zij van de muuren op de *Gothen* wierpen, en omtrent 100 jaaren te vooren was een geheel schip met standbeelden, welke **GENSERIK** uit het door hem geplunderde *Rome* naa *Afrika* liet overvoeren, in zee vergaan (*). *Konstantinopolen* alleen bewaarde nog vele dierbare overblijfselen der bewonderenswaardige oudheid.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Wanneer wij onze aandacht vestigen op den toestand van het Heidendom in het *Romeinsche* Rijk, dan vinden wij niet alleen nog enkele geleerde Heidenen, gelijk wij reeds gezien hebben, maar ook werden nog vele plegtigheden, vermaaken, gedenktekens, en overblijfselen van het Heidensch Bijgeloof niet alleen onder het gemeen aangehouden, maar somtijds ook door de Overheden begunstigd. Zoo verhaalt **ZONARAS** (†), dat, onder de regering van den Keizer **ANASTASIUS**, de schepen, met graan voor *Konstantinopolen* beladen, in het gezicht der haven door tegenwinden terug gedreven werden, waar door de stad bijna in een hongersnood verviel; dit schreef men daar aan toe, omdat de stukken van het gebroken schip van koper, waar op het beeld der Geluks-Godin van hetzelfde metaal op eene openbare plaats gestaan had, weggenomen waren; en

Overblijfselen van het Heidendom en Wetten tegen de Heidenen

(*) *PROCOPIUS de Bell. Goth. L. I. C. 23. de Bello Vandal. L. I. C. 5.*

(†) *Annal. Libr. XIV. Tom. II. pag. 57.*

III en de Overheid was hier van zoo wel overtuigd,
 BOEK dat zij gemelde fchip op het zorgvuldigste weder
 XI liet herstellen. Somtjids kochten de Heidenen van
 Hoofdst. de Christelijke land- en stadbestuurers de vrijheid,
 na C. G. om den afgoden te offeren voor geld. Hier over
 Jaar 476. om den afgoden te offeren voor geld. Hier over
 tot 622. bezwaart zich GREGORIUS *de Grootte* bij de Keize-
 rin KONSTANTINA (*), dat een Richter op het ei-
 land *Sardinië*, waar nog vele Heidenen waren, de-
 ze gewoonte had. Hij zond 'er eenen Bisfchop
 heen, die gelukkig aan hunne bekeering arbeidde;
 maar toen moesten zij zelfs als Christenen hetzelfde
 geld betalen, omdat de Richter niet weinig aan
 de Hovelingen voor zijne bediening fchuldig was.
 In het Griekfche Rijk was de ijver des Keizers te-
 gen de overblijfzelen van het Heidendom niet wer-
 keloos. ZENO liet eenen *Heidenschen* Tempel om-
 verhaalen, die dicht bij *Konftantinopolen* ftond (†).
 Aan het Hof van JUSTINIANUS waren wel, een tijd
 lang, verfcheidene Heidensche Hof- en Staatsbedienden;
 maar op ééns gaf deze Vorst de de ftriktste bevelen,
 dat geen Heiden zoodanige ambten meer bekleeden
 zou; zij kregen drie maanden tijd van beraad, om
 ten aanzien van hunnen Godsdienst eene keuze te
 doen; verfcheidene voorname Heidenen werden ge-
 vangten gezet, Heidensche Boeken verbrand, en de
 Beelden hunner Goden vernietigd; velen werden
 fchandlijk rondgeleid, of zelfs geflagen, waar uit
 gedwongene bekeeringen ontftonden van zulken,
 die

(*) *Libr. V. Ep. 41. Tom. II. Opp. p. 768.*

(†) CODINI *Orig. Conftantinop. p. 14.*

die nog heimlijk de Afgoden verëerden (*).

Dat de meesten der *Duitsche* Volken het Christendom reeds omhelsd hadden, hebben wij in ons Vde Deel verhaald, alwaar ook van de bekeering van *Ierland* door PATRICIUS, in het eerste gedeelte der Vde eeuw gesproken is. De *Franken*, die onder hunnen Koning KLODWIG of CHLOÏS zedert het jaar 486 hun Rijk in de noordelijke Landschappen van het tegenswoordig *Frankryk* gevestigd hadden, waren met hunnen Koning nog Heidenen; maar in het jaar 493 trouwde hij eene *Christelijke* Prinse, CHLOTILDIS Broeders Dochter van den *Burgundischen* Koning GUNDOEALD; deze CHLOTILDIS, of CHROTECHILDIS, eene schrandere en moedige Vorstin, drong bij haren man aan, om het Christendom te omhelzen, dewijl zij haren eerstgeborenen Zoon geern wilde laten dopen; gelijk hij ook, met veel plegtigheid gedoopt werd; doch ongelukkig binnen de acht dagen, (*in albis*, of nog in het witte kleed der nieuwgedoopten,) stierf, hetwelk KLODWIG deed zeggen: „als de jonge aan mijne God, den gewijd was, zou hij in het leven zijn gebleven.” CHLOTILDIS liet echter ook haren tweeden Zoon, CHLODEMIR, insgelijks doopen. Ook dit kind werd ziek, en KLODWIG maakte reeds de aanmerking, dat hetzelfde ook sterven zou, omdat het in CHRISTUS gedoopt was; maar de Koningin bad tot God, en het kind werd gezond (†).

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jear 476.
tot 622;
Bekeering der
Franken.

Als

(*) PROCOP. *Hist. Arc.* pag. 302.

(†) GREG. TURON. *Hist. Franc. L. II. C. 28, 29.*

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

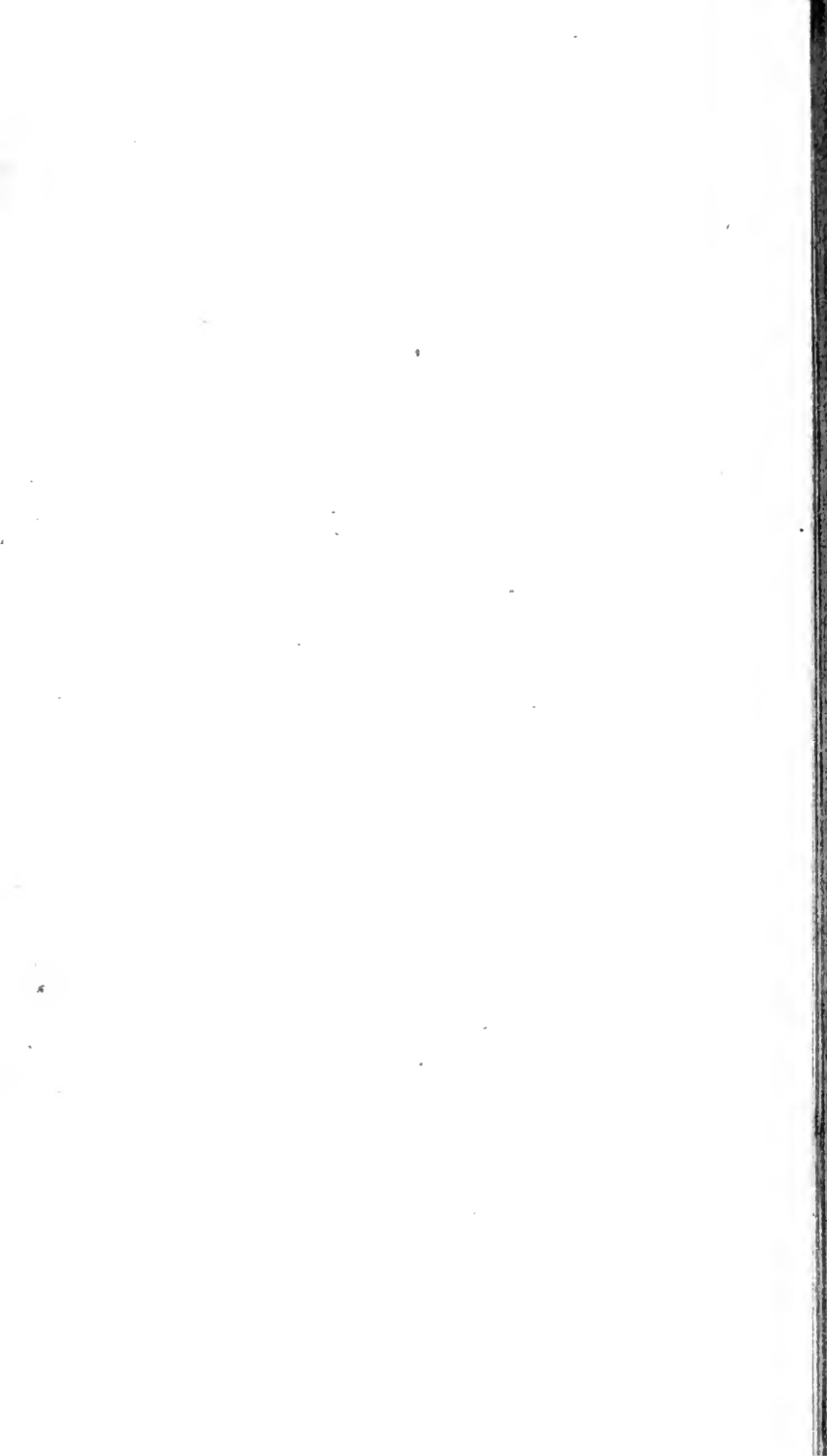
Koning
KLODWIG
wordt ge-
doopt.

Als eindelijk KLODWIG, in eenen veldslag tegen de *Alemannen*, in het jaar 496, bij *Tolbiacum*, (*Zulpich* of *Zulch*, in het Hertogdom *Gulik*,) het te kwaad kreeg, hief hij het gezicht ten hemel, en bad JESUS CHRISTUS, met tranen in de oogen, om zijnen bijstand, met belofte, van in hem te zullen gelooven, en zich in zijnen naam te laten doopen. Naauwlijks had hij uitgesproken, of de vijand begaf zich op de vlucht, en de *Alemannen* onderwierpen zich. De Koning verhaalde aan zijne Gemaalin, dat hij, met CHRISTUS hulp, de overwinning behaald had (*). Terftond ontbood CHLOTILDIS REMIGIUS, Bisfchop van *Rhemi*, (*Rheims*,) en verzocht hem den Koning liefde voor het Christendom in te boezemen. De Bisfchop deed het; doch de Koning maakte bedenking, dat zijne *Franken* hunne Goden niet ligt zouden laten varen. Toen hij daar over met hen wilden spreken, riepen zij hem al vooraf toe: „ Wij verwerpen de fterflijke „ Goden, vroomme Koning! en zijn bereid, den „ God te volgen, dien REMIGIUS als onfterflijk „ prijst!” Thans gebood de Bisfchop fchikkingen tot den doop te maken. De Kerk werd met gefchilderd doek en witte gordijnen opgefchikt, met welriekende zalven vervuld, en met brandende waskaarfen verlicht. Toen de Koning naderde, fprak de Bisfchop hem met deze woorden aan: „ Leg „ nu, als een malsch *Sicamber*, uwe fierheid af! „ aan-

Ejusd. Hist. Franc. epitomata per Fredegarium C. 18.

(*) GREG. *Turon. l. c. C. 30.* FREDEG. *l. c. C. 21.*

- 2. Verses van dit of bijge

emandel, wat gij ontloken ontteek, wat gij aangebeden hebt.
X. D. Bladz. 75.

„aanbid, wat gij ontstoken! ontsteek, wat gij aan-
 „gebeden hebt!” Na dat de Koning gedoopt, en
 met de gewijde olie gezalfd, en met het kruis ge-
 teekend was, lieten zich ook 3,000 van zijne fol-
 daaten doopen. Insgelijks werd eene Zuster des
 Konings Christen, en eene andere ging van het
Ariaansch tot het *Katholijk* Geloof over (*). Vol-
 gens *FREDEGAR* (†) zal *KLODWIG*, toen de Bis-
 schop hem uit de Euangelie-Geschiedenis voorlas,
 hoe *CHRISTUS* zijn lijden te gemoet ging, gezegd
 hebben: „Ware ik, met mijne *Franken*, daar
 „geweest, wij zouden hem, wegens dit aangedaane
 „onrecht, voldoening bezorgd hebben.”

III
 BOEK
 XI
 Hoofdst.
 na C. G.
 Jaar 476.
 tot 622.

In dit geheele verhaal van de bekeering van de-
 zen Koning der *Franken*, heeft alles een zoo na-
 tuurlijk beloop, volgens de gesteldheid van die tij-
 den, dat het nodeloos is, naar de geheime beweeg-
 redenen of staatkundige oogmerken te zoeken, welke
KLODWIG eindelijk zouden beweegd hebben, een
 Christen te worden. De ijver en invloed van eene
 Christelijke Koningin, de Godsvrucht van eenen
 Bischof, die zelfs den naam van een' Heilig man
 heeft, de overwinning behaald op een voorwaarde-
 lijk gebed, en de pracht der Godsdienstige plegtig-
 heden, deze bekeeringsmiddelen komen in dezen tijd
 meer voor, als krachtig gewerkt hebbende, om de
 Duitfche en andere Volken over te haalen. Onder-
 zoek en behoorlijk onderwijs in den Godsdienst
 was de zaak niet, men vergenoegde zich, met eene

Aanmer-
 king over
 deze be-
 keering.

(*) GREGOR. TURON. l. c. C. 31. (†) l. c. C. 21.

III korte Geloofsbelijdenis; uit het boven aangehaalde
 BOEK XI zeggen van Koning KLODWIG kan men over zijne
 Hoofdst. XI verstandelijke begrippen van den Godsdienst oordee-
 na C. G. len; waar bij men dit voegen kan (*): Toen de
 Jaar 476. Bisfchop REMIGIUS den Koning met een groot ge-
 tot 622. volq, wordende het kruis vooruitgedragen, onder
 het zingen van *Litaniën*, in de heerlijke opge-
 schikte, verlichte, en met balsengeuren vervulde
 Kerk inleide, vroegde de Vorst hem heel trouw-
 hartig: „Mijn vader! is dit nu het Rijk van
 „CHRISTUS, hetwelk gij mij beloofd hebt?” waar
 op de Bisfchop antwoordde: „Neen, maar het is
 „de weg, die tot hetzelfde leidt.” Ook vinden wij
 niet aangedrongen op zedelijke verbetering van hart
 en daaden, en de Vorst bleef dezelfde heerschezuch-
 tige wreedäart, die hij voorheen was, gelijk wij zien
 zullen. Genoeg, hij nam de plegtigheden van den
 Godsdienst in acht, verëerde de Geestelijken, en
 breidde zijn Christendom, met de wapenen, uit, on-
 der Heidenfche of ook onrechtzinnige Volken, die
 hij overwon.

De Heili- Evenwel, zo wij de oude Frankifche Schrijvers
 ge olie- gelooven, was deze Vorst de geliefde van God,
 flesch van ten wiens behoefte zelfs wonderen gebeurden, gelijk
 Rheims. GREGORIUS van *Tours* 'er verfcheidene verhaalt,
 maar te gelijk een diep ftilzwijgen houdt, ten op-
 zichte van de Heilige olie, welke eene duive, bij de
 zalving van KLODWIG, uit den hemel in een flesch-
 jen

(*) Uit HINCMAR *in Vita S. Remigii apud DUCHESNE Scriptt. Franc. T. I. p. 527.*

jen zal gebragt hebben, en van welken nóg eenwen lang, een overblijfsel te *Rheims*, tot in onzen tijd, en de laatste in *Frankryk* voorgevallene omwentelingen toe, bewaard werd, ten gebruike bij de zalving der *Fransche* Koningen. Daartegen is HINC-MAR, Aardsbisfchop van *Rheims*, omtrent het midden der IXde eeuw, de eerste, die ons van deze wonderbare olie verhaalt, welk verhaal van de Xde eeuw af, bij de *Fransche* Schrijvers, dan twijfelend, dan vermeerderd of veränderd herhaald wordt (*). Ondertusfchen is het stilzwijgen van GREGORIUS van *Tours* bewijs genoeg voor de ongegrondheid van deze overlevering, welke welligt ontstaan is uit de eene of andere bloemrijke of onëigenlijke uitdrukking, of afbeelding van dezen doop, naar het denkbeeld van den doop van JESUS gevormd, zonder dat wij aan een godvruchtig bedrog, door REMIGIUS te werk gefield, behoeven te denken. Men vindt bij de oude Schrijvers ook gewag van zekere Olie, die door eenen Engel aan den H. MARTINUS, Bisfchop van *Tours*, zal bezörgd zijn, toen die heilige man door eenen val van een' ladder in levensgevaar gekomen was, welke in een Klooster te *Tours* bewaard was; met welke olie HENDRIK IV. Koning van *Frankryk* gezalfd is geworden, omdat de

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) HINC-MAR. in *Vita S. Remigii ap. ANDR. DUCHESNE SS. Franc. T. II. p. 524. et ap. SURIUM Vit. SS. ad d. 13. Januar. et in Capitt. et Coronatt. Opp. Hinc-mari Tom. I. pag. 744.*

III de stad *Rheims* nog in handen van zijne vijanden was (*).

BOEK

XI

Hoofdst.

na C. G.

Jaar 476.

tot 622.

Titel van

allerchris-

telijkste

Koning.

Dewijl **KLODWIG** thans de eenigste *Katholijke* Vorst was onder zoo vele *Duitsche* Koningen, die het *Christendom* volgens de *Ariïansche* leerbegrippen hadden aangenomen, geloofd men gemeenlijk, dat daar van de titel van *allerchristelijkste Koning*, (*rex christianissimus*,) en *Eerstgeboren Zoon der Kerk*, zijnen oorsprong heeft; doch, ons zijn reeds voorbeelden voorgekomen, dat deze titel al vroeger aan *Grieksche* Keizers geschonken is geworden, ook aan de Koningin der *West-Gothen*, eerst heeft Paus **PAULUS II.** in het jaar 1459, denzelve aan den *Franschen* Koning **LODEWYK XI.** bij uitsluiting gegeven.

Andere
bijzon-
derheden.

De *Fransche* Schrijvers hebben nog meer bijzonderheden, ook van hemelschen oorsprong aan hunne Koningen, zedert de bekeering van **KLODWIG**, toegekend. Daar toe behoort het wapenschild met *Lelien*, en het purperkleurige Rijksvaandel, (*P Ori-flamme*,) welke beiden aan dezen Vorst van Engelen zullen gebragt zijn. Ondertuschen zijn de wapenschilden eerst eenige eeuwen later bekend geworden, en het gemelde vaandel was eigenlijk uit

(*) **THUAN.** *Hist. L. CVIII. p. 420-422.* Men vergelijkte **J. J. CHIFFLET.** *Disquisitio nova et accurata de ampulla Rhemensis Antwerp. fol. 1651.* Vergeefs heeft de **Abt VERTOT** de waarheid van dit gewaande wonder in het begin der voorgaande eeuw pogen te verdedigen.

het Klooster van den H. DIONYSIUS, (*St. Denis*,) bij *Parys* genomen. Van REMIGIUS, Bisfchop van *Rheims*, die zoo veel invloed op KLODWIG had, worden ook vele bijzonderheden verhaald. Zijne welfprekendheid wordt geroemd door SIDONIUS en AVITUS, zijne tijdgenoten; GREGORIUS van *Tours* (*) verhaalt ons van zijne wonderwerken, en dat hij een' dooden hebbe opgewekt. Hij oefende zijnen invloed geftadig op KLODWIG. Toen deze in het jaar 507 zich ten oorlog toerustte tegen de *West-Gothen* in *Galliën*, gaf REMIGIUS hem, in eenen Brief (†), onder andere goede vermaningen ook deze, dat hij toch de Bisfchoppen verëeren, en hunnen raad volgen zou. Hij zelf hield zijn aanzien ook tegen de overige Bisfchoppen van het *Frankifche* Rijk ernftig fttaande tot aan zijne dood in het jaar 533, in eenen ouderdom van 96 jaaren. Na zijn dood klom zijne verëering als wonderdoener nog hooger. Bij eene befmetlijke ziekte te *Rheims*, openbaarde God (§), dat men het kleed, waar zijn graf mede bedekt was, plegtig zou om- dragen, waar door de befmetting gefluit werd (**).

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Deze bekeering van KLODWIG en zijne *Franken* Slechtge-
be-

(*) *Hist. Franc. Libr. II. Cap. 31.*

(†) In JAC. SIRMOND. *Conc. Ant. Gall. T. I. p. 175. et in Append. Opp. Greg. Turon. p. 1326.*

(§) Zoo verhaalt GREGORIUS *Turon. de Gloria Confessorum Cap. 79.*

(**) Nog meer wonderen verhaalt FLODOARD *Hist. Eccles. Rhem. L. I. C. 10. fq.*

III betref eigenlijk alleen den *Salifchen Stam*: Of de *Ripuariërs* of *Ripariërs*; die aan den *Rhyn* van *Ments*
 BOEK
 XI
 Hóofdst. tot *Keulen*, en tot de Grenzen van *Thuringen*
 na C. G. woonden, toen reeds Christenen waren, is onzeker.
 Jaar 476. Maar zeker was de Koning RAGANAR of RAGNA-
 tot 622. CHAR, die te *Cambrai*, (*Kameryk*;) over het te-
 drag van genwoordig *Vlaanderen* en *Artois*, regeerde, met
 KLODWIG zijn *Frankifchen Stam*, nog een Heiden. Doch,
 en vleije rij van KLODWIG, de *West-Gothen* in *Gallië* overwonnen
 GREGORIUS van hebbende, bragt deze en andere *Frankifche Stam-*
 Tours. men door list, verraad, en wreedheid, meer dan
 door de wapenen onder zijne gehoorzaamheid; zoo
 hitfte hij den Zoon des Konings der *Ripuariërs* op,
 om zijn vader te vermoorden, en liet hem vervol-
 gends zelve ombrengen; en dan fchrijft GREGO-
 RIUS van *Tours*, met onbefchaamde vleijtaal (*):
 „ Want God wierp daaglijks zijne vijanden onder
 „ zijne voeten, en vergrootte zijn Rijk, dewijl hij
 „ met een oprecht hart voor hem wandelde, en
 „ deed, wat welbehaaglijk was, in zijne oogen. ”
 Te weten, alles werd door de Geestlijkheid, in
 zulke Vorften, ten dien tijde, geduld, wanneer zij
 slechts de Geestlijkheid verëerden en het Christen-
 dom uitbreidden. Zoo moesten de onderdanen van
 RAGNACHAR, boven gemeld, terftond Christenen
 worden (†). Zelfs moest 's Konings ijver voor het
Katholijk Geloof mede tot een voorwendzel dienen
 van zijnen oorlog tegen de *Gothen*, in welken hij
 zich

(*) *Libr. II. Cap. 40.*

(†) HINCMAR. *Vit. Remig. l. c. pag. 527.*

zich bijzonder verliet op de hulpe van MARTINUS, III
voormaals Bisfchop, van *Turonum*. Evenwel kon BOEK
hij zich niet onthouden, van te zeggen: „ De XI
„ Heilige MARTINUS helpt goed, maar hij laat zich Hoofdst.
„ ook goed betalen;” toen hij zijn paard, hetwelk na C. G.
hij, vóór den slag, aan den Heilige MARTINUS ge- Jaar 476.
wijld had, van de Geestelijken van deszelfs Kerk tot 622.
met tweehonderd goudguldens moest loskopen, de-
wijl het paard, toen hij ’er maar honderd gezonden
had, niet van zijne plaats wilde gaan (*). Op
raad van REMIGIUS, beriep KLODWIG, in het jaar
511, het laatste van zijn leven, de eerste *Franki-*
fche Kerkvergadering te *Aurelianum*, (*Orleans*,)
welke hem in het hoofd van hare besluiten *eenen*
Zoon der Katholijke Kerk noemde (†), waar tegen
hij hare besluiten bekrachtigde.

De fchikkingen, welke deze Kerkvergadering Gevolgen
maakte, dat de Kerken vrijplaatzen zouden zijn, dezer be-
voor misdadigers, waren niet berekend, om de zeden der
den van dit ruwe volk te verbeteren, bij hetwelk zeden der
moorden en rooven niet zeldzaam was; doch ook Franken.
over het geheel waren de Geestelijken meer oplet-
tende op de moeilijke plegtigheden, dan op de ver-
betering der zeden, volgens de lesfen van het
Christendom. Op eene heel onverschillige wijze
fchrijft GREGORIUS van *Tours* (§) van eenen *Fran-*
ki-

(*) *Gesta Francorum epitom. Cap. 17. in corpore Franc. Histor. Hanoviae 1613. fol.*

(†) HARDUIN. *Act. Concil. Tom. II. pag. 1007.*

(§) *Libr. V. Cap. 14.*

III *kisfen* Grooten, GUNTCHRAM. Hij was anders een
 BOEK goed man geweest, maar hij had eene geweldige
 XI hebbelijkheid tot valscli zweeren, en meinëed, en
 Hoofdst. was gewoon, elken eed, welken hij eenen vriend
 na C. G. mogt gedaan hebben, op staande voet weder te ver-
 Jaar 476. breken. Evenwel bleef het *Christendom* niet geheel
 tot 622. zonder uitwerking, om de woeste onbeschaafdheid
 dezer natie te verzachten. Meermalen werd de woede van den Vorst, die door niets te stuiten was, gestild door de tusschenspraak van eenen Bischof of Monnik. Dus schonk KLODWIG vergiffenis aan de oproerige stad *Verdun*, op voorbede van den *Presbijter* EUSPICUS (*). Koning CHILDEBERT beval, dat alle nog overige Afgodsbeelden zouden weggedaan, en de grove buitensporigheden, welke 's nachts voor derzelve Feestdagen gepleegd werden, met stokslagen gestraft zouden worden (†). In het jaar 585 liet de Koning GUNTRAN van *Orleans* een gebod afgaan aan alle Bischoppen en Geestelijken, als ook aan de Richters in zijn Rijk, om voor den Godsdienst te zorgen, daar toe te vermanen, en toe te zien, dat de overtreders naar Kerkelijke en Wereldlijke Wetten gestraft werden (§). Wij vinden ook in een oud bericht (**), dat DIE-

DE-

(*) *Vit. S. Maximini Miciac. in* DUCHESNE SS. *Francor. Tom. I. pag. 317.*

(†) *In Capitularibus Regg. Francor. Tom. I. pag. 6.*

(§) *l. c. pag. 9.*

(**) *Prolog. f. Praefat. Legis Salicæ in* P. GEORGISCH *Corp. Jur. Germ. Ant. Hale 1738. 4to.*

DERIK, Koning der *Franken*, de oude Wetten der *Franken*, *Alemannen*, *Beyerschen* en andere hem onderworpenen Volken, met de nodige veranderingen in schrift heeft laten brengen.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Door de veröveringen der *Franken* langs den *Rhyn* en *Donau*, tot in het binnenste van *Duitschland*, en het tegenwoordig *Zwitzerland*, werden niet alleen vele *Christelijke* Gemeenten en Bisdommen, welke door de invallen der woeste Volken bijna te niet gegaan waren, hersteld, maar ook allengs het Christendom uitgebreid onder andere *Duitsche* Volken. COLUMBANUS, een *Iersche* Monnik, kwam in het jaar 609 onder de *Alemannen*, in het tegenwoordig *Zwaben*, en predikte hun, niet zonder wonderen, gelijk men verhaalt, ook niet-zonder vrucht, het Euängelie drie jaaren lang (*).

Uitbrei-
ding van
het Chris-
tendom in
Duitsch-
land.

Honderd jaaren vroeger leefde in het tegenwoordig *Oostenryk* een niet min vermaard Heilig SEVERINUS, wien men den *Apostel van Noricum* noemt, hij was na de dood van ATTILA, omtrent het jaar 454, uit *Pannonië* gekomen, en stichtte zijn voornaamste Klooster bij *Faviana* of *Flaviana*, hetwelk men verkeerdelijk voor het tegenwoordig *Weenen* gehouden heeft. De *Rugiërs*, een Volk, van de *Oost-Zee* afkomende, hadden toen *Noricum* ingenomen, ook leed dit land veel van de verwoestingen der *Alemannen*. De H. SEVERINUS, met de gave der voorzeggingen toegerust, voorfpelde aan

ODO-

(*) JONÆ Vit. S. Columbani Cap. 53. in MABILLON. Act. SS. Cod. S. Bened. Sec. II. p. 5.

III ODOAKER, naderhand Koning van *Italië*, zijne toe-
 BOEK komende grootheid; hier door en door zijne won-
 XI deren verwierf hij ontzag voor zijnen Godsdienst,
 Hoofdst. en bragt veel toe, om de woeste wreedheden der
 na C. G. *Rugiërs* te verzachten. Hij overleed in het jaar
 Jaar 476. tot 622. 482, en zijn ligchaam is naderhand naa *Napels* ge-
 ————— voerd, alwaar het nog verëerd wordt (*).

Der Bey- De eerste Hertog van *Beyeren*, van wien de
 erfchen. *Frankische* Gefchiedenis gewaagt, GARIBALD, in het
 jaar 556, nam de weduwe van eenen *Frankischen*
 Koning ter Gemaalin, en zijne Dochter trouwde
 met eenen *Langobardischen* Hertog, die zekerlijk een
Christen was, gelijk vervolgens een *Langobardi-*
sche Koning, in het jaar 589, eene andere Dochter
 van hem ten huwlijk vraagde (†): Uit welk een
 en ander men besluiten mag, dat de *Beyersche* Her-
 togen toen reeds het Christendom hebben omhelsd.
 Hetzelfde is ook waarschijnlijk van de twee *Fran-*
kische Hertogen van *Alemannië*, LEUTHAR en BU-
 CELIN, uit den eersten van welken men het huis
 van *Habsburg-Oostenryk* afkomstig reket, en wel-
 ke beiden in het jaar 454 overleden zijn (§).

Thurin- De *Thuringers* schijnen al vroeger, ten minsten
 gers. gedeeltlijk, Christenen geweest te zijn; doch nadat
 zij, in het midden der VIde eeuw, onder de *Fran-*
kische Heerschappij kwamen, zal deze Godsdienst
 meer

(*) EUGIPIUS *Vit. S. Severini*.

(†) PAULUS *Diacon. de Gest. Langob. L. I. C. 21.*

(§) AGATHAS *de imp. et reb. gest. Justin. L. I. p.*
 13. GREGOR. *Turon. Hist. Franc. L. IV. C. 9.*

meer voortgang bij hen gemaakt hebben. Onder de *Duitsche* Volken bleef het Heidendom langst in stand bij de *Saksen* en *Friezen*, om niet te spreken van die landen van *Duitschland*, in welke *Slavische* Volken woonden, die nog vele eeuwen lang bij dien Godsdienst volharden.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Terwijl de *Picten* in het Noorden van *Brittannië*, of de *Schotsche* Hooglanden nog Heidenen waren, had de *Britsche* Bischof NYNIA reeds vooreen de meer zuidelijk wonende *Picten*, volgens hun verhaal bij BEDA (*), tot het Christendom overgebracht. In de laater jaren der Vde eeuw predikte GILDAS, een *Presbyter*, (Priester,) in *Brittannië* het Euangelie in de noordelijke deelen van dit Eiland met een gelukkig gevolg (†). Deze GILDAS zal, meent men, onderscheiden moeten worden van eenen anderen GILDAS, een' *Brit* en Geestelijke, onder den naam van den *Wijzen* bekend, die omtrent het jaar 543 dat beklaglijk tafereel van den ondergang van zijn Vaderland zal beschreven hebben, (*Epistola de excidio Britanniae*,) hetwelk nog voorhanden is, en waaröm hij, in zeker opzigt, als de eerste inlandsche Geschiedschrijver der *Britten* wordt aangemerkt (§). Omtrent het jaar 563 of 565, kwam een *Iersche* Presbijter en Abt, COLUMBA, nog dieper in de Berglanden van *Schotland*, en werd hier onder de *Picten* hun eerste

Bekering
derPicten
door CO-
LUMBA.

Leer-

(*) *Hist. Eccl. Gentis Anglor. L. III. C. 4. p. 168.*

(†) USHER. *Britann. Eccles. Antiquit. p. 255.*

(§) THOM. GALE SS. *rer. Brit. T. I. p. 1.*

III BOEK XI Hoofdst. na C. G. Jaar 476. tot 622.

Leeräar in het Christendom (*). Men moet dezen COLUMBA niet verwarren met COLUMBANUS, dien wij hier voor (†) onder de *Alemannen* ontmoet hebben. BRID of BRUD was Koning der *Noorder-Picten*, toen COLUMBA in *Schotland* aanlandde, en deze werd door COLUMBA met zijn geheele volk tot het Christelijk Geloof bekeerd. Men schonk hem het kleine Eiland *Hy*, anders ook in oude tijden *Jona* genoemd, alwaar hij een Klooster stichtte, wordende dit Eiland, hetwelk tot *Schotland* behoort, thans nog naar hem *St. Columba*, of in het *Iersch I-kolm-kil* genoemd. Hier overleed hij in het jaar 597, maar zijn gebeente zal in het graf van PATRICIUS, den Apostel der *Ieren*, verplaatst zijn geworden (§).

Der Angel-Saksen door AUGUSTINUS.

Toen deze COLUMBA overleed, was ook reeds de grond gelegd tot het invoeren van het Christendom onder de *Angel-Saksen*, die het zuiden van *Brittanniën* thans bezaten. Dit volk was niet alleen Heidenen, maar had ook de oefening van het Christendom, hetwelk onder de *Britten*, die door hen overwonnen werden, reeds naar het uitwendige vrij bloeiend geweest was, in derzelve door hen bemagtigd land bijna geheel uitgeroeid. BEDA (**), die den *Britten* ten kwade duidt, dat zij geene behoorlijke zorg hebben aangewend, om de *Angel-Saksen* van het *Christendom* kennis te geven, schoon met zeer wei-

(*) BEDA *l. c. et L. V. C. 10.* (†) *Bladz. 83.*

(§) BEDA *l. c. USHER. l. c.*

(**) *l. c. Libr. I. Cap. 17. et 20.*

weinig recht, wegens hunnen treurigen toestand, verhaalt ons van twee *Gallische* Bisfchoppen, GERMANUS en LUPUS, die in *Brittannië* zullen gekomen zijn, om de *Pelagianery* te keer te gaan, toen reeds de noodlottige oorlog der *Britten* tegen de *Angel-Saksen* en *Picten* gevoerd werd, die ook wonderen hebben verricht. Maar eene geschikter gelegenheid tot een gunstig onthaal van het Christendom bij de *Angel-Saksen* bood zich thans aan in het huwlijk van ETHELBERT, Koning van *Kent*, met de *Christelijke* Princes BERTHA, Dochter van CHILDEBERT, Koning der *Franken* te *Parys* (*). Doch reeds te vooren had GREGORIUS, toen Abt van een Klooster te *Rome*, naderhand Bisfchop aldaar, grooten ijver opgevat, om zelf aan de bekeering der *Angel-Saksen* te arbeiden. Hij zag eens op de slaavenmarkt te *Rome* eenige schoone jongens te koop staan. Op zijne vraag, uit welk volk zij waren? verstaande dat zij *Anglen* waren, zeide hij: „ Heel goed! zij hebben een *engelächtig* gezicht, „ en verdienen, medeërfgnamen der *Engelen* te „ zijn.” Men noemde hem het landschap *Deiri*, waar zij geboren waren. „ Ook eene goede beduidenis!” riep hij, „ zij zijn van den toorn, „ (*de ira*,) verlost, en tot de barmhartigheid van „ CHRISTUS geroepen.” Nog vraagde hij, hoe de Koning van dat land heette? Men zeide hem: ELLE: „ *Alleluja!*” hernam hij, „ de lof van „ God, den Schepper, moet in dat Gewest gezon-

„ gen

(*) BEDA *Libr. I. Cap. 25.*

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476
tot 622.

III „ gen worden.” Nu verzocht hij verlof van den
 BOEK Bisfchop PELAGIUS II, om derwaards te vertrekken,
 XI maar de *Romeinen* wilden hem niet zoo ver van
 Hoofdst. hunne Hoofdstad verwijderd hebben (*): Toen
 na C. G. hij, in het jaar 590, Bisfchop was geworden, liet
 Jaar 476. hij *Engelsche* jongelingen in het *Frankifche* Rijk
 tot 622. hij *Engelsche* jongelingen in het *Frankifche* Rijk
 kopen, en te *Rome* in de Kloosters, in het Chris-
 tendom onderwijzen, om hen eens tot bekeering van
 hunne landgenooten te gebruiken (†). Doch, eer
 zij daar toe in staat waren, zond hij reeds uit zijn
 Klooster AUGUSTINUS aan het hoofd van omtrent
 40 Monniken naa de *Angel-Sakfen*. Deze landde;
 verzeld van eenige *Franken*, om hem als tolken te
 dienen, aan het Eiland of Schier-eiland *Thanet*,
 op de kust van *Kent*, in het jaar 597, en liet van
 daar den Koning ETHELBERT melden, dat hij ge-
 komen was, met eene zeer blijde boodfchap; de
 Koning zelf op het gemelde Eiland gekomen, trad
 met hem in gefprek, en gaf toen dit befcheid:
 „ Het zijn wel fraaije woorden en beloften, die gij
 „ medebreagt; maar dewijl zij nieuw en onzeker
 „ zijn, kan ik u terftond geene toefstemming geven,
 „ en alles laten varen, wat ik, met het geheele
 „ volk der *Angel-Sakfen*, geloofd heb. Evenwel,
 „ naardien gijlieden van zoo ver als vreemdelingen
 „ gekomen, en, naar het mij voorkomt, ge-
 „ neigd zijt, om ons ook mede te deelen, het ge-
 „ ne gij voor waar en goed houdt; willen wij u
 „ „ niet

(*) BEDA *Libr. II. Cap. I.*

(†) GREGOR. M. L. VI. *Ep. 7. T. II. Opp. p. 196.*

„ niet ontrusten; maar u eene goede herberg en de
 „ nodige levensmiddelen laten aanwijzen; ook ver-
 „ bieden wij u niet, zoo velen gij kunt, door pre-
 „ diken, tot uwe geloofsgenooten te maken (*).”
 Hunne prediking daar op aanvangende, bekeerden
 zij spoedig velen, en ook den Koning ETHELBERT
 zelve, tot het Christendom, welks waarheid zij
 door een heilig leven en ook door wonderen beves-
 tigten, terwijl echter de invloed der Koningin waar-
 schijnlijk niet weinig tot deze bekeering zal hebben
 toegebracht. Met dit alles dwong de Koning nie-
 mand zijner onderdanen, om zijn voorbeeld te vol-
 gen, oordeelende, dat de dienst van CHRISTUS vrij-
 willig en niet gedwongen moest zijn (†). Niet
 lang daar na liet AUGUSTINUS zich van den Aarts-
 bischop van *Arelate*, tot Aartsbischof der *Angel-*
Saksen inwijden, en gaf van het een en ander ken-
 nis aan GREGORIUS, die zijne blijdschap over den
 voortgang van het Christendom in zijn antwoord
 betuigde, maar 'er tevens vermaningen bijvoegde,
 tegen alle hooggevoeligheid, als zijnde weinig in
 zijn schik met de eerezucht van AUGUSTINUS, die
 nu van eenen Abt in een' Aartsbischof herfchepen
 was (§).

AUGUSTINUS had ten zelfden tijde eenige vragen
 en twijfelingen aan GREGORIUS voorgefteld, waar
 op wij in de Brieven van dezen laatften het ant-
 woord

(*) BEDA *Libr. I. Cap. 25.*

(†) BEDA *l. c. Cap. 26.*

(§) GREGORIUS M. *Libr. VI. Epist. 28.*

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

---

woord vinden (*). Deze vragen waren zeldzaam genoeg, bij voorbeeld, hoe zich de Bisfchop jegens zijne Geestelijken te gedragen hebbe, met betrekking tot de vrijwillige giften der Gemeente! Of Geestelijken, die de gave der onthouding niet hebben, in huwlijk mogen treden, en dan den leerftand verlaten moeten? Hoe het komt, daar 'er maar één Geloof is, dat de *Roomfche* en *Gallifche* Gemeenten enz. zoo heel verfchillende gewoonten hebben? Hoe men met eenen Kerkendief moet handelen? over het huwlijk van twee broeders met twee zusters? over den graad van bloedverwantschap in het huwelijk? Hoe hij zich gedragen moest omtrent de Bisfchoppen van *Galliën* en *Brittanniën*? Eenige andere vragen betreffen *echte lieden*, bij voorbeeld, of hij eene zwangere vrouw doopen mogt? hoe vele dagen na de bevalling eene kraamvrouw in de Kerk mag komen? hoe kort na de geboorte een kind of deszelfs moeder gedoopt mogt worden? hoe lang daar na een echte man zijne vrouw weder mag bijwonen? enz. Deze vragen en derzelve beantwoording zullen waarschijnlijk betrekking hebben gehad op zekere plaatselijke omftandigheden bij de nieuwbekeerde *Angel-Sakfen*; gelijk dan ook GREGORIUS zich verders (†), in zijne voorfchriften en raadgevingen aan AUGUSTINUS, toont te fchikken naar de vooroordeelen van dit nieuwbekeerde volk, als hij, bij voorbeeld, wil, dat men de Afgodstempelen niet zal

(*) *Libr. XI. Epist. 64.*

(†) *Libr. XI. Epist. 26. BEDA Libr. I. Cap. 30.*

zal verwoesten, maar met wijwater reinigen, met Altaren en *Reliquien* voorzien, om hen tot die plaatzen te lokken, en des te ligter tot de kennis van God op te leiden. In plaats van de offerdiereu, en offermalen, laat hij godvruchtige maaltijden toe, op de feestdagen der Heiligen enz., en wil, dat men dus trapswijze zal voortgaan in het verlichten van deze menschen.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Te gelijk echter zorgde GREGORIUS voor het gezag van zijne eigene Kerk, van welke hij deze *Angel-Sakfische* als eene Dochter, en dus als eene uitbreiding van zijn Kerspel of Geestelijk gebied aanmerkte. Hij zond het *Pallium* aan AUGUSTINUS, als Aartsbisfchop, maar fchreef 'er hem bij (*), dat hij hem het gebruik van hetzelfde alleen fchonk bij het bedienen van het Avondmaal, (*ad sola Misfarum solennia agenda.*) Hij gaf ook aan nieuwe medeärbeiders van AUGUSTINUS heilige kerkvaten van goud en zilver, klederen, en boeken mede, welke laatste bestonden uit affchriften van Bijbelboeken, maar ook zond hij hem *Reliquiën* of Heilige Overblijfzelen. Ook droeg hij aan AUGUSTINUS op, om over de nieuw gefichte Gemeenten XII Bisfchoppen te ftellen, die aan hem ondergefchikt zouden zijn. De Bisfchop van *Londen* zou altijd door een *Synode* van Bisfchoppen gewijd worden, en ook het *Pallium* van *Rome* ontfangen. Te *Eboracum*, (*York*,) zou AUGUSTINUS insgelijks een Bisfchop aan-

(*) *Libr. XI. Epist. 65.* BEDA *Libr. I. Cap. 29.*

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

aanstellen, die als *Metropolitaan* XII Bischoppen onder zich zou hebben, waar bij hem dan ook het Roomsche eerekleed toegezegd wordt. Evenwel zou deze laatste na de dood van AUGUSTINUS niet onder den eersten staan, maar deze beide Bischoppen zouden met elkanderen in den rang afwisselen. Het schijnt, dat de Koninklijke Hoofdzetel *Dorovernam*, (*Canterbury*,) alwaar AUGUSTINUS zich had nedergezet, aan GREGORIUS min bekend is geweest, hoewel laater *Roomsche* Bischoppen de Metropolitaan-rechten van deze stad des te nadruklijker bevestigd hebben. Hoe het zij, AUGUSTINUS was de eerste Aartsbischof van *Canterbury*, en zijne Opvolgers bleven de eerste Prelaten van *Engeland*. Deze stichter van het Christendom onder de *Angel-Saksen* schijnt niet lang na het jaar 604 geleefd te hebben (*).

AUGUSTINUS beproefde, met behulp van Koning ETHELBERT, volgens de uitspraak van GREGORIUS, ook over de nog bestaande oude Britische Kerk, zijn gezag te vestigen. Doch dit ging niet gemakkelijk. 'Er werd wel tusfchen hem en hunne Bischoppen een gesprek gehouden, op de Grenzen, op eene plaats, daar naar, *Augustines Aak*, (*robur Augustini*, de eik van AUGUSTINUS,) genoemd; in hetzelfde nodigde AUGUSTINUS hen, om in naauwe Kerkgemeenschap met hem te komen, ten aanzien

(*) BEDA *Libr. II. Cap. 3.* GUIL. MALMESB. *de Gestis Regum Angl. Libr. I. Cap. 1.*

zien van verscheidene plegtigheden, als ook van den tijd der viering van het Paaschfeest, doch lang te vergeefs. Eindelijk stelde AUGUSTINUS voor, om de uitspraak aan een wonderwerk over te laten, door het herstellen van eenen zieken. Alhoewel zij dit ongeern inwilligden, werd 'er echter een blinde *Angel-Saks* gebracht, wiens genezing de *Britsche* Bischoppen vergeefs beproefden, maar die op het gebed van AUGUSTINUS terstond zijn gezicht weder kreeg, waar door, zegt het verhaal (*), de *Britsche* Geestelijken erkenden, dat AUGUSTINUS wel een Leeräar van het rechte geloof kon zijn, maar te gelijk verklaarden, dat zij, zonder toestemming van hunne Gemeenten, de oude gewoonten niet konden opgeven; zij verzochten eene talrijker bijeenkomst. Deze hun ingewilligd zijnde, gingen zeven van hunne Bischoppen en een aantal geleerde mannen uit hun vermaard Klooster *Bancornaburg*, anders *Bangor*, op reize tot dezelve. Onder weg pleegden zij raad met eenen heiligen Kluizenaar, die hun antwoordde, dat zij AUGUSTINUS te wille konden zijn, indien hij een man Gods ware, waar van een kenteeken zou zijn, indien hij eenen zachtmoedigen en nedrigen geest had, (*Matth.* XI. 29.) en dit zouden zij kunnen weten, indien zij laater op de vergadering kwamen, en AUGUSTINUS dan voor hen opstond. Dit deed AUGUSTINUS niet, waaröm zij zich tegen hem, als een hoogmoedig mensch,

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

---

iii

(*) BEDA *Libr.* II. *Cap.* 2.

III in alles verzetten. Maar nu dreigde AUGUSTINUS
 BOEK hen, dat, dewijl zij met hunne Broederen geene
 XI vrede wilden hebben, zij oorlog met vijanden en
 Hoofdst. na C. G. Heidenen hebben zouden. En dit gebeurde ook na
 Jaar 476. zijne dood, want ETHELFRED, Koning van *Nort-*
 tot 622. *humberland*, versloeg de *Britten*, waarschijnlijk in
 het jaar 613, en liet ten zelfden tijde 1200 van hun-
 ne Monniken nederfabelen. Sommige oude Schrij-
 vers geven hier bij te verstaan, dat, of AUGUSTI-
 NUS zelf dit onheil der *Britsche* Monniken gesticht,
 of ten minsten, dat ETHELBERT, die in alles naar
 hem luisterde, de andere *Saksische* Koningen tot de-
 zen oorlog zou opgehitst hebben, om de halfarrig-
 heid der *Britten* tegen zijnen Bisshop te straffen.
 In de daad erkent men den *Britschen* geest van vrij-
 heid, in deze oude bijna onderdrukte Kerk, die toch
 geene dochter der Roomsche Kerk was, want de fabel,
 dat de *Britsche* Koning LUCIUS, in het jaar 356, het
 Christendom zou ontvangen hebben van den *Room-*
schen Bisshop ELEUTHERIUS, heeft lang alle gezag
 en geloof verloren.

Bekering In het *Grieksche* of *Oostersche Keizerrijk* waren
 der Hei- steeds nog Heidenen in merklijken getale overig.
 denen in Wij hebben boven (*) reeds gesproken van den
 hetGriek- Wij hebben bovendien van den
 sche Kei- ijver van JUSTINIANUS, om het Heidendom in zijne
 zerrijk. Staaten uit te roeijen. Wij hebben bovendien nog
 een verhaal van eenen *Syrischen* Bisshop, JOAN-
 NES, van de *Eutychiäansche* of *Jakobitische* gezind-
 heid

(*) *Bladz. 72.*

heid (*), dat hem in het jaar 546 door JUSTINIANUS werd aanbevolen, te *Konstantinopolen* de verborgene Heidenen op te zoeken; waar van 'er velen onder de Patriciën, Spraakkundigen, Sofisten, Pleitbezorgers, en Gencsheeren ontdekt werden; één derzelve, de *Patriciër* FOKAS, benam zich zelve met vergif het leven, en zijn lijk werd, op bevel des Keizers, in een' kuil geworpen. Eenigen tijd daar na deed deze Bisfchop eene reis door *Carië*, *Lydië*, *Frygië*, en andere Landen van *Asië*, en doopte op dezelve, waarfchijnlijk door de vrees voor 's Keizers ongenade krachtig geholpen, wel 70,000 Heidenen, voor welke 96 Kerken geficht werden.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Even gelijk in het Westen, zoo zullen ook in het Oosten, geheele Natiën tot het Christendom bekeerd zijn, gedurende dit tijdperk, en wel, volgens de denkwijze van dezen tijd, meestäl door middel van wonderwerken. Zoo zal de Pilaar-heilig SIMEON, de Heidenen op den *Libanon*, en een deel *Arabieren*, door een wonder, bekeerd hebben. Den opgang, welken het Christendom in *Perfië* maakte, in het jaar 508 of 513, zal hetzelfde verschuldigd geweest zijn, aan de deugd van eenen Bisfchop, die, met het teken des Kruis, de Demons verjaagde, die in een Kasteel op de Grenzen van *Perfië* en *Indië*, *Tzundadeer* genoemd, eenen fchat van geld en juweelen bewaarden, welke fchat de Bisfchop aan den Koning CABADES overgaf. Voor deze weldaad schonk de Koning hem den rang boven

Uitbrei-
ding van
het Chris-
tendom in
Perfië.

(*) ASSEMANI *Biblioth. Orient. Tom. II. pag. 83.*

III ven de *Manicheën* en *Jooden*, en liet het aan alle
 BOEK zijne onderdaanen vrij, om den Christelijken Gods-
 XI dienst aan te nemen (*).
 Hoofdst. na C. G. Zekerer is het, dat de bekeering der *Laziërs*,
 na C. G. tot vele moeilijkheden en verschillen tusschen het
 Jaar 476. *Perfische* en *Romeinsche* Rijk aanleiding gaf. De
 tot 622. *Laziërs*, een Volk, wonende in het oude *Colchis*,
 Beking aan gene zijde van den Vloed *Fasis*, waren afhang-
 der Lazi- lijks van *Perfië*. Onder de regeering van den Keizer
 ers, Abas- JUSTINUS kwam hun Koning TZATHUS te *Konstan-*
 gers en tinopolen, nam daar het Christendom aan, en werd
 Herulers. afhanglijk van den *Grieksch* Keizer (†). — De
Abasgers, aan de *Laziërs* grenzende, langs de zee,
 naar het *Kaukazisch* Gebergte heen, verëerden won-
 den en boschen als Goden. Deze namen het Chris-
 tendom aan, onder de regeering van JUSTINIANUS,
 zonder dat ons bericht wordt, bij welke gelegen-
 heid (§). Kort daar na stonden de *Abasgers* te-
 gen hunne Koningen op, die beiden dwingelanden
 waren, en schaften de Koninglijke regeering onder
 zich af; terwijl JUSTINIANUS nog zorgde, dat 'er
 bij hen eene Kerk, ter eere van de Maagd MARIA
 gesticht, en zij van Geestelijken voorzien werden. —
 De *Herulers* waren tegen het einde der Vde eeuw
 over den *Donau* gekomen, en door Keizer ANA-
 STA-

(*) Men heeft dit vertelseltjen bij VICTOR van *Tunna Chron. ad ann. 508.* THEODORUS den Voorlezer *Hist. Eccles. L. II. C. 34.* Ook heeft THEOFANES *Chronogr. pag. 140.* hetzelfde nageschreven. (†) THEOFAN. p. 144.
 (§) PROCOP. *de bello Goth. Libr. IV. Cap. 3.*

STASIUS zeer goed ontvangen; maar hun woest gedrag noodzaakte hem, hen te beoorloggen, en zij werden bijna geheel uitgeroeid. De overgeblevenen ontvingen van JUSTINIANUS landerijën en geld, en werden tot Christenen gedoopt. Nu namen zij wel eene zachtere levenswijze aan, maar bleven toch, zegt PROCOPIUS (*), trouwloos, en de slechtsten onder alle menschen.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Van een *Arabisch* Volk, hetwelk hij *Immirenen* noemt, geheel in het Zuiden van *Arabië*, verhaalt THEODORUS *Lector* (†), dat zij eerst *Jooden* geweest zijnde, naderhand Heidenen geworden, ten tijde van ANASTASIUS het Christendom aangenomen en eenen Bisfchop bekomen hebben. Waarschijnlijk bedoelt de Schrijver de *Homeriten*, inwoners van *Gelukkig-Arabië*, of den Stam *Hamjar* in *Yemen*, waarömtrent THEOFANES (§) verhaalt, dat ADAD, Koning der *Exumiten*, een Joodsch Volk in *Indië*, (liever *Auxumiten* in *Ethiopië*, alwaar wel zeer waarschijnlijk vele *Jooden* woonden, maar waar echter het Christendom reeds ten tijde van KONSTANTYN den *Grooten* gevestigd was) (**), de *Homeriten* overwonnen hebbende, volgens eene ge-
lofte, door hem gedaan, indien hij overwinnaar zou zijn, van Keizer JUSTINIAAN eenen Bisfchop en andere Leeräars verzocht hebbe, door welken hij, met al zijn volk, tot het Christendom bekeerd zal zijn.

De-

(*) *De bello Goth. Libr. II. Cap. 14.*

(†) *H. E. L. II. C. 58.* (§) *Chronogr. p. 188.*

(**) Zie *Deel IV. Bladz. 262.*

III Dezen oorlog verhaalt PROCOPIUS (*), wien wij het
 BOEK meest gelooven mogen, geheel anders. Een ijverig
 XI Christen Koning van *Ethiopië*, dien hij HELLIS-
 Hoofdst. na C. G. THEÆUS noemt, vernomen hebbende, dat de Ho-
 na C. G. meriten, welke gedeeltlijk Heidenen gedeeltlijk Joo-
 Jaar 476. den waren, de Christenen in hun land onderdruk-
 tot 622. ten, beoorloogde hen, en doodde hunnen Ko-
 ning, waar na hij hun eenen Christen tot Koning
 gaf, ESEMIFÆUS genoemd, en uit hun eigen volk,
 die hem eene jaarlijksche schatting beloofde. Na
 zijn vertrek zetten zij dezen Koning af, en verko-
 zen wel weder eenen Christen ABRAM, maar die
 de knecht was van een *Romeinsch* Koopman in *Ara-
 bië* enz. Dit verhaal van PROCOPIUS kan zeer wel
 waarheid behelzen, wat de hoofdzaak betreft. De
 Jooden zijn in dit gedeelte van *Arabië* van ouds
 zeer talrijk geweest, en nog bevinden 'er zich ver-
 scheidene duizenden *Joodsche* huisgezinnen, en reeds
 ten tijde van ORIGENES lezen wij van *Christenen*
 onder de *Homeriten* (†), ook onder de regeering
 van Keizer KONSTANTIUS (§), schoon het schijnt,
 dat geen gering gedeelte van dat volk weder op nieuw
 verwilderd, en tot het Heidendom wedergekeerd is.
 Doch over het geheel breidde zich het Christen-
 dom, met den aanvang der VIde eeuw, meer uit
 onder de Arabieren (**).

Uit

(*) *De bello Perf. Libr. I. Cap. 20.*

(†) Vergel. *Decl III. Bladz. 47-52.*

(§) Zie IV *Deel, Bladz. 265.*

(**) THEODORET. *Hist. Eccles. Libr. II. Cap. 35.*

Uit eenige plaatzen van PAULUS *Diaconus* (*) heeft men befloten, dat de *Langobarden*, in het jaar 568 in *Italië* vallende, nog Heidenen waren, die zelfs de *Christenen* wreed vervolgden, en dat eerst hun derde Koning AUTHARIS een Christen is geworden. Doch deze plaatzen zeggen dit niet duidlijk, veel meer verzekerden hunne gezanten, die hun Koning AU-DOIN aan Keizer JUSTINIANUS zond, dat zij van God even zoo dachten als de *Romeinen*, en zich daarom ook tegen de *Ariënen* verzetten zouden (†). Dus zouden zij reeds voor het jaar 568 Christenen geweest, maar in *Italië Ariënen* geworden zijn.

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Christen-
dom der
Lango-
barden.

De *Jooden*, hoe zeer buiten hun Vaderland ver-
strooid, en in hunne ballingschap dikwijls van Op-
perheeren verwisfelende, hoe zeer of aangelokt en
genodigd, om den Christen-Godsdienst, die op den
Godsdienst van MOSES zoo naauwe betrekking heeft,
te omhelzen, of gedrukt en verächt, om hun
aankleeven aan hunne gevoelens en plegtigheden,
bleven des niet te min daar bij volftandig volhar-
den, waar toe het gedrag der Christenen jegens
hen, en hun eigene volkshoogmoed, maar ook de
nieuwe steun, welken zij, in dit Tijdperk, aan hun-
ne gevoelens wisten te geven, veel toebrachten.

Toestand
der Joo-
den. Wet-
ten tegen
hen.

Keizer JUSTINIANUS, die meer dan anderen op
hen gebeten was, gaf verscheidene wetten tegen
hen; dus gebood hij, in het jaar 531 (§), dat de
Joo-

(*) *De Gest. Langobard. L. II. C. 10. et 27.*

(†) PROCOP. *de bello Goth. Libr. III. Cap. 34.*

(§) *Cod. L. I. t. 5. de Her. et Manich. et Sam. l. 21.*

III' Jooden, (*qui Iudaicam superstitionem colunt*,) nooit
 BOEX als getuigen tegen de Rechtzinnigen, (*orthodoxos*,)
 XI zouden toegelaten worden. Aan de Samaritanen
 Hoofdst. na C. G. verbood hij volstrekt, eenig getuigenis in rechten af
 Jaar 476. te leggen, hen dus nog beneden de Jooden stellen-
 tot 622. de. Zelfs gebood hij naderhand (*) hunne Syna-
 gogen te verwoesten, en hen te straffen, als zij nieu-
 we zouden willen bouwen. In het jaar 556 toonde
 hij zijn ongenoegen aan eenen Staatsdienaar, die zich
 te gunstig betoond had jegens de Jooden en Sama-
 ritanen (†). Zijn Opvolger JUSTINUS gaf ook nog
 eene wet tegen de Samaritanen, verbiedende, dat
 zij van niemand mogten erven of geene Burger- of
 Krijgsposten zouden waarnemen enz. Boven anderen
 verdient eene wet van JUSTINIANUS, na het jaar 540
 aan de Jooden gegeven (§), opmerking, in welke hij
 hen vermaant, in het lezen der Heil. Schrift niet aan
 de letter te blijven hangen; hij vergunt hun, de-
 zelve niet alleen in het Hebreeuwsch, maar ook in
 het Grieksch te lezen, waar toe hij de Overzetting
 der LXX aanprijst, maar ook die van AQUILA niet
 verbiedt; hij laat hun ook het gebruik van Overzettin-
 gen in alle talen toe, zoo als bij voorbeeld de La-
 tijnsche, (*Italica*.) Doch hij verbiedt volstrekt de
 van hen zoo genoemde tweede uitgave, (*secunda*
editio, in het oorspronkelijke *δευτερωτης*,) dat is, de
Mischna, als zijnde niet met de Heilige Schrift

ver-

(*) *Leg. 17. de Hereticis.*

(†) *Novell. Constitution. 45.*

(§) *Novell. Constitution. 146.*

verëenigd, noch van de Profeten geleerd, maar enkel eene uitvinding van menfchen. Hunne voornaamfte Leeräars, (*ΑρχιΦερεξίται*, heeten zij in het oorfpronglijke, welk woord men gist, dat afgeleid is, van *Αρχι* en פּרָקִים *de afdeelingen* of *kapittelen* der *Mifchna*,) en *oudften*, zullen niemand mogen in den ban doen, omdat hij de Griekfche Overzetting leest. Indien fomnige *Jooden* de Opftanding der Dooden, het Oordeel, of de Engelen zullen loochenen, zullen dezen nergens geduld worden, en op lijftraffe die dwalingen niet mogen verfpreden. Eindelijk, bidt de Keizer de Jooden, om toch niet zoo zeer op de woorden der Heilige Schrift te zien, maar den rechten zin, tot kennisfe van God, naar te fporeen. Hoe zacht dit flot ook fchijne, de wet zelve was hard, voor de *Jooden*, omdat zij hun het lezen der *Mifchna* verbood, welke zij als het beste hulpmiddel hielden, om hunnen Godsdienst fttaande te houden.

In het *Frankifche* Rijk werden, om dezen tijd, verfcheidene *Kerkelijke Wetten*, welke alle kracht van burgerwetten hadden, tegen de Jooden gemaakt; dus werden de huwelijken met eenen Jood of Joodin verboden, in eene Kerkvergadering te *Orleans* 533 (*) en in eene andere aldaar 538, wetten gemaakt, omtrent Christen-Slaven bij de Jooden (†). En eene Kerkvergadering te *Toledo*, in het jaar 586, gebood, met goedkeuring van Koning RECCA-

III
BOEK
XI
Hoofdf. na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

RED

(*) *Conc. Aurel. II. C. 19. ap. Hard. Conc. T. II. p. 1176.*

(†) *Concil. Aurel. III. C. 13. l. c. p. 1426.*

III RED (*), dat geen Jood een Christen-Slaaf of bij-
 BOEK zit zou hebben, dat zij geene overheidsambten be-
 XI kleeden, en de slaven, die zij tot hunnen Godsdienst
 Hoofdst. verleid hadden, zonder losgeld vrij zouden geven.
 na C. G. Veel zachter en billijker werden de Jooden be-
 Jaar 476. handeld in het Rijk der *Oost-Gotben*, door Koning
 tot 622.   DIEDERIK, hetwelk men aan de verdraagzame grond-
 regels van CASSIODORUS mag toeschrijven. Zij kre-
 gen van gemelden Vorst *verlof*, om hunne oude Sij-
 nagoge te *Genua* te verbeteren (†); ook bevestig-
 de hij op hun verzoek alle hunne voorrechten al-
 daar (§). Te *Rome* had het graauw hunne Sijna-
 goge in brand gestoken, maar de Koning gebod
 de daaders te straffen (**). Ook nam hij de Joo-
 den, die te *Milaan* woonden, onder zijne bescher-
 ming (††).

Jooden Ondertusfchen is dit ook waar, dat de Christen-
 oproerig. Schrijvers de *Jooden* van oproer, verraad, en zul-
 ken flechten aard beschuldigen, dat zij geene gun-
 ftiger behandeling waardig fcheenen. Volgens THEO-
 FANES (§§) kroonden de *Jooden* en *Samaritanen* in
Palestina zekeren JULIANUS tot hunnen Koning, in
 de eerfte jaren van JUSTINIANUS, en woedden tegen
 de Christenen aldaar met rooven, branden, en moor-
 den, tot dat deze Keizer hen bedwong, en hunnen
 Koning ter dood deed brengen. THEOPHYLACTUS

SI-

(*) *Can. 14. ap Hard. Tom. III. pag. 481.*

(†) CASSIODOR. *Var. Libr. II. Epist. 27.*

(§) *l. c. L. IV. Ep. 33.*   (**) *l. c. Ep. 43.*

(††) *Libr. V. Ep. 37.*   (§§) *Chronogr. p. 152.*

SIMOCATTA, die in de eerste jaaren der VIIde eeuw geschreven heeft, noemt de Jooden (*) eene booze en trouwloze natie, onverzoenlijk jegens hare vijanden. Zij namen, zegt hij, deel in den opstand van den *Perfischen* Veldheer **BARAM**, (of **BAHARAM**), in het jaar 509, om welken ook vele Jooden in *Perfië*, waar zij talrijk en zeer gegoed waren, werden omgebracht.

III
BOEK
XI
Hooft.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Wij behoeven ons echter niet zeer te verwonderen, dat eene natie, overal verstrooid, overal veracht, meermalen in eene soort van wanhoop op wraak bédacht was; ondertusfchen gaf hun zwervend en onzeker leven hun thans aanleiding, om zich op den Koophandel toe te leggen, en men geloofst, dat de Jooden, in dit of het volgend Tijdperk, uit het *Frankifche* Rijk verdreven, en naa *Italië* gevlucht zijnde, de *Wifelbrieven* hebben uitgevonden. Voords, gelijk door alle tijden, voornaamlijk de beöefening van hunne Wet en Godsdienst de voornaamfte geleerdheid van dit volk had uitgemaakt, zoo beijverden hunne Godsdienst-Leeraars zich ook thans nog omtrent hunne Taal en omtrent hunne Wet. De *Hebreeuwfche* taal was al, zedert eeuwen, niet meer door dit volk gebruikt, hetwelk in het Oosten den *Arameifchen* tongval had aangenomen, en in het Westen de *Westerfche* taalen sprak; met inmenging van *Oosterfche* woorden. Om nu de *Hebreeuwfche* taal en derzelve uitpraak te behouden, gaven waarschijnlijk, omtrent de VIde eeuw, of volgend

Toestand
der ge-
leerdheid
onder de
Jooden.

ELIAS LEVITA omtrent het jaar 500, de Leeräaren der

(*) *Hist. Libr. V. Cap. 7.*

III BOEK XI
 Hoofdst. na C. G. Jaar 476. tot 622.

der Joodsche School te *Tiberias*, aan de Hebreeuw-
 sche taal, de tegenwoordige vokaalpunten. Gemel-
 de School had met de overige Joodsche Scholen in
Palestina, te *Jafne*, *Cesarea* en *Zephoria*, reeds
 lang haren ouden luister verloren. De leerlingen van
 JUDA den Heiligen, opsteller der *Mischna*, verhuisden
 meer en meer naa *Babylonie*, alwaar, onder het
Persisch Gebied, thans de Scholen van *Sora*, *Pum-*
beditha, en *Nahardea* bloeiden. Hier werd de *Baby-*
lonische Talmud, in de Vde eeuw, opgesteld, in de
 School te *Sora*, en te *Pumbeditha*, door R. ASCHE
 en R. ABHINA, en R. JOSE enz., welke weldra bij
 de *Fariseeuwsch* - gezinde *Jooden* aanzien verkreeg
 boven den *Jerusalemschen Talmud*, die in de IIIde
 eeuw was vervaardigd. Ondertusfchen waren de
Rabbynen te *Tiberias*, in het begin der Vde eeuw,
 de opstellers van de *Masora*, of zekere oordeelkun-
 dige bezorging van den *Hebreeuwfchen* Tekst des
 Ouden Testaments, waar naar zij *Masorethen* ge-
 noemd worden, die alle verzen, woorden en klink-
 letters in den Bijbel geteld, en de verschillende lees-
 wijzen in denzelven hier en daar aangewezen heb-
 ben. Deze Joodsche Geleerden fchreven in verbas-
 terd Hebreeuwfch, waar uit het *Rabbynsch* ontstaan
 is; of ook in het *Chaldeeuwsch*. Op de *Gemarifche*
 Leeräars, onder welken velen, om hunne verschillen-
 de gevoelens, den naam van *Seburiërs*, (סבוראים)
 droegen, volgde eene klasfe van *Rabbynen*, de *ver-*
hevenen of *voortreffelijken*, (גאונים) genoemd.
 Het hoofd-onderfcheid der *Joodsche* Leeräaren, het-
 welk reeds van de *Farizeën* en *Sadduceën* oorsprong-
 lijk

lijk was, duurde nog voort. Even gelijk de *Fari-* III
feën, namen de *Rabbaniten*, (רַבָּנִים) benevens de BOEK
 Heilige Schriften, ook de uitleggingen en bijvoeg- XI
 zelen aan, welke in den *Talmud* verzameld zijn; Hoofdst.
 maar de *Kareërs* of *Karaïten*, (קְרָאִים) verwierpen na C. G.
 alle zulke bijvoegzelen en overleveringen, en hielden Jaar 476.
 zich enkel aan de Wet van MOSES. Dit onderscheid tot 622.
 duurt nog heden voort, hoewel de *Karaïten* weinig
 in getal, en door de *Fariseën* verdrongen zijn.

Door het bovengemelde werk van de *Mischna* en Pogingen
Talmud, werden de *Jooden* in hunne gehechtheid om de
 aan hun Geloof en aan hunne Leeräaren versterkt; Jooden te
 door de harde behandeling hun door de *Christenen* bekeeren.
 aangedaan, door de ergerlijke twisten van bijna twee
 eeuwen, over het leerstuk der *Drieëenheid*, en door
 het menigvuldig Bijgeloof, werden zij tevens meer en
 meer afschrikt, om zich met de *Christenen* te verë-
 nigen; en de schriften en predikatiën van de *Christenen*
 tegen de *Jooden* ten dezen tijd hebben ook weinig
 te betekenen. GENNADIUS (*) gewaagt van een ge-
 schrift van zekeren EVAGRIUS, waarschijnlijk in het
 midden der Vde eeuw, *Altercatio Simonis Judæi*
et Theophili Christiani, hetwelk verloren is, maar
 'er is nog eene *Grieksche* beschrijving (†) van een
 gesprek, hetwelk GREGENTIUS, Aartsbisfchop te *Ta-*
phar of *Taphra*, in *Gelukkig-Arabië*, omtrent het
 jaar 540, met den Jood HERBAN, vier dagen achter
 een,

(*) *De Viris Illustr. Cap. 50.*

(†) In de *Biblioth. PP. Græco Lat. T. XI. pag. 194.*
 Vergel. FABRIC. *Bibl. Gr. Vol. IX. pag. 14.*

III een, in tegenwoordigheid van den in het voorgaan-
 BOEK de genoemden Koning der *Homeriten*, ABRAM, en
 XI eene menigte *Jooden*, gehouden zal hebben. Volgens
 Hoofdst. het daar bij gevoegd verhaal, zal GREGENTIUS vijf
 na C. G. of zes millioenen *Jooden* tot het Christendom over-
 Jaar 476. gebragt hebben. Omtrent honderd jaren vroeger zal
 tot 622. BASILIUS, Bisfchop te *Seleucië* in *Ifaurië*, dien wij,
 in het vervolg, nader zullen leeren kennen, in zijne
 XXXVIIIste Predikatie, zo ze echt is, gepoogd heb-
 ben, de *Jooden* uit de LXX weeken van *Daniël*
 te overtuigen, dat de MESSIAS waarlijk op den
 bestemden tijd gekomen is (*).

Bekering De bekeerungen van *Jooden*, welke de Gefchiede-
 der Joo- nis, in dit Tijdperk, verhaalt, zijn ook daarom meer
 den door veröorzaakt, of door gewaande wonderen of door
 gewaande wonderen geweld, dan wel door redelijke overtuiging. Dus
 had eens het kind van een Jood, die een glasfabriek
 had, gegeten met Christen kinderen, van het gene
 overgebleven was van het H. Avondmaal, hetwelk
 men te *Konstantinopolen* gewoon was, te huis aan
 de kleine kinderen te eten te geven. De Joodsche
 vader, hier over vergramd, wierp het kind in den
 gloejenden glasöven; vergeefs zocht de moeder het-
 zelve, drie dagen lang, de geheele stad door; op
 den derden dag riep het kind haar uit den oven
 toe, en verhaalde, dat eene vrouw in een purperen
 kleed dikwijls bij hem gekomen was, met eten en
 water, die ook de kolen, die het omringden,
 had uitgedoofd. Keizer JUSTINIANUS, het gebeurde

ver-

(*) Zij staat in CANIS. *Lectt. Ant. Tom. I. p. 238.*

vernomen hebbende, liet den vader kruisigen; de moeder en het kind werden gedoopt, en onder de Kerkelijken aangenomen, zoo luidt deze vertelling (*).

JUSTINIANUS bragt ook de Jooden te *Borion*, eene stad in *Libyë*, door zijn bevelen, of door onderwijs? tot het Christendom; zoo als ook in derzelve nabuurschap vele Heidenen (†). Eenigen tijd te vooren, onder de regeering van Keizer ZENO, hadden de *Samaritanen* (§) de Christenen te *Neapolis* in *Palestina* in eene Kerk overvallen, en onder anderen den Bischof wreed mishandeld. Zij werden daarom, op 's Keizers bevel, van den Berg *Garizim* verjaagd, en op deszelfs top eene Kerk voor de *Moeder Gods* gesticht. Kort daar na maakten de *Samaritanen* 'er zich weder meester van; maar werden met de dood gestraft. JUSTINIANUS wist, vervolgens, velen van hen tot den Doop te bewegen, en herstelde vijf Christen-Kerken, die door hen verbrand waren.

In het *Frankische* Rijk, ontmoet men, ten dezen tijde, inzonderheid, voorbeelden van gedwongene bekeeringen der *Jooden*. Dus stelde AVITUS, Bischof te *Arvernum*, (*Clermont* in *Auvergne*,) ontrent het jaar 576, den *Jooden* de keuze voor, zich te laten doopen, of die stad te verlaten. Een aantal onderwierp zich, doch de overigen weeken naa

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

En door
geweld.

(*) EVAGR. *H. E. L.* IV. C. 36. Met eenige veranderingen. GREG. *Turon. Hist. Francor.* L I. Cap. 20.

(†) PROCOP. *de edific. Justin. Libr.* IV. Cap. 2.

(§) PROCOP. *l. c.* Cap. 7.

III naa *Masfalia* (*), alwaar zij echter insgelijks tot
 BOEK het Christendom gedwongen werden (†). — CHIL-
 XI PERIK I, Koning te *Soisfons*, noodzaakte, in het
 Hoofdst. jaar 583, vele Jooden, zich te laten doopen, en
 na C. G. stond als gevader over sommigen (§). Doch velen
 Jaar 476. bleven Jooden in hun hart, en vierden den Sabbath
 tot 622 te gelijk met den Zondag. De Koning zelf zocht
 eenen Jood, PRISCUS, met wien hij zaken had, in
 perfoon te bekeeren (**). De Jood wierp den Ko-
 ning tegen, dat God geen Zoon of Kinderen enz.
 had, waar tegen de Koning hem zocht te verklaren,
 hoe God volgens *Pf. CX. 3.* op eene *Geestelijke*
wijze, (ab Spirituali utero,) zijnen Zoon geteeld
 hebbe. De Jood antwoordde, dat God niet Mensch
 heeft kunnen worden, dat hij niet kan geboren wor-
 den, of sterven. Hier zweeg CHILPERICH, maar
 GREGORIUS, die tegenwoordig was, nam het woord
 op, en beriep zich op plaatzen uit de *Psalmen* en
 uit *JESAIA* enz. Als PRISCUS zich niet liet over-
 tuigen, gebod de Koning, eindelijk in toorn uit-
 vaarende, dat men hem gevangen zou zetten, op-
 dat hij *tegen wil en dank gelooven zou.* PRISCUS
 kreeg, door geschenken, eenig uitstel, en beloofde,
 zich te zullen laten doopen; maar werd ondertus-
 fchen, door een' bekeerden *Jood*, met wien hij in
 twist geraakt was, met verscheidenen van de zijnen,
 om

(*) GREGOR. *Turon. Libr. V. Hist. Franc. C. II.*

(†) GREGOR. *M. L. I. Ep. 47. T. II. p. 541.*

(§) GREGOR. *Turon. Libr. VI. Cap. 17.*

(**) GREGOR. *Turon. l. c. Cap. 5.*

om het leven gebragt, zonder dat de daader ge-
strafd werd.

Evenwel moet men dit ter eere van GREGORIUS
den Grooten, Bisfchop van *Rome*, erkennen, dat
hij meermalen zich voor de vervolgte en verdrukte
Jooden in de bres ftede, en dat hij alle geweld,
om hen tot het Christendom te noodzaaken, af-
keurde, gelijk men uit zijne Brieven (*) zien kan.
Niet altijd echter was hij zoo billijk en verdraagzaam
jegens de Ongelovigen. Hij drong gefladig aan,
dat de Wet zou uitgevoerd worden, welke aan de
Jooden verbood, Christen-Slaven te hebben, en bij-
zonder wilde hij, dat zoodanige Slaaf terftond voor
vrij zou erkend worden, wanneer hij, om zijn Gods-
dienst wil, in eene Kerk den toevlucht nam (†).
Dit eischt hij uitdruklijk, in gevalle een *Samari-
taan* (§), een' Heidenschen Slaaf zou befmeden
hebben, omdat hij wegens deze daad buitendien
reeds strafbaar was (**). Nog erger was het, dat
hij den Bisfchop van *Calaris*, (*Cagliari* in *Sardi-
nië*,) vermaande, als 'er nog hardnekkige Heiden-
fche Boeren in zijne Gemeente mogten zijn, die
met

III
BOEK
XI
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
GREGORI-
US de
Groote
verklaart
zich tegen
alle ver-
volging
der Joo-
den.

(*) *L. I. Ep. 47. XIII. 12. IX. 6, 55 I. 10. 35. VIII. 25.*

(†) *Libr. IV. Epist. 9.*

(§) Of *Samariër*, gelijk hij fpreekt. *Samaritaan*
was een fcheldnaam, welke, ten dezen tijde, aan de
Jooden in *Italië* gegeven werd. GREGOR. M. *L. VIII.*
Ep. 21. bij CASSIODORUS heeten de Jooden *Samareæ*
Superstitionis Populus Libr. III. Ep. 45.

(**) GREGOR. M. *Libr. IV. Epist. 9.*

III met zoo harde belastingen te laten drukken, dat zij
 BOEK daar door gedwongen moesten worden, om tot het
 XI Geloof te spoeden (*), hoewel hij anders van de
 Hoofdst. Landbezitters op *Sardinië* alleen vordert, dat zij
 na C. G. hunne *Heidensche* Boeren vlijtig zouden vermaanen,
 Jaar 476. om den Afgødsdienst te verlaten.
 tot 622.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Staat der Geestelijkheid. De Geestelijkheid aan den Vorst onderworpen. Huwelijken der Geestelijkheid. Haar rijkdom, aanzien en heerschzucht enz.

III De *Leeräars* van het *Christendom*, welke het werk
 BOEK der bekeering van Ongeloovige Volken, als hunnen
 XII bijzondere pligt, aan zich trokken, en die onder de
 Hoofdst. benaming van *Geestelijkheid* zich ondertusfchen meer
 na C. G. en meer verhieven boven de *Wereldlijken* en *Leeken*,
 Jaar 476. bleven echter, gedurende dit Tijdperk, nog onder-
 tot 622. worpen aan de Opper-Vorsten, zoo zelfs, dat, op
 De Gees- het laatste van dit Tijdperk, GREGORIUS, Bisfchop
 telijkheid aan de van *Rome*, hoe zeer ook de omftandigheden der
 Vorsten gebeureniften hem begunftigden, om zich onäf-
 onder- hanglijk te maken, nogthans zijne gehoorzaamheid
 worpen. bleef betuigen en bewijzen, aan de *Grieksche*
Keizers, die hij zijne *Heeren* en *Meesters* noemde,
 bij

(*) *Libr. IV. Epist. 96.*

bij welken hij niet meer dan *stof* en een *worm* was (*).

Als blijken van deze Oppermagt der Vorsten, strekken de door hen gegevene nog voorhanden zijnde wetten, betreffende de *verkiezing*, *verëischen*, en *inwijding* der *Bisdommen*, *Ouderlingen*, en andere *Geestelijken*, (*Clerici*.) Dus verboden de Keizers ZENO en ANTHEMIUS, in het jaar 469, het kopen van Bisdommen (†). Eene wet van Keizer JUSTINIAAN, van het jaar 528 (§), geeft verscheidene voorschriften en bepalingen omtrent het verkiezen van eenen Bisshop. Hij verbood in dezelve, onder anderen, dat geen Bisshop of Landbisshop, (*χωρεπισκοπος*,) rondreizende Opziener der Gemeenten, (*visitator sive circuitor*, *περιοδευτης*,) geen Ouderling, of eenig ander *Geestelijke*, (*Clericus*,) geen Rentmeester van Kerkelijke inkomsten, (*οικονομος*,) Advokaat der Kerken, (*εκκλησιαστικος*,) geen Opziender van Herbergen voor vreemdelingen, van gast- armen - wees - en kinderhuizen, voor geld zouden worden aangesteld. In het jaar 531 herhaalde hij het verbod, dat men geenen Bisshop zou kiezen, die kinderen had uit zijn huwlijk (**). Met eene andere wet, zorgde hij, in het jaar 532 (††), dat niemand, die in de steden eenige bediening bekleed-

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Keizerlijke wetten omtrent de verkiezing enz. der Geestelijkheid

(*) L. III. *Ep.* 65. V. 29, 30. VI. 16. VII. 6, 33.

(†) *Cod. L. I. tit. de Episc. et cler. l. 31.*

(§) *l. 42. Cod. de Episc. et cler.*

(**) *l. 43. Cod. de Episcop. et cler.*

(††) *l. 53. Cod. de Episc. et cler.*

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

kleedde, (*Curialis*,) of ook geen gerichtsdienaar; (*Ταξεωτης*,) Bisfchop of Ouderling zou worden. Over de verëischten in eenen Bisfchop, Ouderling en Kerkendienaar, liet de Keizer zich, in eene andere wet, zeer breedvoerig uit (*), met nieuwe bijvoegzels in eene volgende wet (†), bijzonder vaststellende, hoe veel bij de inwijding van eenen Bisfchop of Kerkelijken zou betaald worden, door de eerften, naar evenredigheid van de grootheid en inkomsten hunner Bisdommen, bij voorbeeld: De Bisfchoppen van *Rome*, *Konftantinopolen*, *Alexandrië*, *Theopolis* (§), en *Jerufalem*, zouden voor de inwijding, (*περὶ ἐνθρονιζικων*, *pro cathedratico*,) betalen aan de Bisfchoppen, die hen inwijdten, en aan andere daar bij dienstdoende Kerkelijken volgens gewoonte, niet meer dan XX ponden gouds enz. Doch geen *Kerkelijke* zal iet aan den Bisfchop betaalen, die hem inwijdt, maar alleen het gewoone aan de genen, die daar bij dienst doen, mids deze uitgave niet te boven ga de inkomsten van één jaar. Onbegrijpelijk is het, dat men in deze wet gewag heeft meenen te vinden van de zoogenoemde *Annaten* in de *Roomfche* Kerk, naderhand ingevoerd, dat is, de inkomsten van een jaar van elken Bisfchop, op te brengen aan den Bisfchop te *Rome*.

Op

(*) *Novelle Conftitut. 6.*

(†) *Novelle Conftitut. 123.*

(§) Dus had JUSTINIANUS *Antiöchië* genoemd, nadat het door de *Perfen* verbrand, en door hem weder herbouwd was. PROCOP. *de ædific. Just. L. II. p. 424.*

Op dezelfde wijze zijn 'er, in dit Tijdperk, menigvuldige wetten, omtrent de rechten en pligten der Geestelijkheid, ten blijke van derzelve afhankelijkheid van den Oppervorst, gegeven. Zoo is 'er eene wet van THEODOSIUS *den Jongeren* en VALENTINIANUS in het jaar 439, die eene boete stelt, op het lasteren van een' Bischof, maar die tevens beveelt, dat alle *Kerkelijken* en *Monniken*, die naa *Konstantinopolen* reizen, om Kerkelijke zaken, met een getuigfchrift van hunnen Bischof moeten voorzien zijn (*). Volgens eene wet van Keizer MARCIANUS, van het jaar 456 (†), behoorden de beschuldigingen tegen eenen Geestelijken het naast tot de rechtbank der *Bischoppen*, (*Episcopalis audientia*,) maar, indien de beschuldiger zijne zaak niet voor den *Aartsbischof* van *Konstantinopolen* brengen wilde, zou één der eerste Staatsdienaaren, (*praefectus praetorio*,) de aanklagte onderzoeken. Hetzelve werd, in het jaar 470, bevestigd, door de Keizers ZENO en ANTHEMIUS (§). In het jaar 505, gebood Keizer ANASTASIUS (**), dat zekere Overheidsperfonen, (*defensores*,) uit Rechtzinnigen genomen, hun Geloof onder eede in tegenwoordigheid der Bischoppen afleggen, en met deelneming der Geestelijkheid zouden aangesteld worden.

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Keizerlij-
ke wetten
omtrent
derech-
ten en pligten
der Gees-
telijken

Maar

(*) l. 22. *de Episcop. et cleric.*

(†) l. 25. *Cod. de Episcop. et cleric. Coll. l. 13. C. de Episcoporum audientia.*

(§) l. 33. *Cod. de Episcop. et cleric.*

(**) l. 19. *Cod. de Episcop. audientia.*

III Maar voornaamlijk heeft JUSTINIANUS eene menigte wetten gegeven, betreffende de *rechten*, en *voor-*
 BOEK XII *rechten*; maar ook omtrent het *gedrag* der Bisfchop-
 Hoofdst. pen. Hij verbood in het jaar 528 aan alle Bisfchop-
 na C. G. pen, door reizen en trekken, zonder zijn bevel,
 Jaar 476. pen, hunne Gemeenten te verlaten (*). In het volgende
 tot 622. jaar vernieuwde hij eene wet van HONORIUS, om-
 trent het bezoeken der *gevangenen* door de Bisfchop-
 pen (†), behalven eene menigte andere wetten en
 verórdeningen, welken het onnodig is, hier alle bij
 te brengen; en waarómtrent wij alieen aanmerken,
 dat BARONIUS (§), met grooten ijver, alle deze
 verórdeningen van den Keizer JUSTINIAAN voor on-
 billijke aanmatigingen verklaart, en hem ten sterkten
 berispt, dat hij, die zich van de Priesters had moe-
 ten laten leeren en regeeren, zelf ondernomen heb-
 be, in de Kerk te leeren en te regeeren; waar door
 hij ook eindelijk zich in den afgrond der Ketterij
 gestort hebbe. Geen wonder, dewijl deze handel-
 wijze des Keizers geheel strijdig was met de eischen
 van den Bisfchop, ten wiens behoefte BARONIUS
 zijne Geschiedenis geschreven heeft. Ondertusfchen
 toonde JUSTINIANUS de hoogfte achting voor de
 waardigheid en voorrechten der Geestelijkheid, wier
 besluiten op hunne Kerkvergaderingen hij eerbiedigt,
 en wier heiligheid hij ten hoogften veróerde, zoodat
 zij, alles wel overwogen, door zijne wetten zoo
 veel

(*) l. 43. *Cod. de Episcop. et cleric.*

(†) l. 22. *Cod. de Episcop. audientia.*

(§) *Ann. Eccl. ad a. 528. n. T. VII. p. 167.*

veel niet in onafhankelijkheid verloor, als zij onder zijne bescherming in waare of gewaande rechten won.

III

BOEK

XII

Hoofdst.

In het *Frankische* en andere door de *Duitsche* Volken opgerichte Rijken, welke het Christendom omhelsd hadden, was de Geestelijkheid zoo veel te meer in achting, hoe meer deze Volken, nog Heidenen zijnde, gewoon waren, hunne Priesters te eerbiedigen; de Christen-Geestelijkheid steeg bij hen nog hooger, daar zij genoegzaam de eenigste geleerden onder hen waren, de verzamelaars en verbeteraars hunner wetten, beschermers der onderdrukten, zelfs tegen de Koningen, in naam van het Christendom, en daar zij veelal voor heilige en wonderdoende mannen gehouden werden. Het was om die reden, dat de Bischoppen dikwijls als Gezanten en Vredemakers door de Vorsten gebruikt werden (*).

na C. G.

Jaar 476

tot 622.

Achting der Bischoppen in het Westen, onder de Duitsehe Volken.

De vermaarde THEODORIK, of DIEDERIK, Koning der *Oost-Gothen*, wist echter met alle achting voor de Geestelijkheid zijn gezag over hen te handhaven, zoo zelfs, dat de verkiezing en aanstelling der Bischoppen van *Rome*, hunne afzetting en zelfs hunne gevangenneming van zijne bevelen afhing. In de Brieven van CASSIODORUS (†) vindt men verscheidene bevelen, welke de Bischoppen, en hunne belangen en verrichtingen betreffen.

De Oost-Gothen

Nergens waren bijna de Bischoppen en Geestelijken in zoo hooge achting, als bij de *Franken*, even-

In het FrankischeRijk,

(*) SIDON. *Apollin. Libr. VIII. Ep. 6, 7.* GREGOR. *Turon. Libr. IX. Cap. 20.*

(†) CASSIOD. *Var. L. II. Ep. 18. III. 14. IV. 44. I. 9.*

III evenwel stonden zij ook hier onder het gebied der
 BOEK Koningen, die dikwijls naar hun welgevallen de Bis-
 XII schoppelijke stoulen vervulden (*). De eerste *Fran-*
 Hoofdst. *kische* Kerkvergadering te *Orleans*, in het jaar 511,
 na C. G. zegt in haren Brief aan Koning KLODWIG, dat zij
 Jaar 476. op zijn bevel is saamgekomen, en naar zijnen wil
 tot 622. over sommige stukken geraadpleegd heeft, verzoekende om zijne bevestiging en goedkeuring (†). Deze Bisschoppen veroorlooven geen Leek, om tot de Geestelijkheid over te gaan, zonder toestemming van den Koning en de Overheid (§). Het hing zelfs van de vergunning der Frankische Koningen af, of de Bisschoppen van hun Rijk, bij twisten die onder hen ontstonden, zich aan den Bisschop van *Rome* wenden mochten (**). Een van deze Vorsten, GUNTRAM, Koning te *Orleans*, zegt GREGORIUS (††), zorgde zelfs, bij gelegenheid eener pestziekte, als of hij een Priester ware, voor de middelen, door welken de wonden der zondaren genezen konden worden. Hij gebod alle zijne onderdaanen te Kerke te komen, de *Litaniën*, met alle aandacht, waar te nemen, niets dan gerstenbrood met klaar water te drinken enz. Zijn ijver was zoo groot, dat GREGORIUS niet twijfelt aan de waarheid van een toen lopend verhaal, dat zekere vrouw haren kran-

(*) GREGOR. *Turon.* IV. 7, 15. VI. 7. IX. 23.

(†) *Act. Concil. Harduin. Tom. II. pag. 1007.*

(§) *Can. 4. l. c. pag. 1007.*

(**) GREGOR. *Turon. Hist. Franc. V. 25.*

(††) *Libr. IX. Cap. 21.*

kranken zoon genezen had, door hem water, met een' lap, die van 'sKonings kleed gefcheurd was, te drinken te geven. Ja deze Bisfchop wil zelfs meermalen booze geesten, hij noemt ze *larvæ* (*spooken*) (*), uit bezetenen, hunne misdaden hebben hooren belijden, toen zij van dezen Koning daar toe gedrongen werden. Deze GUNTRAM gaf ook in het jaar 588 een bevel aan de Bisfchoppen, (*sacrofancti et Apostolici Pontifices*,) omtrent het vieren van den Zondag. Koning CHILPERICH liet in het jaar 578, van de onderdaanen der Kerklanden, die de verschuldigde krijgsdienften niet hadden waargenomen, de daar op gewoone boete, (*bannus*, *heribannus*, *heirban*,) betaalen (†)

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
jaar 476.
tot 622.

Ondertusfchen, hoe zeer de Vorften, bijzonder de *Franken*, hunne oppermagt handhaafden boven de Geestelijkheid, het ontzag en de eerbied, welke zij voor den Godsdienst en de Heiligen betoonden, deden het aanzien en de floutheid der Bisfchoppen van tijd tot tijd toenemen; waar toe zelfs de Koningen niet zelden door hunne bevelen de hand leenden. Koning CLOTAR I, die over alle de *Frankifche* landen gebod, beval omtrent het jaar 580, dat, wanneer een Richter iemand onrechtvaardig mogt veröordeeld hebben, de Bisfchop der ftad, in afwezendheid des Konings, hem deswegens bestraffen, en het vonnis verbeteren zou (§). Dezelfde

Ontzag
der Vor-
ften voor
de Bis-
fchoppen

Ko-

(*) Vergel. *Vit. Patr. Cap. 19.*

(†) GREGOR. *Turon. Hist. Franc. V. 27.*

(§) *Ap. BALUZ. Capitt. Reg. Franc. T. I. p. 8.*

III Koning had een bevel gegeven, dat alle de Kerken
 BOEK van zijn Rijk een derde deel van hare inkomsten
 XII aan de Koninglijke kamer zouden betaalen. Dit be-
 Hoofdst. vel ondertekenden alle de Bifchoppen, hoewel on-
 na C. G. veern, behalven de Bifchop van *Tours*, INJURIO-
 Jaar 476. sus, die tegen den Koning zeide: „Wilt gij God
 tot 622. „het zijne ontnemen, zoo zal hij u ook spoedig
 „het Rijk ontnemen; want het is onbillijk, dat gij
 „uwe fchuuren, uit welken gij de armen behoort
 „det te onderhouden, met hunne aalmoefen zoudt
 „opvullen!” met welke woorden hij, zonder af-
 fcheid te nemen, en toornig, vertrok. De Koning
 was ontfteld, en vrezende voor de magt van den
 Heilige MARTINUS (*), zond hij den Bifchop ge-
 fchenken achter na, bad hem om vergiffenis, ver-
 klaarde zijn bevel krachteloos, en verzocht hem te-
 vens, den Heiligen MARTEN om zijnen bijftand te
 smeeken. Jegens dien zelfden Heiligen betoonde
 zich de Koning CHILPERICH I. te *Soissons* omtrent
 het jaar 577 op eene zeldzame wijze ootmoedig (†).
 Als zijn Zoon MEROVEUS, dien hij had laten ge-
 vangen nemen, en tegen wil en dank tot *Presbyter*
 (Priester,) had laten wijden, in de Kerk van den
 Heiligen MARTEN te *Tours* gevlucht was, eifchte
 hij van den Bifchop GREGORIUS aldaar, dat deze
 hem zou overleveren, onder bedreiging, van dien
 gantschen oord te vuur en te zwaard te zullen ver-
 woesten, gelijk hij, in de daad, op de weigering
 des

(*) GREGOR. *Turon. Hist. Franc.* IV. 2.

(†) GREGOR. *Turon. l. c.* V. 14.

des Bisfchops deed, evenwel durfde hij zijn' Zoon, noch eenen *Frankifchen* Grooten, GUNTRAM, met geweld, uit de Kerk haalen. Maar daar tegen liet hij eenen Brief aan den *Heiligen* op deszelfs Graf leggen, waar in hij hem verlof verzocht, om dit te mogen doen, met een vel wit papier, om zijn antwoord te vernemen; maar dit antwoord bleef achter.

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Deze Koning was zeer vergramd tegen PRÆTEXTATUS, Bisfchop van *Rhotomagus*, (*Rouan*,) en liet hem zoo lang gevangen zetten, tot de Bisfchoppen hunne rechtbank over hem konden spannen. (*usque ad sacerdotalem audientiam*) (*). Vervolgens beschuldigde hij hem voor de vergaderde Bisfchoppen te *Parys*, dat hij zijnen Zoon MEROVEUS tegen zijn Vaders leven opgehitst, en een deel volks door geld tot ontrouw jegens den Koning omgekocht had. PRÆTEXTATUS ontkende alles, waar op de Koning de Bisfchoppen verliet, die nu door eenen *Aardsdiaken* van *Parys* vermaand werden, om thans hunne waardigheid te handhaven. Alle de Bisfchoppen zwegden, vrezende voor de woede van de Koningin, de beruchte FREDEGUNDIS, op wier aanstoken dit alles tegen MEROVEUS en PRÆTEXTATUS ondernomen werd. GREGORIUS alleen, onze Geschiedfchrijver, vermaande hen, den Koning met hunnen raad bij te staan. — Evenwel bleven zij zwijgen, behalven twee vlijers, die GREGORIUS bij den Koning aanbrachten, als des Konings ergften vijänd. GREGORIUS ten Hove ontboden, liet zich

noch

(*) GREGOR. *Turon.* V. 19.

III BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

noch door bedreigingen, noch door vleijingen van den Koning, noch zelfs door aangebodene geschenken van de Koningin omzetten. De Koning weder in de vergadering der Bisschoppen gekomen, klaagde de PRÆTEXTATUS, als een dief, aan. Als PRÆTEXTATUS zich hier op goed verdedigde, ging de Koning uit de vergadering, en bekende aan zijne vertrouwelingen, dat hij hem onschuldig hield. Ondertuschen moest de wil der Koningin worden doorgezet. Men liet dan PRÆTEXTATUS, onder de hand, raaden, hij zou zich door eene bekentenis voor den Koning vernederen, om alle verdere vervolging te ontgaan. PRÆTEXTATUS, dien raad volgende, wierp zich voor 's Konings voeten neder; toen deze weder in de vergadering verscheen. Nu knielde ook de Vorst voor de bisschoppen, en zeide: „Hoort, Godzaligste Priesters, den schuldigen, zijne gruwelijke misdaad bekennen.” Vervolgens eischte hij, dat PRÆTEXTATUS afgezet en in den ban gedaan zou worden. Hier tegen verzette zich weder GREGORIUS alleen, als tegen eene schending der Kerkelijke wetten. Evenwel werd PRÆTEXTATUS gevangen weggevoerd, en naa het Eiland *Cæsarea*, (*Jersey*,) gebannen (*), maar naderhand op aanstoken van FREDEGUNDIS vermoord (†).

Dus bereikten dan eindelijk de Koning en Koningin hun oogmerk omtrent PRÆTEXTATUS, schuldig of onschuldig, ook tegen den wil der Bisschoppen.

Doch

(*) GREGOR. *Turon.* VII. 16.

(†) GREGOR. *Turon.* VIII. 31, 41.

Doch juist deze CHILPERICH wordt ook door GREGORIUS van *Tours*, onder alle de *Frankische* Vorsten, met de zwartste kleuren afgeschilderd. Hij noemt hem (*) den NERO en HERODES van zijnen tijd. Waarschijnlijk was wel zijn zwaarste misdaad in het oog van GREGORIUS, dat hij de Priesters des Heeren meermalen lasterde, en in het geheim met de Bischoppen zijnen spot dreef. Niemand, voegt onze Schrijver 'er bij, haatte de Kerken meer dan hij, alzoo hij menigwerf zeide: „Zie! onze ka-
 „mer is arm gebleven; onze rijkdommen zijn aan
 „de Kerken overgedragen; slechts de Bischoppen
 „alleen regeeren; onze eere is ondergegaan, en aan
 „de Bischoppen der steden gekomen.” En misfehien sprak wel de Vorst niet geheel zonder grond van waarheid.

III
 BOEK
 XII
 Hoofdst.
 na C. G.
 Jaar 476.
 tot 622.

Toen in de laatste tijden van dit Tijdperk het *Frankische* Rijk geheel verwilderd was, en geene rechten, verbonden, bloedverwantschap of eenige godsdienstige of burgerlijke betrekkingen ontzien werden, bleef echter de eerbied voor de Kerken als vrijplaatzen steeds stand houden. Dit alöud recht was in het *Frankisch* Gebied, door verscheidene Kerkvergaderingen, vastgesteld; reeds door de eerste onder KLODWIG te *Orleans* (†), gelijk het in de vergadering te *Arausio*, (*Orange*,) in het jaar 441 bepaald (§), en eenigen tijd daar na vernieuwd

Kerkvergaderingen en derzelver wetten, omtrent de vrijplaatzen.

was

(*) *Libr. VI. Cap. 46.*

(†) Boven *Bladz. 81, 116.*

(§) *Concil. Araus. Can. 5. HARD. Act. Conc. T. I. p. 1784,*

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

was te *Arles* of *Arelate* (*), en de uitspraak van den ban over hen, die deze vrijplaatzen zouden durven schenden, werd met wereldlijke straffen bevestigd op eenen Rijksdag, in het jaar 595 door Koning CHILDEBERT gehouden (†). Doch, gelijk wij in een vorig Deel gezien hebben, hoe de *Grieksche* Keizers zich genoodzaakt vonden dit recht te befnocijen, om het misbruik, hetwelk 'er van gemaakt werd, hoewel de Geestelijken, gelijk CHRYSTOSTOMUS zich weinig aan de Keizerlijke wetten ten dezen tijde stoorden (§), zoo maakte ook JUSTINIANUS uitzonderingen op dit recht van vrijplaats in het jaar 535 (**), hoewel het vervolg geleerd heeft, dat deze wet ook spoedig weder te leur gesteld werd. In het Westen inzonderheid hield de Geestelijkheid zich aan het besluit der Kerkvergadering van *Orleans*, hetwelk GRATIANUS in zijne *Besluiten* of *Decreten* invoegde, welke de grondslag van een algemeen Kerkelijk Wetboek werden (††). Ook werden deze besluiten in eene andere Kerkvergadering te *Orleans*, in het jaar 541, nog vernieuwd (§§).

Anderc Zoodanige Kerklijke wetten waren vervolgens de steun

(*) *Concil. Arclat. Can. 30. HARD. T. II. p. 775.*

(†) *Decretio Childeb. Regis. ap. BALUZ. Tom. I. Capitull. R. Franc. pag. 17.*

(§) Verg. *Deel V. Bladz. 249, 250.*

(**) *Nov. Constit. XVII. Cap. 7.*

(††) *Causf. XVII. qu. 4. C. 36. Causf. XXXIV. qu. 1 C. 3.*

(§§) *Can. 21. HARD. Concil. Tom. II. pag. 1439.*

stem voor het Geestlijk gezag en waardigheid; zij verzochten wel op dezelve de bevestiging hunner Vorsten, die zij ook altijd verkregen, maar dezen spraken ook in hunne wetten menigmaal van de *Heilige Wetten der Kerk* met zoo veel achting, dat aan derzelve gezag niet getwijfeld kon worden.

Meermalen vernieuwden ook de vergaderingen der Bischoppen het besluit, dat in elk Gewest ten minsten tweemaal 's jaars zulke *Synoden* of Kerkelijke Bijeenkomsten zouden gehouden worden; gelijk 'er bijzonder in dit Tijdvak zeer velen gehouden zijn; reeds in het jaar 441 te *Arausio*, of *Orange*, in het volgende jaar te *Vaison*, (*Vasensis* in *Galliën*,) vervolgens te *Arles*, (*Arclate*;) in het jaar 451 maakte de algemeene Kerkvergadering te *Chalcedon* verscheidene Kerkwetten, met betrekking tot de Geestelijkheid, van wier zoo vermaarden *Canon*, den 28sten, betreffende de gelijkheid tusschen den *Patriarch* van *Konstantinopolen* en *Rome*, wij reeds te voren gesproken hebben (*).

Keeren wij terug tot de bijzondere gewestelijke Kerkvergaderingen. In het jaar 465 werd 'er eene gehouden te *Vannes*, welke de Geestelijken voor *dronkenschap* waarschuwde, onder zekere straffen (†). In hetzelfde jaar verbood eene vergadering te *Rome*, of liever de Bischop *HILARIUS*, geenen heel onkundigen, verminkten, of boetedoenden onder de Geestelijkheid aan te nemen (§). Eene verga-

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
menig-
vuldige
Kerkver-
gaderin-
gen en
Kerkelij-
ke beslui-
ten, bij-
zonder
ten voor-
deele der
Geestlijk-
heid.

(*) Zie *Deel V. Bladz. 264* en *330*.

(†) *Concil. Venetic. ap. Hard. T. II. p. 795*.

(§) *l. c. pag. 799*.

III BOEK XII
 Hoofdst. na C. G.
 Jaar 476.
 tot 622.

dering te *Agatha*, (*Agde* in *Languedok*,) in het jaar 506, met verlof van den *Ariïanschen* Koning der *West-Gothen*, ALARIK, door 24 *Katholijke* Bisschoppen gehouden, bepaalde ook veelvuldige Kerkregelen. Men heeft van dezelve opgemerkt, dat zij haren *Ariïanschen* Vorst den zeer *godzaligen* genoemd heeft, (*piissimus*,) alhoewel HARDUIN in zijne uitgave (*) deze benaming heeft weggelaten. In het jaar 511 werd de meergemelde Kerkvergadering te *Orleans*, op bevel van Koning KLODWIG, en onder zijnen invloed, gehouden. Wederom hielden 24 Bisschoppen van het *Burgundische* Rijk, bijëngeroepen door de Bisschoppen AVITUS te *Vienne*, en VIVENTIOLUS te *Lugdunum*, in het jaar 517 eene vergadering te *Epaonum* (†), waarschijnlijk thans *Tenne*, in het Landschap *Bugeix*, in het Hertogdom *Savoye*, alwaar men steenen gevonden heeft, met het opschrift: *Dee Epone*. In hetzelfde jaar 517 gaven elf Bisschoppen van laatstgemelde Rijk, op eene vergadering te *Lugdunum* of *Lyon*, een voorbeeld van hunne standvastigheid. Zij hadden een' aanzienlijk *Burgundisch* Heer, STEPHANUS, in den ban gedaan, omdat hij met eene nabloedervwante, en wel, naar het schijnt, met de Zuster zijner eerste Vrouw, getrouwd was. Alhoewel nu de Koning SIEGMUND zich deze zaak aantrok, en den Bisschoppen, en onder hen VIVENTIOLUS voornaamlijk, dreigde, nogthans bevestigden zij thans hunnen ban. Tevens besloten zij, indien één van hen

(*) *l. c. p. 997.* (†) *Ap. Hard. l. c. p. 1045.*

hen ict zou moeten lijden, zouden alle de anderen hem ondersteunen, en schadeloos houden. Indien zelfs de Koning zich vrijwillig van de Kerkgemeenschap zou willen scheiden, zouden zij allen te gelijk zich in een Klooster begeven, en dat niet eer verlaten, vóór dat de Koning, op het gebed der Heiligen, zich met hen verzoend zou hebben (*). Te *Ilerda*, (thans *Lerida*,) in *Spanje*, werd in het jaar 524 eene Kerkvergadering gehouden (†). Eene andere nieuwe te *Orleans* in het jaar 532 (§), en te *Clermont* in *Auvergne* (**). Eene andere te *Orleans*, in het jaar 538 (††), was zeer zacht in het bestraffen van ondeugende *Kerkelijken*. Voor diefstal of vervalsching zouden zij alleenlijk afgezet, en voor een valsch getuigenis enkel twee jaaren van de Kerkgemeenschap uitgesloten worden. Ook bepaalde zij, dat, wanneer de Kerkelijken, (zoo als onlangs op vele plaatzen, door aanstoking des Duivels, gebeurd was,) *oproerig* famenrotten, het zij met eenen eed, of door schriftelijke ondertekening, hunne straffe alleen van eene Kerkvergadering bepaald zal worden. Reeds in het jaar 541 vergaderden weder eenige Bischoppen te *Orleans* (§§), en andermaal in het jaar 549 (***)).

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Op deze wijze hielden zich menigvuldige Kerk-DeKerke-
ver-

(*) *Ap. HARDUIN. l. c. pag. 1053.*

(†) *l. c. p. 1064. (§) l. c. p. 1174.*

(**) *l. c. p. 1181. (††) l. c. p. 1425*

(§§) *Concil. Aurelian. IV. l. c. pag. 1436.*

(***) *l. c. pag. 1444.*

III vergaderingen in het *Frankifche* Rijk bezig, om
 BOEK wetten te geven, terwijl die in andere Gewesten
 XII bijzonder in het Oosten, zich meer bepaalden tot
 Hoofdst. het befliften van Godgeleerde verſchillen. Deze
 na C. G. Kerkelijke Wetgevers gaven echter ſteeds nog acht
 Jaar 476. op de rechten en bevelen van hunne Koningen,
 tot 622. ſchoon zij dikwijls zich tegen de burgerlijke magt
 aankantten. Omtrent het jaar 553 werd te *Clermont*
 in *Auvergne*, na het overlijden van den Biſchop,
 door de Geestelijkheid aldaar terſtond zijn Ouder-
 ling, (*Presbijter*,) CATO, als zijn navolger ver-
 eerd, die ook terſtond eigenmagtig alle zijne rech-
 ten uitöefende. De nabuurige Biſchoppen, die de
 genegenheid der Gemeente tot hem zagen, verklaar-
 den zich gereed, om hem in te wijden, met bijvoe-
 ging, dat de Koning THEUTBALD nog jong was;
 indien hij dus mogt beſtraft worden, (waarſchijn-
 lijk, omdat hij het Biſdom, zonder Koninglijke be-
 williging, had aangenomen,) wilden zij hem bij de
 Rijks grooten verdedigen, en hem alle nadeel, het-
 welk hij lijden mogt, uit hun vermogen vergoeden.
 Maar CATO gaf hun ſpijtig ten antwoord: hij had
 van jongs af zoo veel gevaſt, bij dag en nacht ge-
 bedden, ook aalmoeſen gegeven, dat God, dien hij
 zoo lang gediend had, hem het Biſdom niet kon
 laten ontnemen; voornaamlijk, dewijl hij alle trap-
 pen van zijnen ſtand, naar *Kerken-orden*, was
 doorgegaan; zij konden zich dus wel naa hunne
 ſteden begeven, hij zou deze bediening toch, naar
 de Kerkelijke wetten, (meenende waarſchijnlijk de
 goedkeuring van het Hof, en de keuze des volks,)

verkrijgen. Terftond daar op dreigde hij den *Aards-* III
diaken CAUTIN zoo fterk, dat deze zich daar over BOEK
 bij den Koning beklaagde, die daarom op eene Kerk- XII
 vergadering te *Mets* denzelfden CAUTIN tot Bifchop Hoofdf. na C. G.
 van *Clermont* liet benoemen, en hem kort daar na Jaar 476.
 daar liet invoeren. Maar CATO week volftrekt niet, tot 622.
 en weldra verdeelde zich de geheele Gemeente tus-
 fchen deze twee (*). Ja nog in het vervolg wêr-
 ftreefde CATO de bevelen van het Hof ftraffeloos (†).
 Maar de Koning CHILDEBERT toonde, om dezen
 tijd, minder toegevendheid jegens SAFFARAC, Bis-
 fchop van *Parys*; dezen liet hij, wegens misdaa-
 den, welke hij beleden had, op eene Kerkvergade-
 ring in die Hoofdfad, afzetten, en in een Klooster
 opfluiten (§). — Eene andere Kerkvergadering te
Parys van het jaar 557, zocht onder anderen de
 misbruiken bij verkiefingen van Bifchoppen voor
 te komen. Volgens een van hare befluiten (**)
 zou elk Bifchop van de Geestelijkheid en inwoners
 zijner fad vrij gekozen worden; maar niemand,
 bloot door een bevel des Konings, of door eenig
 ander middel, tegen den wil van den *Metropolitaan*,
 en der overige Bifchoppen van dat Gewest aange-
 feld worden. Ondertusfchen konden ligtelijk zulke
 gevallen voorkomen, waar eene onmiddelijke Koning-
 lijke aanftelling verëischt werd; ja zelfs ontftonder
 niet

(*) GREGOR. *Turon. Hist. Franc. l. IV. C. 5-7.*

(†) *l. c. Cap. 15.*

(§) In HARDUIN. *Concil. Tom. III. pag. 335.*

(**) *Can. 8. l. c. pag. 339.*

III niet lang daar na uit zulk een geval in de daad verree-
 BOEK gaande moeilijkheden. Koning CHLOTAR had bevolen,
 XII zekeren EMERIUS, zonder voorkennis van den *Me-*
 Hoofdst. *tropolitaan*, die afwezend was, tot Bisfchop van
 na C. G. *tropolitaan*, die afwezend was, tot Bisfchop van
 Jaar 476. *Xaintes* of *Saintes*, (*Santones*,) in te wijden. De
 tot 622. *Metropolitaan* LEONTIUS, Bisfchop van *Burdeg-*

---

alis, (*Bourdeaux*,) hield daar op, in het jaar 563;
 eene vergadering van Bisfchoppen, die EMERIUS af-
 zetten, en in zijne plaats HERACLIUS, Ouderling te
Burdegalis, verkozen. Dit befluit liet de vergade-
 ring, door den Ouderling NUNCUPATUS, aan den
 Koning CHARIBERT, Zoon van CHLOTAR, bekend
 maken, en om zijne bekrachtiging verzoeken. Maar
 CHARIBERT dit zeer euvel opnemende, liet NUNCU-
 PATUS wegsleepen, op eenen wagen vol doornen
 zetten, en in ballingschap wegvoeren, zeggende:
 „ Meent gij dan, dat 'er niemand van Koning
 „ CHLOTARS Zoonen overig is, die zijn Vaders
 „ verórdeningen zou kunnen handhaven, dat gij den
 „ door hem verkozenen Bisfchop, zonder ons ver-
 „ lof verftoten hebt?” Tevens liet hij EMERIUS
 weder aanstellen, LEONTIUS met eene boete van
 1,000 goudftukken en ook de overige Bisfchoppen
 met hem ftraffen (*).

Middelertwjl werden ook in het gebied der *West-*
Gothifche Koningen Kerkvergaderingen gehouden;
 wier wetten gedeeltelijk de Geestelijkheid betroffen.
 Merkwaardig is ééne derzelve, die op bevel van
 den Koning ARIAMIR, van de Bisfchoppen van
 Gal*

(*) GREGOR. *Turon. Hift. Franc.* IV. 26.

Gallicië, in de *Metropolis Braga*, in het tegenwoordig *Portugal*, in het jaar 561, gehouden werd (*), wegens derzelve besluit, (*Can. 18.*) dat 'er volstrekt *geene lijken in de Kerken zouden begraven worden*; maar, indien dit al noodzakelijk was, zou het enkel langs derzelve muuren geschieden, „want,” zeggen de Bisschoppen, „indien „aan de steden het voorrecht toekomt, dat binnen „hare muuren geene doode lichamen ter aarde be- „steld mogen worden; hoe veel meer is men dit „aan den eerbied voor de Martelaren schuldig?” Op eene andere Kerkvergadering te *Braga* (†), insgelijks op bevel van den Koning *ARIMAR*, in het jaar 572, werd den Bisschoppen belast, de bijzondere Gemeenten vlijtig te bezoeken, evenwel mogten zij van eene Gemeente, welke door hen bezocht werd, niet meer dan twee stukken gouds, (*solidi*,) nemen; voor de *inwijdingen* tot Kerkelijke bedieningen mogten de Bisschoppen volstrekt geene geschenken nemen; iet, hetwelk ook kort te vooren, in het jaar 567, op eene *Synode* te *Tours* verboden was (§).

Thans gaven ook de klagten, gegrond of ongegrond, tegen eenige *Frankische* Bisschoppen, aanleiding tot verscheidene Kerkvergaderingen. Men beschuldigde *GREGORIUS*, Bisschop van *Tours*, schandelijke maren van de Koningin *FREDEGUND* verspreid te hebben. Hier over werd eene Kerkverga-

(*) *Conc. Braccar. I. ap. HARD. Conc. T. III. p. 350.*

(†) *HARD. T. III. p. 386.* (§) *l. c. p. 366.*

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

dering gehouden, voor welke haar Gemaal, de Koning CHILPERICH, getuigen aanvoeren wilde, maar alle de Bifchoppen verklaarden: *dat men een geringer perfoon niet gelooven kon, tegen eenen Bifchop*; waar op GREGORIUS over drie altaren zwoer, dat de befchuldiging valsch was, en toen voor onfchuldig verklaard werd (*). Op eene vergadering te *Matisconum*, (*Magon*,) van het jaar 581 (†), op bevel van den Koning GUNTRAM bijeengekomen, werden, behalven het bevestigen van oude wetten, betreffende de Geestelijkheid, nog eenige nieuwe vastgesteld; bij voorbeeld: onder bedreiging van opfluiting te water en brood voor 30 dagen, werd het den Kerkelijken verboden, kleding en fchoenen, op de wijze der Leeken, te dragen. Een *Aardsbifchop*, (het eerste voorbeeld in eene oorkonde, van het gebruik van dit woord, in plaats van *Metropolitiaan*,) zal zonder den hem eigen mantel, (*pallium*,) den openbaren Godsdienst; (*Mifse*,) niet bedienen. Bij de vroeger wetten tegen de *Fooden* werd nog gevoegd, dat geen *Food*, in de tegenwoordigheid van eenen Bifchop moge zitten. Nogmaal deed dezelve GUNTRAM, *Frankifche* Koning van *Burgundië*, de Bifchoppen van zijn Rijk te *Matisconum*, (*Magon*,) in het jaar 585 bijeenkomen, voornaamlijk om eenige Bifchoppen te straffen, die de partij van één' zijner vijanden omhelsd hadden. Ook zette de vergadering werkelijk eenen derzel-

ven

(*) Hij verhaalt dit zelf *Hist. Franc. V. 50.*

(†) *HARD. Ton. III. pag. 451.*

ven af, terwijl zij eenen anderen eene boetedoening van drie jaaren oplegde. — Op deze vergadering bevond zich een Bisfchop, die beweerde, *dat men de vrouwen geene menschen kon noemen*; doch als men hem, onder andere Bijbelplaatzen, *Gen. V. 2.* voorhield, en de aanmerking maakte, dat **CHRISTUS een Zoon des menschen** genoemd wordt, omdat hij de Zoon eener Maagd is, trok hij zijn gevoelen in (*). Deze vergadering bevestigde op nieuw het recht van *vrijplaatzen* in de Kerken. Men haalde toenmaals nu en dan, (waarschijnlijk op Koninglijk bevel, of uit vraakzucht eeniger Grooten,) de Bisfchoppen van de Voorhoven der Kerken, en wierp hen in de openbare gevangenis; dit verbood de vergadering volstrekt, en beval, dat de Vermogenden of Grooten, zich, wegens klagten tegen Bisfchoppen, aan derzelve *Metropolitaan* zouden wenden; die, als de zaak gewigtig was, hen met raad van andere Bisfchoppen zou oordeelen. Zij gebod aan alle Bisfchoppen het oefenen der *gastvrijheid*, en opdat men, zonder gevaar, in hunne huizen zou kunnen gaan, zouden zij *geene honden* houden. Ja, deze vergadering bepaalde zelfs de burgerlijke eerbewijzingen, welke *de Leeken aan haren stand bewijzen* zouden moeten. Als een aanzienlijk Wereldlijke eenen *Kerkelijken* op reis ontmoet, behoort hij zich diep voor denzelfen te buigen, omdat hij door hem de voorrechten van het Christendom ontvangen heeft. Zo zij beiden rijden, zal de Wereldlijke den hoed af-

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) GREGOR. *Thron.* VIII. 20.

III afnemen, en den Geestelijken oprecht groeten. Maar
 BOEK rijdt alleen de Wereldlijke, dan zal hij terstond van
 XII het paard stijgen, en den Geestelijken minzaam groe-
 Hoofdst. ten; opdat God, die de waare Liefde is, in beiden
 na C. G. zijn genoegen hebbe. „Maar wie,” voegen de Bis-
 Jaar 476. schoppen 'er bij, „deze, op ingeving des Heiligen
 tot 622. „Geestes, (*Dictante Spir. S.*) gemaakte verörde-
 „ningen overtreedt, die zal zoo lang van de Kerk,
 „welke hij in hare dienaren ontteert, uitgesloten
 „blijven, als het de Bisshop goedvindt (*).”
 Eene Kerkvergadering te *Autisfiodorum*, (*Auxerre*),
 in het jaar 584 of wat laater gehouden (†), her-
 haalde insgelijks verscheidene oude Kerkregelen. Als
 ook eene, op bevel van den *West-Gothischen* Ko-
 ning RECCARED, in het jaar 589, te *Toledo* gehou-
 den (§), en eene tweede ook op RECCAREDS be-
 vel, in het jaar 589, te *Narbonne* vergaderd, ver-
 gunde geen en Geestelijken purperen klederen te dra-
 gen, dewijl dit tot Wereldlijken praal behoort; ook
 niet op straat te zitten, of te staan, en te praten;
 nog minder verbindtenissen aan te gaan tegen hunne
 Oversten; eindelijk verbood zij hun, de Kerk vóór
 het eindigen van den Godsdienst te verlaten (**).

Men ziet zoo veel uit alle deze voorbeelden, hoe
 weinig de Geestelijkheid werk maakte, om te zor-
 gen, dat de pligten van hun ambt, als Leeräars der
Christenen, verklaard, en de verëischten daar toe op-
 gegeven werden; van eene geleerde voorbereiding tot dit

(*) HARD. *l. c. p.* 459.(†) *l. c. p.* 1444.(§) *l. c. p.* 467-479.(**) *l. c. p.* 491.

dit ambt spreken de Kerkregels geheel niet, alleen men moest niet geheel en al onwetend zijn, ten minsten een tijd lang in een Klooster geleefd hebben, om in dezen stand te kunnen treden. Maar des te vlijtiger was men, om de waardigheid en het aanzien der Geestelijken te handhaven en uit te breiden, en den scheidsmuur tusschen de *Geestelijken* en *Leeken*, of zoogenoemde *Wereldlijken*, op te richten. De grond hier toe was reeds vroeger gelegd, door een verkeerd toepassen van de voorrechten der Apostelen op alle Leeräaren van den Christelijken Godsdienst, als ook door het even verkeerd overbrengen van het *Joodsche* Priesterdom op den Christelijken Leerstand; waar bij kwam, dat de Monniken, eerst onder de *Leeken* opgekomen, thans ook onder de Geestelijken begonnen gerekend te worden. Het is waar, dat de *Spaansche* Kerkvergadering van *Tarraco*, in het jaar 516 (*), verörende, dat de Bischoppen niet alleen de Ouderlingen van hun Kerspel, maar ook een zeker getal *Leeken tot de Kerkvergadering mogten medebrengen*, doch het is zeer waarschijnlijk, dat dezen aldaar enkel Toehoorders zouden wezen van het gene de Bischoppen zouden goedvinden, hun voor te schrijven.

In het Vde *Deel* van deze *Geschiedenis Bladz.* 233, hebben wij aangemerkt, hoe de ongehuwde Staat der Geestelijken, uit verscheidene oorzaken, en samenlopende omstandigheden vrij algemeen werd aangeprezen, schoon 'er nog geen verbod van het huw-

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) Bij HARD. Tom. II. pag. 1043.

III. huwlijk aan dezelve geschied was, door eenig besluit eener algemeene Kerkvergadering. Alhoewel nu ook, in het tegenwoordig Tijdperk, geene algemeene Kerkvergadering uitdruklijk het huwlijk der Geestelijken verbood, en dus de oude vrijheid hier omtrent stand bleef houden, de bijzondere vergaderingen evenwel gaven, de ééne meer dan de andere, zoodanige Kerkregelen en Wetten, waar door het huwlijk, hetwelk eerlijk is onder allen, volgens de uitspraken der Apostelen, den Geestelijken, als voor de meerdere volmaaktheid van hunnen stand boven de Leeken, niet passende, verboden, of ten minsten door bepalingen moeilijk gemaakt wordt. De *algemeene Kerkvergadering te Chalcedon*, in het jaar 451, alle voorgaande Kerkbesluiten aangaande de huwlijken der Geestelijken als bekend onderstellende, beveelt alleen, (*Can. 14.*) dat, daar het in sommige landen den *Voorlezers* en *Voorzangers* geoorloofd is, te trouwen, zij ten minsten geene vrouw uit eene Ketterische partij trouwen zullen. Maar hebben zij reeds in zulk een huwelijk kinderen verwekt, die van Kettters gedoopt waren, dan zullen deze tot de Kerklijke Gemeenschap toegelaten, maar die nog ongedoopt zijn, niet van Kettters gedoopt worden. Maar menigvuldiger zijn de Kerkregelen van bijzondere vergaderingen, welke echter, hoofdzakelijk, hier in overeenkomen, dat de Geestelijken zoo zeldzaam mogelijk getrouwd zullen zijn; maar als zij ook in den echt leven, zich van alle gemeenschap met hunne vrouwen onthouden zullen; en dat zij, zich niet onthoudende, strafbaar zijn.

BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

zijn (*). Sommigen maakten wel eenige verzachting, bij voorbeeld, de Bisfchoppen, te *Tours* verzameld, in het jaar 561 (†), verzachtten een voorgaand besluit, hetwelk elken *Priester* of *Leviet*, (gelijk zij spreken,) die overtuigd werd kinderen verwekt te hebben, van het Heilig Avondmaal uitsloot, in zoo verre, dat zulk een Geestelijke geen hooger post zou bekomen, en bij het Avondmaal geen' dienst zou doen. Aan den anderen kant verbood eene Kerkvergadering te *Vannes*, in het jaar 465, aan alle Ouderlingen, Kerkendienaaren en andere Kerkelijken, die niet mogten trouwen, om ook geene bruiloften bij te wonen, of gezelschappen, op welke minneliederen gezongen, of dartele dansen gedanst werden (§). Doch, het zal niet nodig zijn, meer dergelijke bijzondere verordeningen van Kerkvergaderingen bij te brengen. Alleen dit merken wij aan, dat in het begin van dit Tijdperk in het Oosten de Geestelijken nog steeds hunne oude vrijheid bleven genieten, om in het huwelijk te mogen leven. Doch tevens, dat men ook in het Oosten niet zoo menigvuldige voorzorgen omtrent de Geestelijken nodig heeft geoordeeld, om hen van allen verdachten omgang met vrouwen te weeren, zoo als men daarömtrent genoegzaam door alle Kerkvergaderingen in het Westen, in derzelver besluiten, voorbehoedzelen en wetten ontmoet. En met dit alles, kon

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

men,

(*) *Concil. Arauf. Can. 22-25. HARD. T. I p. 1736. Arcl. Can. 2. Tom. II. l. c. pag. 773.*

(†) *Can. 2. l. c. p. 794. (5) *Can. 11. l. c. p. 793.**

III men, zelfs door eenen Bisfchop, die getrouwd was,
 BOEK van zijne vrouw geheel af te zonderen, en haar
 XII op zich zelve te doen woonen, niet verhinderen,
 Hoofdst. dat niet deze of gene Bisfchop bij zijne vrouw kin-
 na C. G. deren verwekte. Zoo verhaalt GREGORIUS van
 Jaar 476. tot 622. *Tours* (*), dat URVICUS, Bisfchop van *Auvergne*,
 afgezonderd leefde van zijne echte vrouw, en dat
 zij beiden hunnen tijd onder gebeden, aalmoefen,
 en andere goede werken, verdeeld hadden; maar dat
 de booze vijänd, die altijd ijverzuchtig is op de
 heiligheid, de vrouw tot vleeschlijke lust aange-
 pond, en van haar eene tweede EVA gemaakt had.
 Zij was 'snachts naar het huis der Kerk gegaan,
 en had, dewijl de deuren gefloten waren, aange-
 klopt en geroepen: „Hoe lang slaapt gij, Pries-
 „ter? hoe lang opent gij de geflotene deur niet?
 „waaröm verächt gij uwe vrouw? waaröm flopt
 „gij de ooren tegen de voorfchriften van PAULUS:
 „*Komt dan weder bij elkander, opdat de Satan*
 „*u niet verzoeke?* Zie! ik kom weder tot u;
 „niet tot eenen vreemden, maar tot mijn eigen
 „ligchaam.” De Bisfchop liet haar eindelijk bin-
 nen, en nam haar in zijn bed op, en het gevolg
 was, dat de vrouw, op haren tijd, van eene doch-
 ter beviel. Doch, ter vergoeding vertelt hij ons el-
 ders (†) eene gebeurenis, waar bij de onthouding,
 welke een Bisfchop en zijne vrouw, fchoon in het-
 zelfde bed liggende, oefenden, door een wonder-
 werk

(*) *Hist. Franc. I. 39.*

(†) *De Gloria Confessorum Cap. 87.*

werk gerechtvaardigd werd, toen zij deswegens, op
aanstoken des Duivels, gelasterd werden.

III
BOEK
XII

Onder alle Bisdommen waren die van Rome de
voornaamsten en ijverigsten, voor den Ongehuwen
Staat der Geestelijken. LEO de Grootte schreef, in
het jaar 440, aan de Bisdommen van *Mauritania*
Cesareënsis in *Afrika*, dat hij zich bevreemde, dat
’er onder hen Bisdommen, Ouderlingen, en Ker-
kendienars waren, die *tweemaal of met eene wedu-*
we getrouwd waren. Daar door, zegt hij, wordt
dit groote sacrament en eerwaardige verborgenheid
ontëerd (*). Op de vraag van RUSTICUS, Bis-
schop van *Narbonne* in *Gallië*, of *gehuwde Dia-*
konen kinderen mogen teelen? antwoordt hij: Even
min, als Bisdommen en Ouderlingen; alleen mog-
ten zij dit doen, zoo lang zij Leeken en Voorlezers
waren (†). Evenwel schijnt men hem onrecht te
doen, als men meent, dat hij aan dien Bisshop ge-
schreven hebbe, dat hij met twee Ouderlingen zacht
moest handelen, die wel niet getrouwd waren, om-
de achting van kuisheid te hebben, maar die zich
in ontucht verliepen. Daar hij veelëer twee Ouder-
lingen schijnt te berispen, die in hunnen ijver tegen
leden der Gemeente, die zich aan echtbreuk schul-
dig gemaakt hadden, te ver gegaan waren. Zijn
opvolger HILARIUS verklaarde aan de Bisdommen
van het *Spaansche* Gewest van *Tarraco*, dat hij
geenen Bisshop erkende, die tweemalen of met eene

Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Geheime
redenen
voor den
ongehuwden
staat der
Geestelij-
ken.

wes

(*) *Epist. I. Tom. I. Opp. pag. 204.*

(†) *Epist. II. l. c. pag. 207.*

III BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

weduwe getrouwd was (*). Omtrent het jaar 560 schreef PELAGIUS I. aan den *Patricius CETHEGUS* te *Syracuse*, dat hij den Bisfchop door de Gemeente aldaar verkozen, die *getrouwd* was en *kinderen had*, niet kon erkennen, dan onder deze voorwaarden; dat, eer deze Bisfchop gewijd werd, hij zijn geheele vermogen naauwkeurig opgeven, en belooven zou, dat hij noch voor zich zelve, noch voor zijne vrouw, en kinderen, of nabestaanden, iet van de goederen der Kerk zou besteeden; maar alles, wat hij in zijn ambt zou aanwinnen, aan de Kerk ten eigendom zou nalaten (†). In denzelfden zin verklaarde zich ook GREGORIUS *de Grootte*, blijkens verscheidenen van zijne Brieven. Ondertusfchen zien wij, uit het laatst bijgebrachte bijzondere voorbeeld van PELAGIUS I., welke de geheime redenen waren, die de Bisfchoppen van *Rome*, maar ook anderen, zoo sterk deden ijveren voor den Ongehuwden Staat der Geestelijken; de vrees naamlijk voor het nadeel der Kerkelijke goederen en inkomsten, wanneer de Bisfchoppen met een huisgezin van vrouw en kinderen bezwaard, voor derzelver onderhoud zouden zorgen, waar uit ook twisten ontstaan konden. Trouwens, zoo verhaalt ons de *Frankifche* Gefchiedfchrijver GREGORIUS van *Tours* (§), dat een Bisfchop te *Parys*, met de weduwe van zijnen voorzaat, veel moeite gehad hebbe, omdat zij,

(*) *In Act. Concil. HARD. Tom. II. pag. 789.*

(†) *Act. Concil. ed. Coleti Tom. V. pag. 484.*

(§) *Hist. Franc. VIII. 39.*

zij, het gene aan deze Kerk, ten tijde van haren man, gelchonken was, als haar eigendom wilde behouden, onder voorwendzel, dat het zijn rechtmatige aanwinst geweest was. (*militia hæc fuit viri mei.*) Wanneer de Bisfchop ongetrouwd geleefd had, vermeerderde hij den rijkdom der Bisfchoppen in het gemeen, en der gezamenlijke Geestelijkheid, welke onder de benaming van *Kerk* begrepen werden, zonder dat dezelve rijkdommen ooit weder konden keeren in de Burgermaatschappij. Dit had de Vorften oplettend behooren te maken, maar hoe zeer zij dit fomtijds doorzagen, de achting en eerbied voor de Geestelijkheid was reeds zoo hoog geklommen, en gevestigd, dat de Vorften, bijzonder de Keizers, de Kerkelijke Wetten veelëer bekrachtigden, en als voorschriften van hunne Wetten voorftelden. Daar van is eene merkwaardige wet van JUSTINIANUS, in het jaar 530 (*), in welke hij de Heilige Kerkregelen omtrent den Ongeluwden Staat der Geestelijken in zijne Wetten overneemt, en als de zijnen bekrachtigde. Ook toonde hij zijne zorgvuldigheid omtrent de Kerkelijke goederen (†). Door eene verördening van het jaar 536 (§) ftelde hij vast, dat een *Kerkelijke*, boven den *Voorlezer* en *Zanger*, die trouwen zou, van zijn ambt zou worden afgezet. In eene andere van het jaar 541(**) waakt

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) *Cod. L. I. t. 3. de Episc. et cler. l. 45.*

(†) *l. 42. C. de Episc. et cler.*

(§) *Nov. Confit. 22. Cap. 42.*

(**) *Nov. Confit. 123. Cap. 29.*

III waakt hij tegen het houden van vrouwspersonen in
BOEK de huizen der Geestelijken.
XII

Hooftst. Over het algemeen werd thans ook de vraag over
na C. G. verbodene huwelijken, in den graad van bloedver-
Jaar 476. wantfchap, ter befliffing aan de Geestelijken overge-
tot 622.

—
Andere
verbode-
ne huwe-
lijken.

laten, die zich reeds lang het voorkomen gegeven hadden, dat zij alleen dezelve uit de Heilige Schrift befliffen konden. De huwelijken tufchen Broeder en Zusters Kinderen liet JUSTINIANUS vrij (*). Maar thans hadden het de Bifchoppen zoo druk met de bepaling van bloedfchandige huwelijken, dat geen Vorflen of Overheden daar eindelijk van durfden afgaan; tot de verbodene huwelijken rekenden zij, het huwelijk met des Broeders weduwe, met de vrouws Zuster, met de Stiefmoeder, tufchen Broeders en Zusters kinderen, met de weduwe of dochter van Vaders of Moeders Broeder, de Stiefdochter en andere nabestaanden; verders niet alleen de huwelijken tufchen *Christenen* en *Jooden*, die reeds door eene ouder Keizerlijke Wet verboden waren (†), maar ook tufchen *Katholijken* en *Ketters*, alleen met deze uitzondering, indien de Ketters beloven zouden, tot de Rechtzinnigen over te komen (§). Het zeldzaamfte huwlijksverbod van deze tijden, dat men volftrekt niet mag trouwen met iemand, over wie men, bij derzelve doop, tot ge-

(*) *Libr. V. Cod. t. 10. de Nuptiis l. 19. Institt. Libr. I. t. 10. de Nuptiis Cap. 4.*

(†) *L. I. C. t. 9. de Judaïs et Coelicolis l. 6.*

(§) *Concil. Chalced. Can. 14. enz.*

gevader gestaan heeft, is wel van JUSTINIAAN (*), III
 maar toch zeker van de Kerkelijken afkomstig; BOEK
 want, de reden van het verbod wordt gesteld in XII
 een *Geestelijk naverwantschap*. Ondertuschen zou Hoofdst.
 men, met hetzelfde recht, mogen besluiten, dat een na C. G.
 huwelijk van een' Christen met eene Christinne on- jaar 476.
 geoorloofd zij, omdat wij, door den Doop, allen tot 622.
 Broeders en Zusters geworden zijn.

In plaats dat de Vorsten, voor de rechten van Rijkdom-
 den Staat, met betrekking tot het huwelijk, zouden men der
 gezorgd hebben, gedoogden zij ook, dat de Gees- Geeste-
 telijke Stand door zijne daaglijks toenemende *rijk- lijkheid.*
dommen nadeelig werd voor het algemeen welzijn.
 Van eersten af leefden de Leeräars van vrijwillige
 gaven der Gemeenten, maar zedert de Wet van
 KONSTANTYN *den Grooten*, waar bij het aan ieder
 een overgelaten werd, een gedeelte zijner goederen
 aan de Kerk te vermaken, kregen zij vaste en aan-
 zienlijke inkomsten, die welhaast door het schenken
 van landerijen enz. merklijk vermeerderden, waar
 toe de heb- en geldzucht van vele Kerkelijken zich
 van allerhande, zelfs laage middelen bediende. Ei-
 genlijk werden zulke geschenken naast aan eene
Kerk gedaan, met bepaaling, dat de Geestelijkheid
 wel een gedeelte daar van genieten, maar dat van
 dezelve ook voor de armen der Gemeente, voor
 het Kerkgebouw zelf, en voor andere behoeften ge-
 zorgd moest worden. Hier door werden de Bis-
 schoppen, om die goederen te bestuuren, in vele

VOOR

(*) *Libr. V. C. t. 4. de Nupt. l. 26.*

III voor hun ambt geheel vreemde werkzaamheden in-
 BOEK gewikkeld, ook waren 'er die zich van deze Ker-
 XII kengoederen geheel willekeurig ten voordeele van
 Hoofdst. zich zelven en hunne familie bedienden; om deze
 na C. G. redenen werden 'er *Rentmeesters*, (*Oeconomii*,) der
 Jaar 476. Kerkengoederen aangesteld, gelijk de Kerkvergadering
 tot 622. van *Chalcedon* (*) zulks verörende.

Wetten
 daarömtrent.

De Vorsten, die reeds klaagden, dat hunne in-
 komsten verminderden, en hunne rijkdommen in den
 schat der Kerke kwamen, waren echter zoo be-
 vreesd, om voor vijanden van God, van zijne die-
 naaren, en van de armen, gehouden te worden,
 dat zij, door menigvuldige wetten, medewerkten,
 tot vermeerdering van den rijkdom der Kerke, dat
 is, der Geestelijkheid. Wij vinden daarömtrent
 Wetten van THEODOSIUS den Ilden en VALENTINI-
 AAN III, in het jaar 434, waar bij de Kerk voor
 erfgenaam verklaard wordt van Ouderlingen, Diako-
 nen en andere Geestelijken, gelijk de Kloosters van
 Monniken of Gewijde Vrouwen, die zonder Testa-
 ment stierven, en geene ouders, kinderen of nabloed-
 verwanten, nalieten (†). In het jaar 454 bepaalden
 VALENTINIAAN en MARCIAAN, dat de jaargelden,
 door de Keizers uit hunne inkomsten voor de Ker-
 ken bestemd, geregeld betaald zullen worden (§).
 In het jaar 470 verboden de Keizers LEO en AN-
 THE-

(*) *Can. 26. Tom. II. pag. 613. HARD.*

(†) *l. 20. C. de Episc. et cleric.*

(§) *Libr. I. Cod. tit. 2. de S. S. Ecclesiis l. 12.*
 Vergelijk *l. 13.*

THEMIUS (*) alle vervreemding van Kerkelijke goederen, gefeld ook, dat alle de Geestelijken eener Kerk eenparig daar in bewilligden; bijzonder behooren hier toe verscheidene Wetten van Keizer JUSTINIAAN, onder welke de volgende van het jaar 530 merkwaardig is (†). Dewijl het toenmaals dikwijls gebeurde, dat *in uiterste willen onze Heere JESUS CHRISTUS tot unive:seelen erfgenaam* werd benoemd, of ook voor *erfgenaam voor de helft* enz. zonder nader eenige Kerk of Bedehuis bijzonder te bestemmen; verklaarde de Keizer, dat in zulken gevalle de Kerk der stad of plaats waar zich de erf-later bevond, als erfgename moet worden aangezien, en dat derzelve Rentmeesters voor derzelve rechten te zorgen hebben; behalven meer andere bijzonderheden. In eene wet van het jaar 541 (§) leide de Keizer den grond tot het naderhand zogenoemde *Patronaat-recht*, ééne der sterkste aanmoedigingen tot het stichten van nieuwe Kerken en aanwijzingen van nodige fondzen voor dezelve. JUSTINIANUS vergunde naamlijk, dat, als iemand een Kapel wilde stichten, en daar in of zelf, of ook zijne erfgenamen, Geestelijken wilde aanstellen, dat deze, indien 'er voor hunne inkomsten gezorgd en zij het waardig waren, gewijd konden worden. Deze wet herhaalde hij, in het jaar 555 (**), met de

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) *l. c. l. 14.*

(†) *l. 27. Cod. de. S. S. Ecclesiastic.*

(§) *Novell. Constit. 123. Cap. 18.*

(**) *Novell. Constit. 57. Cap. 2.*

III de nadere bepaling, dat de flichter eener Kerk niet
 BOEK regelrecht het recht van aanstelling zal hebben,
 XII maar zijne benoemde Geestelijken aan den Bisfchop
 Hoofdst. na C. G. ter onderzoeking zal voordragen.

Jaar 476. In het Westen, bijzonder in het *Frankifche* Rijk,
 tot 622. gebeurde het nogthans niet zelden, dat de Vorften

Inbreu- aanspraak maakten op Geestelijke of Kerkelijke goe-
 ken op deren, welke zij zich zelve nu en dan aanmatig-
 Kerkelij- den. Maar, als wij GREGORIUS van *Tours* geloov-
 ke goede- ven, zullen de daaders doorgaands van God, op
 ren ge- eenen zichtbare wijze, geftraft zijn geworden; het-
 straft. welk zelfs eene hoofdbedoeling is van zijne verhaa-
 len, aan te toonen, hoe ongelukkig allen geworden
 zijn, die de Geestelijkheid en de Kerken op de eene
 of andere wijze mishandeld hadden; een voorbeeld
 daar van is Koning CHARIBERT van *Parys*, in het
 midden der VIde eeuw, die, een goed aan de Kerk
 van den Heilige MAARTEN behoorende, genaast heb-
 bende, zulks met de dood zal hebben bekocht. Welk
 verhaal GREGORIUS (*) dus besluit: „, Hoort dit, gij
 „ allen, die de magt in handen hebt! Bekleedt anderen
 „ zoo, dat gij eenen derden niet berooft! verrijkt
 „ u met het gene de Kerk geene fchade aanbrengt!
 „ want God wreekt zijne knechten te fpoedig.
 „ Daarom vermaanen wij ook elken Regeerder, die
 „ dit leest, daar niet boos over te worden, want
 „ wie boos wordt, erkent, dat het van hem ge-
 „ zegd is. Een dergelijk gewaand wonder van den
 Heilige METRIAS te *Aix* tegen CHILDERICH, den
 aan-

(*) *De Miraculis S. Martini L. I. C. 29.*

aanzienlijksten Heer aan het Hof van Koning SIGEBERT, zal gebeurd zijn, omtrent het jaar 566, waar in deze Heilig toonde, *hoe gereed hij was tot wraak tegen den genen, die zijn goed aantastte* (*). Niet beter ging het den Graaf GOMACHIAR; die zich meester gemaakt had van een goed der Kerk te *Agde* of *Agatha* (†). Daartegen verhieven de Geestelijken de milddadige weldoeners der Kerken hemel-hoog. In het jaar 582 stierf, volgens GREGORIUS (§), CHRODIN, een man van schitterende goedheid en godzaligheid, sterk in het geven van aalmoesen, een verkwikker der armen, een overvloedig *verrijker der Kerken*, en een *onderhouder der Geestelijken*. Dikwijls leide hij nieuwe landgoederen, en op dezelve wijnbergen en huizen, aan; alwaar hij de Bischoppen onthaalde, die geringer inkomsten hadden, en onder welken hij, ten laatste, alles, wat daar gevonden werd, huizen, akkers, gereedschappen, daar toe behoorende landlieden en dienaren uitdeelde, zeggende: „Dit alles zal aart „de Kerk geschonken zijn, opdat de armen, als „zij daar door verkwikt worden, *voor mij vergewing van zonden van God verwerven*.” Doch, behalven dit één en ander zorgde de Geestelijkheid ook door Kerkelijke Wetten voor de Kerkelijke goederen. Hier toe behoort de Kerkregel van de tweede algemeene Kerkvergadering te *Tours*, in het

III
 BOEK
 XII
 Hoofdst.
 na C. G.
 Jaar 476,
 tot 622.

(*) GREGOR. *Tur. de Gloria Confesor. Cap. 71.*

(†) *Id. de Gloria Martyr. Libr. I. Cap. 79.*

(§) *Hist. Franc. Libr. VI. Cap. 20.*

III. jaar 567 (*), dat, wanneer iemand de liggende
 BOEK gronden en andere bezittingen eener Kerk en Gees-
 XII telyken, of van eenen Abt. of Klooster, zou aanval-
 Hoofdst. len, hem vooréerst een Ouderling der Kerk zal af-
 na C. G. maanen, en als dit zonder gevolg is, dat alle de
 Jaar 476. Broeders, (waarfchijnlijk de gezamenlijke Bifchop-
 tot 622. pen des lands,) hetzelfde fchriftelijk zullen doen.
 Maar zou ook de derde vermaning niets baten, dan
 zullen zij gemeenfchappelyk met de overige Geeste-
 lijkheid, en de Abten, tegen zulken moordenaar der
 armen, den 108, (109,) Pfalm oplezen, opdat hem
 de vloeken treffen, gelijk JUDAS, die voor de beurs
 bezorgd, den armen hun onderhoud onttrok; en
 opdat de gene, die, met verächtting van God, de
 Kerk, en de Bifchoppen, (*Pontifices*,) zich ver-
 ftout, zoodanige inbreuk te doen, niet alleen uit de
 Kerkelyke Gemeenfchap uitgefloten, maar ook met
 banvloeken beladen, fterve.

Giften en Met één woord, de Bifchoppen befchouwden
 tienden. hunne inkomsten, en goederen, als behoorende tot
 de zaak van God, gelijk zij als zoodanig reeds ze-
 dert een' geruimen tijd alle hunne belangen befchouwd
 hadden. Zoo verörende de tweede Kerkvergadering
 van Maçon, in het jaar 585 (†), ontrent de ga-
 ven, welke de Christenen van ouds vrijwillig in de
 Godsdienftige vergaderingen deden; dat, nademaal
 eenige Christenen het gebod Gods daar in overtreden
 hadden, dat zij geen offer brachten op het Heilig

(*) *Can.* 24, 25. *ap. HARD. T. III. p. 365, 366.*

(†) *Can.* 4. *HARD. l. c. pag. 461.*

Altaar, in het vervolg alle mannen en vrouwen elken zondag brood en wijn op den Altaar zouden leggen, opdat zij door deze opofferingen zoo wel van het pak hunner zonden ontheven worden, als ook verdienen zouden, medegenoten te zijn van en andere offerende rechtvaardigen; maar alle ongehoorzamen zouden door banvloeken ter neder geworpen worden. Vervolgens bevelen zij ook de tienden op te brengen, opdat het gebed der Priesteren den volke vrede en heil mogt verwerven,

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Mischien kan ons niets van de hebzucht en inhaaligheid der Geestelijken van dezen tijd een levendiger begrip geven, dan het werk van SALVIANUS, van wien wij eene verdediging van het Christendom gemeld hebben (*), hetwelk hij, volgens den gewonen titel, schreef, tegen de gierigheid, (*ad versus avaritiam Libri quatuor*), maar hetwelk veel eer verdiende genoemd te worden voor de gierigheid, (*pro avaritia*) (†). In de Handschriften draagt het een' anderen tijtel: *Timothei ad Ecclesiam Catholicam* LL. IV. omdat SALVIANUS het opgesteld heeft, als eenen Brief aan de Katholijke Kerk; om zich zelven, als Schrijver, nog meer te verbergen, haalt hij het in zijn ander werk (§) aan als den arbeid van iemand anders, maar in eenen bijzonde-

Boek van
SALVIANUS
over de rijkdommen
der Geestelijken.

ren

(*) Zie V Deel, Bladz. 69.

(†) ERNESTI *Progr. de avaritia Ecclesiastica Opusc. Theol.* pag. 559. De gewoone tijtel is van GENNADIUS *de Viris Illustr. Cap.* 67.

(§) *De Gubernatione Dei Libr.* IV. pag. 54.

III ren Brief (*), ontvouwt hij zijne oogmerken met
 BOEK herzelve omftandig. Zijne hoofdbedoeling met het-
 XII zelve is, te bewijzen, dat aan de Kerken, de Gees-
 Hoofdst. telijken en de Kloosters, en midsdien aan God zel-
 na C. G. ven, veel te weinig gefchonken wordt, daar dit
 Jaar 476. tot 622. —————
 toch het gemaklijkste rantzoen of losgeld voor de
 zonden is; waarömtrent hij onder anderen dit voor-
 schrift geeft: „Schat dus op het zorgvuldigste de
 „verschillende zonden, welke gij begaan hebt! Zie
 „toe, wat gij voor leugens, voor vloeken, en
 „meinëed, voor nalatigheden van gedachten, voor
 „onreiheden der woorden, voor alle begeerten
 „van eenen boezen wil fchuldig zijt. Voeg hier
 „eindelijk bij, wanneer 'er iet van die dingen bin-
 „nen uw geweten is, waar van de Apostel spreekt,
 „overspel, hoererij, onreinigheid, brasferij en
 „dergelijken. Hebt gij alle zonden famen opge-
 „teld, zoo overweeg den prijs van elke in het
 „bijzonder! En vervolgens begeer ik niet, dat
 „gij God voor uwe zonden alles geven zult, wat
 „gij hebt; geef hem alleen, wat gij fchuldig zijt,
 „indien gij anders uwe fchuld fchatten kunt!”
 Daar nu, zegt hij elders, niemand van zijne zalig-
 heid zoo volkomen verzekerd kan zijn: „waaröm
 „fleeft dan niet ieder een met alle krachten van zij-
 „ne bezitting, (*totis substantie sue viribus,*) daar
 „naar, dat hij ten minften door de opöffering der-
 „zelve in den dood, zich van alle zondenschuld
 „zijns levens vrijkoope?” (*ut vel mortis devo-*

ti-

(*) *Epist. IX. ad Salonium pag. 184-189.*

sione redimat, quidquid vite offensione contraxit.)

Deze voor de Geestelijken en Monniken zoo voordeelige Zedenleer, welke van niemand zoo nadrukkelijk in geschrift is ingescherpt, als van SALVIANUS, bleef steeds de overvloeijende bron van rijkdommen voor dezelve. De rijkdommen gaven, inzonderheid aan de Bisschoppen, aanzien, en gelijk zij reeds onder de Romeinsche Heerschappij veel aan het Hof verkeerden, en hunnen invloed oefenden, zoo nam deze invloed meer toe, doordien zij op hunne Kerkelijke Landdagen, (dit werden thans hunne Kerkvergaderingen,) niet alleen voor zich zelve en hunne ambtgenooten, maar ook voor de Christenen in het gemeen, wetten opstelden en voorschreven, welke zij alleen daarom van de Keizers lieten bevestigen, opdat zij in derzelve geheele Rijk zouden gelden. De *Duitsche* Vorsten vonden dit ligchaam van Geestelijken, reeds onderling vast verbonden, en oordeelden het nodig, ter staving van hunne magt, en bevestiging van hunne overwinningen, derzelve invloed tot hunne oogmerken te moeten gebruiken, gelijk zij, in de daad, deden, gebruikende hen tot hunne gevolmagtigden bij het sluiten van verdragen en verbonden, gelijk wij daar van in het jaar 587 een voorbeeld vinden, in een verdrag tusschen de beide *Frankische* Koningen GUNTRAM en CHILDEBERT, door bemiddeling van hunne Bisschoppen en Grootten, (*mediantibus sacerdotibus atque proceribus,*) gefloten (*). Zij verscheenen ook al vroeg op het

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

DeBis-
schoppen
worden
Rijksstan-
den.

Veld

(*) In BALUZ. *Capitul. regg. Franc. Tom. I. p. 11.*

III Veld van Mars, (*Campus Martius*, *Kalende Mar-*
 BOEK *tie*.) dat is op de oude *Frankische* Landdagen,
 XII gelijk zij thans ingericht waren. Vervolgens ko-
 Hoofdst. men gemengde vergaderingen voor, wier grondaan-
 na C. G. leg wel Kerkelijk was, maar welke de Koningen met
 Jaar 476. hunne Grooten en Leenmannen mede bijwoonden,
 tot 622. om de daar op gemaakte Kerkelijke Wetten te be-
 krachtigen, en met Burgerlijke te vermeerderen. De
 eerste van deze natuur, zoo veel wij weten, is de
 vijfde *Parysche* Kerkvergadering van het jaar
 615 (*). Deze zou men in de daad als eene foort
 van *Rijksdag* kunnen aanzien, maar de Koning
 zelf noemt ze, bij slot, *Synodale Concilium*, eene
 Kerkvergadering. Langs dezen weg. klommen de
 Bischoppen allengs in de Duitfche Landen en Rij-
 ken tot de waardigheid van *Rijksftanden*. Doch,
 hoe het zij, zij werden thans algemeen als regeerers
 der Kerk aangezien. Deze *Kerkelijke Regeering* of
Hierarchie, die eerst *aristocratisch* was, van de ge-
 zamenlijke Bischoppen, fcheen allengs in eene *Oli-*
garchie der vier *Patriärchen* over te gaan. Aan
 eene *Monarchale* regeering had nog niemand, naar
 het fcheen, gedacht. Evenwel doelde daar reeds
 zedert een' geruimen tijd het ontwerp der Bischop-
 pen van *Rome* op, hetwelk zij met allerhande po-
 gingen en den grootften ijver hebben voortgezet,
 tot zij eindelijk in de Westersche Kerk hun oog-
 merk bereikten.

On-

(*) *Ap. BALUZ. l. c. pag. 21. et in act. Concil. Hurd. Tom. III. pag. 551.*

Ondertusſchen bleef men over het geheel in de V III
 en VIde eeuw nog bij de oude tijtels, en derzelve BOEK
 gelijkvormigheid voor de Geestelijkheid. De oude XII
 algemeene naam van *Papa*, Vader, werd nog aan Hoofdst.
 de Bifchoppen bij aanhoudendheid gegeven. On- na C. G.
 dertusſchen ſchijnt de Bifchop ENNODIUS, een Jaar 476.
 kruipend vlijer van den Bifchop van *Rome*, om- tot 622.
 trent het begin der VIde eeuw, de eerste geweest te Tijtelsder
 zijn (*), die aan deze Bifchoppen, uitsluitend bo- Bifchop-
 ven anderen, den naam geeft van *Papa*, of *Domini- pen.*
us Papa. Doch hij werd daar in alleen van CAS-
 SODORUS nagevolgd; hoewel ook op de Kerkver-
 gaderingen te *Rome* in de jaren 501 en 502 de Bis-
 ſchoppen aldaar *Papa*, *Apostolicae sedis praesul*, en
 de overige Bifchoppen *Sacerdotes* of *Episcopi* hee-
 ten (†). JUSTINIANUS noemt wel, in eene Wet
 van het jaar 541, dezen Bifchop den *allerheiligſten*
Vader, (*Papa*,) *van het oude Rome*, maar alleen
 om den rang van elken der vijf *Patriärchen* aan te
 duiden, die overigens elkander in rechten gelijk wa-
 ren. In het jaar 535, wordt een Bifchop van *Lug-*
dunum, als Voorzitter van de tweede Kerkvergade-
 ring te *Maçon*, *Episcopus Patriärcha* genoemd (§).
 Terwijl JUSTINIANUS in zijne Wetten zoo wel den
 Bifchop van *Konſtantinopolen* EPIFANIUS den *Hei-*
ligſten en Zaligſten Aardsbiſchop der Koninglijke ſtad
 en

(*) ENNOD. *Libr. IV. Epist. I. Tom. I. Opp. pag.*
 357. *cd. Sirmond.*

(†) HARD. *l. c. Concil. pag. 967, 976.*

(§) HARD. *l. c. Tom. III. pag. 459.*

III en *Oecumenifchen*, (algemeen en,) *Patriärch* noemt (*),
 BOEK als ook den *Bifchop van Rome*, JOANNES, met
 XII den naam van *Heiligften Aardsbifchop der eerwaar-*
 Hoofdf. *dige ftad Rome en Patriärch*, aanfpreekt (†), geeft
 na C. G. deze zich zelve aldaar in eenen Brief aan den Kei-
 Jaar 476. zer alleen den Tijtelt: *Bifchop van Rome*, en in
 tot 622. de voorgaande Wet wordt hij van den Keizer alleen
Sanctisf. Papa veteris Romæ genoemd. Maar een
 klein *Metropolitaan van Larifsa*, ftelt boven zijnen
 Brief aan den *Roomfchen Bifchop BONIFACIUS* in
 het jaar 531 dit opfchrift: *Domino meo fancto,*
ac per omnia beatiffimo, et revera venerando Patri
Patrum, univerfali Patriarche (§), en zoo om-
 trent noemen hem andere Bifchoppen in hunne
 Brieven, alleen met weglating van het woord *univer-*
fali. Nog is aan te merken, dat de Tijtelt van
Aardsbifchop en Patriärch verwiffeld wordt, tot
 dat de eerstgemelde eigen werd aan de *Metropolita-*
nen. De naam van *Exarchen*, dien de drie groote
Metropolitanen van Efeze, Heraclea in Thracië, en
Cefarea in Pontus gevoerd hadden, bleef nog in
 wezen, maar had alle kracht verloren, nadat de
Patriärch van Konftantinopolen hun hunne voor-
 naamfte voorrechten onttrokken had.

Patriär- Bij de vijf *Patriärchen*, welke de Kerk, in het
 chen van midden der Vde eeuw, had, kwam, honderd jaren
 la-

(*) *Cod. Libr. I. Cap. 1. de Summa Trinit. l. 7.*
Novell. 7. Novell. 16.

(†) *l. 8. Cod. de Summa Trinit.*

(§) *HARD. Act. Concil. Tom. II. pag. 1111.*

later, eenigermate een zesde, de Bisfchop van *Justiniana Prima* of *Prævalis*, in de provintie van dien naam, die tot het Oostersch *Illyricum*, thans *Albanië*, behoorde, gelegen, zijnde de geboortestad van Keizer JÜSTINIANUS. Deze Keizer bepaalt dit in eene Wet aan den Bisfchop dezer stad, CATILLIANUS (*), en bevestigde het vervolgens in eene andere (†), met de nadere bepaling, dat gemelde *Aardsbisfchop* van eene bijzondere Kerkvergadering zal ingewijd worden, en volkomen in de hem ondergeschikte landen den post zal bekleeden, als de Apostolifche Stoel van *Rome*, volgens de vastftelling van den Heiligen Vader, (*Papa*,) VIGILIUS. Maar deze nieuwe *Patriärch*, die alleen zijnen oorsprong had, in de genegenheid des Keizers voor zijne geboorteplaats, fchijnt spoedig weder dit gezag verloren te hebben.

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Justiniana
Prima en
Seleucia,

Oosterfche Schrijvers van laater eeuwen maken ook gewag van eenen *Patriärch* van *Seleucia*, en de daar tegen over aan den *Tigris* gelegene stad *Ctesifon* (§), alwaar in de daad de voornaamfte Bisfchop der *Persifche* Christenen, of hun *Metropolitaan* bij de *Grieken* ook *Aardsbisfchop* genoemd, reeds in het midden der IVde eeuw zijnen zetel had. Nu is het geheel niet onwaarschijnlijk, dat de *Patriärch* van *Antiöchië* geduld hebbe, dat de *Christenen* in *Persie*, onder dezen Bisfchop, als hunnen *Primas* of *Primaat* geftaan hebben, maar dat hij de

rech-

(*) *Nov. 11.* (†) *Nov. 131. Cap. 3.*

(§) ASSEMANI *Bibl. Orient.* T. I. p. 913.

III rechten van *Patriärch* zou bezeten hebben, heeft
 BOEK geenen grond in de Geschiedenis. to 4 1891
 XII
 Hoofdst. Merkwaardig is, in dit Tijdperk, de twist over
 na C. G. den Tijtel van *algemeenen*, (*Occumenischen*), *Bis-*
 Jaar 476. *schop*, welken GREGORIUS *de Groot*e, Bisshop van
 tot 622. *Rome*, zoo euvel nam in JOANNES *Jejunator*, of
 Twist *den Vaster*, *Patriärch* van *Konstantinopolen*. 'H *oti-*
 over den *κρμενη*, was de benaming van het *Romeinsche* Rijk,
 Tijtel van algemeen *καθολικος*, (*Katholijk*), gebruikt werd van
 schop. het geen door het geheele Rijk verspreid was; in
 dien zin wordt het eerst in den Brief van de Kerk
 van *Smyrna* (*), het woord *Katholijk* van de
 Christen-Kerk gebruikt, omdat zij zich reeds in
 alle de Wingewesten des Rijks gevestigd had. Men
 stelde dezen naam vervolgens tegen over de Ket-
 tersche aanhangen, die in de ééne of andere Pro-
 vincie opkwamen, dus kreeg dit woord *Katholijk*
 de betekenis van *Rechtzinnig*. — Gelijk 'er onder
 de Staatsbedienden in het Rijk één was, *καθολικος*
 geheeten; die de *algemeene* inkomsten van eenen of
 anderen Kreits bestuurde, zoo noemden ook de
Grieken, ten tijde van PROCOPIUS (†), den Bis-
 schop der Christenen in *Persarmenië*, die het op-
 perst opzicht had over *alle* de Christen Gemeenten
 aldaar, *καθολικος*, welken tijtel nog tot op de
 nieuwste tijden verscheidene Oostersche Kerkvoogden
 hebben blijven voeren. Bijna even eens is het met
 het woord *οικουμενικος*, hetwelk men door het La-
 tijn-

(*) Bij EUSEB. *Hist. Eccles.* IV. 15.

(†) *De bello Pers.* II. 25.

tijnsche *Universalis* uitdrukte. Een *Concilium Oecumenicum*, is eene Kerkvergadering, tot welke Bisschoppen uit het geheele Rijk genodigd werden, schoon 'er geen vierde gedeelte verscheen, en wier besluiten het geheele Rijk door werden aangenomen en golden. Deze naam van algemeene Kerkvergadering wordt het eerst gevonden in de Handelingen en Brieven der Kerkvergadering te *Chalcedon*, en kort daar na gaf GELASIVS van *Cyzicum* (*) denzelven ook aan de Kerkvergadering van *Niceë*.

Te *Chalcedon* werd ook eerst, niet door de vergaderde Bisschoppen, maar door eenen verdrevenen Ouderling, twee Kerkedienaren, en nog eenen Christen van *Alexandrië*, in eenen Brief aan den Roomschen Bisschop LEO (†), aan dezen de naam van *Oecumenischen* of *algemeenen Aardsbisschop* en *Patriërch van het Groote Rome* gegeven. Men kan eigenlijk dus niet zeggen, dat de Kerkvergadering zelve dit gedaan hebbe. Ondertuschen kon deze naam aan elken *Patriërch* gegeven worden, als zijnde de *algemeene Opziener van zijn Patriërchaal Gebied*. Ondertuschen vindt men tot in de VIde eeuw geen spoor, dat dezelve aan den *Patriërch* van *Konstantinopolen* gegeven is, en zoo veel men weet, is hij aan geene andere *Patriërchen* dan aan dien van *Rome* en *Konstantinopolen* gegeven geworden, omdat deze de beide Hoofdsteden van het Rijk waren, en deze Kerkvoogden het Voorzitterschap bekleedden,

op

(*) *Volum. Act. Concil. Nicen. T. I. Hard. p. 345.*

(†) *Act. Concil. Chalced. l. c. p. 321, 325, 332, 336.*

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

MI op de *algemeene* Kerkvergaderingen. In het jaar
 BOEK XII 518 komt deze tijtel het eerst van den *Patriärch*
 Hoofdst. van *Konstantinopolen* voor, op de Kerkvergadering
 na C. G. van *Konstantinopolen*, hem gegeven in het opschrift
 Jaar 476. van eenen Brief van de Geestelijkheid en Monniken
 tot 622. van *Antiöchië* (*), en van de Kerkvergadering zel-
 ve (†). In eene andere Kerkvergadering aldaar, in
 het jaar 536, wordt de *Patriärch* MENAS ook *alge-
 meen Aardsbisshop* en *Patriärch* genoemd (§).
 Doch tevens noemden verscheidene Abten en Mon-
 niken den *Roomschen* Bisshop AGAPETUS ook
Aardsbisshop van het Oude Rome en *algemeen*
Patriärch (**), en eene menigte Bisshoppen gaven
 hem in het hoofd van hunnen Brief den Tijtel: *Va-
 der der Vaderen*, *Aardsbisshop der Romeinen*, en
Patriärch (††). Om dezen tijd, dat is, zedert het
 jaar 533, verschijnen de *Patriärchen* van *Konstan-
 tinopolen* met dezen eernaam dikwijls in de Wetten
 van JUSTINIANUS (§§).

Het moet derhalven vreemd voorkomen, dat JO-
 ANNES, Bisshop van *Konstantinopolen*, door de
 Bisshoppen van *Rome*, wegens het gebruik van de-
 zen Tijtel zoo hevig beschuldigd is geworden. Deze
 JOANNES, uit *Kappadocië* geboortig, oefende eerst
 een

(*) *Act. Concil. Constantin. T. III. Hard. p. 1317.*

(†) *l. c. pag. 1321.*

(§) *l. c. pag. 1236, 1245, 1260, 1268.*

(**) *l. c. p. 1203. (††) l. c. p. 1217.*

(§§) *l. 7. Cod. de Summ. Trin. l. 34. Cod. de Episc. audientia Nov. 3, 5, 7, 16, 42, 67, 79.*

eerst een handwerk, maar werd naderhand *Diakon* III
 bij de Groote Kerk te *Konstantinopolen* (*). Hij BOEK
 leefde zoo streng, en vastte zoo menigvuldig, dat XII
 hij daar van den naam van *den Vaster* kreeg, Hoofdst.
 (*μνηστής, Jejunator*). (†). Toen men hem in C. G.
 het jaar 585 of 586 tot het Bisdom van *Konstanti- leer 476.*
nopolen wilde verheffen, zocht hij het, hoewel ver- tot 622.
 geefts, met de vlucht te ontgaan. De *Roomsche*
 Bisfchop GREGORIUS *de Groote* prees hem in het
 eerst daaröm, en beval zich aan zijne Gebeden
 aan (§); en erkende zijne godzaligheid en nederig-
 heid (**). Maar naderhand, toen hij met hem in
 twist geraakt was, beschuldigde hij hem van ver-
 waanden hoogmoed en huichelarij (††). Evenwel
 noemt hij hem, na zijn dood, den Heiligsten Bis-
 fchop (§§). Doch des te meer hebben de *Grieken*
 hem geprezen en ook onder de Heiligen van hunne
 Kerk geplaatst. De *Patriärch* SOFRONIUS van *Je-
 rusalem* noemt hem bij FOTIUS (***), eene woon-
 stede der deugden. Om jegens de armen recht
 milddadig te zijn (†††), leende hij geld van Keizer
 MAURITIUS tegen een Handschrift, waar bij hij zijn
 vermogen te pand stelde. Na zijn overlijden in het
 jaar 595, vond men, dat zijne nalatenschap enkel
 be-

(*) THEOFAN. *Chronograph.* pag. 213.

(†) THEOYL. SIMOCATT. *Hist. Maurit.* VII. 6.

(§) L. I. Ep. 4. (***) L. V. Ep. 43.

(††) *Libr. V. Epist.* 20. *Libr. III. Epist.* 53.

(§§) L. VI. Ep. 66. (***) *Cod. CCXXXI. p.* 889.

(†††) THEOYL. SIMOC. l. c.

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

bestond in eene houten bedstede, eenen wollen deeken, en eenen versletenen mantel. De Keizer scheurde toen het Handschrift in stukken, en liet deze goederen als groote kostbaarheden in zijn Paleis brengen, alwaar hij ten tijde van de groote vasten in die bedstede sliep. JOANNES heeft ook eenige schriften nagelaten, zoo schrijft men hem toe eene *aanwijzing voor Boetelingen*, *Ακολοθια και ταξις επι εξομολογουμενων*. Een *voorschrift en verordening voor de genen, die hunne zonden belijden*, in de *Latijnsche Kerk libellus poenitentialis* genoemd. Dit is uitgegeven door P. JOHAN MORIN (*). Men twijfelt echter sterk aan de echtheid van dit stuk, ten minsten is het niet zonder laater inlasfchingen tot ons gekomen. Eene *Predikatie*, of een daar naar gelijkend *voorschrift* van dezen *Patriärch* voor *die genen, welke hunne zonden aan eenen Leeräar biechten willen*, ook door MORIN uitgegeven, schijnt een uittreksel van het eerstgemelde te zijn. Bovendien vindt men nog twee *Leerredenen*, die aan onzen *Patriärch* behooren, onder de *Predikatiën* van CHRYSOSTOMUS; eene *over de kuischheid en den maagdelijken staat* (†), en eene andere *over de valsche Profeeten en Leeräars* (§). Nog gewaagt ISIDORUS van *Hispalis* (**) van een geschrift *over*
het

(*) *Comment. Histor. de disciplina in administratione Sacramenti Poenitentiae.*

(†) *In Opp. Chrysost. Opusc. Var. Tom. I. p. 808.*

(§) *l. c. Tom. VI. pag. 396.*

(**) *De SS. Eccles. Cap. 26.*

het *Sacrament des Doops*, door JOANNES den *Vaster* opgesteld.

III
BOEK
XII

Deze *Patriärch* JOANNES de *Vaster* nu hield in het jaar 587, onder de regeering van TIBERIUS II, eene vergadering van *Oastersche* *Bischoppen*, te *Konstantinopolen*, op welke GREGORIUS, *Patriärch* van *Antiöchië*, die over zekere misdrijven beschuldigd was, werd vrijgesproken (*). In deze vergadering bekleedde JOANNES het ambt van Voorzitter, en bediende zich, zoo als zijne voorzaten gedaan hadden, in alle de schriften en stukken dezer vergadering, van den Tittel van *Oecumenischen Patriärch*. Dit nam de toenmalige *Bischof* van *Rome*, PELAGIUS II, zoo kwalijk, dat hij (†) alles, wat op deze *Synode* gebeurd was, wegens dezen zoo *snooden trotschen naam*, (*nefandum elationis vocabulum*;) door eenen bijzonderen *Brief*; voor nietig verklaarde, en den *Aardsdiaken*, dien hij als zijn zaakgelastigden aan het Keizerlijke Hof, (*ad vestigia Dominorum*;) naa *Konstantinopolen* gezonden had, verbood, het *Avondmaal* met den *Patriärch* aldaar te houden. BARONIUS heeft eenen *Brief* van PELAGIUS over dit onderwerp in zijne *Jaarboeken* ingevoegd, maar reeds lang is de onëchtheid van dezen *Brief* bewezen. Daar de *Patriärchen* van *Konstantinopolen* te vooren reeds dezen tittel voerden, kan de reden, waarom PELAGIUS 'er thans eerst tegen opkwam, geene andere geweest zijn, dan dat

Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) EVAGRIUS *Hist. Eccles.* L. VI. C. 7.

(†) GREG. de *Groote* L. V. Ep. 18. T. II. p. 74.

III eene Kerkvergadering, die over eenen *Patriarch*
 BOEK oordeelde, te veel luister op den *Patriarch* JOAN-
 XII NES verspreidde, hetwelk de ijverzucht van den
 Hoofdst. na C. G. *Roomschen* Bischof gaande maakte.
 Jaar 476. JOANNES bleef evenwel, tot zijne dood toe, in
 tot 622.

het jaar 590, dezen eernaam voeren, waarom GREGORIUS, de Opvolger van PELAGIUS, hem de hevigste bestraffingen deed in eenen Brief (*), welken hij aan zijnen afgevaardigden, (*Responsalis*,) te *Konstantinopolen*, SABINIANUS, zond, met last om hem dien te overhandigen. Hij verweet hem, dat hij, door dezen *dwaazen en trotschen naam*, toonde, met verächting van alle zijne Broederen, *alleen Bischof* te willen genoemd zijn. De Kerkvergadering van *Chalcedon* had wel de *Bischoppen des Apostolischen Stoels te Rome* algemeen genoemd, maar niemand van hen had dezen *verwaanden naam* aangenomen. Bij slot vermaant hij hem, zich niet verder eenen *algemeenen Vader in de Wereld*, (*Generalis Papa in mundo*,) te laten noemen, opdat hij zich geen zwaarder oordeel op den hals haale.

Hij schreef tevens aan zijnen *Diaken*, dat hij zich verwonderde, hoe deze had kunnen toelaten, dat de Keizer listig bepraat was geworden, om hem GREGORIUS schriftelijk tot vrede met den *Patriarch* te vermanen, *alzo in dezen strafbaren tijtel te bewilligen niet minder zou zijn, dan het Geloof te verzaken.*

Tevens schreef hij over hetzelfde onderwerp aan den

(*) l. c. p. 741-746.

den Keizer MAURICIUS (*), dat de ergernis over dezen tijtel algemeen was; hij GREGORIUS was een *knecht van alle Priesters*, zoo ver zij Priesterlijk leefden. Nog schreef hij aan de Keizerin KONSTANTIA, bij welke hij cenigermate klaagde, dat de Keizer hem aangefchreven had, om zich vredelievend te betoonen jegens den *Patriärch* JOANNES (†).

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Na de dood van JOANNES, in het jaar 590, ging deszelfs opvolger CYRIACUS voort, den eernaam *Oecumenisch* te gebruiken. Ook bij dezen drong GREGORIUS, hoewel niet met de voorige hevigheid, aan, om dien *strafbaren en ergerlijken* naam niet langer te gebruiken (§). Naardien Keizer MAURICIUS hem herhaalde keeren liet vermanen, om de afgevaardigden van CYRIACUS wel te ontvangen, verdedigde zich GREGORIUS in eenen anderen Brief aan gemelden Keizer (**). De Keizer had hem onder anderen bevolen, om geene ergernis tusfchen hen te verwekken, over eenen *nietsbeduidenden, (frivolum) naam*. Maar GREGORIUS merkte aan, dat dezelve ligt fchadelijk konden worden. Als de *Antichrist* zichzelven God zal noemen, zal het ook zulk een naam zijn, maar toch heel fchadelijk. Wie een *algemeen Priester* genoemd wil worden, die is een voorloper van den *Antichrist*, omdat hij zich boven alle Priesters verheft, gelijk de *Antichrist* boven alle menfchen.

GRE•

(*) *l. c. Ep. 20. p. 747.* (†) *l. c. Ep. 21. p. 750.*

(§) *L. VII. Ep. 4, 5. p. 850 Ep. 31. p. 878. L.*

XIII. *Ep. 40. p. 1246.* (**) *L. VII. Ep. 33. p. 881.*

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

GREGORIUS schreef insgelijks aan de *Patriärchen* van *Alexandrië* en *Antiöchië*, om hen tegen den *Patriärch* JOANNES op te zetten, van welks *Duivelsche aanmatiging*, (*diabolica usurpatio*;) hij hun bericht gaf (*). Hij slaagde echter bij hen niet volkomen naar wensch. ANASTASIUS, *Patriärch* van *Antiöchië*, vermaande hem, niet toe te laten, dat de booze geest, zonder oorzaak, de zielen zou kunnen ziften, en poogde hem, met 's Keizers woorden, zachter gevoelens in te boezemen. GREGORIUS daartegen, wilde hem, in zijn antwoord (†), beduiden, dat deze zaak op eene vervalsching van het geloof zou uitloopen. EULOGIUS, *Patriärch* van *Alexandrië*, liet hem lang op antwoord wachten (§), en toen hij hem eindelijk schreef, dat hij den *Patriärch* van *Konstantinopolen* dien trotschen naam niet wilde geven, gelijk GREGORIUS bevolen had, en integendeel dezen den *algemeenen Vader*, (*universalis Papa*;) noemde, mishaagde hij door dit laag kruipen aan GREGORIUS, die hem weder schreef (**), dat hij het woord *bevelen* toch niet weder moest laten hooren, alzoo hij al té wel wist, dat zij beiden slechts *Broeders* waren, ja dat EULOGIUS in *zeden* zijn *Vader* was, even min moest hij hem, in het vervolg, *algemeenen Vader* noemen, naardien GREGORIUS zijne eer enkel in de eer zijner Broederen en der algemeene Kerk zocht. On-

(*) *Libr. V. Ep. 43. L. VII. Ep. 34.*

(†) *L. VII. Ep. 27. (§) L. VI. Ep. 60.*

(**) *Libr. VIII. Epist. 30.*

Ondertusfchen fchijnt de *Alexandrynfche Patri- arch* de ware bedoeling van den *Roomfchen Bifchop* wel getroffen te hebben. Te weten, dat deze eigenlijk naarijverig was, over den *Patriärch* van *Konftantinopolen*, immers terwijl zij met alle drift alle heerfchappij in de Kerk fcheenen tegen te gaan, waren deze Bifchoppen 'er fteeds op uit, om de Kerk van *Rome*, als het *hoofd der Kerk*, in naam van den Apostel *PETRUS*, te verheffen; zoo fchrijft *GREGORIUS de Groote*, aan eenen Bifchop van *Syracufen* (*), dat niemand kan twijfelen, dat de Kerk van *Konftantinopolen* aan de *Roomfche* onderworpen is, als ook, dat aan deze alle Bifchoppen onderworpen zijn (†), ja zelfs, aan de *Macedonifche* en *Griekfche* Bifchoppen, dat geene *Synodale Handelingen*, zonder het gezag en toefteming van den *Apostolifchen Stoel* eenige kracht hebben.

III
BOEK
XII
Hoofdfst.
na C. G.
Jaar 476
tot 622.

BARONIUS (§), en op zijn voetspoor andere Schrijvers van zijne Kerk, hebben gefchreven, dat, eindelijk, de opvolger van *GREGORIUS*, *BONIFACIUS III.* van den Keizer *FOKAS* verkregen heeft, dat voortaan de Bifchop van *Rome* alleen *Oecumenifch* of *algemeen* zoo heeten, waar toe men zich op *ANASTASIUS* (**) en *PAULUS Diaconus* (††) beroept;

(*) *Libr. IX. Epist. 12. pag. 940.*

(†) *Libr. IX. Epist. 59.*

(§) *Ann. ad ann. 606. n. 2. pag. 225.*

(**) *Lib. Pontific. in Bonifac. III. p. 237.*

(††) *De Gest. Langobard. L. IV. C. 37.*

III
BOEK
XII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

roept; maar deze beide Schrijvers noemen het woord van *Oecumenische Patriärch* geheel niet. Ondertus- fchen hebben de *Protestanten* dit geern overgeno- men, en op dien grond gemeend, dat men de *grondvesting van het Pausdom*, of de *Heerschappij van den Bischof van Rome*, over alle Westersche Kerken, in deze uitspraak van FOKAS, een Dwinge- land, in het jaar 606, stellen kon. De waarheid der zaak is deze. Reeds vroeg had de *Roomsche Kerk* de eerstheid van rang, onder de overige Ge- meenten, niet omdat zij de Stoel was van den Apostel PETRUS, gelijk hare Bischoppen beweerden, maar omdat *Rome* de Hoofdstad des Rijks was; vervolgens was de Gemeente van *Nieuw-Rome*, of *Konstantinopolen*, haar volkomen gelijk gesteld, ja deze begon reeds, gelijk door Keizer JUSTINIAAN werkelijk geschiedde (*), als de *eerste* aangemerkt te worden; maar FOKAS verstoord op den *Patriärch* van zijne Hofstad, bevestigde dien van *Rome* in deszelfs oude eerstheid van rang.

Met dit alles bleven de *Patriärchen* van *Konstan- tinopolen* in het bezit en gebruik van den tijtel *Oe- cumenische* of *algemeene* Patriarch volharden, die hun van Keizers, Kerkvergaderingen, en bijzondere Bischoppen is gegeven geworden; zelfs hebben zij dien tijtel behouden, nadat het *Grieksche* Rijk onder de Turken gekomen is (†).

Een

(*) l. 25. *Cod. de SS. Eccles.*

(†) Zie J. ELSNER *Nieuwste beschrijving der Grieksche Christenen* III. Hoofdst. Bladz. 52.

Een Levensbeschrijver van GREGORIUS *den Groo-*
zen (*) verhaalt, dat deze Bisfchop, bij gelegen-
heid van dezen twist, om zijne nederigheid te open-
baren, het eerst voor zich en zijne navolgers den
tijtel hebbe aangenomen van *Knecht der Knechten*
Gods. Doch niets is zekerer, dan dat deze tijtel
voor zijnen tijd reeds in gebruik is geweest. AU-
GUSTINUS (†) noemde zich reeds *Episcopus, Servus*
Christi, Servorumque Christi, als ook (§): *Epis-*
copus, servus Christi, et per ipsum servus servorum
ipsius. En dus meer andere Bisfchoppen. De reden
was, dewijl men eigenlijk alle foort van *Kerkelijken*,
die aan den dienst van God gewijd waren, in eenen
bijzonderen zin, *Dienstknechten van God, servi*
Dei noemde, allerbijzonderst werden de *Heiligen*
dus genoemd, daarom noemden zich de Bisfchop-
pen *Knecht der Knechten Gods*. GREGORIUS *de*
Groote nam ook, in zijne Brieven, dezen tijtel aan,
welke eindelijk aan de *Roomfche* Bisfchoppen eigen
is geworden, echter met die verandering, dat zij
zich in hunne Brieven of *Breves* alleen *Papa*, maar
in hunne *Bullen* of *Kerkwetten* *servus servorum Dei*
tekenen.

III
BOEK
XII
Hoofdft.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Tijtel van
Knecht
der
Knechten
Gods.

(*) JOANN. Diacon. *Vita S. Gregorii Papae* L. II. C.
I. p. 45. T. IV. Opp. (†) *Ep.* 130. T. II. p. 290.

(§) *Epist.* 217. pag. 608.

DER TIENDE HOOFDSTUK.

*Roomfche Pausen. Kerkelijke Wetten. Monniken.
Monniken-orden.*

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—
Gefchiedenis der
Roomfche Bisfchoppen
in dit
Tijdvak.

Uit het één en ander, hetwelk ons, in het voorgaande *Hoofdstuk*, is voorgekomen, mag men reeds opmaken, hoe de Roomfche Bisfchoppen steeds beoielden, hun gezag te vergrooten en uit te breiden. De tijdsomftandigheden dienden hun daar toe op eene bijzondere wijze. Bij den ondergang van het *Westerfche Keizerrijk*, bleef hun gezag en aanzien stand houden bij de Vorften der Volken, die dit Rijk hadden omgekeerd. Toen zij vervolgens weder onder het Oppergebied der Romeinfche Keizers van *Konftantinopelen* kwamen, moesten deze hen, om redenen van staat, ontzien, wegens den invloed, welken zij, in het Westen, hadden. Ook wisten de *Patriärchen* van Rome van de verdeeldheden der Oosterfche Bisfchoppen zich uitmuntend te bedienen, en zich eene meerderheid ook bij de Oosterfche Gemeenten te verwerven. Zoo lang Rome onder de heerschappij der *Gothifche* Koningen stond, hadden zij de Oosterfche Keizers in hunne Brieven *Zoonen* genoemd, en dezen titel bleven zij, als naar gewoonte, gebruiken, nadat Rome weder onder deze Keizers onderworpen was geworden (*). Met één woord, zij gingen onöphoudelijk voort, hun
doel,

(*) l. 8. C. de *Summa Trinit. etc.*

doel, de alleenheersching in de Kerk, te beöogen, III
 en van stap tot stap te naderen. BOEK
 XIII

Na de dood van SIMPLICIUS (*), in het jaar Hoofdst.
 483, kwam de *Senaat van Rome*, de *Geestelijkheid*, na C. G.
 en de *Gemeente*, in de *Pieterskerk* bijeen, tot ver- Jaar 476.
 kiezing van eenen nieuwen Bisfchop. In deze bij- tot 622.

eenkomst verscheen de Opperfte Staatsdienaar van FELIX II.
 den Koning ODOACER, BASILIUS, die, in naam van
 denzelfven, zijne verwondering te kennen gaf, dat
 men iet zonder zijne medewerking ondernomen had,
 dewijl het hem voornaamlijk toekwam, om bij eene
 Bisfchops verkiezing te zorgen, dat noch de Kerke-
 lijke, noch de Burgerlijke rust geftoord werd (†).
 BASILIUS zal dus, ongetwijfeld, zijn aandeel gehad
 hebben, in de verkiezing van FELIX II. tot Opvol-
 ger van SIMPLICIUS. Deze FELIX, die in het jaar
 492 overleed, zich in de *Eutychiäänsche* verschillen
 mengende, was ftout genoeg, om de *Patriärchen*
 van *Konftantinopolen* en *Alexandrië* in den ban te
 doen, gelijk de eerstgenoemde, ACACIUS, hem ins-
 gelijks' deed, waar door de fcheuring tufchen deze
 beide Gemeenten niet weinig bevorderd werd.

Zijn Opvolger, GELASIUS I, heeft het Bisfchoppe- GELASIUS
 lijk bestuur te *Rome*, van het jaar 492 tot 496, I.
 waargenomen, aan dezen worden eenige merkwaar-
 dige gefchriften toegekend. Eene verördening over
 het

(*) Men zie van hem *Deel V. Bladz. 357.*

(†) Men vindt dit verhaal in de *Handelingen eener
 Roomsche Synode 503. bij HARDUIN. act. Concilior. Tom.
 II. pag. 977.*

III het *H. Avondmaal*, welke GRATIANUS (*) bewaard
 BOEK heeft, is een stuk van een' Brief, door hem aan twee
 XIII Bisfchoppen gezonden. Daar in zegt hij: „ Wij
 Hoofdst. „ hebben vernomen, dat sommigen enkel het *H.*
 na C. G. „ *Ligchaam* nemen; maar zich van den kelk des
 Jaar 476. „ *H. Bloeds* onthouden. Deze mogen toch, dewijl
 tot 622. „ zij, ik weet niet in welk, dwaalgeloof verward
 „ zijn, of het geheele *Sacrament* genieten; of van
 „ het geheele geweerd worden; dewijl het verdeelen
 „ van eene en dezelfde verborgenheid niet zonder
 „ groote Kerkroof kan ondernomen worden.” Het
 zij zoo, dat deze woorden bijzonder de *Manicheën*
 bedoelen, die toen te *Rome* en in *Italië* het hoofd
 weder begonnen op te steeken (†), evenwel is de-
 ze uitspraak eene onbepaalde verwerping van de ge-
 dachte, als of men volstaan kon met de helft der
 plegtigheid van het Avondmaal, hetwelk CHRISTUS
 heeft ingesteld. HARDUIN heeft dit stuk niet ge-
 voegd in zijne verzameling, in welke hij echter een
 ander stuk geplaatst heeft (§), een besluit *omtrent*
de Heilige en Apokryfe Boeken, hetwelk GELASIUS
 in het jaar 494 zal genomen hebben, met 70 ande-
 re,

(*) *De Consecratione Distinct II. Cap. 12. p. 1142.*
Tom. I. Corp. Jur. Canon. ed. Bochmer.

(†) Wij weten dit uit LEO den Grooten *Serm. IV.*
de Quadragesim. seu XLII. pag. 161. alwaar hij van de-
 ze *Manicheën* zegt: „ Zij nemen wel, met den on-
 waardigen mond, het ligchaam van CHRISTUS, maar wei-
 geren volstrekt het bloed onzer verlossing te drinken.”

(§) *Act. Concil. Tom. II. pag. 937.*

re, te Rome vergaderde Bischoppen; in hetwelk als het ware de eerste *Index librorum prohibitorum* vervat is. Ook wordt in hetzelfde gezegd, dat, alhoewel alle *Katholieke* Gemeenten in de wereld maar ééne Bruid van CHRISTUS vertoonen, evenwel de Heilige Katholieke en Apostolische Kerk van Rome, niet door *Synodale* besluiten, maar door de woorden des Heeren zelve: *Gij zijt Petrus* enz. den voorrang boven alle Gemeenten verkregen heeft. Deze Kerk is dan de eerste, die van *Alexandrië* de tweede, die van *Antiöchië* de derde, met voorbijgaan van die van *Konstantinopolen*. Hetwelk heel wel over het geheel genomen van GELASIUS heeft kunnen afkomstig zijn, evenwel zijn 'er bedenkingen aangevoerd, waar uit men schijnt te moeten besluiten, dat dit stuk, ten minsten, naderhand inlasmelingen gekregen heeft.

Geheele Boeken, die aan GELASIUS toegeschreven zijn, hebben hetzelfde lot gehad, dat derzelve echtheid in twijfel is getrokken. Daar onder is een *Liturgisch* werk over den Kerkendienst, (*Sacramentarium Gelasianum*,) het eerst door den Kardinaal TOMMASI in het jaar 1680 in het licht gegeven; hier schijnt weder plaats te hebben, dat hetzelfde van tijd tot tijd met bijvoegselen vermeerderd is, schoon de eerste aanleg aan GELASIUS behooren moge. Een ander Boek van den Bischop GELASIUS tegen EUTYCHES en NESTORIUS (*), hetwelk GENNADIUS †) een

(*) *In Biblioth. Max. Patr. T. VIII. p. 699.*

†) *De Viris Illustr. Cap. 94.*

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

---

een groot en voortreflijk Boek noemt, is hem insgelijks zelfs van sommige geleerden van zijne eigene Kerk, onder anderen van BARONIUS ontzegd; waar toe misfchien de volgende plaats in hetzelfde iet kan toegebracht hebben: „ De *Sacramenten van het*
 „ *ligchaam en bloed van CHRISTUS*, welke wij nemen; zijn zeker iet Godlijks, om welks wil en door hetwelk wij der Godlijke natuur deelachtig worden; doch de *zelfftandigheid, (Substantia,)*
 „ *of natuur van brood en wijn houdt niet op.* En zeker het *beeld en de gelijkvormigheid van het*
 „ *ligchaam en bloed van CHRISTUS* wordt in deze handeling van verborgenheden gevierd. Ons wordt dus oogfchijnlijk genoeg getoond, dat wij van den Heere CHRISTUS hetzelfde gelooven moeten, wat wij in zijn beeld bekennen, vieren en nemen; dat gelijk als *brood en wijn*, door de werking des Heiligen Geestes, in de Godlijke zelfftandigheid overgaan, en evenwel *in het eigene van hare natuur blijven*, het zoo ook met die hoofdverborgenheid, welks wezen en kracht zij ons waarächtelijk voorftellen, gelegen is; het is éene CHRISTUS, die geheel en waar blijft, dewijl de beide Natuuren, uit welke zijn perfoon beftaat, het hun eigene behouden.” — Verscheidene Brieven van GELASIUS, en zijn gefchrift *van den Kerkelijken Ban*; (*Epistolæ et Tomus de anathematis vinculo*) (*), betreffen de *Eutychiïanfche* verschillen, en inzonderheid de afzetting van ACACIUS.

Eene

(*) In LABBEI *Concil.* T. IV. p. 1157-1227.

Eene andere verhandeling van GELASIUS (*) is tegen den *Senator* ANDROMACHUS en andere *Romeïnen* gericht, die beweerden, dat het Heidensche Feest der *Lupercaliën*, hetwelk deze Bisfchop afgefchaft had, moest blijven gevierd worden, beweerende, dat uit het nalaten van hetzelfde zekere ziekten ontstaan waren. Hetwelk niet anders kan verklaard worden, dan dat in zulke groote fteden, in welken de Heidenen het allengs ooirbaar vonden, als Christenen te leven, het Christelijk en Heidensch Bijgeloof zich veelvuldig faamvermengde. Ook is het geene onwaarfchijnlijke gisfing, dat men, in plaats van dit, of een ander Heidensch Feest, ook in de maand *Februarij*, (*februa* van *februare* reinigen,) kort daar na het Christelijke Feest der *reiniging van MARIA* heeft ingevoerd, om de Christenen des te gemaklijker aan het affchaffen van het eerste te gewennen, van hetwelk men bovendien ook eenige plegtigheden bij deze verändering overnam, als het wijden van waschkaarfen, hetwelk aan het Christelijke feest den naam van *festum candelarum*, of *lichtmisse*, gegeven heeft.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

ANASTASIUS II, de volgende *Roomfche* Bisfchop, van het jaar 496 af, dacht vreedzamer over de twisten met de Oosterfche Bisfchoppen, dan zijne voorzaten (†), en was op het punt, om zelfs de Kerkelijke eer van ACACIUS weder te herftellen

ANASTASIUS II.

(*) *Ibid.* pag. 1234.

(†) Dit blijkt uit zijnen Brief aan den Keizer ANASTASIUS bij LABBEUS *l. c.* pag. 1278.

III len (*), toen hij onverziens door een schielijke
 BOEK
 XIII
 Hoofdst. men, naar de vooroordeelen van dien tijd, als eene
 na C. G. straffe van God beschouwde. Na zijne dood verdeelde zich de Senaat, de Gees-
 Jaar 476. tot 622. telijkheid, en de Gemeente, in twee partijën, bij
 de verkiezing van eenen nieuwen Bischof. De ééne
 SYMMACHUS. verkoos den *Diakon* SYMMACHUS, de andere den
Aardsouderling, dat is, niet het hoofd van het
Roomfche Ouderlingschap, maar dien de Bischof
 het meest raadpleegde, LAURENTIUS. De *Roomfche*
Senator FESTUS, die als Gezant aan het Keizerlijke
 Hof den Keizer hoop gegeven had, op bevrediging,
 wordt gezegd, door omkoping bewerkt te hebben,
 dat eene partij LAURENTIUS tot Opvolger van ANA-
 STASIUS benoemde (†). De partij van SYMMACHUS
 was echter de talrijkste, maar de eene en andere
 oefenden ontallijke plunderingen, moorden, en an-
 dere buitensporigheden. Eindelijk besloten beide de
 partijën hunne zaak ter beslissing voor den *Oost-*
gothifchen Koning DIEDERIK te *Ravenna* te bren-
 gen. Deze *Ariëansche* Vorst deed uitspraak, dat
 die der mededingeren als Bischof zou erkend wor-
 den, die het eerst ingewijd was geworden, en de
 meeste aanhangers had. Dus behield SYMMACHUS
 de overhand. Deze hield hier op eenē Kerkverga-
 dering te *Rome*, in het jaar 499 (§), waar op
 be-

(*) *Liber Pontif. in Anastas. II. p. 170.*

(†) THEOD. *Lector in Excerpt. H. E. L. II. C. 17.*

(§) *Synod. Rom. I. T. II. Hard. p. 918.*

besloten werd, dat in het vervolg ieder van de Geestelijkheid, die bij het leven van den Roomschen Bischoep eenige maatregelen voor zijnen opvolger zou beraamen, zijnen post en de Kerkelijke gemeenschap zou verbeuren enz. Op eene andere Sijnode, in het jaar 501, benoemde SYMMACHUS, uit medelijden, LAURENTIUS tot Bischoep van *Nuceria*, thans *Nocera* (*). Evenwel deed de onderliggende partij, in het jaar 502, eene nieuwe poging, om SYMMACHUS den voet te ligten. FESTUS en PROBINUS, leden van den *Senaat*, met eenige leden der Geestelijkheid, beschuldigden hem van groote misdaden, en zonden de daar toe omgekochte getuigen aan het Hof van den Koning DIEDERIK. De Geestelijkheid verdeelde zich op nieuw tusschen de twee mededingers; waar van de gemelde Raadsheeren den Koning kennis gaven, en hem verzochten, eenen Opperöpziener, (*Visitator*,) over de *Roomsche* Kerk aan te stellen. Hier toe benoemde de Koning ook PETRUS, Bischoep van *Altino*, maar zegt de Schrijver, die dit verhaalt (†), tegen de Kerkelijke Wetten, omdat, naar zijne mening, eene Kerkvergadering hier beslissen moest, en niet de Landsvorst. 'Er schijnt werkelijk, op 's Konings bevel, in het jaar 502, eene nieuwe *Synode* te *Rome*, de *derde* in dezen reeks, bijëengekomen te zijn, en andermaal ten voordeele van BONIFACIUS, uitspraak gedaan te hebben.

Maar

(*) *Lib. Pontif. in Symmacho pag. 172.*

(†) *Lib. Pontif. l. c. pag. 73.*

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Maar de twist werd geheel beslist in de vierde Kerkvergadering te Rome, in het jaar 503. Zij heet *Synodus Palmaris*, naar eene der twee gebouwen te Rome, *Palma aurea* of *Donus palmata*, en *Proticus palmata*, waarschijnlijk naar het eerste, in hetwelk de Senaat plagt te vergaderen. Zij kwam bijeen, op Koninklijk bevel, en de aanzienlijkste Bischoppen uit Italië waren hier tegenwoordig. Zoo als de *Motropolitanen* van *Mediolanum* en *Ravenna*. Deze Bischoppen erkennen zelven, dat de vergadering door den Keizer beleid was (*), schoon zij 'er terstond bijvoegen, dat SYMMACHUS zelf, dien men aangevallen had, *dezelve had moeten uitschrijven*, dewijl hem het voorrecht van PETRUS, en naar dit *bevel des Heeren*, het gezag der *Synoden* eene bijzondere magt over de Kerken had medege-deeld; en 'er ook daaröm *geen voorbeeld van was*, *dat mindere Bischoppen over den Roomschen gericht gehouden hadden*. Doch zij stellen zich hier mede te vrede, dat SYMMACHUS schriftelijk tot deze vergadering bewilligd had. Ook bevestigde hij dit in hunne vergadering, den genadigsten Koning voor deze vergadering dankende, maar te gelijk wenschen-de, dat de aangestellde *Visitator* weder afgeschafft, en hem SYMMACHUS alles wat hem ontnomen was, terug gegeven, en hij in zijne waardigheid volkomen hersteld werd, om zich dan, als men het nodig rekende, tegen de beschuldigingen te verdedigen. Hier in kon de *Synode*, gelijk zij zelve bericht,

niets

(*) HARDUIN. *Act. Concil. T. II. p. 967.*

niets doen, zonder goedkeuring van den Koning, en deze gebood, dat SYMMACHUS zich eerst rechtvaardigen zou. Als hij zich deswegens naa de Bischoppen op weg begaf; werd hij door een' troep van zijne vijanden overvallen; bij welke gelegenheid verscheidene Onderlingen van zijn gevolg gewond, en hij zelf in het uiterste gevaar gebragt werd, indien hij van 's Konings bedienden niet ontzet was geworden. De Bischoppen gaven hier van bericht aan den Koning, met bijvoeging, dat SYMMACHUS, volgens zijne verklaring, om zich te verdedigen, van zijne hoogheid afgezien had; de Koning had wel het recht, om te doen, wat hij wilde; maar hij kon, door de Kerkelijke Wetten ten minsten, niet verder genoodzaakt worden, zich voor hen te stellen, en dit weigerde hij volstrekt. Hier op kregen zij ten antwoord: Zij mogten zelve de bekwaamste middelen ter hand nemen, om slechts den vrede te Rome te herstellen; de Koning schreef hun niets voor; maar verëerde veelmeer hunne Kerkelijke besluiten; waar van zij echter aan God rekenschap zouden moeten geven (*).

Op dit verlot verzuimden de Bischoppen niet, aan Italië deszelfs regent weder te geven, gelijk zij spraken, en daar door Gods wil te vervullen. Zij besloten, dat SYMMACHUS, ten minsten voor de menschen, voor onschuldig moest gehouden worden; maar zijne geheele zaak bleef voor het Godlijk gericht voorbehouden. Uit dit gantsche gedrag der

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) l. c. p. 968. *Præcept. Theuderici Regis* p. 971.

III vergadering heeft men willen bewijzen, dat zij hebbe
 BOEK vastgesteld, dat een Bisfchop van Rome *van geen*
 XIII *mensch* kan geoordeeld worden, maar van God alleen
 Hoofdst. afhangt. Dit hebben zij echter niet algemeen ge-
 na C. G. zegd, maar bepaald van de omftandigheden van
 Jaar 476. SYMMACHUS; dat zij voorts erkenden, dat zij te
 tot 622. gering waren, om hem te oordeelen, zag daar op,
 dat zij enkel *Italiäänsche* Bisfchoppen waren, en
 geenen *Patriärch* tot Voorzitter hadden. Voor het
 overige is het duidelijk, dat zoo wel deze vergade-
 ring als SYMMACHUS hunne afhanglijkheid van den
 Koning erkend hebben.

De tegenpartij van SYMMACHUS berustte echter niet
 in de uitspraak dezer vergadering. 'Er verscheen
 een gefchrift in het licht, (*adversus Synodum abso-*
lutionis incongruae,) waar in aan dezelve verweten
 werd; dat zij vele valsche en schadelijke stellingen
 ten aanzien van den *Roomfchen* Bisfchop had aan-
 genomen enz. De Kerkvergadering liet daar tegen
 eene verdediging opstellen door MAGNUS FELIX EN-
 NODIUS, die den roem had van een Welfprekend
 Redenaar te zijn (*).

Bijzon- Deze ENNODIUS, een geboren *Galliër*, was toen
 derheden *Diakon* te *Ticinum*, (*Pavia*,) alwaar hij in het
 van EN- jaar 510 Bisfchop is geworden, in welke waardig-
 NODIUS en heid hij een en andermaal in gezantschap naa *Kon-*
 van zijne stelling, *stantinopolen* is gereisd. Hij overleed, nauwlijks
 dat een Bisfchop 50 jaren oud zijnde, in het jaar 521. Zijne fchrif-
 vanRome ten zijn door den *Jesuit* SIRMOND uitgegeven, met
 aan

(*) Bl. 56. alwaar verkeerdelijk EUNODIUS gelezen wordt.

nantekeningen (*). Van zijne *gedichten* hebben wij reeds gesproken. In de *negen Boeken* van zijne *Brieven* is misfchien wel de merkwaardigfte plaats de volgende (†), waar hij het gevoelen van eenen Ongenoemden wederlegt, *dat de vrijë wil alleen tot het verkiezen van het kwaad bepaald zij.* „ O

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

„ fcheuringwekkende leerstelling!” roept hij uit, „ die Godslastering op het voorhoofd draagt. Wat „ zou dat voor eene vrijheid zijn, waar men alleen „ dat mag willen, het gene straf? Of waaröm zou „ men het eene verkiezing noemen, waar men en- „ kel één deel geoorloofd vindt? Is dit waar, dan „ hebben geene Godlijke oordeelen plaats. Want, „ hoe zou God iet goeds van ons kunnen verlan- „ gen, als hij onzen wil het ftreeven daar naar „ verboden had? Zegt niet de Apostel zeer duide- „ lijk: *het willen is wel bij mij, maar volbrengen „ kan ik niet?* dat is, ik weet wel den rechten „ weg te verkiezen; maar ik zal bezwijken, indien „ mij niet de hooger genade op denzelfen bijstaat. „ Niemand twijfelt ’er aan, dat ons door den ge- „ ver der genade de baan des rechts geöpend „ wordt; de genade gaat voor ons heen, wanneer „ wij meermalen door den hemel tot rust genodigd „ worden, zoo als door de woorden: *Komt gij „ Kinderen! hoort naar mij! of, komt gij geze- „ genden des Heeren enz.* Maar indien onze vrijë „ wil en onze arbeid aan zulke vermaningen geen „ ge-

van nie-
mand dan
van God
geoor-
deeld
worde.

(*) *Paris.* 1611. 8. *et in Sirmondi T. I. p. 301-1146.*

(†) *L. II. Ep. 19. p. 336. l. c.*

III „ gehoor geeft , dan storten wij ons vrijwillig in de
 BOEK „ hel , en worden 'er door geen bevel in gestoten.
 XIII „ Wij zijn het dus aan de genade verplicht , dat wij
 Hoofdst. „ geroepen worden , dat ons , langs geheime wegen ,
 na C. G. „ indien wij maar niet wederstaan , een smaak des
 Jaar 476. „ levens wordt ingestort ; maar het komt op onze
 tot 622. „ verkiezing aan , de ons aangewezenen weldaden
 „ aan te nemen.” In de daad , men behoeft slechts
 weinig te weten , van de *Pelagiïansche* Geschiede-
 nis , om te zien , hoe nabij deze woorden aan de
 gevoelens van PELAGIUS komen , evenwel beweert
 SIRMOND , dat dezelve overëenstemmen met de leer
 van AUGUSTINUS , bijzonder met zijn Boek *de Cor-*
reptione et Gratia ; maar deze Schrijver wil eenen
Heiligen en *Belijder* , zoo als ENNODIUS gewoonlijk
 genoemd wordt , niet tot eenen *Halven Pelagiïaan*
 gemaakt hebben , en van zijne Kerk niet bekennen ,
 dat zij , reeds zedert vele eeuwen , van het Leerstel-
 zel van AUGUSTINUS is afgeweken. —

De *Lofreden* , welke ENNODIUS , omtrent het jaar
 507 of 508 , op den Koning. DIEDERIK gehouden
 heeft (*), bevat wel eenige goede plaatsen , maar
 het geheel heeft niets van de ware *Romeinsche Wel-*
sprekendheid. — Nog heeft hij eene *Levensbeschrj-*
ving gegeven van zijnen voorzaat in het Bisdom van
Ticinum , EPIFANIUS , die in het jaar 497 overleden
 was , behalven nog eenige andere kleine opstellen.

Doch niets heeft hem zoo vermaard gemaakt in
 de *Roomsche Kerk* , als zijne *Verdediging voor de*
 vier-

(*) *Ap. SIRMOND. l. c. p. 959.*

vierde Romêinsche of zoogenoemde *Palmsynode*, (*Libellus adversus eos, qui contra Synodum scribere praesumerunt*) (*). In dezelve beweert hij niet alleen, dat, zonder bewilliging van eenen Bischof van Rome, geene Kerkvergadering over hem oordeelen kan; maar hij verzekert zelfs, dat elk dezer Bischoppen reeds door den post, dien hij bekleedt, heilig en onschuldig is; dit zij een van PETRUS hem nagelaten erfgoed; als zich een dezer Bischoppen al niet zelf goede hoedanigheden verworven mogt hebben, zoo zouden die reeds genoegzaam zijn, die zijn groote voorganger hem bezorgd had, die toch wel vooruit heeft gezien, wie bekwaam ware, om voor de geheele Kerk van God tot eenen grondslag te strekken. Wat den *Visitator* betreft, dien DIEDERIK over de Roomsche Kerk verörend had; dit houdt ENNODIUS voor iet beledigends: De zaken van andere menschen, zegt hij (†), wil God mischien door menschen beslist hebben; maar den Roomschen Bischof heeft hij, zonder eenig onderzoek, voor zijn gericht voorbehouden. Hij heeft gewild, dat de Opvolgers van den Zaligen PETRUS alleen aan den Hemel hunne onschuld verschuldigd zijn, en hun onbezoedeld geweten voor den toets van den stiptsten onderzoeker aanbieden zullen. Dat ENNODIUS naar den zin der Bischoppen sprak, als hij beweerde, dat een Bischof van Rome niet van menschen geoordeeld moet worden, blijkt, omdat eene volgende Kerkvergadering te Rome, de zesde, onder

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

SYM-

(*) l. c. p. 973.

(†) l. c. p. 988.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

SYMMACHUS, in het jaar 503, zijne *verdediging* volkomen goedkeurde, en als een *Synodaal besluit* wilde aangemerkt hebben. De Bisschoppen namelijk zochten in deze verheffing van den *Roomfchen* Bisschop hun eigen gezag te staven, opdat hunne Kerk, in het Westen, onder verscheidene Vorsten, en onder dezen ook *Ariänen*, levende, vastigheid en sterkte zou hebben.

SYMMACHUS was naauwlijks op nieuw in zijne waardigheid bevestigd, of hij schafte op eene Kerkvergadering, nog in het jaar 502 gehouden, eenige verordeningen van den Koning ODOACER, en deszelfs Staatsdienaar BASILIUS, af, omtrent de verkiezing van eenen Bisschop, en het niet vervreemden der goederen van zijne Kerk, onder voorwendzel, dat Leeken niet vermogten, zoodanige schikkingen te maken, als hetwelk alleen den Bisschoppen toekwam (*).

Nog eene *zesde Synode*, ten tijde van SYMMACHUS, in het jaar 503, te *Rome* vergaderd, nam het geschrift van ENNODIUS over, en vernieuwde de oude Kerkelijke wetten tegen allen, die Bisschoppen vervolgden, en zich van Kerkengoederen meester maakten. In het volgende jaar 504 bekrachtigde SYMMACHUS in eene Kerkvergadering gemeenlijk, doch verkeerd, de *zesde Roomfche* genoemd, zeer uitvoerige besluiten tegen allen, die zich aan Kerken-goederen zouden willen vergrijpen.

In de *Eutychiäansche* verschillen van dezen tijd, die

(*) In HARD. *Concil.* T. II. p. 975.

die met zoo vele bloedstorting woedden, wilde SYMMACHUS zich niet mengen. Maar den Bisfchoppen van *Arelate* en *Vienna*, die weder over hun Kerkelijk Rechtsgebied twistten, schreef hij aan, dat zij zich aan de uitspraken zijner voorzaten hadden te houden (*).

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Hoe rijk een Bisfchop van *Rome* toenmaals geweest zij, ziet men niet alleen uit de menigte van Kerken en kostbaarheden, welke *Rome* aan SYMMACHUS te danken had (†), maar ook daar uit, dat hij daaglijks 250 Bisfchoppen onderhield, die een Koning der *Wandaalen* in ballingschap verdreven had (§).

HORMISDA, die na de dood van SYMMACHUS in het jaar 514 verkozen werd, beproefde tot tweemaal toe, den vrede met de *Grieken* te herstellen, maar vergeefs, door zijne eigene schuld. De Keizer ANASTASIUS schreef hem bij die gelegenheid: „Wij „ willen bevelen, en ons niet laten bevelen.” Hij leefde tot het jaar 523. Van hem zijn nog eene menigte Brieven voorhanden, welke tot de Godgeleerde twisten van dezen tijd behooren (**).

Kort en treurig was de regeering van den volgenden *Roomfchen* Bisfchop JOANNES I. Keizer JUSTINUS had in het jaar 524 den *Ariänen* alle hunne Kerken, in zijne Landen, ontnomen. Koning DIE-

(*) SYMM. *Ep. I. et II. p. 1291. in LABB. Conc. T. IV.*

(†) *Lib. Pontif. pag. 176.*

(§) *Hist. misc. L. XV. p. 428.*

(**) *Apud Labbeum l. c. p. 1420.*

III DERIK, die *Ariäansch* was, hier over vertoornd, zond den Bisfchop JOANNES, doch zeer tegen deszelfs zin, naa *Konftantinopolen*, om het intrekken van dit bevel te bewerken, met bedreiging, dat hij anders de Kerken der *Katholijken* hun in *Italië* ontnemen zou (*). Bij zijne komst te *Konftantinopolen*, ging hem de Keizer, en bijna de geheele ftad, met waschkaarfen en kranfen te ontmoet, zelfs wierp zich de Keizer voor hem op de aarde, en aanbad hem (†). Vervolgens verzocht hem JOANNES, dat hij den *Ariänen* hunne Kerken weder in zou ruimen, hetwelk hen JUSTINUS inwilligde, en zich toen van hem liet kronen. Evenwel, toen de *Roomfche* Bisfchop, met de overige Gezanten, naa huis gekeerd waren, liet Koning DIEDERIK hen allen in de gevangenis werpen, in welke JOANNES in het jaar 526 geftorven is (§).

De Gefchiedenis meldt niet duidelijc, welke reden deze Koning voor deze behandeling gehad hebbe. Waarfchijnlijk heeft hij eenen argwaan opgevat, dat de Bisfchop zich in eene ongeoorloofde verftandhouding met het *Griekfche* Hof hebbe ingelaten, welke gedachten door het uitbondig onthaal, hem daar aangedaan, waarfchijnlijk wordt, maar nog meer daar door, dat hij, juist ten dezen tijde, wegens foortgelijk vermoeden, eenigen der aanzienlijkfte mannen te *Rome* ter dood heeft laten brengen. BARO-

NI-

(*) *Lib. Pontif. in S. Joh. p. 190. H. Miscell. l. c. p. 436.*

(†) *Lib. Pontif. pag. 191.*

(§) *Lib. Pontif. pag. 192, 193.*

NIUS (*), niet willende bekennen, dat een *Room-* III
sche Bisfchop zijne voorspraak aan de *Ariänen* zou BOEK
geleend hebben, verändert de geheele zaak, en wil XIII
zijne Lezers doen gelooven, dat 's Konings toorn Hoofdst.
daar uit ontstaan is, dat JOANNES veelër den Kei- na C. G.
zer overgehaald heeft, om hunne Kerken in handen jaar 476.
der *Katholijken* te laten; evenwel alleen steunende tot 622.
op eenen onëchten Brief, aan JOANNES toegeschre-
ven (†), en op eene plaats van GREGORIUS van
Tours, waar hij van onzen Bisfchop, als van eenen
Martelaar, gewaagt (§), doch welke plaats eenen
openbaren mislag van dezen Schrijver bevat, die ook
zelf bekent, hier alleen eene overlevering te volgen.

Na JOANNES dood, in het jaar 526, twistte men FELIX III.
58 dagen lang over de verkiezing van zijnen opvol-
ger, tot dat Koning DIEDERIK, met zijn gezag, tus-
schen beide kwam, en FELIX tot deze waardigheid
benoemde, eenen man van zoo goeden reuk, dat
alle partijën met hem te vrede konden zijn (**).
Van de verrichtingen van dezen Bisfchop weet men
niets. Alleen ATHALARICH, opvolger van DIEDE-
RIK, schonk thans aan de *Romeinsche* Geestelijk-
heid het recht, om hare twistzaken eerst voor haren
Bisfchop, maar indien deze daar op geenacht floeg,
voor de Wereldlijke Rechtbank te brengen (††).

Nieu-

(*) *Ann. ad a. 525. n. 8.*

(†) *HARD. Act. Concil. T. II. p. 1081.*

(§) *De Gloria Mart. L. I. C. 14.*

(**) *CASSIODOR. Var. L. VIII. Ep. 15.*

(††) *CASSIODOR. l. c. Ep. 24.*

III Nieuwe verdeeldheden volgden op het overlijden
 BOEK van FELIX, in het jaar 530, alzoo op denzelfden
 XIII dag ééne partij BONIFACIUS, en eene andere DIOSKO-
 Hoofdst. na C. G. RUS, tot Bisfchop van *Rome* verkoos. Evenwel, 28
 Jaar 476. dagen daar na maakte de dood van DIOSKORUS een
 tot 622. einde van deze fcheuring. Dewijl DIOSKORUS zijnen
 BONIFA- aanhang met geld gekocht had, deed BONIFACIUS
 CIUS II. hem nog, na zijne dood, op eene Kerkvergadering,
 in den ban, en dit oorfpronglijk vonnis, welks on-
 dertekening hij verfcheidene Bisfchoppen en Ouder-
 lingen afgedwongen had, liet hij in de Archiven
 zijner Kerk bewaren (*), het werd echter, eenige
 jaren daar na, op bevel van den Bisfchop AGAPE-
 TUS, 'er uitgeligt, en voor eene aanzienlijke verga-
 dering midden in de Kerk verbrand (†). Zoo be-
 kend en openbaar intusfchen was het omkopen der
 ftemmen bij de verkiezing eenes Bisfchops te *Rome*,
 dat de *Senaat* oordeelde, een nadruklijk befluit daar
 tegen te moeten nemen (§). BONIFACIUS, die met
 zijnen overledenen voorzaat zoo ftreng geweest was,
 liet op eene Kerkvergadering in de *Pieterskerk* eene
 verórdening door de Bisfchoppen ondertekenen, en
 voor het gewaand graf van PETRUS bezweeren,
 (*ante Confessionem B. Petri Apost.*) dat zij, na
 zijn overlijden, eenparig den Diaken VIGILIUS ver-
 kiezen zouden. Kort daar na echter ziende, dat
 hij te ver gegaan was, verbrandde hij op eene nieu-
 we

(*) *Lib. Pontif. pag. 196, 197.*

(†) *Ibid. pag. 201.*

(§) Men leest dit bij CASSIOD. *Var. Lib. IX, Ep. 15.*

we *Synode*, welke ook door den *Senaat* werd bijge-
 woond, in het jaar 531 deze verördening, in tegen-
 woordigheid der geheele vergadering, bekennende, dat hij zich tegen de rechten van zijnen Landsheer vergrepen had, (*reum se esse confesfus est majestatis*,) waarschijnlijk, omdat geene Bisfchops keuze zonder des Konings voorweten en goedkeuring geschieden mogt (*).

III
 BOEK
 XIII
 Hoofdst.
 na C. G.
 Jaar 476.
 tot 622.

Om dezen tijd vervoegde zich STEPHANUS, *Metropolitaaan* van *Larisfa* in *Thesfalië*, met zijne klagten over den *Patriarch* van *Konftantinopolen*, EPIFANIUS, die hem voor zich ter veräntwoording gedaagd, en in eene Kerkvergadering veröordeeld had, bij BONIFACIUS, die over zijne zaak insgelijks te *Rome* eene vergadering hield, in het jaar 531 (†). Echter mag men uit eenen Brief van den volgenden Bisfchop AGAPETUS I. aan den Keizer JUSTINIANUS (§) besluiten, dat de Bisfchop van *Larisfa* geen voordeel getrokken hebbe van zijn beroep op den Roomschen Stoel, maar dat hij zijn Bisdom voor zekeren ACHILLES heeft moeten ruimen.

Terftond na de dood van BONIFACIUS, in het jaar 532, ontftond weder een twist, over de verkiezing, die twee maanden lang duurde, en bij welken sommige Geestelijken zelfs heilige vaten verkochten, om ftemmen te kopen, weshalven Koning

JOANNES
 II.

ATHA-

(*) *Lib. Pontif. pag. 197, 119°.*

(†) Waar van Brieven enz. overig zijn in HARDUIN, *Concil. Actis.*

(§) *Agap. I. Ep. 4. in Labbei Conc. T. IV. p. 1794.*

III ATHALARICH de wet van den *Senaat* tegen *Simonië*,
 BOEK gelijk men het noemde, vernieuwde, en de straffen
 XIII op deze misdaad verzwaarde. Tevens bepaalde hij,
 Hoofdst. op deze misdaad verzwaarde. Tevens bepaalde hij,
 na C. G. hoe veel 'er voor de bevestiging van eene Bischops
 Jaar 476, keuze door den Koning, aan de Koninglijke schatkist
 tot 622. betaald moest worden; 3000 stukken gouds, (*solidi*),
 voor eenen Bischop van *Rome*; 2000 voor andere
Patriärchen, (*Metropolitanen*), en 500 voor de Bis-
 choppen van kleine steden (*). Van het aandeel,
 hetwelk JOANNES II. genomen heeft in de Godge-
 leerde verschillen, en hoe hij de stelling, *dat een-*
Perfoon uit de Drieëenheid gekruist is, voor even
 zoo rechtzinnig heeft verklaard, als zijn voorzaat
 HORMISDA die Ketersch gevonden had, zullen wij
 op zijne plaats zien.

AGAPETUS.

Bij de volgende verkiezing, in het jaar 535,
 schijnt de wet van ATHALARICH hare werking ge-
 daan te hebben. Binnen zes dagen waren alle de
 stemmen vreedzaam verëenigd op AGAPETUS, Aards-
 diaken te *Rome*, en Zoon van eenen Ouderling al-
 daar. Thans begon de oorlog van Keizer JUSTI-
 NIANUS tegen de *Oost-Gothen*; om denzelfen af te
 werden, zond de Koning THEODAHAR, ATHALA-
 RICH'S Opvolger, den *Roomfchen* Bischop AGAPE-
 TUS met eenige *Senatoren* naar *Konstantinopolen*,
 tot welke reize de Bischop, die ze op zijne eigene
 kosten doen moest, de vaten der *St. Pieterskerk*
 aan de Koninglijke kamer verpande; zonder dat de
 Geschiedenis meldt, waar aan deze armoede van
 dien

(*) CASSIODOR. *Var. L. IX. Ep. 15. et 16.*

dien rijken Bisfchop oorfpronglijk was, ten ware dezelve alleen door hem werd voorgewend (*).

AGAPETUS te *Konftantinopolen* gekomen, alwaar hij in zijne zending niet gelukkig flaagde, weigerde aldaar Kerkelijke Gemeenfchap te oefenen met den *Patriärch* ANTHIMUS, waar toe Keizer JUSTINIANUS hem te vergeefs trachtte te bewegen. De *Roomfche* Bisfchop eifchte, dat deze *Patriärch* zich uitdruklijk tegen de *Eutychiänen* verklaren zou; als deze zulks weigerde, gaf de Keizer den *Roomfchen* Bisfchop gelijk, en noodzaakte ANTHIMUS, zijnen post neder te leggen; wordende op zijn verzoek MIENNAS, een rechtzinnig Leeräar, toen door AGAPETUS tot *Patriärch* gewijd (†). Ten onrechte heeft BARONIUS getracht, deze gebeurtenis te doen voorkomen, als of AGAPETUS hierbij eigener gezag te werk was gegaan; tegen het gene AGAPETUS zelf, in eenen Brief aan den Bisfchop te *Jerufalem*, meldt (§).

AGAPETUS overleed te *Konftantinopolen*, in het jaar 536, maar zijn lijk werd naa *Rome* gevoerd. Nu verhaalt een oud Schrijver (**), dat zijn Opvolger, SILVERIUS, een Zoon van den voormaligen *Roomfchen* Bisfchop HORMISDA, den Koning THEO-

DA-

(*) LIBERATUS in *Breviar. C. 21. in Labb. Concil. Tom. V. p. 774. Lib. Pontif. pag. 201.*

(†) LIBERATUS *Breviar. l. c. Lib. Pontif. pag. 202. ZONAR. Ann. Libr. XIV.*

(§) LABB. *Tom. V. Concil. pag. 46. 47.*

(**) *Lib. Pontif. pag. 204.*

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III DAHAR met geld hebbe omgekocht, om op straffe
 BOEK des doods te bevelen, dat ieder hem SILVERIUS als
 XIII Bisfchop erkennen zou. In dit jaar 536 werd de stad
 Hoofdt. na C. G. *Rome* door den Keizerlijken Veldheer bemagtigd;
 Jaar 476. van deze gelegenheid maakte de Keizerin THEODO-
 Lot 622. RA, Gemaalin van Keizer JUSTINIAAN, gebruik,
 oin ANTHIMUS te *Konftantinopolen* te herftellen.
 Eerst fchreef zij, op aanraden van den *Roomfchen*
Diaken VIGILIUS, dien AGAPETUS te *Konftantino-*
polen gelaten had, aan SILVERIUS, dat hij ten Ho-
 ve wilde komen, of ten minften ANTHIMUS herftel-
 len, hetwelk deze volftrekt weigerde. Ondertusfchen
 kwam de Keizerin met gemelden VIGILIUS overëen,
 dat zij hem aan het Bisdom van *Rome* zou helpen,
 onder voorwaarde, dat hij de Kerkvergadering van
Chalcedon zou affchaffen, en ANTHIMUS met zijne
 vrienden voor rechtzinnig zou verklaren, ook zou
 zij hem 700 ftukken gouds laten betalen. VIGILIUS
 reisde daar op naa *Rome*, met een' Brief aan BELI-
 SARIUS, dat deze SILVERIUS onder een of ander
 voorwendzel afzetten, of ten minften naa *Konftan-*
tinopolen zenden, en VIGILIUS in deszelfs plaats tot
 Bisfchop aanftellen zou. Kort daar na werd SILVE-
 RIUS befchuldigd, dat hij *Rome* aan de *Gothen* had
 willen verraaden; hij werd daar op in hechtenis ge-
 nomen, en naa *Patara* in *Lycië* gezonden. Maar
 de Bisfchop dezer plaats deed bij den Keizer zoo
 nadruklijke voorftellen omtrent de onfchuld van SIL-
 VERIUS, dat de Keizer hem weder naa *Rome* terug
 zond, alwaar VIGILIUS echter BELISARIUS wist te
 bewegen, om hem in zijne handen te leveren, waar

na hij hem op het Eiland *Palmaria* bande, alwaar hij zijn leven door den honger eindigde (*); men verhaalt, dat vele wonderdadige genezingen bij zijn graf zouden gebeurd zijn (†).

Schoon SILVERIUS eerst in het jaar 538 overleed, werd VIGILIUS, op bevel van BELISARIUS, reeds door de Geestelijkheid, in het jaar 537, verkozen; die nu terstond zijne belofte aan de Keizerin gedaan, vervulde, en, doch slechts in *het geheim*, eenen Brief schreef aan ANTHIMUS, en andere *Eutychiäansche* Bischoppen, waar in hij zich volkomen met hun geloof verëenigde (§). Maar openlijk weigerde hij, ANTHIMUS te herstellen (**), waaröm de Keizerin den hoofdman van hare lijfwacht naa *Rome* zond, die hem in hechtenis nam, en onder de verwenschingen van het volk tegen VIGILIUS, naa *Konstantinopolen* voerde, van waar hij in het jaar 555 naa *Rome* keerende, te *Syracuse* in *Sicilië* overleed. Volgens BARONIUS (††), had hij zich als een *Wolf* op de kudde geworpen, was als een *dief* en *roover* in den schaapsstal ingebroken; was te gelijk een *Scheurmaker* en *Ketter*, *Kerkroover*, ja een *Antichrist*, maar toen hij, door *Godlijke ingeving*, zoo zegt BARONIUS, maar in de daad

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

VIGILIUS I

(*) LIBERAT. in *Breviario l. c.* PROCOPIUS *Bell. Goth. Libr. I. Cap. 25.*

(†) *Lib. Pontif. Epist. 209.*

(§) LIBERATUS *l. c. pag. 776.*

(**) *Lib. Pontif. pag. 214.*

(††) *Annal. ad a. 538. et 540.*

III daad op bevel van BELISARIUS verkozen was, had hij alle prijswaardige hoedanigheden te samen.

BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

PELAGIUS
I.

De Opvolger van VIGILIUS was één zijner getrouwste aanhangers, de *Diaken* PELAGIUS, die als zijn zaakgelastigde, (*Apocrisarius*), aan het Keizerlijke Hof, de genegenheid des Keizers en aanzienlijke rijkdommen verworven had. Hij kwam te Rome terug, kort voor dat het in het jaar 546 door den *Gothischen* Koning TOTILAS belegerd was, bij welke gelegenheid hij de behoefte inwoners met zijne schatten bijstond, en bij de verovering den *Gothischen* Koning tot zachtheid bewoog (*). Na de dood van VIGILIUS werd hij op bevel des Keizers Bischof in deszelfs plaats; maar kon slechts van twee Bischoffen en eenen Ouderling gewijd worden, omdat hij die gevoelens verworpen had, welke men te Rome aankleefde (†). Daar thans het *Oost-Gothische* Rijk door NARSES geheel vernietigd was, begaf hij zich met dezen Bevelhebber in een' plegtigen omgang eener zingende menigte, (*data Litania*), naa de *Pieterskerk*, alwaar hij van den Predikstoel verzekerde, houdende het Evangelie en het Kruis boven zijn hoofd, dat hij nooit iet kwaads gesticht had tegen VIGILIUS, tevens verzocht hij de Gemeente, dat voortaan geen Geestelijke, van den Deurwachter af tot den Bischof toe, door geld of beloften, en dus door *Simonië*, zou verkozen worden; waar op de Gemeente met lui-

(*) PROCOPIUS. *de bello Goth.* L. III. C. 16, 20, 21.

(†) VICTOR Tun. *in Chr. ad a. 555. Lib. Pontif. p. 223.*

In der stemme hare toestemming te kennen gaf, en van dien tijd af schijnt PELAGIUS het vertrouwen der *Romeinen* gewonnen te hebben (*). Maar de overige *Westerfche* Kerk kon hij niet zoo gemakkelijk van zijne rechtzinnigheid overtuigen. De Bischoppen van *Tuscia*, (*Toskanen*,) wilden zijnen naam niet noemen in de openbare gebeden, waar over hij hen bestrafte (†), maar tevens eene belijdenis afleide, van zijne overëenstemming met de vier eerste *algemeene Conciliën*, wijslijk van het vijfde onlangs gehouden zwijgende, over hetwelk men verschilde. Allengs echter werd dit laatste door alle de *Italiaansche* Bischoppen aangenomen, behalven die van *Istrië* en *Venetië*, waaröm PELAGIUS bij NARSES aanhield, om hen met geweld daar toe te noodzaken (§).

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

De verövering van *Rome* voor JUSTINIANUS, ten tijde van PELAGIUS, bragt de rechten van den Landsvorst, bij de verkiezing en bevestiging van den *Roomfchen* Paus, tot de *Griekfche* Keizers over, waarömtrent thans eenige nadere fchikkingen gemaakt werden, waar van een oud *Ceremonieboek der Roomfche Kerk*, of *Dagboek der Romeinfche Bischoppen*, (*Liber diurnus Romanorum Pontificum*,) door den *Jesuit* J. GARNIER het eerst uitgegeven, te *Parys* 1680, vele bijzonderheden meldt. Over het geheel kan men, ten aanzien van de verkie-

(*) *Lib. Pontif. pag. 224.*

(†) *Ep. 6. in LABB. Concil. Tom. V. p. 794.*

(§) *Ep. 2-5. l. c. pag. 791-794.*

III BOEK
XIII
Hoofdst. na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

kiezing en bevestiging der Roomfche Bisfchoppen, met MABILLON (*), de volgende tijdperken ftellen. In het *eerfte* tot op KONSTANTYN *den Grooten*, verkoos de *Geestelijkheid* met de overige leden der Gemeente den nieuwen Bisfchop; in het *tweede* tot op JUSTINIANUS, namen de Keizers en Koningen, die *Rome* beheerschten, deze verkiezing onder hun opzigt, om rust en vrede te handhaven; in het *derde* was deze verkiezing tot op KAREL *den Groo- ten* afhanglijk van de *Griekfche* Keizers, wier bevestiging met geld moest verkregen worden; met het *vierde* onder de *Frankifche Koningen* bekwa- men deze de benoeming en bevestiging tevens in hunne magt, hoewel zij de verkiezing aan de Gees- telijkheid en het volk overlieten. In het *vijfde Tijd- perk*, omtrent het midden der Xde eeuw, ftelde Keizer OTHO *de Grootte* zich en zijne opvolgers in dit recht; tot eindelijk de Pausen, zedert de helft van de XIde, en nog meer der XIIde eeuw, of in het *zesde Tijdperk*, de verkiezing eenvoudig aan de *Kardinalen* hebben opgedragen, zonder zelfs èene Keizerlijke bevestiging toe te laten.

JOHAN III. Dat 'er na de dood van PELAGIUS, in het jaar 560, meer dan vier maanden verliepen, eer de nieuw- verkozene Bisfchop, JOANNES III, werd ingewijd, fchijnt daar aan toe te fchrijven te zijn, dat de Keizerlijke bevestiging niet vroeger van *Konftantino- po-*

(*) Die over dit en andere oude Ceremonieboeken breeder gefchreven heeft *Comment. in Ordin. Rom. Mus. Ital. Tom. II.*

polen was aangekomen. Zijne twaalfjarige bestuuring is niet rijk in gebeurtenissen. Twee *Frankische* Bisschoppen, SALONIUS te *Ebrodunum*, (*Embrum*) en SAGITTARIUS te *Vapincum*, (*Gap*,) werden, om bedrevene misdaden, op bevel van den Koning GUNTCHRAM, in het jaar 567, op eene Kerkvergadering te *Lugdunum*, (*Lions*,) afgezet (*). Met verlof des Konings beriepen zij zich op den *Roomschen* Stoel, welke eere aan Paus JOANNES zoo aangenaam was, dat hij den Koning met eenen Brief verzocht, hen weder te herstellen, gelijk geschiedde, maar binnen kort werden zij nog buitenspooriger, en hunne afzetting werd door eene nieuwe vergadering bevestigd (†). Doch, ten tijde van dezen Bisschop, viel 'er eene nieuwe en gewigtige omwenteling in *Italië* voor, door den inval der *Lan-gobarden*, in het jaar 568. ANASTASIUS (§) verhaalt wel, even als PAULUS *de Diaken* (**), dat zij door NARSES heimlijk ontboden waren, doch niet om zich aan het Keizerlijke Hof te wreken, maar omdat hij op de *Romeinen* vertoornd was. Hij voegt 'er bij, dat, naardien NARSES zich, misnoegd, naa *Napèls* begeven had, de Bisschop JOANNES hem bewogen hebbe, om naa *Rome* terug te keeren, alwaar hij kort daar na gestorven zal zijn.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
jaar 476.
tot 622.

BENEDICTUS, die in het jaar 574 het *Roomsche* BENEDICTUS.
Bis-

(*) GREGOR. *Turon. Hist. Franc. Libr. V. C. 20.*

(†) *Id. l. c. Cap. 28.*

(§) *In Libr. Pontif. pag. 227.*

(**) *De Reb. Langobard. Libr. II. Cap. 5.*

III BOEK XIII
 Hoofdst. na C. G. Jaar 476. tot 622.

PELAGIUS II.

Bisdom verkreeg, nam het vier treurige jaaren waar, toen *Italië*, door den verwoestenden inval der *Langobarden*, in den uiterften hongersnood vervallen was (*).

Reeds had dit volk *Rome* zelf belegerd, in het jaar 578, waaröm zijn Opvolger, PELAGIUS II, ingewijd moest worden, zonder dat men de Keizerlijke bevestiging af kon wachten, (*absque iussione Principis.*) Doch deze is waarschijnlijk naderhand verzocht en verkregen. PELAGIUS zocht vergeefs hulp tegen de *Langobarden* bij de *Frankische* Koningen (†). Van *Konstantinopolen* had hij weinig ondersteuning te wachten; en de *Exarch* schreef hem, dat hij nauwlijks zijn naaste gebied tegen dat volk beschermen kon. Niet gelukkiger was hij in het bijleggen der Kerkelijke verdeeldheden, die nog van VIGILIUS tijden af in *Italië* overig waren. Want de *Metropolitaan* van *Aquileja* weigerde nog steeds met zijne onderhoorige Bisshoppen de vijfde *algemeene* Kerkvergadering aan te nemen; en met dezelve zekere verklaringen van die van *Chalcedon*, (*tria Capitula*,) te verwerpen, eindelijk ondernam PELAGIUS, door den Keizerlijken *Exarch*, geweld tegen hem te gebruiken, doch zonder iet uit te richten (§). Meer waakzaam aan den anderen kant voor zijne hoogheid, viel hij, omtrent het jaar 587,

(*) *Lib. Pontif. pag. 230.*

(†) PELAG. II. *Ep. 4. T. V. Concil. Labb. p. 939.*

(§) PELAG. *Epist. ad Episcop. Istriæ pag. 615. Ep. 5. et 6. pag. 940. l. c.*

587, met alle hevigheid, den *Patriärch* JOANNES III van *Konstantinopolen* op het lijf, omdat deze den BOEK XIII tijtel van *algemeenen*, (*Oecumenischen*,) Patriärch XIII Hoofdst. had aangenomen, waar van wij hier voor reeds ver- na C. G. slag gedaan hebben. Jaar 476. tot 622.

Zijn Opvolger was zedert het jaar 590 GREGO- GREGORI- RIUS I, *de Grootte* bijgenaamd, die de rei der Room- us de sche Pausen in dit Tijdperk sluit. Hij kwam ont- Groote, trent het jaar 540 te *Rome* ter wereld, waar zijn Zijne Vader GORDIANUS één der *Senatoren*, en de Bis- jeugd. chop FELIX III, een zijner Voorvaderen geweest was. In zijne jeugd werd hij in de Spraakkunde, Redekunde, en Rederijkkunde onderwezen (*). Nog voor het jaar 574 werd hij tot het Stadsrichter-ambt verheven. Reeds in zijne vroege jeugd had hij vele neiging ondervonden, om de wereld te verlaten; doch vele bezigheden hielden hem in dezelve terug. Na zijn Vaders dood besteedde hij het vrij gebruik van zijne bezitting, om zes Kloosters in *Sicilië* te stichten, en van onderhoud te voorzien. In zijn huis te *Rome* leide hij een *zevende* aan, thans het Klooster der *Chamaldulenser* Monniken (†).

Eindelijk werd hij zelf, in het jaar 575, of kort Hij wordt daar na, Monnik in dit laatstgemelde Klooster, en Monnik en daar na volgde, gelijk de *Benedictyner* Monnik MAILLON Diaken; waarschijnlijk gemaakt heeft, den regel van den Hei- li-

(*) GREG. *Turon. Hist. Franc. L. X. C. I.*

(†) GREGOR. *Tur. l. c. S. Gregorii Papae vita, auct. Paulo Diacono, Monacho Casfnensi in GREGOR. M. Opp. T. IV. p. 1, 2. Ejusd. vita, auct. Joh. Diacono L. I. p. 23. l. c.*

III BOEK XIII
 Hoofdst. na C. G. Jaar 476. tot 622.

ligen BENEDICTUS, die omtrent 40 jaren geleden door denzelfven was voorgescreven. Vervolgens werd hij, geheel tegen zijnen zin, door den *Roomfchen* Bisfchop, BENEDICTUS, of PELAGIUS, tot zevenden *Diaken* der *Roomfche* Gemeente, en medehelper van den Bisfchop aangesteld. Kort daar na, omtrent het jaar 579, werd hij door PELAGIUS, als zijn zaakgelastigde, (*Apocrisarius, Responsalis,*) met verscheidene Monniken naa *Konftantinopolen* gezonden, ten einde bij den Keizer TIBERIUS hulp-troepen tegen de *Langobarden* te verzoeken. Hier had de Patriärch EUTYCHIUS in een bijzonder gefchrift geleerd, dat de ligchamen, in de Opftanding, ontastbaar, en fijner dan wind of lucht zouden zijn. GREGORIUS verklaarde dit voor eene dwaaling, fprak 'er meermalen over met den *Patriärch*, die, nog vóór zijn overlijden, van zijn gevoelen afstond, en beleed, dat hij de waare opftanding des vleefches thans geloofde (*).

Zijne verklaring van het Boek *Job*.

Hier te *Konftantinopolen* werd GREGORIUS door sommigen verzocht, om eene verklaring van het Boek *Job* op te ftellen, en deszelfs verborgenheden te ontfluiten, dat is, de *Gefchiedenis allegorisch* uit te leggen, en deze *allegoriën zedelijk* toe te paffen, alles met *getuigenisfen der Heilige Schrift* voorzien (†); aan welk verzoek hij, niet zonder hui-

(*) GREGOR. M. *Moral. in Job. Libr. XIV. C. 56. pag. 465. Tom. I. Opp.*

(†) GREGOR. M. *Epist. ad Leandr. præm. Libr. Moral. in Job. pag. 3.*

vering, voldeed. Dit is het grootste van zijne werken, en bestaat uit zes *Hoofddeelen*, die in *vijfëndertig Boeken* verdeeld zijn, onder den titel: *Libri moralium, sive Expositio in Librum B. Job* (*). Hij geloofst, dat JOB zelf de Schrijver van dit Boek is, en deze was, volgens hem, een *voorbeeld van den Heiland der Wereld, zijne vrouw van het leven van vleeschgezinde menschen*; zijne vrienden beelden de *Ketters* af, die, onder schijn van raad te geven, verleiders worden enz. Dit werk werd, terstond bij deszelfs uitgave, door eenen Bisfchop te *Ravenna* verördend, om bij den nacht-godsdienst voorgelezen te worden, hetwelk echter aan GREGORIUS zelven mishaaide, omdat het voor de ongeleerden te zwaar was (†). Naardien men in dezen tijd den Schrijver als een wonder van wijsheid beschouwde, die uit een Bijbelboek zoo vele diepverborgene schatten van Godsdienstwijsheid in staat was op te delven, behoeven wij ons niet te verwonderen, wanneer ISIDORUS, Bisfchop van *Hispalis* (§), van dit werk schrijft, dat, hoewel alle de ledenmaten van eenen Wijzen in tongen veränderden, zij nog niet alle de verborgenheden, die in dit Boek ontdekt, alle de zedelesfen, die 'er in ontvouwd worden, met alle de sieraaden der Welsprekendheid, behoorlijk zouden kunnen uitdrukken. Men heeft zelfs verhaald, dat in de laater tijden der VIIde eeuw,

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) *Tom. I. Opp. pag. 7-1168.*

(†) *Libr. XII. Epist. 24. Tom. II. pag. 1195.*

(§) *De SS. Eccles. Cap. 27.*

III eeuw, de *Oost-Gothische* Koning CHINDASWINTH, uit *Spanje*, op befluit eener Kerkvergadering, eenen BOEK XIII Hoofdst. Bisfchop TAGIO naa *Rome* heeft gezonden, om een na C. G. affchrift van hetzelfde van den Paus te bekomen, en Jaar 476. dat deze Bisfchop 'er één in een nachtgezicht in de tot 622. *Pieterskerk* van GREGORIUS zelve bekomen hebbe (*).

Hardheid van GREGORIUS tegen den Monnik JUSTUS. Na zijne wederkomst van *Konstantinopolen* meent men, dat GREGORIUS zijn Klooster als Abt beftuurd hebbe. Streng was hij, tot wreedheid toe, in het handhaven van de regelen van hetzelfde. Van éénen zijner Monniken, JUSTUS genoemd, werd bekend, toen dezelve op zijn sterfbed lag, dat hij drie goudftukken had verborgen. Terftond verbood GREGORIUS, wegens het overtreden van den Regel van vrijwillige armoede, den overigen Monniken alle gemeenschap met den ftervenden, zelfs moest des Monniks eigen Broeder, wien hij, in zijne laafte oogenblikken, wenschte te zien, hem zeggen, dat zij hem allen verfoeiden, zoodat deze man treurig de wereld verliet. Vervolgens liet GREGORIUS hem onder eenen misthoop begraven, en het goud mede in den kuil werpen, waar bij alle de Monniken moesten uitroepen: Uw geld zij met u ten verderve! Dertig dagen na de dood van dezen JUSTUS, kreeg GREGORIUS medelijden met hem, en gaf den Proost van het Klooster last, om dertig dagen achter een *het offer* voor den overledenen te brengen, om hem van zijne pijnen te verlossen; waar door

waar

(*) *Testimon. et elogia etc T. I. Opp. GREG. p. XXI.*

waarschijnlijk een plechtig gebed verstaan wordt. Op den dertigsten dag verscheen JUSTUS aan zijnen Broeder, om hem te zeggen, dat hij van het vuur, hetwelk hem zoo lang gepijnigd had, verlost was; welk verhaal op het geloof van GREGORIUS zelve rust (*).

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

GREGORIUS leefde nog in zijn Klooster, toen 'er in November des jaars 589 eene vreeslijke overstroming van den *Tiber* gebeurde (†), op welke eene besmetlijke ziekte volgde, aan welke ook PELAGIUS, in het begin des jaars 590, overleed. Nu verëenigden zich allen, om GREGORIUS tot zijnen opvolger te hebben. Deze daartegen verzocht Keizer MAURITIUS, om deze keuze niet te bevestigen, maar te vergeefs, alzoo deze bevestiging spoedig volgde. Eer dezelve van *Konstantinopolen* aankwam, had GREGORIUS eenen staatlijken omgang, met bidden en zingen, gehouden, om den voortgang der pestziekte te stuiten (§). Nu verhaalt een oud bericht bij BARONIUS (**), dat, bij dezen omgang, zich, toen GREGORIUS bij het grafgevaarte van ADRIANUS, (*Moles Adriani*), gekomen was, een Engel vertoonde, die een bloot zwaard in de schede stak, ten teken, dat de ziekte een einde had genomen: en naar deze verschijning, voegt men 'er bij, werd naderhand dit gebouw, hetwelk *Rome* tot een Kasteel dient,

(*) *Dialogor. Libr. IV. Cap. 55. pag. 465.*

(†) GREGOR. *Turon. Hist. Franc. L. X. C. 1.*

(§) GREGOR. *Tur. l. c.*

(**) *Ad a. 590. n. 13. Tom. VIII. pag. 7.*

III dient, *Engelenburg*, (*il Castello di S. Angelo*,) BOEK
XIII genoemd, en met beelden van Engelen verfierd.
Hoofdst. Terftond daar na verbergde GREGORIUS zich buiten
na C. G. *Rome*, om het Bisdóm te ontgaan; maar, zo wij
Jaar 476. zijn' Levensbefchrijver geloven willen, werd zijn
tot 622. verblijf door eene lichtftaal of door Engelen ont-
dekt (*). Hij zelf fpreekt van Godlijke oordeelen,
die het hem onmoglijk maakten, langer te weder-
ftreeven (†). Hoe het zij, de *Romeinen* bragten
hem gevangen in de ftad, alwaar hij nog in het jaar
590 tot Bifchop werd ingewijd (§).

Zijne Ge-
loofsbe-
lijdenis.
zijne he-
vigheid
regen de
Bifchop-
pen van
Istrië en
Venetië.

Overëenkomstig de gewoonte, onder de groote Bis-
fchoppen der Christenheid, zond hij eenen Brief aan
de overige *Patriärchen*, ten einde hun kennis te geven
van zijne verkiezing, en tevens zijne overëenftemming
met het geloof der Katholijke Kerk te verklaren(**),
bijzonder met de vier algemeene Kerkvergaderingen,
ja ook met de vijfde. Omtrent dit laatste bleven de
Bifchoppen van *Istrië* en *Venetië* nog steeds anders
denken; jegens welken hij geern middelen van ge-
weld zou gebruikt hebben, waar toe hij zelfs folda-
ten gebruikte; waar over Keizer MAURITIUS, op de
klagten dezer Bifchoppen, hem in eenen Brief be-
ftraft (††). Deze Bifchoppen fchijnen hem ook
befchuldigd te hebben, dat hij naar de Bifchoppe-
lij-

(*) *Pav L. Diacon. l. c. pag. 6.*

(†) *Libr. I. Epist. 21. Libr. VII. Epist. 4.*

(§) *GREGOR. Turon. l. c.*

(**) *Libr. I. Epist. 25.*

(††) *NORIS. Disf. de Synodo V. C. 9. §. 5.*

lijke waardigheid geftaan had , en dat zijn ontwijken slechts eene geveinsde nederigheid geweest zij ; maar JOANNES, Bifchop van *Ravenna* , beftrafte hem wederöm daar over, dat hij, die zoo bekwaam was tot dit ambt, hetzelve had pogen te ontwijken. Het één en ander gaf hem aanleiding tot het opftellen van een werk, hetwelk voorfchriften voor Leer-aars, (*Regule Pastoralis Liber* ,) in zich bevat, en aan gemelden JOANNES gericht is (*). Dit Boek was vele eeuwen lang genoegzaam het Hoofdboek, waar van de Geestelijkheid in de Westersche Kerk bij het bedienen van haar ambt gebruik maakte. AL-FRED *de Grootte* , Koning van *Engeland* , in de IXde eeuw, vertaalde het voor de Geestelijkheid van zijn Rijk in het *Angelfakfifch* ; en reeds had de tijdgenoot van GREGORIUS, Keizer MAURITIUS, het door den *Patriärch* van *Antiöchië* in het *Grieksch* laten overzetten, alhoewel GREGORIUS dit uit befcheidenheid afkeurde (†). Zelfs in laater tijden verhief men dit werk zeer hoog, en men kan toegeven, dat het het beste en nuttigfte onder de werken van GREGORIUS is. 'Er komen echter zeer vele laffe, en overdrevene dingen in voor. Terftond in de eerste *afdeeling* befchrijft hij de ligchaamsverëifchten van eenen Leeräar, volgens het gene MOSES Wetten omtrent de Priesters des Ouden Testaments voorfchrijven, 2 *B. Mof.* XXI. 17. hetwelk GREGORIUS uitbreidt en vergeestelijkt. Hier zegt hij onder

III
BOEK
XIII
Hoofdft.
na C. G.
jaar 476.
tot 622.

(*) GREGOR. *Opp. Tom* II. *pag.* 1-102.

(†) *Libr.* XII. *Epist.* 24.

III
BOEK
XIII
Hoofdt.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

anderen : Een Geestelijke mag geen *kleinen neus* hebben, dat is, hij moet niet onbekwaam zijn, om goed en kwaad te onderscheiden; want de neus onderscheidt den geur en den stank; waarom 'er ook tot lof der Bruid in het Hoogelied gezegd wordt. *Uw neus is als een toren op den Libanon. (quia nimirum sancta Ecclesia, quæ ex causis singulis tentamenta prodeant, per discretionem conspicit, et ventura vitiorum bella ex alto deprehendit.)* Maar hij mag ook geen *grooten of gekromden neus* hebben, dat is, hij mag niet al te spitsvinnig zijn, om voor scherpszinnig gehouden te worden. enz. Ook is de stijl geheel niet uitlokkend, en de betrekking tuschen Leeräaren en Toehoorders min gepast voorgesteld, onder de benamingen van *rector, regimen, subditi*. enz.

Zijne levenswijze.

GREGORIUS zelf poogde alszins een voorbeeld te zijn van eenen voor den Christelijken Godsdienst ijverenden en ondernemenden, in de strengste Godzaligheid levenden, en door openbare voordragt van den Godsdienst en Kerkelijke Wetten nuttigen Bischof. Hij bleef ook zijne genegenheid voor het Monnikenleven behouden, behield zijne geringe kleding, veränderte maar weinig in zijne levenswijze; en in plaats dat voorheen de Roomsche Bischoppen jonge lieden, die *Leeken* waren, tot hunne bediening hadden, verkoos hij eenige Geestelijken en Monniken, met welke hij gemeenschappelijk studeerde, en zijne aandacht verrichtte (*). In plaats, dat

(*) JOH. Diac. *Vita Gregor. L. II. C. I. C. II.*

dat de Voorzaten van GREGORIUS vele schatten aan het slichten en versieren der Kerken besteedde, ondersteunde hij daar mede ellendigen en behoeftigen aan vele plaatzen, zelfs strekte zijne milddadigheid zich uit tot de Monniken op den Berg *Sinai* (*). Op elken eersten dag der maand liet hij, uit zijne inkomsten, aan de armen koorn, wijn, kaas, visch en andere levensmiddelen uitdeelen. Aan 3,000 Nonnen in *Rome* schonk hij jaarlijks 80 ponden gouds tot haar onderhoud (†). Daaglijks zond hij aan zieken en gebreklijken te *Rome* gekookt eten. Dit en meer verhaalt JOANNES de Diaken, in zijne Levensbeschrijving, die ons ook weet te melden, dat GREGORIUS daar voor is beloond geworden, dewijl, daar hij daaglijks vreemdelingen aan zijne tafel onthaalde, eens CHRISTUS zelf, en eene andere keer, de hem van God toegevoegde Bescherm-Engel zich onder de gasten bevonden hebbe (§).

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Bij deze gelegenheid vraagt men, van waar GREGORIUS al het benodigde tot zoo groote milddadigheid genomen hebbe? Men kan deze vraag genoeg beantwoorden, door de aanmerking, dat de Bisschoppen van *Rome* niet alleen in deze Hoofdstad verscheidene gebouwen bezaten, die inkomsten gaven, en liggende gronden in de nabuurschap, maar ook, dat telkens giften en erfenissen aan de Geestelijkheid geschieden, schoon met het eigenlijk oogmerk, dat de armen daar van genot zouden hebben, waaröm GREGORIUS zelf deze goede-
de-
Aanmerking over het eerste deel van St. Pieter.

(*) PAUL. *Diac. Vita Gregor. pag. 7.*

(†) *Libr. VII. Ep. 26.* (§) *Libr. II. p. 51.*

III
BOEK
XIII
Hoofdft.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

deren de *bezitting der armen* noemde (*), ook gemeenlijk het *erfgoed der Kerk*, (*Patrimonium Ecclesiae*), en eenmaal ook *het erfgoed van ST. PIETER* (†), maar ook in andere Landen en Gewesten, bij voorbeeld in *Sicilië* enz. waarom een groot getal der Brieven van GREGORIUS opgevuld zijn met schikkingen en voorschriften, omtrent derzelve befluur en beheering. Met dit alles kan men niet met zekerheid zeggen, dat de *Roomfche* Bifchop Heer van eenige ftad of land was. Trouwens, van eene fchenking van land, door KONSTANTYN *den Grooten*, waar men veel van gefproken heeft, is geene fpoor te vinden, en fchoon men uit de Brieven van GREGORIUS eene en andere plaats heeft verzameld, gelijk de *Benedictynen* gedaan hebben in zijne Levensbefchrijving, waar uit men befloot, dat GREGORIUS van zekere fteden meester zou geweest zijn, zijn deze plaatzen of niet duidelijk, of verminkt aangehaald, bij voorbeeld, als GREGORIUS fchrijft (§), dat hij eenen *Tribunus* naa *Neapolis*, (*Napels*), gezonden heeft, als Bevelhebber dier ftad, met bevel aan de foldaten, zegt hij 'er met even zoo vele woorden bij: *pro sereniffimorum Dominorum utilitate*, (ten behoeve der doorluchtigfte Heeren,) de Keizers naamlijk.

ZijnePre-
dikatiën.

Onder de openbare ambtsverrichtingen van GREGORIUS behoorde ook het prediken. Zoo lang zijne ftem en gezondheid het toeliet, heeft hij twintig Predikatiën, die zeer kort zijn, gehouden, over de

Eu-

(*) *Libr. VI. Ep. 58.* (†) *Libr. I. Ep. 72.*

(§) *Libr. II. Epist. 31.*

Euāngeliën, of die gedeelten der Heilige Schrift, die onder den naam van Zondags-Euāngeliën bekend zijn, welke verdeeling van de Kerk van Rome tot andere Westersche Kerken is overgegaan; naderhand zeide hij nog *twintig* anderen eenen Geestelijken in de pen voor, en liet ze door anderen uitspreken (*). Bijzonder stelde hij *tweëntwintig Kerkredenen* op over eenige moeilijke plaatzen van EZECHËL, waaromtrent zijne oude Levensbeschrijvers vertellen, dat zijn Affchrijver, wien hij dezelve opgaf, de Diaken PETRUS, eene witte duif, welke de Heilige Geest was, op GREGORIUS hoofd zag zitten, terwijl hij het laatste gezicht van den Profeet verklaarde. Doch het opstel zelf van GREGORIUS beantwoordt in geen deele hier aan.

Hoe ijverig GREGORIUS zich betoond hebbe, in het bekeeren der Heidenen, hebben wij gezien in de bekeering der *Angelsaksen*, en op het Eiland *Sardinië*, omtrent de *Heidenen* was hij geneigd, geweld te gebruiken, met de *Jooden* wilde hij zachter gehandeld, en die liever door belooningen uitgelokt hebben; maar omtrent *Scheurmakers* en *Ketters* was hij zeer hard, gelijk wij in het voorbeeld der Bisschoppen van *Istrië* en *Venetië* gezien hebben. Hij gebod uitdruklijk (†) de *Manicheën* op zijne landgoederen in *Sicilië* sterk te vervolgen, (*summopere persequi*,) en tot het *Katholijk* Geloof te brengen.

Hij

(*) Zij staan in zijne werken *XL Homiliarum in Euangelia Libri duo Tom. I. pag. 1434-1661.*

(†) *Libr. V. Epist. 8.*

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III Hij smeekte den Keizer MAURITIUS, de Wetten te
 BOEK gen de *snoodheid der Donatisten* sjipt te laten uit-
 XIII voeren (*); bij den Stadhouder van *Afrika* drong
 Hoofdst. na C. G. hij ten zelfden einde, ten sterksten aan (†), terwijl
 Jaar 476. hij de *Afrikaansche* Bisfchoppen vermaande, eenen
 tot 622. Bisfchop af te zetten, die voor geld eenen *Donatis-*
tischen Bisfchop in zijne stad had laten aanstellen (§).
 Evenwel keurde hij het af, dat deze Bisfchoppen
 een besluit genomen hadden, dat die gene van hen
 zijne inkomsten zou verliezen, die in het opspoor
 der Ketteren achteloos zou wezen (**). Dus gingen
 bij hem dikwijls Ketterhaat en malscher gezindheden
 gepaard, schoon de eerste doorgaans de overhand
 behield.

Zijne Gelijk GREGORIUS zelf eene strenge levenswijze
 strenge voerde, zoo duldde hij ook geene buitensporigheden,
 zedetucht aan welke zich niet zelden de Bisfchoppen en Gees-
 omtrent telijken van dien tijd schuldig maakten, schoon hij
 Bisfchop- telijken van dien tijd schuldig maakten, schoon hij
 pen en an- daar bij tevens menigen stap deed, om zijn Geeste-
 dere lijik Rechtsgebied al verder en verder uit te breiden.
 Geestelij- ken.

HADRIANUS, Bisfchop van *Theben* in *Thesfalië*,
 werd van twee van zijne Kerkediensers, die hij om
 hunne ondeugden had afgezet, over eene geldzaak
 en eene misdaad bij Keizer MAURITIUS aangeklaagd,
 die aan den *Metropolitaan*, den Bisfchop van *Lari-*
risfa, last gaf, om het eerste te beoordeelen, en
 hem over het laatste bericht te zenden. Maar deze
 Bisfchop besliste beide de stukken, veroordeelde HA-

DRI-

(*) *Libr. VI. Ep. 65.* (†) *Libr. IV. Ep. 34.*(§) *Libr. II. Ep. 48.* (**) *Libr. V. Ep. 5.*

HADRIANUS, en liet hem gevangen zetten, alhoewel deze zich op den Keizer beroepen had. MAURITIUS liet de zaak nader onderzoeken, waar bij HADRIANUS werd vrijgesproken. Maar onverwachts gaf de Keizer nader bevel aan den *Primaat* van *Oost-Illyricum*, den Bisfchop van *Justiniana Prima*, die eene *Patriarchale* waardigheid, volgens de iehiking van Keizer JUSTINIANUS, bekleedde, om deze zaak nogmaal te behandelen, en deze bevestigde de veröordeling van HADRIANUS, die daar op zich met zijn beklag naa *Rome* wendde. GREGORIUS, zijne zaak nauwkeurig onderzocht hebbende, vond hem geheel onschuldig, en bestrafte de beide Bisfchoppen zijne Richters nadruklijk (*), ja aan den *Primaat*, over wien hij toch eigenlijk geen rechtsgebied had, maakte hij, *uit kracht van het gezag van den Prins der Apostelen*, PETRUS, bekend, dat hij hem voor 30 dagen uit de Kerkelijke Gemeenschap uitsloot, terwijl hij eene volkomene boete had te doen, en aan den *Metropolitaan* ontnam hij alle gezag over HADRIANUS, wien hij voortaan zelf richten wilde.

Meer zwarigheid vond GREGORIUS bij een Kerkelijk geval in *West-Illyricum*. NATALIS, Bisfchop van *Salona* in *Dalmatië*, had zijnen *Aartsdiaken* HONORATUS tot *Presbyter* benoemd, waar door deze, in de daad, van eene aanzienlijke waardigheid, welke geen *Presbyter* bekleden kon, beroofd was, ten einde zich aan HONORATUS te wreken, die hem de overlevering van eenige Kerkgereedschappen had

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) *Libr. III. Epist. 67.*

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

had geweigerd, omdat de Bisfchop te veel van gasterijën hield. GREGORIUS gebood hem HONORATUS in zijn ouden post te herftellen, onder ftraffe, dat hij het hem toegeftane *pallium* verliezen zou (*). Ook maakte hij dit bevel aan de Bisfchoppen van *Dalmatië* bekend (†). Kort daar na ftierf NATALIS. Nu verbood GREGORIUS, in het jaar 590, aan gemelde Bisfchoppen, zonder zijn voorweten, eenen anderen Bisfchop van *Salona* in te wijden, voordat hij bericht zou hebben van de zeden des nieuwverkozenen, waar toe hij HONORATUS aanprees, maar den ondeugenden *Presbyter* MAXIMUS uitdruklijk uitfloot (§). Evenwel verkozen zij dezen MAXIMUS, wien zij ook inwijdden, omdat deze een Keizerlijk bevel ten zijnen voordeele verkregen had (**). GREGORIUS fchreef hem daar op, dat hij zich van alle amtsbedieningen, op ftraffe van den Ban van God en den Apostel PETRUS, zou onthouden, tot dat aan GREGORIUS het bevel des Keizers gebleken was. Dezen Brief van GREGORIUS liet MAXIMUS openlijk verfcheuren, en klaagde hem zelfs bij den Keizer aan, dat hij den Bisfchop MALCHUS, zijnen fchuldenaar, in de gevangenis om hals had laten brengen. Hier op fchreef GREGORIUS aan zijnen zaakgelastigden te *Konftantinopolen* (††), aan *zijne doorluchtigfte Heeren*, (den Keizer en zijne Zoonen,) voor te dragen, dat hij God vreesde, en fhrikte,

om

(*) *Libr. II. Epist. 18.*

(†) *Epist. 19.*

(§) *Libr. IV. Ep. 10.*

(**) *Libr. IV. Ep. 20.*

(††) *Libr. IV. Epist. 47.*

om deelächtig te zijn aan de dood van eenig mensch; dat MALCHUS, zonder gevangenis, onverziens gestorven was, voorts verklaarde hij, dat hij eer sterven wilde, dan eenige vernedering der Kerk van den H. PETRUS dulden. Maar de Keizer, die hem buitendien niet zeer genegen was, gebood hem, MAXIMUS als Bisfchop te erkennen; en dien, als hij zich voor hem vertoonde, wel te ontvangen. GREGORIUS beklagde zich hier over bij de Keizerin (*), evenwel uit gehoorzaamheid, fchreef hij, wilde hij wel door de vingeren zien, dat MAXIMUS zonder zijne voorkennis was ingewijd; maar zijne ftoothed, om zijn ambt te bedienen, daar hij onder den ban was; en de verwaarlozing der Kerketucht, kon hij niet voorbijzien. Vervolgens vermaande hij de Geestelijkheid en Gemeenten in *Dalmatië*, geene gemeenfchap met MAXIMUS, en deszelfs aanhangers, te houden (†). Dit deed werking, en MAXIMUS vernederde zich eindelijk. Hij liet zich te *Ravenna* vinden, alwaar hij, door bemiddeling van den *Exarch*, door 's Paüfen gevolmagtigden werd ontvangen. Hij zuiverde zich, met een eed, voor het ligchaam van den Heiligen APOLLINARIS, wegens *Simonië* en andere befchuldigingen. Maar vooraf wierp hij zich drie uuren lang midden in de ftad neder, uitroepende: *Ik heb tegen God en den Zaligften Vader GREGORIUS gezondigd (§)*! Waar op

(*) *Libr. V. Ep. 21.* (†) *L. VI. Ep. 26, 27.*

(§) *Libr. VII. Epist. 17. VIII. 10. IX. 79, 80. Fragm. in Append. Epp. Greg. p. 1296.*

III op GREGORIUS hem schreef, dat hij zijne ongenade
 BOEK (ingratitude,) introk, en gereed was hem het *Palli-*
 XIII *um* te zenden (*). GREGORIUS ondernam zelfs, den
 Hoofdst. *Patriärch* van *Konstantinopolen*, JOANNES, meer
 na C. G. dan eens te onderhouden, omdat ATHANASIUS, een
 Jaar 476. Monnik en te gelijk Ouderling, in eene Kerk aldaar
 tot 622. met stokken geslagen, en nog een ander Ouderling
 onrechtvaardig behandeld was, hij schreef hem, dat
 een Bischof zich niet door slagen gevreesd moest
 maken, wij zijn, zegt hij, tot Herders; niet tot
 vervolgers, bestemd, en het zou eene *nieuwe* en *on-*
gehoorde leer zijn; *iemand door slagen tot het geloof*
te dwingen (†). Ondertuschen kreunde zich de
Patriärch niet aan dit schrijven van GREGORIUS (§),
 zoo veel scheelde het; dat deze bij die gelegenheid
 eenig gezag zou hebben gebruikt als over eenen aan
 hem ondergeschikten Bischof.

Zijn ijver tegen de misdaad van Simonië enomtrent den ongehuwden staat der Geestelijken. Maar des te ijveriger was GREGORIUS, daar, waar zijn invloed werken kon, omtrent de zeden der Geestelijken. Een der heerschende misbruiken bij dezelve was, het koopen van Kerkelijke ambten en waardigheden door giften en geschenken, hetwelk GREGORIUS, met anderen, reeds vroeger, *de Ketterij van SIMON* of *Simonië*, (*Simoniaca Heresis*,) noemde. Daar-tegen verzoekt hij den Frankischen Koning CHILDEBERT (**), en de Koningin BRUNEHILD (††) te waken, en wilde ten dien einde een *Synode* gehouden

(*) *Libr. IX. Ep. 81.* (†) *Libr. III. Ep. 53.*

(§) *Libr. IV. Ep. 42.* (**) *Libr. V. Ep. 55.*

(††) *Libr. IX. Ep. 11.*

den hebben enz. Ook was hij zeer gezet, zoo al niet op een geheel ongehuwd leven, ten minsten op de onthouding der Geestelijkheid, zonder daar bij te letten op de schandelijke gevolgen, welke uit dezen dwang voortvloeiden, waarom hij ook meermalen aan Geestelijken en Bischoppen moest verbieden, geene vreemde vrouwen in hunne woningen aan te nemen (*). Men heeft eenen Brief van ULRICH, Bischof van *Augsburg*, bijgebracht, in de IXde eeuw, aan Paus NICOLAUS I. geschreven, waar in gemeld wordt, dat GREGORIUS, aan de Kerkelijken het huwlijk verboden hebbende, kort daar na bevoelen had, visch te halen uit zijnen vijver, bij welke gelegenheid men 6,000 hoofden van kinderen uit den vijver had gehaald, hetwelk hem, omdat hij gevoelde, dat dit allen onëchte kinderen van Kerkelijken waren, bewogen had, hun het huwlijk weder vrij te laten (†).

Niet zelden komen in de Brieven van GREGORIUS voor *Cardinales Episcopi Presbyteri et Diaconi*, die evenwel niets gemeens hebben met de latere *Kardinalen* der *Roomfche* Kerk. In het Latijn van deze eeuw betekende *Cardinalis* zoo veel als de *voornaamste*. Zelfs werd een der Opperbevelhebbers te Rome onder de *Oost-Gothifche* Koningen *Princeps Cardinalis* genoemd (§). Iemand tot zulken rang verheffen noemde men *Cardinare* of *Incardinare*. Den

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Cardina-
les Epis-
copi
Presbyste-
ri et Dia-
coni.

Bis-

(*) *Libr. I. Ep. 52. IX. 60, 106. XIII. 35.*

(†) *Centuriat. Magdeb. Cent. VI. C. 7. p. 383.*

(§) *CASSIODOR. L. VII. Ep. 31. T. I. p. 111.*

III *Bisfchop.* werd deze naam gegeven, om hem van
 BOEK
 XIII
 Hoofdst. maakten op het bestuur van zijne Gemeente; en
 na C. G. aan de *Ouderlingen* en *Kerkendienaren*, als eerste
 Jaar 476. Leeraaren van zekere Kerken of Opzieners van arm-
 tot 622. huizen en andere Kerkelijke gebouwen. Maar deze
 namen en waardigheid zijn van tijd tot tijd in eenen
 meer bepaalden zin aan de Kerk van *Rome* eigen
 geworden.

Zijnezorg Bijzonder zorgde GREGORIUS voor den Monniken-
 voor het stand, omtrent welken hij verscheidene voorschriften
 Monni- geeft in zijne Brieven; ook schonk hij hun; ten
 kenwc- aanzien van hunne afhankelijkheid van de Bisfchop-
 zen. pen, verscheidene vrijheden, (*exemtiones.*) Voor-
 naamlijk werden door hem in eene Kerkvergadering
 te *Rome*, in het jaar 601, voor de Monniken vele
 vrijheden bepaald (*), zonder dat zij daarom uit-
 drukkelijk van de afhankelijkheid der Bisfchoppen in het
 algemeen ontslagen werden, hoewel velen van tijd
 tot tijd zich daar toe van de vergunningen van GRE-
 GORIUS bediend hebben, om zich geheel onafhang-
 lijk van de Bisfchoppen te maken.

Dewijl GREGORIUS zulk een groot voorstander was
 van den Monnikenstand, moest hem eene wet van
 Keizer MAURITIUS, van het jaar 593, ongemeen
 treffen, volgens welke aan alle wereldlijke ambte-
 naren en aan de krijgslieden verboden werd, zich
 in een Klooster te begeven, waar tegen hij ook
 eenen nadruklijken Brief aan den Keizer schreef (†).

Voorts

(*) HARD. *Conc. T. III. p. 537.* (†) *L. III. Ep. 65.*

Voorts zijn 'er van hem drie vrijheidsbrieven aan de Oudsten en den Abt van een Klooster te *Augustodunum*, (*Autun*) (*), waar van de echtheid beftreden, maar door de *Benedictynen* verdedigd wordt; een andere vermaarde vrijheidsbrief voor het Klooster van den Heiligen *MEDARD* te *Soissons*, welken *GREGORIUS* in het jaar 594 zal gegeven hebben, wordt insgelijks door de geleerden onecht verklaard, schoon de *Benedictynen* hem insgelijks hebben trachten te verdedigen (†).

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Ook heeft men in later tijden getwist, of *GREGORIUS* de stichter is geweest van *Kerkelijken naar zekeren regel gemeenschappelijk levende?* (*Canonici regulares.*) Waarömtrent men kan toegeven, dat hij 'er, als het ware, de voorbereiding toe gemaakt heeft, maar eigenlijk zijn deze *reguliere Kanunniken* van later tijd.

Gelijk men, om de genegenheid en zorg van *GREGORIUS* voor de Monniken, hem den *Vader der Monniken* genoemd heeft, zoo heeft men hem ook somtijds den *Vader der Ceremoniën* genoemd, niet omdat hij juist Godsdienstplegtigheden uitvond, met welke de Christenen reeds genoeg overladen waren, maar omdat hij ze met eenige nieuwe bijzonderheden verrijkte, en over het geheel verfraaide en versierde. Van sommigen werd hem verweten, dat hij *de Konstantinopolitaansche Kerk* te veel navolgde, waar tegen hij zich in eenen Brief aan den *Bischof van Syracuse*

GREGORIUS
Vader
der Ceremoniën.

(*) *Libr. XIII. Epist. 8, 9, 10.*

(†) *Append. ad S. Gregor. Epp. p. 1284.*

III. verdedigt (*). Van GREGORIUS zorgvuldigheid
 BOEK voor de Kerkplegtigheden getuigt een werk over den
 XIII Kerkendienst, (*Liturgie*), onder den titel *Liber*
 Hoofdst. na C. G. *Sacramentorum* in de uitgave zijner werken te vin-
 Jaar 476. den (†), en bijzonder in hetzelfde een voorschrift
 tot 622. *van het vieren des Heiligen Avondmaals*, (*Canon*
Misæ.) Men heeft daaromtrent aan te merken, dat
 een dergelijk werk van LEO den Grooten, en een
 van GELASIUS daar bij ten grondslag ligt, doch dat
 het even gelijk dezen vele invoegzelen heeft van laa-
 ter tijden; MURATORI heeft bijzonder in den *Canon*
Misæ bewijzen meenen te vinden voor de oudheid
 der *Transsubstantiatie*, maar is door ERNESTI (§)
 wederlegd. Ook vindt men nog in de uitgave zijner
 werken *Zegenwenschen van eenen Bischoep aan zijne*
Gemeente, (*Benedictionale s. benedictiones*), en
 een Boek van *Kerkelijke Beurtezingen*, (*Liber*
Antiphonarius), en nog een dergelijk, (*Liber Res-*
ponsalis sive Antiphonarius), maar derzelve echt-
 heid wordt met reden geloochend, dewijl zij blijken
 veel jonger te zijn, dan de tijden van GREGORIUS.

Zijn ge-
voelen
omtrent
de Beel-
den.

In sommige opzichten schieen GREGORIUS gematigd
 in zijne gevoelens omtrent gebruiken, welke naar
 Bijgeloof sijn maakten. Omtrent de *Beelden der Heili-*
gen, bij voorbeeld: SERENUS, Bischoep van *Mas-*
ilia, had, omdat sommigen van zijne Gemeenten de
 Beelden, die in de Kerken geplaatst waren, hadden
 be-

(*) *Libr. IX. Epist. 12.*

(†) *Opp. Tom. III. pag. 1-240.*

(§) *In Anti-Muratorio pag. 96, 99. sqq.*

begonnen aan te bidden, dezelve laten breken en
 wegdoen. GREGORIUS prees zijnen ijver, dat hij
 niets wilde aangebeden hebben, wat met handen
 gemaakt was, doch berispte hem tevens, dat hij de
 Beelden gebroken had (*). Want, zegt hij, zij
 worden in de Kerken gebruikt, opdat de genen,
 die niet lezen kunnen, ten minsten aan den wand
 ziende lezen, wat zij niet in staat zijn, in de schrif-
 ten te lezen. Naderhand schreef hij hem nog uit-
 voeriger daar over (†). Zoo gaf hij aan eenen
 Monnik, wien hij, op zijn begeerte, Beelden van
 CHRISTUS, van de Maagd MARIA, en van de Apos-
 telen PETRUS en PAULUS toezond, daar bij (§) eene
 vermaning, ten aanzien van het eerste dezer Beelden,
 dat hij wel wist, dat hij niet om hetzelfde verzocht
 had, ten einde het als God te verëeren; maar om
 door het aandenken aan Gods Zoon, door hulp van
 zijn Beeld, zich tot deszelfs liefde op te wekken. Hij
 zelf, voegt hij 'er bij, werpt zich niet voor het-
 zelve neder, als voor eene Godheid, maar hij aan-
 bidt den genen, aan wien hij door hetzelfde gedenkt.

III
 BOEK
 XIII
 Hoofdst.
 na C. G.
 Jaar 476.
 tot 622.

Doch, schoon hij dus den Beeldendienst veroor-
 deelt, ten minsten denzelven poogt te verschoonen,
 toont hij in vele andere opzichten een zwakke geest
 te zijn, die aan allerlei foort van Bijgeloof verflaafd
 was. Aan den bovengemelden Monnik, wien hij
 waarschuwde, het Beeld van CHRISTUS niet te aan-
 bidden, zond hij, behalven een kruis, nog eenen
 steu-

Zijne Bij-
 geloovig-
 heid met
 reliquiën.

(*) *Libr. IX. Ep. 105.* (†) *Libr. XI. Ep. 13.*

(§) *Libr. IX. Ep. 52.*

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

seutel, die boven het heiligste ligchaam van den Apostel PETRUS gezegend was (*). Zoodanigen seutel, met wat haar van JOANNES den Dooper, zond hij ook aan den West-Gothischen Koning RECCARED, die van dezen behoorlijk ontvangen moest worden, en die; het gene bij hem gevonden werd, door zijnen zegen zou vermenigvuldigen (†). Hij zond meer zulke seutels, en verklaart wat 'er voor krachten in zulke seutels staken en waarom. Daar was in deze seutels iet van den keten van PETRUS, waarom hij bij het overzenden van denzelfden aan twee voorname Heeren, den wensch voegt (§), dat deze keten; welke dien Heiligen hals omslingerd had, ook hunnen hals, van denzelfden afhingende, mogt heiligen, alzoo zulke seutels bij krankten door vele wonderen plagten te schitteren. Ook zond hij een klein kruis met een weldaadig stukjen van de ketenen van PETRUS aan eenen PATRICIUS, met bericht, dat dezen zijnen hals voor eeuwig van de zonden bevrijden zouden (**). In hetzelfde kruis waren nog stukjens ingesloten van den rooster, op welken de Martelaar LAURENTIUS gebraden was; deze zouden de Liefde Gods in hem ontfeken. Zulke Reliquiën noemde GREGORIUS Heiligdommen, (Sanctuarìa,) omtrent welke hij de Frankische Koningin BRUNEHILD, en de Bischoppen en Abten, waarschuwde, dat zij niet op plaatzen bewaard moesten worden, waar gemeene dooden begraven

lig-

(*) *Libr. IX. Ep. 52.* (†) *Libr. IX. Ep. 122.*

(§) *Libr. I. Ep. 30, 31.* (**) *Libr. III, Ep. 33.*

liggen, en dat de Kerkelijken, die ze bewaken, hun behoorlijk onderhoud bekomen (*). Doch voornaamlijk openbaart zich zijn bijgeloof in eenen Brief (†) aan de Keizerin KONSTANTINA, Gemalin van MAURITIUS, die hem verzocht had, haar het hoofd of iet anders van het ligchaam van den Apostel PAULUS te zenden, ter inwijding eener Kerk, die zij ter eere van dezen Apostel liet bouwen. Hij antwoordde haar in den gemelden Brief, dat hij zulks niet doen kon, want dat men zulke lichamen van Heiligen niet aanroeren veel min vervoeren mogt, zonder gevaar van eene onmidlijke dood, hetwelk hij met voorbeelden bewijst; men was bij die van Rome niet gewoon, als men *Reliquiën* of Heilige Overblijfzelen mededeelde, iet van de lichamen der Heiligen te nemen; 'er werd slechts in eene bos een doek, (*brandeum*, bij de *Grieksche* Schrijvers *περανδιον*,) overgezonden, welke men op de lichamen der Heiligen gelegd had; als men deze in eene gewijde Kerk eerbiedig bewaarde, geschiedden 'er zoo vele wonderen door, als of de lichamen der Heiligen zelve daar verplaatst waren. Ten tijde van den Bischof LEO hadden eens eenige *Grieken* daar aan getwijfeld, en daarom een dezer doeken in stukken gesneden, en terstond was 'er bloed uitgelopen. Hij verzekert, dat het wegnemen van zulke lichamen nooit ongestraft blijft; hoewel hij te gelijk het voorbeeld van eenige *Grieksche* Monniken

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
jaar 476.
tot 622.

(*) *Libr. I. Epist. 57. VI. 49.*

(†) *Libr. IV. Epist. 30.*

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

aanvoert, die onlangs op het plein bij eene Kerk te *Rome* 's nachts lichamen van gemeene dooden hadden opgegraven, welke zij als *Heilige Reliquiën* naa hun Vaderland wilden medenemen, doch die op deze daad betrapt waren. Wat de lichamen der Apostelen **PETRUS** en **PAULUS** betreft, het was bekend, schreef **GREGORIUS**, dat, ten tijde van hunnen Marteldood, Oosterfche Christenen te *Rome* gekomen waren, die hunne lichamen voor zich begeerden, omdat zij hunne medeburgers waren. Men had dezelve in de *Catacomben* of onderaardsche begraafplaatsen gelegd; maar als nu gemelde Christenen ze met verëenigde krachten van daar wilden wegdragen, werden zij door donder en bliksem zoo verschrikt, en verstrooid, dat zij geene mocite meer deden. Daar op kwamen de *Romeinen*, en droegen deze lichamen in de Kerken, waar zij nog bewaard worden. Zelfs weigerde hij aan de Keizerin den zweetdoek van het ligchaam van **PAULUS**, hetwelk zij verzocht had, evenwel, dewijl hij hare godvruchtige begeerte niet geheel ledig van de hand wilde wijzen, beloofde hij wat van de ketenen te zullen zenden, welke deze Apostelen aan de handen en om den hals gedragen hadden, nogtans durfde hij dit niet zeker toezeggen, want alfchoon de Priester voor velen, die daarom verzochten, gemakkelijk iet daar van afvijlde, wilde hem dit echter voor anderen volftrekt niet gelukken.

Zijne zucht en Dit alles is echter eene kleinigheid bij zijn werk, hetwelk hij in dezen zelfden geest geschreven heeft:

Dia-

Dialogorum Libri IV de vita et miraculis Patrum Italicorum, et de aeternitate animarum (*), waar van de echtheid door sommigen, zonder genoegzame reden, betwist is geworden. In dit werk verhaalt GREGORIUS aan zijnen Kerkedienaar PETRUS, op deszelfs verlangen, de wonderen en buitengewone lotgevallen van een aantal Bischoppen en Monniken in Italië, voornaamlijk van den Heiligen BENEDICTUS, stichter der bekende Monniken-orde, en PAULINUS Bischof van *Nola*. Wij willen ons niet ophouden met de onnozele sprookjens, welke de goede GREGORIUS vertelt, en die zijn *Diaken* met verrukking aanhoort. Alleen een enkel tot een staaltje: Het paard, waar op de *Roomfche* Bischof JOANNES gereden had, wilde naderhand geene vrouw dragen. Als eens een Jood zich 's nachts in eenen Tempel van APOLLO bevond, zag hij eenen troep booze geesten; die aan hunnen aanvoerer berichten, wat zij al tegen de vroomen gedaan hadden; zoo had 'er een eenen Bischof door eene Non, die bij hem inwoonde, reeds zoo ver verleid, dat hij haar een zacht klapjen op den rug gegeven had; de Jood bragt door dit verhaal den Bischof tot schaamte, zoodat hij de Non spoedig heenzond. Een *Presbijter* riep zijnen dienaar: Kom, Duivel, trek mij de laarzen uit! maar de werkelijke Duivel begon dit reeds, tot hij hem van zich dreef. enz. Midden echter onder zulke vertelzeltjes geeft GREGORIUS een en andermaal te verstaan, dat 'er aan be-

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—
ligtgeloovigheid
omtrent
wonderen.

(*) *Tom. II. Opp. pag. 149-174.*

III bekeering en deugd meer gelegen is, dan aan het
 SOEK
 XIII
 Hoofdst. doen van wonderwerken. — In het IVde Boek van
 na C. G. dit werk, wil GREGORIUS de eeuwigheid van het
 Jaar 476. bestaan der ziel bewijzen, op verzoek van zijnen *Dia-*
 tot 622. *ken*, en hij doet zulks, door de bedenkingen daar-
 tegen op zijne wijze weg te ruimen, maar bijzon-
 der door voorbeelden van verschijningen van over-
 ledenen, ja door soortgelijke voorbeelden wil hij aan-
 tonen, hoe de zielen der godlozen in een ligchaam-
 lijk vuur lijden kunnen, waar toe hij het voorbeeld
 aanhaalt, dat een Kluizenaar den *Oost-Gothischen*
 Koning DIETRICH, na deszelfs dood, in eenen
 vuurspuwenden berg heeft zien werpen.

Het Va-
 gevuur
 door GRE-
 GORIUS
 het eerst
 geleerd.

Nu begeert de Diaken, onderricht te worden, of
 men een *Zuiverend*, of *Vagevuur*, (*ignis purga-*
torius,) na de dood gelooven moet? Hier bewijst
 GREGORIUS uit de Heilige Schrift, dat elk in de
 gesteldheid, waar in hij uit de wereld gaat, ook
 voor het aanstaand oordeel verschijnen moet; maar
 beweert tevens, dat *voor zekere ligte overtredingen*,
 nog voordat het oordeel plaats zal hebben, *zulk een*
vuur bestaat, omdat de Verlosfer zegt: de lastering
 tegen den Heiligen Geest zal niet vergeven worden,
 noch in deze, noch in de toekomstige eeuw; en
 gevolglijk te kennen geeft, dat zekere zonden eerst
 in de toekomstige eeuw vergeven worden; vervol-
 gends brengt hij hier toe 1 *Kor.* III. 12. alwaar hij
 door ijzer, koper, lood, grove; door hooi,
 stroo, stoppelen, ligte zonden verstaat. Evenwel
 moet men weten, dat niemand daar zelfs voor de
 kleinste zonden eenige zuivering bekomen zal, in-
 dien

den hij het niet in dit leven door goede werken verdiend heeft. En dit bevestigt hij, met voorbeelden van gezichten en verschijningen. Dus is GREGORIUS, in der daad, de eerste, die het Vagevuur ontstoken heeft, zoo als het in de Roomsche Kerk genoemd en omschreven wordt. Men heeft wel plaatzen bij LACTANTIUS, HILARIUS, AMBROSIUS, AUGUSTINUS, die een *Reinigend* of *Vagevuur* leeren, maar *eerst na het laatste Oordeel*. Het oudste gewag van eene reiniging na de dood, hoewel niet door een vagevuur, komt voor bij CLEMENS van *Alexandrië*. Daar van is nog onderscheiden het denkbeeld van AUGUSTINUS van een *zuiverend vuur* na dit leven; als van *eene smart over het verlies van aardfche goederen*. — Dit werk van GREGORIUS viel zoo zeer in den smaak dezer en der naastvolgende tijden, dat van geen van zijne overige werken zoo vele Handschriften overig zijn. In het midden der VIIIste eeuw vertaalde de *Roomfche* Bifchop ZACHARIAS het voor de *Grieken* in het *Grieksch*. In de volgende eeuw werd 'er eene *Angelfakfifche* Vertaling van gemaakt, misfchien door den Koning ALFRED zelve. Ook was 'er toen reeds eene *Arabifche* Vertaling van. In later tijden is het ook in het *Fransch* en *Hoogduitsch* overgezet.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

In de uitgaven van GREGORIUS fchriften door de *Benedictynen*, vindt men een en ander uitlegkundig werk, (*in librum primum Regum, qui et Samuelis dicitur, variarum expositionum Libri sex* (*); *su-* Zijne uitlegkundige fchriften en Brieven.

per

(*) Tom. III. Opp. Part. II. p. 1-392.

III *per Cantica Canticorum expositio* (*); in *septem*
 BOEK *Psalms poenitentiales expositio* (†), doch, behal-
 XIII ven dat zij alle vermoeden, van onëcht te zijn, met
 Hoofdst. zich brengen, verdienen zij in waarheid den naam
 na C. G. van *Uitlegkundig* niet. In de XIV. *Boeken*, in wel-
 Jaar 476. ken zijne *Brieven* verdeeld zijn, komen ook geene
 tot 622. godgeleerde onderwerpen en verhandelingen voor,
 weinige uitgezonderd, welke daar en boven niet van
 die natuur zijn, dat wij 'er ons mede behoeven op
 te houden.

Zijne
 staatsver-
 richtin-
 gen.

... Doch aan den anderen kant, waar schrandereid
 in staatszaken gevorderd werd, was GREGORIUS in
 staat, om het Vaderland gewigtige diensten te bewij-
 zen. Kort na het begin van zijn ambt, waren de
 Keizerlijke Landen in het midden en beneden *Italië*
 en *Rome* zelve in den uitersten nood; door de *Langobarden*;
 derzelve Koningin THEODELINDE, we-
 duwe van den Koning AUTHARICH, die door haar
 huwlijk met den Hertog AGILUF, in het jaar 590,
 dezen ten troon verhief, was wel van het *Katholijk*
 Geloof, en dus der *Roomfche* Kerk genegen; maar
 de *Langobardifche* Veldheer ARIULF rukte echter in
 het jaar 591, met zijn leger voor *Rome*; GREGO-
 RIUS viel van kommer over den ramp der burgeren
 in eene ziekte. Hij beklagde zich aan den Bifchop
 van *Ravenna*, dat de Keizerlijke *Exarch* geene hulp-
 troepen zond, en ook geen vrede fluiten wilde (§).
 Hij poogde den *Exarch* daar toe te bewegen, ge-
 ven

(*) *Pag.* 397-462. (†) *Pag.* 466-559.

(§) *Libr.* II. *Epist.* 36.

vende zich met zijne *Romeinen* het aanzien van eenen kleinen ondergeschikten Staat, die in geval van nood voor zich zelven zorgen moest. Doch de *Exarch*, die den vijand eenige steden ontnam, kreunde zich aan dit alles niet, en de Koning AGILULF verscheen zelf voor het genoegzaam weerloos *Rome*. Thans redde GREGORIUS de Hoofdstad, door, gelijk hij meermalen deed, dezen Koning in het jaar 595 met geld te verzachten, waar over Keizer MAURITIUS zich echter onvergenoegd vertoonde, en GREGORIUS zag zich genoodzaakt; deswegens zich te verdedigen (*); hij beklagde zich ook in eenen Brief aan de Keizerin over de onderdrukkingen, die 's Keizers bevelhebbers pleegden in *Italië*, *Sicilië*, *Corfica* (†). Eindelijk werd de vrede in het jaar 599 tót stand gebracht, door eenen Abt, wien GREGORIUS aan den Koning AGILULF gezonden had. Maar de nieuwe *Exarch* CALLINICUS bedreef weder zelf vijändelikheden, waar over AGILULF zich gestreng wreekte, tot dat omtrent het jaar 604 andermaal een vergelijk getroffen werd (§). Met dit alles was GREGORIUS aan het Hof niet zeer gezien, de Keizer MAURITIUS keurde zijnen twist af, over den titel van *Oecumenischen* of *algemeen* Bisshop. Doch deze Vorst verloor in het jaar 602 troon en leven, door een oproer van zijn leger, en de wreedheid van FOKAS, die door alle Schrijvers als een mon-

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) Gelijk hij deed in eenen Brief *L. V. Ep. 40.*

(†) *Libr. V. Epist. 41.*

(§) PAUL. *Diac. de Gest. Lang. L. IV. C. 21, 24, 26, 29.*

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

monster van ondeugd wordt afgechilderd. Deze zond in het jaar 603 zijn beeld en dat zijner Gemalin, volgens gewoonte, naa Rome, waar het toegejuicht en door GREGORIUS in de Kapel van een Keizerlijk Paleis geplaatst werd. GREGORIUS zelf betuigde zijne onderwerping aan FOKAS met eenen Brief (*), welke met deze woorden begint: „Eere zij God in de hoogte! die, zoo als geschreven staat, de tijden verändert, de rijken verzet!” en welke Brief verder vol overvloeijende zegenwenschen is. Ook wenschte hij des Keizers Gemalin LEONTIA geluk met hare verheffing op den troon, Goddankende, dat, in plaats van den voorgaanden zwaren last, den onderdanen thans een zoo ligt juk opgelegd was geworden (†).

Aanmerkingen
over zijn
karakter.

Wegens deze Brieven hebben vele *Protestantsche* Schrijvers GREGORIUS zware verwijtingen gedaan, om dat hij aan eenen Vorsten-moorder, rijksverweldiger, en wreedaard, zoo vleijend geschreven heeft, men kan echter aanmerken, dat GREGORIUS hier meer schreef als een Hoveling, die de gunst des nieuwen Keizers, wie hij dan ook ware, nodig had; over het algemeen was GREGORIUS anders, in den schijn ten minsten, bescheiden en onderdanig jegens zijne Opperheeren, gelijk hij zich doorgaans ootmoedig en nederig betoonde, zoo lang het zijne hoogere rechten, volgens welke hij zich als eenen opvolger van den Prins der Apostelen beschouwde, niet betrof. Om de-

(*) L. XIII. Ep. 31.

(†) l. c. Ep. 33.

deze te handhaven en uit te breiden, wist hij, als een schrandere man, alle middelen ter hand te slaan. Als *Bischof* op zich zelve aangemerkt, was hij een voorbeeldig Opziener der *Geestelijkheid*, een handhaver der Kerketucht, en een voorbeeld van prijswaardige zeden; maar zoodra hij zich voorleide de *eerste* en *opperste* gebiedende *Bischof* der Christenheid te zijn, dan verliest hij zijnen luister, en wordt een voorloper der heerschezuchtige *Pausen*. Als *Monnik* zou men hem onverbeterlijk kunnen noemen, indien deze nieuwe soort van Heiligheid in de daad een volmaakter Christendom ware; als *Geleerde*, en bijzonder als *Godgeleerde*, verschijnt hij slechts zeer middelmatig; ja hij gaf der echte *Romeinsch-Grieksche* Geleerdheid den laatsten doodssteek; voegt men 'er bij zijne zucht voor het *Bijgeloof*, en zijne ellendige wijze van *Bijbelverklaren*, dan kan men het niemand kwalijk nemen, als hij hem zelfs als een schadelijk man voor den Godsdienst en Godgeleerdheid aanziet; schoon men zich niet zal bevreemden, dat hem zijn leeftijd en de naastvolgende den cernaam van den *Grooten* heeft waardig gekeurd.

Na een bestuur van 13 jaren overleed deze *Bischof* in het jaar 604, en werd in de *Pieterskerk* begraven. Eén zijner Opvolgers, GREGORIUS IV, liet in de IXde eeuw zijn lijk onder den *Altaar* leggen, die naar hem den naam draagt, alwaar men zedert jaarlijks zijn feest vierde met nachtwaken; men kuste zijnen mantel, het kruis, met overblijfselen der Heiligen opgevuld, hetwelk hij op de

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

borst gedragen had, en zijnen gordel (*). In dezelfde eeuw werd het een en ander van zijn ligchaam in het beroemde Klooster van den Heiligen MEDARDUS te *Soissons*, en zijn hoofd in een ander Klooster te *Sens* gebracht (†). Aan wonderen, die door hem verricht zullen zijn, ontbreekt het niet, hoewel zij eerst door PAULUS en JOANNES *Diaconus*, twee of driehonderd jaren na zijne dood, zijn opgetekend. Hij dreef den Duivel met behulp van *Reliquiën* uit eene *Ariäansche* Kerk, en men zag dien, in de gedaante van een zwijn, 'er uitloopen (§). Eene vrouw, welke hij in het H. Avondmaal het gewijde brood wilde overreiken, met verzekering, dat zij het ligchaam van CHRISTUS ontving, belachte dit, omdat het een stuk van het brood was, hetwelk zij zelve gebakken, en als een geschenk in de Kerk gebracht had. Zoodra GREGORIUS dit vernam, vermaande hij de Gemeente tot het gebed, dat God op eene zichtbare wijze de gelovigen sterken, en de ongelovigen overtuigen mogt. Men bad; waar op hij naa het Altaar ging, en het gewijde brood ontdekte, vindende toen in plaats van hetzelfde een stuk van een' bloedigen vinger; de vrouw dus beschaamd hebbende, verkreeg hij weder van God door het gemeenschaplijk gebed, dat dit een stuk brood werd, om van de vrouw gebruikt te kunnen worden (**). In-

zon-

(*) JOANN. *Diac. Vita S. Gregor. L. IV. C. 80.*

(†) *Vit. Gregor. per Benedictin.*

(§) JOANN. *Diac. Libr. II. Cap. 31.*

(**) PAUL. *Diac. vit. f. Greg. C. 23.* JOANN. *Diac. L. II. C. 41.*

zonderheid is het verhaal van zijne voorbidding voor de ziel van Keizer TRAJANUS bekend. Als hij eens over de markt ging, die naar dezen Vorst den naam droeg, herdacht hij eene prijswaardige handeling van denzelfen, jegens eene onderdrukte oude vrouw, en bad God met tranen, dat hij aan zijne belofte wilde gedenken, die hij aan de beschermers der verdrukten gegeven had. Hij kwam vervolgens bij het Graf van *St. Pieter*, alwaar hij voortvoer te bidden; en toen als slapend in eene verrukking viel, in welke hem geöpenbaard werd, dat zijn gebed verhoord was, maar tevens werd hem aangezegd, dat hij niet weder op die wijze zou bidden, voor zulken, die zonder Doop gestorven waren (*). Evenwel schijnen de *Romeinen*, van deze wonderen, die GREGORIUS in zijn leven verricht zou hebben, bij zijn sterven, niet algemeen overtuigd geweest te zijn. Trouwens, JOANNES *Diaconus* (†) verhaalt, dat, als 'er toen een algemeene hongersnood plaats had, de uitstrooijers der oude lasteringen, dat GREGORIUS de schatten van zijn *Patriërchaat* verkwist had, dewijl zij zich nu aan zijn perfoon niet konden wreken, zijne Boeken begonnen te verbranden, hetwelk echter gestuit werd door zijnen hem zoo waarden *Diaken* PETRUS, die verklaarde, dat hij meermalen den H. Geest, in de gedaante eener duive, boven zijn hoofd had zien zweeven, en die, als het volk nog twijfelde, hen

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) PAUL. *Diac. C.* 27. JOANN. *Diac. L.* II. C. 44.

(†) *Libr. IV. Cap. 69.*

III *Rome*, gedurende dit Tijdvak, zien wij, dat zij
 BOEK nog steeds onderdanen waren van de Heeren van
 XIII *Rome*, de *Oost-Gothische* Koningen, en de *Griek-*
 Hoofdst. *sche* Keizeren; wij zien, dat de *Oosterfche Patri-*
 na C. G. *sche* *archen* hen als hunn gelijken bleven aanmerken;
 Jaar 476. *archen* hen als hunn gelijken bleven aanmerken;
 tot 622. zelfs erkenden niet alle *Westerfche* Bisfchoppen hun-
 king over ne *Opperhoofdigheid*, maar gedroegen zich naar de
 denvoort- *Kerkenwetten*; en die wetten, welke de Bisfchoppen
 gang van *van Rome* gaven, bepaalden zich tot hun eigen
 het gezag van *Kerspel* bepaaldelijk; evenwel, de twee zoo ver-
 der maarde en werkzame Bisfchoppen, *LEO de Grootte*
 Room- uit het voorgaande, en *GREGORIUS de Grootte* uit
 fche Bis- dit Tijdvak, hadden groote ftappen gedaan, waar
 fchoppen door zij dat aanzien nader kwamen, hetwelk hunne
 navolgers, langs den door hen gebaanden weg, ver-
 kregen hebben. De meeste *Westerfche* Bisfchoppen
 begonnen hun *Geestelijk Rechtsgebied* te eerbiedig-
 digen, de benaauwde toefland, waar in *Rome* en het
 Keizerlijk *Italië* zich bevond, kwam hun uitnemend
 te pas, om hun aanzien en invloed te vermeerde-
 ren. Wij hebben gezien, hoe reeds vele Bisfchop-
 pen erkenden, dat die van *Rome* onder geen
 Richter ftonden, dan onder God alleen; onder den
 naam van den Apostel *PETRUS* breidden zij de pa-
 len van hunne magt meer en meer uit; terwijl de
Oosterfche Kerken ellendig gefchud werden door
Godsdiensttwisten, die op algemeene *Kerkvergade-*
 ringen beflist werden, werd hun ftoel geächt als
 de zetel der *Rechtzinnigheid*; terwijl zij zich tot
 befchermers der *Geestelijkheid* opwierpen, en hun
Pallium als een uitmuntend gefchenk uitdeelden.

Door

Door hunne houding van nederigheid en onderwerping, als gehoorzame onderdanen, wekten zij de gunst der Vorsten, die hun daar tegen in het Kerkelijke zoo veel meer eer bewezen, terwijl zij hunne zaak steeds als de zaak van God en den Apostel PETRUS deden voorkomen. Ook maakten zij ten hunnen voordeele spoedig gebruik van de talrijke schaaren van Monniken; nieuwe Gemeenten, welke door dezelve onder de Heidenen geficht werden, waren afhankelijk van den Bisfchop van Rome enz.

Een genootfchap van menfchen, zoo als de Christelijke Kerk, had zeker fommige wetten en voorfchriften nodig, ook waren dezelve, wat het wezenlijke betref, in de Heilige Schriften bevat, maar van tijd tot tijd, oordeelde men bijzondere voorfchriften en regelen, naar de omftandigheden gefchikt, te behoeven; en de bijzondere Kerkvergaderingen zorgden ook voor zoodanige regelen voor hunne Gemeenten; maar algemeene, of een algemeen Kerkelijk Recht- of Wetboek voor alle Christenen, buiten het gene in de fchriften der Apostelen daar toe behoorende gevonden wordt, had men niet voor de vierde eeuw; trouwens, de zoogenoemde *Apostolifche Kerkverordeningen*, (*Constitutiones Apostolicae*,) en de *Apostolifche Kerkregelen*, (*Canones Apostolici*,) fchijnen niet ouder te zijn, dan van deze eeuw (*); DIONYSIUS *de Kleine*, bekend door zijne Tijdrekening, vertaalde de vijfzig eerften van deze *Kerkregelen* in het Latijn, omtrent het

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Verzame-
ling van
Kerkelij-
keWetten

mid-

(*) Zie Deel I. Bladz. 327.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

DIONYSI-
US werk
over de
Kerkelij-
ke Hie-
rarchie.

midden der Vde eeuw, en van toen af namen de Bischoppen van *Rome* ze als echt aan, maar niet de overige 35, enkel, omdat deze niet vertaald waren.

Men zou echter nog Kerkelijke Wetten uit den leeftijd der Apostelen bezitten, indien de schriften echtheid hadden, welke aan DIONYSIUS den *Areopagiet* worden toegekend, die door PAULUS bekeerd werd, en die de eerste Bischof of gewoon Leeräar der Gemeente te *Athenen* geweest zal zijn (*), alwaar hij ook, volgens latere *Martyrologia*, den marteldood zal geleden hebben. Doch, reeds lang is bewezen, dat men hem verward heeft met eenen lateren DIONYSIUS, die in de IIIde eeuw, onder meer andere Leeräaren van het Christendom, uit *Italië* in *Gallië* gekomen, hetzelfde bijzonder te *Lu-tetia* of *Parys* verkondigd zal hebben. Geen Schrijver der vijf eerste eeuwen had aan den eersten DIONYSIUS eenig geschrift toegekend, maar in het jaar 533 beriepen zich de *Severiänen*, een foort van *Eutychiänen*, in een gesprek met de *Katholijken* te *Konstantinopolen* gehouden (†), op zijne schriften. De *Katholijken* vraagden naar de echtheid dezer schriften, op welke vraag de *Severiänen* zich niet verder uitlieten. Evenwel waren deze schriften, wegens het *Mystike* en *Geheimenisvolle* van den inhoud zoo zeer naar den smaak dezer tijden, dat zij

(*) EUSEB. *Hist. Eccles.* III. 4.

(†) *Collatio Constantin.* in *Harduin. Act. Concil.* Tom. II. pag. 1163.

zij spoedig ingang vonden , en bijzonder bij de *Grieksche* Christenen. FOTIUS (*) haalt het Boek aan van zekeren *Presbijter* , THEODORUS , hetwelk hij , omtrent het midden der VIIde eeuw , voor de *echtheid der schriften van den Heiligen* geschreven heeft. De Schrijvers der Latijnsche Kerk wisten reeds in de VIde eeuw iet van deze schriften , dewijl GREGORIUS *de Groot*e eene plaats uit dezelve van hooren zeggen aanhaalt , in zijne Predikatiën (†). Maar eerst , in de eeuw van FOTIUS , werden zij in deze Kerk recht bekend , en zonder eenig verder onderzoek aangenomen , meer dan ééns in het *Latijn* vertaald , vermeerderd met eene fabelachtige Levensbeschrijving van den gewaanden Schrijver , en dus heel spoedig eene geliefkoosde lezing voor Monniken en alle Mijstieken (§).

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Onder deze schriften is 'er één , *over het Kerkelijk Bewind* , (*de Ecclesiastica Hierarchia.*) Dit *Heilig Kerkbestuur* , zegt de Schrijver , of de *Geestelijkheid* , (*Clerus* ,) bevat in zich eene waarde van Godlijk ingegevene wetenschap , kracht , en volmaaktheid , welke den genen , die daar in uit *hierarchische* verborgenheden en leeringen zijn ingewijd , uit bovenaardsche en geheiligde uitspraken der Godheid bewezen moeten worden.

De

(*) *Biblioth. Cod. I. pag. 4.*

(†) *Libr. II. Homil. 34. in Evangelia T. I. Opp.*

(§) Men verg. JOH. DAILLE *de SS. quæ sub Dionysii Areopagite et Ignatii Antiocheni nominibus circumferuntur* , *Libri duo Genevæ 1666. 4to.*

III De *Hierarchie* begrijpt alle Heilige ambtsverrichtingen in zich enz. Vervolgens behandelt hij den BOEK
XIII
Hooftst. *doop*, de *verlichting*, (*Φοτισμα*,) welke eene soort na C. G. van Godlijke geboorte is; het vieren van het Heilig Jaar 476. Avondmaal; de inwijding van den Heilige Olie; de tot 622. inwijding tot Kerkelijke ambten en den Monnikenstand; eindelijk, de gebruiken, die bij overledenen in acht genomen moeten worden. Van dit alles verklaart hij de geheimen en verborgenheden, en dat alles in eenen gedwongen en stijl vol van nieuwgefincedde zeldzame woorden en samenvoegingen, onverstaanbaar en dweepächtig.

Het is dus zeker, dat wij uit de Apostolische tijden geene verzameling van *Kerkelijke Wetten* overig hebben. Toen de *Kerkvergaderingen* vermenigvuldigden, maakten dezelve Kerkregels en voorschriften, doch welke, omdat zij alleen geschikt waren voor bijzondere Gewesten, niet algemeen aangenomen noch bewaard werden. Het werk van SABINUS, *Macedoniäanschen* Bisfchop van *Heraclea in Thracië*, in de eerste tijden der Vde eeuw, hetwelk men voor eene verzameling van zoodanige Kerkelijke Wetten plagt te houden, was meer eene verzameling van handelingen en echte stukken dezer Kerkvergaderingen, (*συναγωγή των Συνοδικων*,) dan van derzelver besluiten, tot zijn bijzonder gebruik, en SOCRATES, die 'er in zijne Kerkelijke Geschiedenis dikwijls van gewaagt, beschuldigt hem bovendien van partijdigheid en ontrouw, door het invullen of weglaten der oorspronkelijke stukken.

Wat de algemeene Kerkvergaderingen betreft, derzel-

zelve voorschriften waren, ja wel in de bedoeling, geschikt voor de geheele Christen-Kerk, maar werden evenwel niet overal aangenomen, en de Kerkvergadering van *Chalcedon* van het jaar 451 is de eerste, waar men melding vindt van eene zoodanige verzameling van Kerkwetten, en zij wil in haren *eersten Canon* (*), dat men alle tot hier toe van de Heilige Vaders op elke Kerkvergadering vastgestelde *Canones* zal waarnemen; dewijl nu op deze Kerkvergadering meer dan eens besluiten der Kerkvergaderingen van *Antiöchië*, *Nicea*, en *Konstantinopolen* uit verzamelingen werden voorgelezen, en in hare Handelingen voorkomen, meende CHR. JUSTEL, een Fransch Geleerde, hier eene *verzameling of werboek van Kerkwetten*, (*Codex Canonum Ecclesie universæ*,) gevonden te hebben, onder welchen tijtel hij die ook heeft uitgegeven te *Parys* 1610 Svo (†). Doch zij is even min volledig, als eene Latijnsche verzameling van Kerkwetten der *Afrikaansche* Kerk, die insgelijks door hem is uitgegeven, en die in het begin der Vde eeuw zal opgesteld zijn (§).

Vollediger en gewigtiger is eene andere verzameling, die JOANNES eerst een Pleitbezorger, (*Scholasticus*,) naderhand Ouderling te *Antiöchië*, en eindelijk *Patriärch* te *Konstantinopolen*, van het jaar

564

(*) *Tom. II. Act. Concil. Hard. pag. 601.*

(†) En naderhand in zijne *Biblioth. Juris Canon. Veteris Tom. I. p. 29-68. Paris. 1661. fol.*

(§) SPITTLER *Geschichte des Kanon. Rechts.*

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III 564 tot 578 verzameld, en in welke hij de besluiten
 BOEK der Kerkvergaderingen naar de onderscheidene onder-
 XIII werpen onder vijftig tijtels of hoofden gerangschikt
 Hoofdst. heeft; nog heeft dezelfde JOANNES eene andere ver-
 na C. G. zameling van Kerkelijke Wetten, onder den tijtel:
 Jaar 476. *Νομοκανων* nagelaten, in welke hij nevens de gemel-
 tot 622. de 50 tijtels met enkele aanhaling der daar toe be-
 hoorende Kerke'wetten, plaatste de daar mede over-
 eenstemmende Keizerlijke Wetten, bijzonder die van
 JUSTINIAAN, zijnen begunstiger, aan wien hij zijn
Patriërchaat te danken had, betreffende de Kerke-
 lijke zaken.

Verzame- Eindelijk trad de *Roomfche* Abt, DIONYSIUS *de*
 ling van *Kleine*, met eene verzameling van Kerkelijke Wet-
 Kerkelij- ten te voorschijn, welke bijzonder in de *Roomfche*
 keWetten Kerk zeer gunstig ontvangen is, en opgang gemaakt
 door DIO- heeft. Men had, zedert het laatst der Vde eeuw,
 NYSIUS eene Latijnsche Overzetting van de *Niceïfche* Kerk-
 den Klei- besluiten, waar bij ook nog eenige andere gevoegd
 nen. waren; deze, die bij DIONYSIUS *prisca translatio*
 heet, was in zeer ruwe en onduidelijke bewoordin-
 gen bevat; daarom werd DIONYSIUS, inzonderheid
 door den Bisfchop van *Salona*, opgewekt, om eene
 betere en vollediger vertaling en verzameling van
Griekfche Kerkwetten op te stellen, welke hij voor
 het jaar 525 nog tot stand bragt, en die uit *twee*
Deelen bestaat, het eerste, *Besluiten der Kerkverga-*
deringen, het tweede, *Brieven van Roomfche Bis-*
fchoppen, welke van dien tijd af *Epistolæ decretales*
 genoemd zijn geworden. Men behoeft zich derhal-
 ven niet te verwonderen, dat de *Roomfche* Bisfchop-
 pen

pen zeer in hunnen schik waren met dezen arbeid van DIONYSIUS, die, op deze wijze, hunne Brieven naast de besluiten der Kerkvergaderingen plaatsende, dus den weg baande, langs welken aan dezelve een gelijk gezag met deze toegekend, en dus de aangematigde rechten en voorrechten dezer Bischoppen uitgebreid werden.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 623.

In het Ilde Deel der uitgave der werken van LEO den Grooten, door QUESNEL, komt nog voor eene verzameling, onder het opschrift: *Codex omnium Ecclesiasticorum Canonum et Constitutorum S. sedis Apostolicae, omnium, qui hucusque prodierunt, vetustissimus et amplissimus*, welke dus, volgens de opgave, ouder zou zijn, dan die van DIONYSIUS, doch, en in de voorrede en in de verzameling zelve komen sporen voor van latere bijvoegzelen, en het vermoeden is niet onwaarschijnlijk, dat deze verzameling niet voor de Roomsche Kerk, maar van eenen Geestelijken in Gallië tot zijn bijzonder gebruik gemaakt is.

Behalven deze verzamelingen van Kerkewetten werden om dezen tijd ook uittrekzels van dezelve vervaardigd. Bijzonder verwierf zich een Diaken te Karthago, omtrent het midden der Vde eeuw, FULGENTIUS FERRANDUS, die over de Eutychiïansche en andere twisten eenige Brieven en Opstellen heeft nagelaten, eenen naam door zijn *Breviarium Canonum*, bestaande in 232 korte voorstellen der besluiten van voorgaande Kerkvergaderingen. Kort daar na schreef MARTINUS, Bischof van Bracara in Gallicië, (*Braga in Portugal*), een dergelijk Boek.

Andere
verzame-
lingen en
uittrek-
zels.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Boek. Deze man was uit *Pannonië* geboortig; hij bezocht de Heilige Plaatzten in het Oosten, en kreeg bij die gelegenheid eene voor die tijden zeldzame geleerdheid. Vervolgens in *Gallicië* gekomen, bragt hij veel toe, ter bevestiging van het *Katholijk Ge-* loof onder de *Ariïansche Sueven* aldaar; hij stichtte Kloosters; stelde aanwijzingen tot Godzaligheid op; en werd Bisfchop van eene Kloosterkerk in dat Gewest. Na het jaar 560 verkreeg hij de waardigheid van *Metropolitaan* van *Bracara*, en overleed in het jaar 580 (*). In zijn uittrekzel der Grieksche Kerkregelen, vergenoegde hij zich niet altijd met eene bloote vertaling, maar hij nam zelfs de vrijheid, om ze te verklaren, het een weg te laten, het ander bij te voegen, naar mate de inrichtingen der Westersche Kerk hem toefcheenen te verëifchen. Zoo wordt door hem, (*Cap.* 39.) een *Kerkregel* van *Ancyra*, die den Kerkedienaren vergunde te trouwen, als zij bij hunne inwijding verklaarden, dat zij niet ongetrouwd konden blijven, met deze vergunning weggelaten. Ook is dit eene nieuwigheid, dat in de voorschriften voor de *Leeken*, of het volk, aan hetzelfde allerëerst alle aandeel in de verkiezing der Leeräaren ontnomen wordt.

Op deze wijze nam de behandeling van het Kerkelijke recht eene richting, welke de *Hierarchie* in het algemeen begunftigde, en in het bijzonder de Bisfchoppelijke *Aristocratie* voordeelig was, welke met

(*) GREGOR. *Turon. Hist. Franc. L. V. C.* 38. ISIDOR. *Hispal. de Viris Illust. C.* 22.

met groote schreden eene drukkende *Oligarchie* naderde, terwijl de Vorsten, hoe zeer zij eene menigte wetten omtrent Kerkelijke zaken uitvaardigden, in de daad enkel de besluiten der Bischoppen bevestigden, of zich door hen daar bij lieten beftuuren; ook bleven zij altijd enkel *Leeken*, die aan de uitbreiding van de *Hierarchie* geene hindernis konden of mogten toebrengen.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Tot de wezenlijke veranderingen, welke, ten dezen tijde, in de oorspronkelijke gesteldheid der Christelijke Kerk gebeurden, moeten ongetwijfeld gebragt worden de schikkingen, die omtrent de *Monniken* gemaakt werden. Deze, die men in de oudste Christenheid niet gekend had, moesten eigenlijk, toen zij in de IVde eeuw opkwamen, *Leeken* zijn, die hun gantsche leven aan de Godzaligheid toewijdden, maar spoedig lieten zich sommigen van hen tot Bischoppen wijden, en in het algemeen naderden zij op velerlei wijze aan de *Geestelijkheid*, (*Clerus*.) Zij moesten verre van de steden afgezonderd wonen, maar kwamen dikwijls bij heele troepen in dezelve, om onrusten te stichten, die de Overheid en het Keizerlijke Hof zelf in verlegenheid bragten. Zij moesten met handen-arbeid zich eene sobere kostwinning maken, maar de Westersche Monniken hielden al spoedig op, dezen pligt te vervullen. Daartegen waren alle Monniken in het eerst *vijanden van Geleerdheid*, maar het duurde niet lang, of zij gaven zich aan de Wetenschappen over, en deden zelfs uitspraak in de spitsvinnigste Godsdienstverschillen. Dit alles breidde zich in de

Staat der
Monniken.

Vde

III Vde en VIde eeuw nog steeds verder uit, en onder-
ging nieuwe veranderingen.

BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Groot
aantal van
Monni-
ken en
Kloosters

De gesteldheid der tijden, in welken zoo vele staatsomwentelingen, oorlogen, verwoestingen, en volksverhuizingen plaats hadden, gaven aanleiding, dat vele menschen eene vrijplaats daar tegen in de Kloosters zochten, voornaamlijk Geleerden, die de stille rust nodig hadden, en nergens dan in de Kloosters vonden. Daar men in den tegenwoordigen tijd veel werks van wonderen maakte, vonden men dezelve bijzonder bij de Monniken; deze wonderen veroorzaakten bij velen hoogächting en eerbied voor dezelve; en het sichten en begiftigen der Kloosters werd aangezien, als een middel, om zich bij God van zonden te zuiveren. Geen wonder derhalven, dat het getal der Kloosters aanmerkelijk toenam, 'er was een ontallijke menigte van dezelve in de Oostersche Landen (*), in velen der *Egyptische* Kloosters bevonden zich wel 5,000 Monniken; dat 'er ten tijde van GREGORIUS *den Grootten* 3,000 Nonnen te Rome waren, hebben wij, in de bijzonderheden van zijn leven, gezien.

Zij zijn
nog Lee-
ken.

Tot hier toe bleven de Monniken, hoewel 'er reeds zedert de IVde eeuw velen tot *Geestelijken* werden aangenomen, nog van dezelve onderscheiden, als *Leeken*, gelijk zulks uit de wetten der Keizers en uit de besluiten van Kerkvergaderingen genoeg bewezen kan worden; nochtans werden zij thans

(*) THEODORETUS *Religios. Hist. Eccles. Cap. 30. T. III. P. II. pag. 1293.*

thans niet meer met de overige *Leeken* gelijk gesteld, maar maakten als een' zekeren middelstand tusfchen dezen en de *Geestelijken* uit. Sommige Bifchoppen gaven hun reeds den naam *Clericus* of Geestelijke (*), ook onderscheidden zij zich door hunne kleding, welke de Bifchoppen gedeeltelijk navolgden; door het *affcheeren van het haar* stonden zij ook met de *Geestelijken* gelijk, tot dat dezen in de VIIde eeuw eene bijzondere wijze van het hoofd te fcheeren aannamen, en daar door de zoogenoemde *Priesterlijke Kroon* verkregen, doch welke de Monniken vervolgens ook aangenomen hebben.

Zij bleven ook nog steeds afhankelijk van de Bifchoppen van het Gewest, waar in de Kloosters lagen, en onderhoorig aan derzelve Geestelijk rechtsgebied, schoon de Bifchoppen van *Rome* hen dikwijls onder hunne befcherming namen, en gelijk wij van GREGORIUS *den Grooten* gezien hebben, hun vele vrijheden en ontslag verleenden, en de *Roomfche* Bifchop PELAGIUS I, misfchien omtrent het jaar 557, hun vergunde, om met medeweten van den fichter van hun Klooster, zelve hunnen Abt te verkiezen, uit de waardigften van hun gezelfchap, hetwelk echter zich niet tot de Oosterlingen uitftekte, als bij welke, zelfs volgens de wetten van JUSTINIANUS, de Abt of *Archimandriet*, (namen van gelijke betekenis, voor welchen ook *ηγουμενος* gebruikt wordt,) door den Bifchop aangesteld, ten minften bevestigd moest worden

III
BOEK
XIII
Hoofdf.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Afhang-
lijk van
de Bis-
fchoppen

(*) GREGOR. *Turon. de Gloria MM. L. I. C. 76.*

III den (*). In *Frankryk*, *Spanje*, *Italië*, *Afrika*,
 BOEK als ook in het Oosten, werden ook vele Kloosters
 XIII door Bischoppen gesticht, die zelve Monniken ge-
 Hoofdst. weest waren. THEODORETUS eindelijk maakt in
 na C. G. zijne Brieven meermalen gewag van den *Exarch der*
 Jaar 476. *Monniken*, waar door hij waarschijnlijk eenen Abt
 tot 622. verstaat, of een' Ouderling, die in den naam van
 eenen Bischof het opperöpzicht had over verschei-
 dene Kloosters van zijn Kerspel.

CÆSARIUS Behalven de algemeene voorschriften, aan de Mon-
 schrijft niken voorgeschreven, bij voorbeeld, door LEO *den*
 den Mon- *Grooten*, die aan hen, gelijk aan de *Leeken*, ver-
 niken bood, *openlijk te leeren of te prediken*, en door
 eenen re- GREGORIUS *den Grooten*, of door Kerkvergaderin-
 gel voor. gen, gelijk die van *Chalcedon*, en anderen, of door
 de Keizers en Vorsten, gelijk JUSTINIANUS in ver-
 scheidenen van zijne wetten, waren 'er, in het Wes-
 ten bijzonder, lieden, die voor het gedrag en de le-
 venswijze der Monniken zorgden, door hun regels
 voor te schrijven. Onder dezen muntte in het be-
 gin der Vde eeuw voornaamlijk CÆSARIUS uit,
 wiens leven door zijne Leerlingen, den Bischof
 CYPRIANUS, en twee Kerkelijken, MESSIANUS en
 STEFANUS, beschreven is, te vinden in de *Acta*
Sanctorum. Hij was geboren in het Gebied van
Cabilonum, thans *Chalons sur Saone*. Toen hij
 omtrent zeven jaren oud was, deelde hij zijne kle-
 deren reeds onder de armen uit, zijne ouders wijs-
 makende, dat zij hem op straat ontnomen waren.

Toen

(*) *Nov. 5. C. 1. 123. Cap. 34.*

Toen hij XVIII jaren oud was, verliet hij zijne ouders, en werd van den Bisfchop van *Cabilonum*, door het fcheeren van zijn haar, en veranderen van kleding, tot den dienst van God aangenomen; na twee jaren bij denzelfen vertoefd te hebben, begaf hij zich, ter gestrenger afzondering, naa het vermaarde Klooster *Lerinum*, op een Eiland aan de zuidelijke Kust van *Gal-lië*, alwaar hem het opzicht over den wijnkelder door den Abt werd toevertrouwd, maar dewijl hij alleen aan die genen wijn gaf, die denzelfen nodig hadden, zonder dat zij 'er om vraagden, terwijl hij die aan de anderen weigerde, werden de Monniken tegen hem verbitterd, en de Abt raadde hem, zich naa *Arelate* te begeven, ter herstelling zijner gezondheid. De Bisfchop dezer stad, *EONUS*, ontdekte, dat hij van zijne maagschap was, wijdde hem tot *Diaken*, en kort daar na tot *Ouderling*, (*Presbijter*,) en dewijl *CÆSARIUS* steeds de levenswijze der *Leriniſche* Monniken ſtipt bleef waarnemen, benoemde de Bisfchop hem tot Abt van een Klooster aldaar; vervolgens prees hij *CÆSARIUS* aan de Geestelijkheid aan, tot zijnen Opvolger, gelijk hij dan ook, na deszelfs overlijden in het jaar 502, tot Bisfchop van *Arelate*, (*Arles*,) verkozen werd.

Terſtond maakte de nieuwe Bisfchop nieuwe ſchikkingen in den openbaren Godsdienst, die ook voor de Leeken nuttig konden zijn; opdat dezen in de Kerk niet zouden praten, moesten zij, zoo wel als de Geestelijken, Latijnsche en Griekſche Liederen zingen, welke beide talen toen in deze Oorden van

III *Gallië* nog in gebruik waren; hij was ijverig in het
 BOER doen van Predikatiën, en daar velen der Gemeente
 XIII gewoon waren, na het lezen der *Euāngeliën*, de Kerk
 Hoofdst. te verlaten, liet hij somtijds de Kerk fluiten, om
 na C. G. hen tot blijven te noodzaken; hij legde een Gast-
 Jaar 476. huis aan voor zieken, en kocht de krijgsgevangenen
 tot 622. los, die de *Oost-Gothen* van de *Franken* gemaakt
 hadden.

Ondertusfchen werd hij, bij den *West-Gothifchen* Koning ALARICH, tot wiens Gebied *Arelate* behoorde, in het jaar 506 beschuldigd, van verraderlijken handel met de *Burgundiërs*; ook werd hij daar op naa *Burdegalis*, (*Bourdeaux*,) gebannen, van waar echter de Koning, van zijne onschuld overtuigd, hem spoedig terug riep. Drie jaren daar na werd hij weder beschuldigd, maar andermaal vrijgesproken; doch in het jaar 512 liet DIETRICH, Koning der *Oost-Gothen*, hem, om gelijke reden, naa *Ravenna* brengen, maar ook weder, getroffen door 's mans godsvrucht, ontslaan.

CÆSARIUS, hoewel meer vroom dan geleerd, hielp toch voornaamlijk de *Semi-Pelagiānery* in *Gallië* onderbrengen; hij stond grootliks in de gunst van den toenmaligen Roomfchen Bisfchop SYMMACHUS, die hem als zijnen *Vicarius* het *Pallium* zond, en aan zijne Kerkendienaren vergunde, even als die te *Rome*, eene foort van klederen met wijde mouwen, (*Dalmaticæ*,) te dragen.

Men heeft van hem een aantal Predikatiën, welke ondertusfchen, hoewel zij verfcheidene nuttige vermaningen behelzen, over het geheel echter niet meer dan

dan

dan zeer middelmatig zijn, maar zijn *voorschrift* of *regel voor de Monniken* (*), heeft hem voornaamlijk beroemd gemaakt. Niet minder zorg besteedde hij aan het oprichten van Nonnen-Kloosters, en derzelve inrichting. Hij bouwde voor haar een Klooster te *Arelate*, waar in zijne Zuster *CÆSARIA* Abdis werd, en als hetzelfde in eene belegering verwoest was, herstelde hij het weder, en voegde 'er eene Kerk bij; het getal der Nonnen in hetzelfde beliep weldra meer dan 200, voor welke hij ook eenen uitvoerigen regel opstelde (†). Dit Klooster ging hem zelfs in zijne laatste dagen nog ter harte. Toen hij in het jaar 542 den dood voelde naderen, liet hij zich nog in hetzelfde dragen, om de Nonnen tot het onderhouden van zijnen regel te vermanen, haar te vertroosten over zijn verscheiden, en haar te zegenen. Terstond na zijn dood werden zijne kleeden door het volk om strijd geplunderd, en door dezelve gebeurde zedert eene menigte van wonderdadige genezingen; trouwens, *CÆSARIUS* zelf staat als een wonderdoener bij zijne Levensbeschrijveren te boek,

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Op gelijke wijze, als *CÆSARIUS*, leefde en dacht ook *COLUMBA*, of *COLUMBANUS*, een *Iersche* Monnik, tegen het einde van dit Tijdperk. Deze had in zijne jeugd eenige kennis der Latijnsche Spraakkunde, Rederijkunst, en Wiskunde opgedaan. Na

COLUMBA
of COLUM-
BANUS.

eeni-

(*) *Regula ad Monachos in* LUC. HOLSTENII *Cod. Regul. Monastic.* P. II. p. 89-94.

(†) *Regula ad Virgin. ap.* HOLSTEN. l. c. P. III. p. 18.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

eenigen tijd in het *Iersche* Klooster *Bangor*, waar in 3,000 Monniken waren, geleefd te hebben, onder de leiding van den beruchten Abt CONGAL, ging hij over naa *Brittanniën*, en in het jaar 589 naa het *Frankische* Rijk. Hier stichtte hij niet ver van *Besançon*, in het Graafschap *Burgondië*, de Kloosters *Luxeuil* of *Luxeu*, en *Fontaines*; omtrent twintig jaren lang genoot hij eenen algemeenen eerbied, toen hij in de ongenade viel van Koning DIETRICH II (*), waar door hij genoodzaakt was het land te verlaten. Hij reisde naa *Alemannië*, in het hedendaagsch *Zwaben*, alwaar hij omtreeks de *Bodensee*, drie jaren lang, onder vele wonderen, het Euängelie onder de Heidenen verkondigde. Een zijner *Iersche* Medgezellen GAL, of GALLUS, naderhand stichter van het zoo vermaarde Klooster van *St. Gal*, bedorf den gunstigen loop van zijnen arbeid, door de Heidensche Tempels in eenen ontijdigen ijver te verbranden, evenwel zette hij op eenigen afstand van daar zijnen arbeid weder voort, tot dat hij, door den oorlog tusfchen Koning THEUDBERT, onder wiens befcherming hij stond, endeszelfs Broeder DIETRICH, genoodzaakt was naa *Opper-Italië* te vluchten, in het jaar 612, alwaar hij in een dal niet ver van de *Trebbia*, het Klooster *Bobbio* stichtte, waar in hij in het jaar 615 overleed. Zijn Levensbeschrijver JONAS, een Monnik te *Bobbio*, die

28

(*) JONAS in *Vita S. Columb. ap. MABILLON Act. SS. Ord. S. Bened. Tom. II. pag. 5. FREDEGAR. Chron. Cap. 36. inter Opp. GREGOR. Turon.*

28 jaren na zijne dood schreef, weet zeer vele en zeldzame wonderen van hem te verhalen, van hetwelk dit eene staaltje genoeg zal zijn, dat hij eens den Duivel uit eene Bier-ton dreef, enkel door daar op te blazen, hetwelk de tegenwoordig zijnde Heidenen deed uitroepen: Deze man heeft een' goeden adem!

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
jaar 476.
tot 622.

COLUMBANUS stelde ook eenen regel op voor zijne Monniken (*), welke waarlijk streng genoeg is, en op de geringste mislagen der Monniken eene straf van eenige klappen of slagen, (*percussiones*,) stelt; bij voorbeeld, wie op den zegen van den Abt geen *Amen* zegt; of over tafel zonder dringende noodzaaklijkheid spreekt; of zijn lepel niet met het kruis tekent; of bij het aanheffen van eenen Psalm hoest enz., kreeg telkens zes klappen of slagen, en dus naar evenredigheid. Zoo slaafsch en beuzelachtig tevens was de Godzaligheid der Monniken thans doorgaands.

Ondertusfchen was dezelfde man, die in zijne Monniken niet het minste vonkje van vrijheid duldde, stout genoeg tegen den Roomschen Bifchop GREGORIUS *den Grooten*, wien hij in het jaar 590 eenen Brief fchreef (†), over een verschil omtrent het vieren van het Paaschfeest, waarömtrent de *Ierfche* Kerk een middelweg hield tusfchen de verördening der *Niceïfche* Kerkvergadering en de gewoonte der

(*) s. COLUMB. *Regula Coenobialis ap.* HOLSTEN. I. c. P. II. pag. 153.

(†) *Ep. GREGOR. M. Epist. Libr. IX. Epist. 127*

III der *Quartadecimanen*. In het opschrift van dezen
 BOEK Brief noemt hij zich zelve met toespeling op zij-
 XIII nen naam *Bar-Jona*, (Zoon der Duive,) en *vi-*
 Hoofdst. *na C. G. lis Columba*; en hij verklaart in den Brief zelve,
 na C. G. dat hij zijn gevoelens niet veranderen zal, ofschoon
 Jaar 476. tot 622. — hij erkent, dat GREGORIUS op den stoel van den
 Apostel en Sleuteldrager, (*clavicularius*,) PETRUS
 gezeten is, en beduidt hem, dat, indien hij zich
 op de oude gewoonte beroept, deze eene oude dwa-
 ling is, waar tegen de waarheid, die altijd ouder
 is dan de dwaling, overstaat. Over deze zaak en
 meer anderen hielden vele *Gallische* Bischoppen in
 het jaar 602 of vroeger, eene Kerkvergadering, van
 wier uitslag men niets weet. Alleen een Brief van
 COLUMBANUS aan dezelve (*), bevat dezelfde ge-
 gevoelens, als zijn voorgaande. Hij verwacht met
 zijne Monniken, als schapen, het onderwijs der
 Herders, maar zij moeten met de stem des Opper-
 sten Herders overëenkomen. Na de dood van GRE-
 GORIUS schreef hij aan deszelfs Opvolger, dat hij
 hem vergunnen wilde, niettegenstaande dit verschil,
 de Kerkgemeenschap met de *Gallische* Bischoppen
 niet te verbreken, zoo min als in gelijk geval de
 Bischoppen van *Rome* en *Smyrna*, ANICETUS en
 POLYKARPUS zulks niet gedaan hadden.

In een' anderen twist van meer belang, *de tribus*
capitulis, van welke in het vervolg gesproken zal
 worden, verschilde COLUMBANUS geheel van het ge-
 voelen van den toenmaligen *Roomschen* Bischof,
 en

(*) In *Biblioth. PP. Max. Lugdun.* T. XII. p. 26.

en over het geheel van die partij, die zich bij uit-
 sluiting de rechtzinnigheid toefschreef. Hij schreef
 deswegens aan den Roomfchen Bifchop BONIFACIUS
 IV, in het jaar 612, onder de volgende zeer nede-
 rige en niet min zonderlinge tijtels: *pulcherrimo om-
 nium totius Europæ Ecclesiarum capiti, Papæ præ-
 dulci, præcelso Præfuli, Pastorum Pastori, reve-
 rendiffimo fpeculatori, humillimus celfiffimo, mini-
 mus maximo, agrestis urbano, micrologus eloquen-
 tiffimo — mira res, rara avis, fcribere audet Bo-
 nifacio Patri Palumbus*, (met toefpeling op zijn
 naam; *Palumbus*, betekent eene zekere foort van
 Duiven.) Met dit alles beklaaft hij het, dat BONI-
 FACIUS fchuld heeft aan de lastering van den God-
 lijken naam onder de volken, en dat hij zijnen ftoel
 ontteert, omdat hij niet waakzaam genoeg is tegen
 de Ketterijën. enz. Niettegenftaande dit alles bleef
 COLUMBANUS den rang van eenen Heiligen behou-
 den, dien hem zijn roem, als Vader van ontelbare
 Monniken, en tevens als Wonderdoender, genoeg
 verzekerd had.

III
 BOEX
 XIII
 Hoofdst.
 na C. G.
 Jaar 476.
 tot 622.

Het zal niet nodig zijn van meer regelen te ge-
 wagen, welke in de Vde eeuw aan de Monniken
 zijn voorgefchreven, door eenen AURELIANUS, Bis-
 fchop van *Arelate*, FARRETUS, Bifchop van *Uce-
 tium*, (*Ufex*,) enz. die alle verduifterd zijn, als
 het ware, door de Orde van BENEDICTUS, welke
 hare regelen uitbreidde tot vele Kloosters in vele
 Westersche Landen, eeuwen lang de eenigfte in
 haar foort in de Westersche Kerk, vruchtbaar en
 beroemd door ontelbare mannen, in dienst van den

Orde van
 BENEDIC-
 TUS.

III Godsdienst, der Kerk, der Wetenschappen, maar
 BOEK ook des Pauslijken Bijgeloofs en heerschzucht; maar
 XIII die in rijkdommen, aanzien en magt toenemende,
 Hoofdst. spoedig van hare oorspronglijke inrichting is afgewe-
 na C. G. ken, en niettegenstaande herhaalde pogingen nooit
 Jaar 476. ken, en niettegenstaande herhaalde pogingen nooit
 tot 622. volkomen tot haren eersten regel is terug gekeerd.

Levens- Derzelver stichter BENEDICTUS, wiens leven de
 bijzon- Roomfche Bisfchop GREGORIUS *de Grootte* beschre-
 derheden ven heeft (*), zag waarschijnlijk in het jaar 483 te
 van BENE- *Nurfa*, in de Provintie *Valeria*, (*Nurcia* in *Um-*
 DICTUS. *brië*, of in het Hertogdom *Spoletto*,) het levens-
 licht. Men weet niets van zijne afkomst, schoon
 sommigen hem vermaagdschap hebben met het huis
 van *Oostenryk*. Hij werd naa *Rome* gezonden, om
 in de wetenschappen onderwezen te worden, maar
 ziende, dat de meeste Geleerden ondeugend waren,
 besloot hij, met verlatng van het vaderlijk huis,
 zich in de eenzaamheid aan de Godzaligheid toe te
 wijden. Hij was toen omtrent 14 jaren oud, en
 van eenen Monnik, ROMANUS, in den oord van
Sublacum, (*Subiaco*,) een stadje, omtrent eene
 dagreize van *Rome*, een Monnikskleed gekregen heb-
 bende, begaf hij zich in een hol, waar hij drie ja-
 ren in doorbragt, zonder dat iemand dan ROMANUS
 zijne verblijfplaats wist; eindelijk ontdekten ook eeni-
 ge Herders, die met hunne kudden daar henen kwa-
 men, zijne Kluis, en hielden hem, dien zij onder
 eenig houtgewas, met een beestenvel bedekt, von-
 den liggen, eerst voor een wild beest, maar leerden
 spoec-

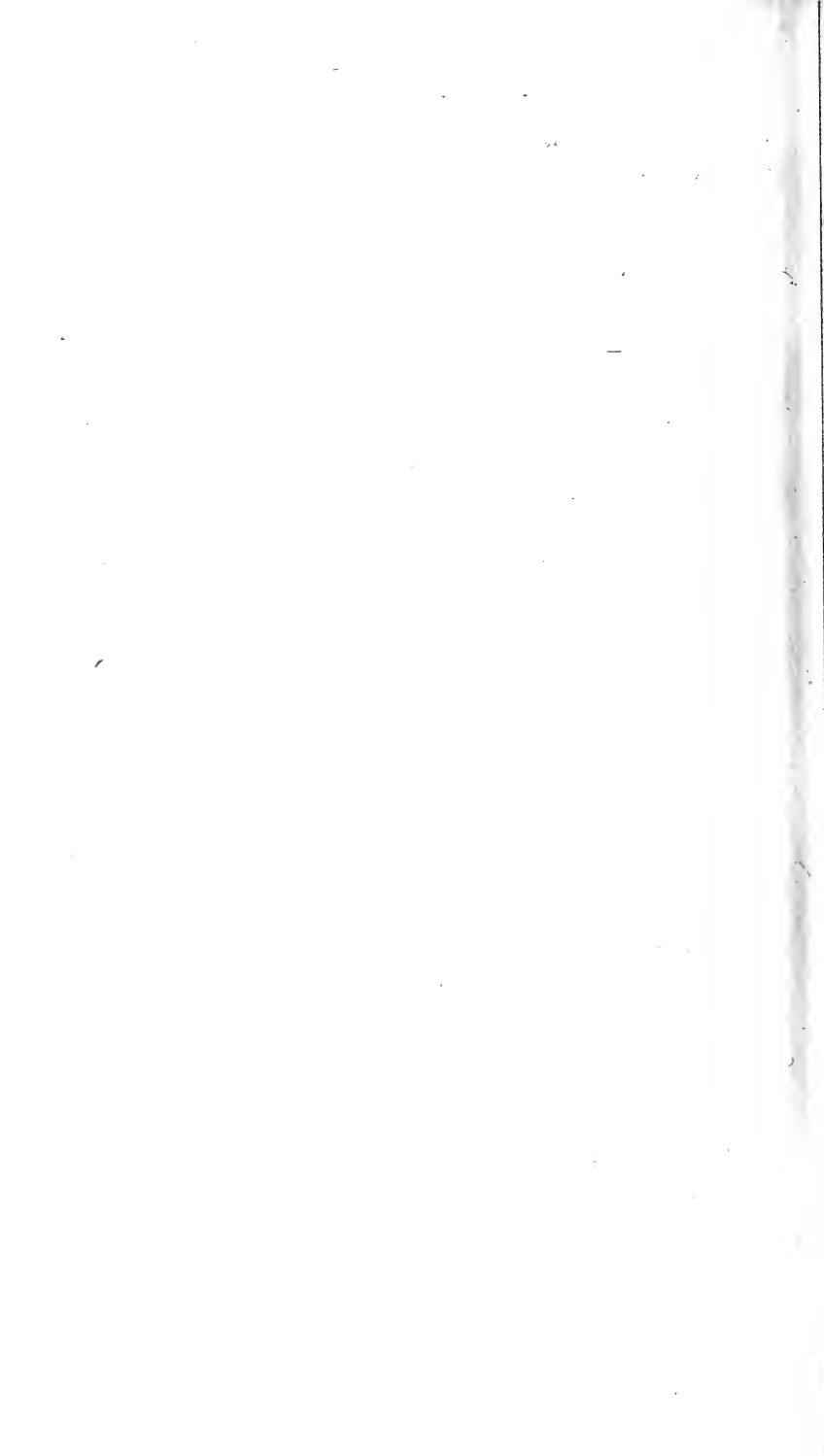
(*) *Dialog. L. II. T. II. Opp. p. 207-276.*

eindelijk ontdekten ook eenige Herders, die met hunne
kudden daar heen kwamen, zijne kluis.

K. D. Bladz. 250.

spoedig van hem hunne zeden te verbeteren. Zedert werd hij door velen uit de omgelegene plaatzen bezocht, die hem spijsz bragten. Doch ook leed hij, zoo als het verhaal wil, vele aanvechtingen van den Duivel; eindelijk kwamen de Monniken van een Klooster in de nabuurschap, hem verzoeken, hun Abt te willen zijn, doch niet lang daar na berouw hebbende, omdat hij zoo gestreng was, wilden zij hem met een glas wijn vergifigen; doch, als hij het teken des kruis over hetzelfde maakte, sprong het glas in stukken; waar op BENEDICTUS dit Klooster verliet, en weder naa zijne Kluis keerde. Van hier verbreidde zich de roep van zijne heiligheid en wonderwerken zoo zeer, dat zeer velen zich naar zijn voorbeeld wilden schikken, waarom hij, tusfchen de jaren 520 en 527, in die nabuurschap twaalf Kloosters fichtte, elk met eenen Abt en twaalf Monniken, terwijl hij anderen bij zich hield, die zijn onderwijs fcheenen te behoeven. Ook bragten hem aanzienlijke lieden uit Rome hunne Zoonen, om hen op te voeden; maar ten laafsten noodzaakte hem de nijd van zekeren *Presbyter*, FLORENTIUS, omtrent het jaar 528, met zijne Monniken, dezen oord te verlaten. *Casius*, eene stad in *Campanië*, of liever de kruin des Bergrs, op welks fchuinte deze stad gelegen was, omtrent tusfchen *Subiaco* en *Napels*, was de plaats, waar hij nu zijn nieuw verblijf verkoos. Hier vond hij eenen Tempel van APOLLO, en een heilig woud, den eerften haalde hij omver, het ander hieuw hij om, en bouwde in deszelfs plaats twee Bedehuizen, echter niet,

III
BOEK
XIII
Hoofdfst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III
BOEK
XIII
Hoofdt.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

niet, zoo als men verhaalt, zonder hevige tegenkantsing des Duivels, die hem bij name riep, dat alle de Monniken het hoorden, en als hij niet antwoordde, hem schoid, als *Maledictus*. Doch desniettegenstaande kwam het Klooster op den Berg van *Cassinus* tot stand, van hetwelk *BENEDICTUS*, die ook den geest der voorzegging gehad zal hebben, voorspelde, dat het eens verwoest zou worden, hoewel hem de zielen der genen, die daar in leefden, geschonken waren; dit gebeurde ook in het jaar 589 door de *Langobarden*, en het duurde meer dan honderd jaren, eer het weder herbouwd werd. In het jaar 884 werd het weder door de *Arabieren* gefloopt; doch eindelijk is het hedendaagsche groote en schoone Klooster *Monte Cassino* met deszelfs prachtige Kerk gebouwd, hetwelk, behalven andere rijkdommen, de stad *San Germano* bezit, door deszelfs Abt aan den voet des Bergs gebouwd. Deze Abt heeft een Bischoppelijk Kerspel, en noemt zich „Patriarch van de Heilige Religie, Abt aller Abten, Cancelier des Koninkrijks *Sicilië*, Graaf en „Stadhouder van *Campanië*, en andere Provin- „tiën.” enz.

Daar tot hier toe bijna elk Klooster van Monniken eenen bijzonderen regel volgde, schreef *BENEDICTUS* omtrent het jaar 529 zijnen vermaarden regel aan zijne Monniken voor (*). In de inleiding tot

(*) In *HOLSTEN. Cod. Regular. Monast. P. II. pag. 5-64.* en meermalen afzonderlijk uitgegeven, ook met ophelderingen en aanmerkingen.

tot dezen regel onderscheidt BENEDICTUS vier soorten van Monniken: *Coenobite*, *Kloosterlingen*, die gemeenschaplijk onder eenen Abt in Kloosters leven; *Anachoreta*, *Eremita*, of *Kluizenaars*, die zich sterk genoeg bevinden, om, zonder ondersteuning der Broederen, alleen in eene Woestijn, den Duivel en de zonden te kunnen bestrijden; *Sarabite*, die zonder beproeving en ervaring, nog aan de wereld verkleefd, en als leugenaars voor God, door hun gefchoren kruin, twee of drie bijeen, naar hunne invallen en begeerten, leven; en eindelijk nog erger, *Gyrovagi*, landlopers, die al hun leven in verscheidene landen rondlopen; zich drie of vier dagen als gasten in een Klooster ophouden, en aan de wellusten, bijzonder aan de eetlust, zijn overgegaan. Voor de eerste foort schreef BENEDICTUS eigenlijk zijnen regel, in welken hij eerst van den Abt spreekt, en dan in 72 afdeelingen, onder het opschrift: *quae sunt instrumenta bonorum operum*, korte zedelijke voorschriften geeft. Onder de uitvoeriger lesfen voor de Monniken staat in de eerste plaats de *volstrekte gehoorzaamheid*, als de eerste graad der ootmoedigheid; vervolgens vertoeft hij bij de *ootmoedigheid*, waar van hij XII graden opgeeft; dan handelt hij van de *Godsdienstige Oefeningen* der Monniken; daar na geeft hij regels aangaande het *opzicht* over, en het *straffen* der Monniken, willende hij, dat, als het gezelschap groot is, onder den Abt tien Broeders, (*Decani* Dekens,) tot Opzieners, en een algemeen Onder-Opziener, *Præpositus*, (Proost,) zullen verkozen worden. *Handwerken en het lezen der*

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Heil.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Heil. Schrift zullen de afwifelende bezigheden der Monniken wezen. Dan, zegt BENEDICTUS, zijn zij waare Monniken, *als zij van den arbeid hunner handen leven*. Naar de gesteldheid des lands, waar in het Klooster is, zal de Abt de kleding der Monniken schikken; doch onder eene gematigde lucht, oordeelt BENEDICTUS, dat twee hoofddekzels of kappen, (*cuculle*,) voor elk, 's winters een ruige, en 's zomers een gladde, als ook onder het arbeiden een schouderkleed, (*scapulare*,) genoeg zijn. De Monniken mogen malkanderen niet bij den naam noemen, maar de oude Monniken noemen de jongeren *Broeders*, en deze hen *Vaders*, (*Nonnos*;) de Abt zal *Domnus*, (verkort voor *Dominus*, van waar het nieuwere *Dom*, hetwelk de *Fransche Benedictijnen* voor hunnen naam zetten,) en ook *Abbas* heeten. In gevalle, vervolgt BENEDICTUS, eenen *Monnik iet, het gene onmogelijk is, geboden wordt*, zal hij wel het bevel gehoorzaam aannemen, maar toch de vrijheid hebben, om zijnen Opziener de redenen van onmogelijkheid, met bescheidenheid, voor te dragen; maar blijft deze bij zijnen eisch, dan moet de Monnik weten, dat dit hem nuttig is; hij moet gehoorzamen, en zich op den bijstand Gods verlaten. Over het geheel was de regel van BENEDICTUS gematigder, dan de gestrengheid, welke men anders in de Kloosters van de Monniken vorderde; deze zachtheid was ook eene der oorzaken, waarom deze Orde zoo grooten toeloop kreeg, maar tevens heeft zij aanleiding tot verscheidene twisten, over den inhoud en bedoeling van deze en gene voorschriften van

van dezen regel onder de *Benedictynen* in later tijden gegeven.

Men kan niet met volkomene zekerheid het sterfjaar van BENEDICTUS aanwijzen, doch waarschijnlijk wordt het in het jaar 543 gesteld. Volgens GREGORIUS zeide hij den dag van zijn overlijden vooruit, en op denzelfen zagen twee van zijne Monniken, dat uit zijne Cel een weg tegen het Oosten ten Hemel leidende met mantels bedekt en met vele lampen verlicht was. Men had zijn lijk in het door hem gebouwde Bedehuis van zijn Klooster begraven, maar toen dit door de *Langobarden* verwoest werd, lag het onbekend onder de puinhoopen, tot dat in het jaar 633, of volgens anderen twintig jaren later, AIGULF, een Monnik uit de Abdij *Fleury*, thans *St. Benoit du Loir*, door zijnen Abt MOMMOL gezonden, het gebeente van BENEDICTUS afhaalde, en in gemelde Klooster bracht.

In de *Acta SS. Ord. Bened.* (*) staat een verhaal van zekeren GORDIANUS, aangaande het leven en de wonderen van den Heiligen PLACIDUS, eenen leerling van BENEDICTUS, die omtrent het jaar 534 door hem naa *Sicilië* gezonden, een Klooster, niet ver van *Mesfina*, gesticht zal hebben, maar, met zijn' Broeder, Zuster, en 33 Monniken, in het jaar 541, door de Barbaren, die in *Sicilië* gevallen waren, den marteldood zal geleden hebben. Derzelver gebeenten werden in het jaar 1588 in eene Kerk dier stad ontdekt, en met verlof van Paus

SIX.

(*) *Sec. I. pag. 45-81.*

III
BOKK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III
BOEK
XIII
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

SIXTUS V. zedert openlijk verëerd. Doch dit geheele verhaal van dien GORDIANUS is vol fabelen en onwaarheden.

Nog vermaarder is een ander der allerëerfte leerlingen van BENEDICTUS, te weten, de Heil. MAURUS, doch niet alleen heeft BASNAGE (*) trachten te bewijzen, dat MAURUS zoo wel als PLACIDUS, een paar verdichte Heiligen zijn, maar ook hebben verscheidene *Roomfche* Geleerden ontkend, dat MAURUS ooit in *Frankryk* geweest is. Ondertusfchen hebben de *Benedictynen* hun best gedaan, om de waarheid zijner Gefchiedenis te ftaven, te meer, omdat zedert de XVIIde eeuw een verëenigd Genootfchap van *Fransche* Benedictijner Kloosters zich naar hem *de Congregatie van den Heiligen MAURUS* genoemd heeft, uit welk Genootfchap de door hunne geleerdheid verdienstelijke mannen MABILLON, MONTFAUCON en meer anderen bekend zijn.

(*) *Hist. de l'Eglise* L. XXI. C. 4. T. II. p. 1258.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Toestand van den Christelijken Godsdienst, en Godsdienstleere. — Voortgang der oude Godsdienst-twisten met de Ariënen, Semi-Pelagiënen, enz. Nieuwe twisten; Nestorius, Eutyches, Monophysiten, enz.

Uit het gene in het voorgaande *Hoofdstuk* verhaald is, kan men reeds opmaken, hoe zeer de Godsdienst der Christenen van zijnen zuiveren oorsprong ten dezen tijde verbasterd is geworden, zoo wel ten aanzien van de kennis als van de beëfening.

Alles kwam bij de Christenen op eene *onveranderlijke rechtzinnigheid* aan, niet eene, welke op rede en schrift alleen gegrond is, maar op eene *Kerkelijke*; welke aan ieder voorschreef, wat hij gelooven moest. Het is zoo, de H. Schrift werd nog aangeprezen, als de eenige bron van Godsdienstkennis en Geloof voor Christenen. THEODORETUS, de bekwaamste uitlegger dezer tijden, laat in een zijner Gesprekken (*) eenen *Rechtzinnigen* Christen verzekeren, dat men, behalven de Apostelen en Profeten, geene reden hebbe, om veel acht te slaan op de gevoelens der Kerkvaderen; zelfs GREGORIUS de Grootte wijst bij herhaling aan, hoe noodzaaklijk het lezen der Heilige Schrift voor de Christenen zij.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Overgang
Bron der
Gods-
dienst-
kennis de
H. S. be-
zoedeld
door
mensch-
lijke lee-
ringen en
gezag.

Aan

(*) *Dial. I. Tom. IV. Opp. pag. 43.*

III Aan eenen Keizerlijken Geneesheer schrijft hij, dat
 BOEK de Bijbel een Brief van God aan zijne fchepfelen
 XIV is, welke men daaglijks behoorde te lezen en te
 Hoofdst. overwegen (*), en hij fpoort verfcheidene jonge
 na C. G. dochtters op, om zich vlijtig met den Bijbel bekend
 Jaar 476. tot 622. te maken (†). Wanneer men hier bijvoegt, dat
 de Bijbel in openbare vergaderingen gelezen, dat
 'er Predikatiën over gehouden werden, en dat de
 Monniken veel werks van denzelven maakten, fchijnt
 het, dat men dezelfs gezag boven alles rekende.
 Doch juist het te hoog Stellen van de H. Schrift,
 en een verkeerde buitenspoorige eerbied, die haar
 met GREGORIUS deed voordragen, als in een heilig
 duifter gehuld, het najaagen van geheimen en ver-
 borgenheden, in den zin der Schrift, gaven aanlei-
 ding, om het vrij onderzoek derzelve te onderdruk-
 ken, en het heerfchend leerftelfel als uitgemaakt ze-
 ker aan te merken, ook maakten de menigvuldige
 twisten over leerftukken, dat de ongeleerde Christe-
 nen niet alleen, maar zelfs de meeste *Geestelijken*,
 zich niet gemaklijker konden te vrede Stellen, dan
 met eenvoudig de uitspraken en befluiten aan te ne-
 men, welke de Bifchoppen der bovenliggende partij
 op de Kerkvergaderingen vastfelden.

Gezagder Ook werd het gezag der uitspraken van zooda-
 befluiten nige vergaderingen genoegzaam als Godlijk gehou-
 van Kerk- den, en hunne *Canones* nevens, ja zelfs boven de
 vergade- Euängeliën, gefield. Trouwens, is CHRISTUS bij
 ringen. twee of drie tegenwoordig, die in zijnen naam ver-
 ga-

(*) *Libr. IV. Ep. 31.* (†) *Libr. XI. Ep. 78.*

gaderd zijn, zoo redekavelde men (*), hoe veel zekerer zal hij zulks bij velen zijn? Indien CHRISTUS, schrijft de Kerkvergadering van *Chalcedon*, aan den *Roomfchen* Bisfchop LEO (†), aan twee of drie zijne tegenwoordigheid beloofd heeft, zou hij dezelve niet fchenken aan 520 Priesters, die hun Vaderland en arbeid hebben verlaten voor de kennis zijner echte verëering? Dus bepaalden dan de Kerkvergadering de leerftukken, die men te gelooven had, bij meerderheid van ftemmen, welke meerderheid dikwijls afhing van den ijver van eenige weinige ijveraars, of van beroemde Bisfchoppen, of van den invloed van eenen Bisfchop, „gelijk de *Roomfche* was; maar ook thans begon de *overlevering*, of de overëenftemmende leer der oude Kerkvaderen te beflifen; terwijl de bewijzen uit den Bijbel reeds min kracht van overtuiging hadden.

Dit gezag der Kerkbefluiten werd onderfteund, door Banvloeken, Ketternamen, en velerleië dwangmiddelen, voornaamlijk door de wetten der Keizeren. Zoo lezen wij in eene wet van de Keizers THEODOSIUS II, en VALENTINIANUS III, van het jaar 449 (§), dat het aan niemand vrij zal ftaan, *buiten* of *behalven* het geloof, zoo als het op de Kerkvergaderingen van *Niceë* en *Efeze* verklaard is, *iet te zeggen of te leeren*. Op gelijke wijze verklaart Keizer MARCIANUS (**) het voor een' hoon, dien

(*) GREGOR. M. L. IX. *Epist.* 106.

(†) *Ap. Harduin. Tom.* II. p. 656.

(§) L. 3. *Cod. de Summa Trinit.* (**) *Tit. cod.* l. 4.

III dien men de Kerkvergadering van *Chalcedon* zou
 BOEK aandoen; indien men *het gene van dezelve beſlist en*
 XIV *verördend was, op nieuw wilde onderzoeken.* JU-
 Hoofdſt. LIANUS, die zich geern met Kerkelijke zaken inliet,
 na C. G. gaf kort na het aanvaardén zijner regeering, in het
 Jaar 476. tot 622. jaar 528, als het ware, eene openbare belijdenis van
 zijn geloof, in eene wet (*), in welke hij den
mènſchen-aanbidder NESTORIUS, den *onzinnigen*
 EUTYCHES, den *zielenmoordenaar* APOLLINARIS,
 enz. vervloekt. Hij ſchreef ook nog ten dien einde
 eenen Brief, in het jaar 533, aan den *heiligſten en*
zaligſten Aardsbiſchop der Keizerlijke ſtad, en
algemeenen Patriärch, EPIFANIUS (†), bijzonder
 tegen NESTORIUS, inſgelijks eenen aan den *Room-*
ſchen Biſchop JOANNES II, den *heiligſten Aards-*
biſchop der ſtad Rome, en Patriärch, die hem in
 zijn antwoord (§) hooglijk deswegen prijst, bij-
 zonder, omdat hij *aan den Roomſchen Stoel zoo*
veel eerbied bewijst; aan denzelven alles wil *onder-*
werpen en verëenigd hebben. Hier bij ſtaat aan te
 merken, dat de *Gothen* toen meester van *Rome* wa-
 ren, en dat den Keizer aan de toëſtemming en
 goedkeuring van den Roomſchen Biſchop veel ge-
 legen lag; waar uit men het beſluit mag afleiden,
 wat deze *onderwerping der Ooſterſche Gemeenten* be-
 duiden kon, of wat JOANNES daar van maken wilde.

Gevolgen
 hier van
 met be-

Hoe zeer het nu den ſchijn hebbe; en het mis-
 ſchien wel de bedoeling ware, om de *Rechtzinnige*
 lee-

(*) l. 5. C. de *Sunima Trinit.* verg. ook aldaar l. 6.

(†) l. c. l. 7. (§) l. c. l. 8.

leere eens vooräl vast te bepalen, toonde nogtans het gevolg, dat men niet kon voorkomen, dat 'er telkens op nieuw nadere bepalingen nodig waren, uit hoofde van de geduurig ontstaande nieuwe twisten, waar door de eigenlijke Godsdienstleere ligtelijk met Godgeleerdheid verward raakte, of ook door het gezag van aanzienlijke Leeräaren, die een of ander leerstuk, als een gevolg en nodig bijvoegzel van andere leerstukken op den voorgrond stelden; zöo als wij de leer *van het vagevuur ter zuivering van de zonde na de dood* door GREGORIUS zoodanig hebben zien voorstaan, dat zij zedert in de Westersche Kerk, als een vastgesteld leerstuk, kon aangezien worden.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—
trekking
tot de
leere.

Leerstukken hebben in den *Godsdienst* altijd min of meer invloed op deszelfs beöefening; eene verbastering der leere is dus gevaarlijk voor de waare Godzaligheid en het *beöefenend Christendom*; de ondervinding leerde in dit Tijdperk de gegrondheid dezer waarneming. De onkunde, de lichtgeloovigheid, en verkeerde begrippen omtrent het wezen van deugd en godsvrucht waren overvloeyende bronnen van Bijgeloof en vermenigvuldiging van uiterlijke Kerkplegtigheden.

Beöefe-
nende
Gods-
dienst.

Daar men de verëering van God ruim zöo veel in uitwendige vertoning begon te stellen, als in een aanbidden in geest en waarheid, won de Godsdienstöefening in uitwendigen praal naar evenredigheid, dat de Godsdienst van het hart en daden verflauwde. Aan Kerken en Kerkelijke Gestichten werden verbazende schatten besteed of verspild, die

Verme-
nigvuldi-
ging van
Kerken,
Feesten
en Pleg-
tigheden.

III kostbaarst werden opgeschikt; en waar toe een aantal Geestelijken of Kerkelijken, (*Clerus*,) behoorden, die dus naar evenredigheid vermeerderden; na C. G. men hield staatljke omgangen, (*Procesfien*,) en de Hoofdst. geheele Kerkedienst, (*Litanie*,) werd omflagtiger, na C. G. Jaar 476. tot 622. en meer schitterend, gelijk wij uit de geschriften van GREGORIUS *den Grooten* zien kunnen. Niemand was ijveriger en spreidde meer grootsheid ten toon, in het stichten en vernieuwen van Kerken, dan Keizer JUSTINIANUS (*), welke Kerken aan den Aartsengel MICHAËL, de Maagd MARIA, Apostelen, Martelaren, en andere Heiligen gewijd waren, doch die allen ver werden overtroffen door de heerlijke *Sofiekerk* te *Konstantinopolen*, toegewijd aan den alleen *wijzen God*; (*Σοφία*, *wijsheid*.) Toen JUSTINIANUS dezelve zou laten inwijden, kon hij zich niet onthouden van uit te roepen: „Ik heb u overwonnen, ô SALOMO! De sieraad van het allerheiligste dezer Kerk, waar de Altaar stond, en de Geestelijkheid alleen toegang had, bedroeg op zichzelve 40,000 ponden zilver. De Keizer verörende (†), dat, in deze heiligste *grootte* Kerk, niet meer dan 60 *Ouderlingen*, 100 *Kerkediensnaars*, 40 *Kerkedienaresfen*, 90 *Onderkerkedienaars*, 100 *Voorlezers*, 25 *Zangers*, en behalven dezen, die allen tot de Geestelijkheid, (*Clerus*,) gerekend werden, nog 100 *Deurwachters*, zijn zouden.

Aanhou- Men vraagt mischien, wat zoo vele Kerkelijken in

(*) PROCOF. *de aedificiis Justiniani* L. I. C. 3. sq.

(†) *Novell.* 3.

in ééne Kerk te verrichten hadden, doch de vraag is ligt te beantwoorden, als men weet, dat men thans zich ook verbeeldde, dat niets aan God aangenamer kon zijn, dan een *onöphoudelijk bidden en zingen*, in eene Kerk of Klooster, door een aantal Geestelijken en Monniken, die elkanderen steeds afwisselden. Zulke inrichting had in de Vde eeuw zekere *Griekfche* Abt ALEXANDER gemaakt, onder zijne Monniken, die daarom *ασιμνοι*, (*Slapelozen*) genoemd werden. Een aanzienlijk Heer van Rome, STUDIUS genaamd, verloochende de Wereld en flichtte te *Konftantinopolen* eene Kerk, ter eere van JOANNES den *Dooper*, en een Klooster, naar hem *Studium* genoemd, van steeds dienftdoende Monniken, welke *Studitæ* genoemd werden, en van welken sommigen zich ook door hunne fchriften eenen naam gemaakt hebben (*).

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—
dende
Gods-
dienftige
oefenin-
gen.

Het toewijden van Kerkgebouwen aan Heiligen en Apostelen, gaf aanleiding tot menigvuldige nieuwe Feestdagen, waar onder men voornaamlijk mag tellen de Feesten van MARIA's *boodfchap* en *reiniging*. Den oorfprong van het eerfte kan men niet zeker aanwijzen; doch het wordt door ANASTASIUS (†), in het leven van den Bifchop SERGIUS, die zedert het jaar 678 te Rome die waardigheid bekleed heeft, reeds als een oud Feest aangemerkt, en met zijnen waardiger naam, (*Annunciatio Domini*) genoemd, ook komt het voor in het *Liturgifch* werk *Liber Sa-*

(*) NICEPHOR. *Hift. Eccles. L. XV. C. 23.*

(†) *Liber Pontif. pag. 313.*

III *Sacramentorum*, van GREGORIUS den Grooten (*),
 BOEK onder den naam *Annunciatio Angeli ad B. Ma-*
 XIV *riam*; men mag dus deszelfs oorsprong wel in deze
 Hoofdst. tijden plaatzen.
 na C. G.
 Jaar 476. Van het Feest der *reiniging* van MARIA, weten
 tot 622.

wij (†), dat het te *Konstantinopolen*, in het jaar 542, op bevel van JUSTINIANUS, het eerst gevierd is, na het eindigen van eene hevige pestziekte. Ook bij dit Feest werd in het eerst meer op CHRISTUS, dan op zijne Moeder, gelet. De *Grieken* noemden het *ὑπανή* of *ὑπαπανή της κυριας*, *het tegenkomen des Heeren*, omdat SIMEÖN en HANNA in den Tempel het kind JESUS tegen of te gemoet kwamen; ook het *Feest der voorstelling van CHRISTUS*; in de Westersche Kerk *festum luminum* of *candelarum*, *lichtmis*, naar de menigte van waschlichten, in de Kerk ontftoken en in de omgangen medegenomen. Eene oude overlevering (§) heldert deze gewoonte goed op. In plaats van de Godsdienstige zuiveringen bij de Heidensche Romeinen in *Februarij*, waar van ook deze maand den naam heeft, (*februa*, *februalia*,) werd een Christelijk reinigingsfeest ter eere van de Moeder des Heeren ingevoerd.

Het derde merkwaardige Feest uit deze tijden is de *Geboortedag van JOANNES den Dooper*. (*Nata-*

(*) Tom. III. *Opp. pag. 31.*

(†) THEOFANES *Chronogr. pag. 188.* PAUL. *Diac. Hist. Miscell. Libr. XVI. pag. 461.* NICEFORUS *Callisti Hist. Eccles. Libr. XVII. Cap. 28.*

(§) DURAND. *Rational. divinor. officior. L. VII. C. 7.*

talis S. Johannis Baptista.) De Kerkvergadering te *Agatha*, (of *Agde*,) van het jaar 506, rekende dien nevens het *Paaschfeest*, het *Geboortefeest van CHRISTUS*, *Epifania*, *Hemelvaart*, en *Pinksteren*, onder de grootste Feesten, welke alleen in steden en Parochiekerken gevierd mogten worden (*).

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

In deze eeuw klom de *Bijgeloovige verëering van de Maagd MARIA* ten top, waar toe de twisten met *NESTORIUS* veel toebagten. Trouwens, zoo dra de Kerkvergadering te *Efeze*, in het jaar 431, aan *MARIA* den eertijtel van *Godbaarster* of *Moeder Gods* had toegekend, sprak *CYRILLUS*, *Patriärch van Alexandrië*, haar in eene Predikatie op dezen toon aan (†): „ Wees ons gegroet, *MARIA*, „ Moeder Gods! gij eerwaardige schat der geheele „ wereld! gij onuitbluschlijke lamp! kroon der jong- „ vrouwen! scepter der rechtzinnige leere! altijddu- „ rende Tempel! verblijfplaats van hem, wien gee- „ ne verblijfplaats in zich bevatten kan! Moeder „ en Maagd! — Wees ons gegroet, die gij in uw „ heilig en maagdelijk ligchaam het onmeetlijke en „ onbegrijplijke befloten hebt, door wie de Heilige „ Drieëenheid verheerlijkt en aangebeden, het dier- „ bare kruis des Heilands verhoogd en verëerd ge- „ worden is, door wie de Hemel zegepraalt, de „ Engelen en Aarts-Engelen zich verheugen, de „ Duivelen verdreven worden, de verzoeker over- „ „ WOU-

(*) *Can. 21. ap. HARD. Tom. II. pag. 1000.*

(†) *In Actis Concil. Ephes. Act. I. Tom. III. Concil. LABBEI pag. 583.*

III „ wonnen , en het gevallen schepfel ten Hemel
 BOEK „ verheven geworden is! ” Onder de hevigste te-
 XIV genstrevens van NESTORIUS behoorde , naast CYRIL-
 Hoofdst. genstrevers van NESTORIUS behoorde , naast CYRIL-
 na C. G. LUS , zekere Ouderling te *Konstantinopolen* , PRO-
 Jaar 476. CLUS. Deze heeft drie *Predikatiën* nagelaten op
 tot 622. de *Moeder Gods* , MARIA , die door COMBEFISI-
 US (*) zijn uitgegeven , de zeldzaamste in haar
 soort , die men bedenken kan , onder anderen noemt
 hij MARIA , „ maagd en moeder , jongvrouw en
 „ hemel ; de ontzettende weversboom der mensch-
 „ wording , op welke het kleed der verëeniging op
 „ eene onuitspreeklijke wijze geweeft is geworden ;
 „ welks weever de H. Geest ; de kunstige mede-
 „ hulpe , de overschaduwende kracht uit de hoog-
 „ te ; de wol , de oude huid van ADAM ; de inslag ,
 „ het vleesch der onbevleete Maagd ; de kam , de
 „ onmeetlijke genade des dragenden ; maar de kun-
 „ stenaar , het door het gehoor indringende Woord
 „ was.” De naam van den Engel GABRIEL zal
 volgens dezen Prediker *God en Mensch* betekenen ,
 omdat de gene , wiens geboorte hij boodschapte ,
 God en mensch was ; en de geflotene poort bij
 EZECHIEL , door welke God alleen wilde ingaan ,
 zal MARIA zijn . Nog is 'er (†) eene Predikatie
 op de *allerheiligste Godbaarster* MARIA en over de
Menschwording , onder den naam van BASILIUS ,
 Bischoep van *Seleucië* , eenen tijdgenoot van PRO-
 CLUS , in welke hij insgelijks den lof van MARIA

200

(*) *Nov. Auctar. Bibl. Patrum T. I. p. 301.*

(†) Bij COMBEFIS. *l. c. T. I. p. 567.*

zoo buitensporig verheft, dat even daarom BASNAGE III
 en anderen de echtheid van deze, gelijk ook ten BOKK
 minsten van twee der Kerkredenen van PROCLUS, XIV
 in twijfel hebben getrokken. De verëering van MA- na C. G.
 RIA, en het oprichten van Kerken tot hare eer, Jaar 476.
 deed ook spoedig *Reliquiën* of Overblijfselen van tot 622.
 haar opspooren, zoo had men in de *Blachernische*
Mariakerk te *Konstantinopolen*, een tot de schou-
 ders afhangend hoofdhulsel, (*ωμοφοριον* of *ωμοφορον*,)
 der Heilige Maagd, aan hetwelk verscheidene won-
 dergenezingen werden toegeschreven.

Zelfs Kettters bevorderden deze buitensporige ver-
 eering van MARIA. De vermaarde *Eutychiïaansche*
Patriërch van *Antiöchië*, PETRUS FULLO, beval,
 dat men in alle gebeden haren naam zou noemen (*).
 Haar beeld kwam ook allengs in de Kerken, men
 smeekte haar om allen Geestelijken bijstand, en de
 Dichter FORTUNATUS hoopte door haar op verge-
 ving van zonden (†), ja, Keizer JUSTINIANUS
 bidt in eene zijner wetten (§), *de heilige en glo-*
rierijke bestendige Maagd en Moeder Gods MARIA,
om hare voorbidding, opdat God het Rijk volko-
 men door hem herstellen moge. Omtrent het einde
 van dit Tijdperk, dreigde men de genen, die zekere
 Abdis beledigen zouden, met het *Oordeel van God,*
 het

(*) THEODORUS *Hist. Eccles. Excerpt. Libr. I. Cap.*
 5. CEDREN. *Comp. Hist. T. I p. 303.*

(†) *Carm. VIII. Cap. 5.*

(§) *Lib. I. Cod. tit. 27. de officio Praef. Praetor.*
African. l. 1.

III *het Heilige Kruis*, en *der zalige MARIA* (*). Ook
 BOEK wordt 'er gewaagd van eene Kerk, waar *MARIA*
 XIV haar Kind in den arm houdt, en op eenen troon
 Hoofdst. zit (†).
 na C. G. De *aanroeping der Heiligen*, die reeds in het
 Jaar 476. voorgaande Tijdperk een begin had genomen, nau
 tot 622. in het tegenwoordige algemeen de overhand. Daar
 omtrent lezen wij eene aanmerkelijke plaats in een
 werk, hetwelk aan *THEODORETUS* toegeschreven (§)
 wordt, en ten minsten tot dezen tijd behoort. De
 Schrijver verwijt den Heidenen, dat zij noch *so-*
CRATES, noch andere Wijsgeeren, op zulke wijze
 geëerd hebben, als de Christenen hunne *Martela-*
ren, wier Tempelen van heerlijkheid, sieraad, en
 grootheid, schitterden. In dezelve zegt hij, vieren
 wij veelvuldige Godsdienstoefeningen, en daaglijks
 brengen wij hunnen Heer daar onze lofzangen. Ge-
 zonden bidden om het behoud hunner gezondheid;
 zieken om hunne genezing; kinderlozen en on-
 vruchtbaren om kinderen. *Men wendt zich niet tot*
hen, als tot Goden; maar bidt tot hen, als tot
Godlijke menschen, en wij roepen hen aan, om onze
voorspraken te wezen. — Eindelijk, zegt deze Schrij-
 ver: „ *De Heer heeft onze eigene overledenen in*
 „ *de plaats van uwe Goden ingevoerd; dezen in*
 „ *hunne ijdelheid ten toon gesteld, en aan genen*
 „ *hun-*

(*) *GREGOR. Turon. Hist. Franc. L. IX. C. 41.*

(†) *Id. de Glor. Martt. L. I. C. 10.*

(§) *THEODORET. Græc. Affection. Curatio Disp VIII.*
Tom. IV. Opp. pag. 918.

„ hunne eer gefchonken. Want, in plaats van uwe
 „ Feesten van JUPITER, BACCHUS, en meer ande- III
 „ ren, worden de Feestdagen van PETRUS en PAU- BOEK
 „ LUS, van THOMAS, SERGIUS, MARCELLUS, LE- XIV
 „ ONTIUS, PANTELEEMON, ANTONIUS, MAURI- Hoofdst.
 „ TIUS, en andere Martelaren gevierd; maar in na C. G.
 „ plaats van uwe schandelijke Ceremoniën — door Jaar 476.
 „ Godlijke gezangen, het hooren van heilige rede- tot 622.
 „ nen en gebeden, welke met roemwaardige tranen
 „ versierd zijn.” Het baat niet, dat één of ander
 Schrijver van deze aanbidding der Heiligen niet
 spreekt, waar men zulks verwacht zou hebben; of
 daarömtrent behoedzaamheid aanpreest, gelijk zoo
 ASTERIUS, Bisfchop van *Anafea* in *Pontus*, in de
 eerste jaren der Vde eeuw, in eene Predikatie (*),
 aanmerkt: dat Gods woord veel krachtiger is, dan
 de voorbidding der Heiligen, en in eene andere (†)
 dezelve eenvoudig leert verëeren en navolgen. De-
 zelfde man toch hield weder andere Predikatiën,
 waar in genoeg voorkomt van de aanroeping en
 voorbidding der martelaren, derzelver wonderbare
Reliquiën enz. Bij FULGENTIUS vindt men het on-
 derfcheid gemaakt tusschen de verëering, welke men
 aan God verschuldigd is, (*λαλρεία*) en den dienst,
 welken men ook aan menschen bewijzen moet;

(δξ-

(*) *Homil. I. in Psalm. 5. ap. Coteler. in Monum. Eccles. Græc. Tom. II. pag. 7.*

(†) *Adversus avaritiam in COMBESIS. Nov. Auctar. Biblioth. PP. Tom. I. pag. 40.*

III (δύλευσις,) (*) doch ten aanzien van dit laatste
 BOEK beroept hij zich, ter opheldering, op het zeggen
 XIV van den Apostel: *Dient malkanderen in liefde!*
 Hoofdst. na C. G. In het voorgaande is ons ten overvloede geble-
 Jaar 476. ken, dat dit Tijdperk een Tijdperk geweest is van
 tot 622. *wonderwerken der Heiligen*, ook hebben wij reeds
 Wonder- voorbeelden genoeg gehad van de verëering van *Re-*
 werken, Reliqui- *liquiën* of Heilige Overblijfselen; maar ook kregen
 en, Beel- de *beelden* van CHRISTUS, de Maagd MARIA, en
 den en andere *Heiligen*, eene plaats in de Kerken. Vol-
 Heiligen. gends THEODORETUS (†) zou het Beeld van den
 Pijlaarheiligen SIMEON in alle werkplaatzen van *Ro-*
me gestaan, en deszelfs eigenaars hoop op zijne be-
 scherming gegeven hebben. Om de waäre *Reliquiën*
 van valsche en gewaande te onderscheiden geeft eene
 Kerkvergadering van *Cæsar Augusta*, (*Saragosfa*,) in het jaar 592 dit zeldzaam voorschrift (§), dat men de *Reliquiën*, welke in *Ariäänsche* Kerken gevonden werden, bij de *Katholijke* Bischoppen brengen, en door vuur beproeven zou. Hoedanige *vuurproef*, even als het tweegevecht en dergelijken, behoorde tot de zoogenoemde *oordeelen Gods*, of *ordalia*, gelijk men ze noemde.

Het Heil. Omtrent het Heilig Avondmaal verdient aange-
 Avond- merkt te worden, dat *Misfa* of *Misæ* thans in de
 maal. Westersche Kerk deszelfs gewone benaming gewor-
 den

(*) *Fragm. XII. et XIII. ex L. IV. contra Fabian. p. 593.*

(†) *Hist. Relig. Cap. 29.*

(§) *Can. 2. in HARD. Act. Concil. T. III. p. 533.*

den was; uit GREGORIUS *den Grooten* (*) blijkt, dat het ook in bijzondere huizen mogt gevierd worden; ook weten wij uit hem (†), dat een *Diaken* bij het vieren van hetzelfde uitriep, dat elk, die buiten de Kerkelijke Gemeenschap was, moest heengaan, waar uit blijkt, dat het in de Kerk niet van eenen Bischof of Ouderling alleen gebruikt werd; ook is het duidelijk genoeg, dat men toen zoo wel den *wijn* als het *brood* gebruikte, waar tegen MABILLON (§) te vergeefs uitzonderingen gemaakt heeft.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Was dus de Godsdienst der Christenen verbasterd, hoewel zich nog overblijfselen der oude eenvoudigheid, verhevenheid, en algemeene nuttigheid hier en daar vertoonden, doch welke daaglijks meer gevaar liepen, geheel verloren te raken; met de geleerde wetenschap van den Godsdienst, of de Godgeleerdheid, was het niet beter gesteld, daar men zich meestal vergenoegde met het gene voorgaande Kerkleeräars gezegd hadden, zonder van de behoorlijke vrijheid van zelf-onderzoek gebruik te maken, of ook te kunnen maken.

Toestand
der God-
geleerd-
heid.

Omtrent de *echtheid* en het *getal* der *Bijbelboeken* waren de Christelijke Leeräars tot hier toe nog niet eens. THEODORETUS (**) geloofde omtrent de *Boeken des Ouden Testaments*, dat zij gedeeltelijk

Canonder
H. Schrift

(*) *Libr. 6. Epist. 43.*

(†) *Dialog. Libr. 10. Cap. 23.*

(§) *Ann. Ord. S. Bened. Tom. I. pag. 114.*

(**) *Interpret. in Cantic. Cantico. Pref. T. II. P. I. p. 3.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

lijk onder den Koning MANASSE, deels bij de *Babylonische* ballingschap verloren gegaan zijnde, door EZRA hersteld, en op nieuw in geschrift gebragt waren. Voorts, dewijl HIËRONYMUS en AUGUSTINUS in hunnen *Canon* verschilden, waren inzonderheid de Westersche Gemeenten lang in onzekerheid, eindelijk behield de roem van AUGUSTINUS rechtzinnigheid hier de overhand boven de geleerdheid van HIËRONYMUS, en even daar door kregen de *Apokryfe Boeken* van het Oude Testament, welke HIËRONYMUS verworpen had, hun gezag en aanzien bevestigd. GREGORIUS *de Groot*e schijnt wel het Boek van JESUS SYRACH niet voor *Canoniek* gehouden te hebben, omdat hij het aanhaalt onder den naam van *zekeren wijzen man*, evenwel brengt hij nu en dan plaatzen uit hetzelfde bij, met die gewone aanhaling: *'Er staat geschreven*; doch duidelijker verklaart hij zich omtrent *het eerste Boek der Makka-beën*, als hij zich zelve ontschuldigt, dat hij een getuigenis uit een Boek aanhaalt, *hetwelk niet onder de Kanonieke Boeken behoort* (*). In *Afrika* schijnt men nog steeds omtrent dit onderwerp vrij gedacht te hebben. Ten minsten JUNILIUS, een *Afrikaansch* Bischoep in het midden der VIde eeuw, werpt nog verscheiden Boeken uit den *Canon*, zoo des Ouden als des Nieuwen Testaments, of houdt die ten minsten voor twijfelächtig, in zijn Boek, opgedragen aan eenen anderen *Afrikaanschen* Bischoep, PRIMASIUS, *de partibus Legis Divine Libri II*. In dit werk,

(*) *Moral. in Job. L. XIX. C. 21. p. 622.*

werk, hetwelk bij wijze van een gesprek tusfchen III
 eenen Leeräar en Leerling is opgefteld, geeft hij BOEK
 op; wat hij van eenen *Perfiän*, PAULUS, zegt ge- XIV
 leerd te hebben, die in de *Syriſche* ſchool te *Niſt- Hoofdst.*
bis onderwezen was. Hij verdeelt de *Godlijke Boe- na C. G.*
ken, ten aanzien van derzelve gezag, in drie voor- Jaar 476.
 ten; zulken die een *volkomen* gezag hebben, *Kano- tot 622.*
nieke, die van allen aangenomen worden; zuiken,
 die een *middelbaar* gezag hebben; of die van velen
 aangenomen worden; en zulken, die *geheel geen*
 gezag hebben, waar toe bij voorbeeld, de Boeken
Baruch, *Judith*, en *Tobias*, behooren. In een
 ander opzicht verdeelt hij deze Boeken in vier voor-
 ten, *Hiſtorifche*, *Profeetiſche*, *Spreuken* en *eigenlijke*
Leerboeken. Bij de *Hiſtorifche* merkt hij aan, dat
 ſommigen daar toe nog rekenen twee Boeken der
Chronieken, het Boek *Job*, twee Boeken van *Ezra*,
 de Boeken *Judith* en *Esther*, en eindelijk twee
 Boeken der *Makkabeën*. Onder de *XVII Profeeti-*
ſche Boeken noemt hij ook de *Pſalmen*, maar niet
 de *Openbaring* van JOANNES, van welke hij zegt,
 dat 'er de *Oosterlingen* zeer aan *twiſfelen*. De
Spreukboeken zijn bij hem SALOMO'S *Spreuken* en
 JESUS SIRACH, waar bij, zegt hij, ſommigen nog
 het *Boek der Wijsheid* en het *Hoogelied* voegen.
 Eindelijk haalt hij *XVI Kanonieke* Leerboeken aan,
 waar onder de *Brieven* der *Apostelen*; weder met
 die aanmerking, dat zeer velen den *Brief* van JA-
 KOBUS, den *tweeden* van PETRUS, den *Brief* van
 JUDAS, als ook den *tweeden* en *derden* van JOAN-
 NES, als echt daar bij tellen.

III Reeds vroeg in de tweede eeuw had PAPIAS eene
 BOEK verzameling gemaakt van gezegden en daden der
 XIV Apostelen, en IRENEUS uit de overlevering tegen
 Hoofdst. na C. G. de Kettters bewezen, dat de *Katholijke* leer onver-
 Jaar 476. valscht van de Apostelen af bewaard was gebleven.
 tot 622. In het vervolg bewees de *Roomfche* Bisfchop STE-
 Traditie FANUS zijn gevoelen over den doop der Ketteren,
 of Overle- uit de oude gewoonte, vervolgens in de IVde eeuw
 vering. maakte men van *Traditie* of *Overlevering* gebruik,
 om nienwe plegtigheden als *Apostolifch* te doen aan-
 nemen. Lang bleef het daar bij, dat men slechts
 Kerkgebruiken maar niet *Leerftukken*, uit de over-
 levering wilde goedmaken, maar thans ging men
 reeds verder, en VINCENTIUS van *Lerinum* prijst in
 zijn *Commonitorium adverfus herefes*, behalven de
 Heilige Schrift, als het krachtigst verweermiddel te-
 gen de Kettters aan, eene verzameling van alles,
 wat van de oudfte tijden af, alle Christelijke Leer-
 aars eenparig voor waar hadden gehouden; of de
oudfte en algemeenfte overlevering,

Syriſche
 Overzet-
 ting van
 FILOXE-
 NUS.

Daar in dit Tijdperk zoo vele *Duitfche* en andere
 volken tot het Christendom bekeerd werden, zou
 men, natuurlijk, Overzettingen des Bijbels in der-
 zelve spraak hebben mogen verwachten, maar men
 vergenoegde zich deze nieuwbekeerden eene korte
 Geloofsbelijdenis te leeren, en de Kerkelijke gebrui-
 ken en plegtigheden Godsdienftig te doen waarnemen;
 ook ontbrak het aan mannen, die in ſtaat zouden
 geweest zijn, om zoodanige Overzettingen te ver-
 vaardigen. Alleen hebben wij uit dezen tijd eene
Syriſche Overzetting van het Nieuwe Testament van
 eenen

eenen *Eutychiäanschen* of *Jakobitischen* Bisfchop; XENAIAS, of gelijk hij ook genoemd wordt, FILOXENUS, welken naam hem gegeven werd door PETRUS FULLO, Patriärch van *Antiöchië*, die hem in het jaar 484 tot Bisfchop van *Maburg* of *Hierapolis* in *Syrië* aanftelde. Hij was uit *Perfië*, en daar zijnen Heer ontvlucht, wiens slaaf hij was. Keizer JUSTINUS ontnam hem in het jaar 518 zijn Bisdóm, en hij verftikte van rook te *Gangra* in *Pafagonië*, in het jaar 522. Hij heeft verfcheidene Schriften en Brieven nagelaten, waar van men berigten leest bij ASSEMANI (*). De *Syriërs* hadden reeds zedert eeuwen eene vertaling in hunne taal, de *letterlijké* of *eenvoudige*, (*Pefchito*,) genoemd. FILOXENUS of op zijn aanraden één zijner Landbisfchoppen POLYKARPUS, bezorgde hun eene nieuwe in het jaar 518, gelijk ook door hen zo niet het geheele O. Testament, ten minften eenige Boeken van hetzelfde fchijnen vertaald te zijn. Nog is 'er eene *Syriſché* Overzetting vervaardigd door den *Nestoriäanschen* Patriärch MAR ABBA, die in het jaar 552 gestorven is, doch waar van geene overblijfszels bekend zijn.

Maar des te meer *Uitleggers* van den Bijbel heeft men in dit Tijdperk, hoewel zij grootendeels dezen naam niet verdienen. Omtrent het midden der Vde eeuw muntten onder de *Grieken* uit, CYRILLUS, Patriärch van *Alexandrië*, wiens *uitlegkunde* geheel ingericht is ten dienſte van zijn *Leerſtelfel*, hetwelk door zijne *rechtzinnigheid* zeer werd aan-

III
BOEK
XIV
Hoofdf.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Uitleg-
gers der
H. Schrift

(*) *Biblioth. Orient. Clem. Vatic. T. II. p. 19.*

III geprezen bij zijne tijdgenooten, terwijl hij zich met
 BOEK de verklaring van den woordlijken zin weinig op-
 XIV houdt. Daartegen ontvouwt THEODORETUS, Bis-
 Hoofdst. na C. G. schop van *Cyrus*, in *Syrië*, maar die niet volkomen
 Jaar 476. als *Rechtzinnig* erkend werd, den letterlijken zin
 tot 622. met veel oordeel en vlijt, en wordt voor den eer-
 sten Uitlegkundigen van deze tijden geächt. Wij
 zullen in het vervolg nader van den eenen en ande-
 ren spreken. De derde was ISIDORUS van *Pelufum*,
 te *Alexandrië* geboren, maar die zijn meesten leef-
 tijd heeft doorgebracht in een Klooster, gelegen op
 eenen Berg bij *Pelufum*, waar in hij de uiterste ge-
 strengheid van levenswijze in acht nam, en den
 roem van eenen Heiligen verkreeg; hij schijnt Abt
 van dit Klooster geweest te zijn, en tot Ouderling
 of Priester gewijd te wezen (*). Hij schreef een
 Boek *tegen de Heidenen*, waar van hij zelf ge-
 waagt (†), als ook eene kleine Verhandeling, dat
 'er *geen noodlot is* (§), doch beiden zijn verloren
 gegaan. Maar van zijne Brieven zijn 'er omtrent
 2,000 overig, die in vijf Boeken verdeeld, en te
Parys 1638 in *Folio* gedrukt zijn. Zij hebben ech-
 ter meer het voorkomen van korte aantekeningen
 van zedenlijken en uitlegkundigen inhoud, die dik-
 wijls alleen uit weinige regelen bestaan. Op eene
 plaats derzelve verklaart hij zich nadrukkelijk tegen
 den *Mystischen* en *Allegorischen* zin (**). „ Die
 ge-

(*) FACUND. *Defens. trium Capitull. L. II. C. 4.*

(†) *Libr. II. Ep. 137. Ep. 228.*

(§) *Libr. III. Ep. 253. (**)* *Libr. II. Ep. 195.*

genen," schrijft hij, „ die het geheele Oude Testament op CHRISTUS zoeken over te dragen, zijn niet boven alle berisping. Want zij verschaffen aan de Heidenen en Keters, die hetzelfde niet aannemen, in den twist met ons eene zekere sterkte. Terwijl zij dat gene, hetwelk van hem niet gezegd is, geweldig wringen, geven zij aanleiding, dat ook, het gene ongedwongen van hem gezegd is, verdacht wordt, dewijl hunne partijën juist door hetzelfde, waar door zij hen als verwingende Uitleggers overhoop werpen, ook bij duidelijke plaatsen de overhand schijnen te hebben." Evenwel kon hij zelf den geliefden smaak van zijnen tijd niet verzaaken, maar zoekt ook meermalen verborgenheden in zijne uitleggingen.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Behalven deze drie vermaarde Uitleggers der Heil. Schrift, had de *Grieksche* Kerk 'er in de Vde eeuw nog eenen, die geen Geestelijke noch Monnik, maar een *Sofist*, of Leeräar der Welsprekendheid was, PROKOPIUS van *Gaza*, onder de regeering van Keizer JUSTINUS I, die met het jaar 527 eindigde. Hij stelde eene doorlopende schriftverklaring op uit de uitlegkundige schriften van de oude vermaarde *Grieksche* Uitleggers, waar onder hij hier en daar zijne eigene aanmerkingen mengde. Zijn eerste *Uitlegkundig* werk, hetwelk, men, doch grootendeels alleen in eene Latijnsche Overzetting, gedrukt heeft, gaat over de acht eerste Boeken des Ouden Testaments. (*Commentarii in Octateuchum.*) De oorspronkelijke *Grieksche* Tekst wordt in een handschrift der openbare Bibliotheek te *Augsburg* be-

III waard (*), als ook van zijne uitlegging van het
 BOEK Hoogelied. Zijne verklaring over JESAJA is in het
 XIV jaar 1580 te Parys in *Folio* uitgegeven; en een der-
 Hoofdst. na C. G. gelijk werk over de *Spreuken* van SALOMO plagt in
 Jaar 476. een Handschrift, te Parys in de Koninglijke Bi-
 tot 622. bliothek, te berusten (†).

Voor het overige verdienen geene anderen uit deze eeuw als Uitleggers genoemd te worden; die 'er zijn, houden zich bezig met beuzelen over eenen Mijstiken zin, met Leenspreuken enz. Om hunne ervarenheid hier in te vertoonen, vallen hunne uitleggingen al veel op het *Hoogelied* en de *Openbaring* van JOANNES; zoo schreef ANDREAS, Bisshop van *Cæsarea* in *Kappadocië*, op het einde der Vde eeuw eenen *Commentarius* over de Openbaring van JOANNES, welke achter sommige uitgaven der werken van CHRYSOSTOMUS geplaatst is. Uit dit werk, en sommige anderen, stelde ARETAS, een van ANDREAS Opvolgers te *Cæsarea*, eene dergelijke verklaring op. ANASTASIUS *Sinaita*, of *de Sinait*, (omdat hij eenigen tijd Monnik geweest is op den Berg *Sinai*,) *Patriärch* van *Antiöchië*, die in het jaar 599 gestorven is, schreef *Anagogicae contemplationes in divini opificii Hexaëmeron*, of leenspreukige en geheimzinnige beschouwingen over de Schepings-Gefchiedenis.

On-

(*) JOAN. CHRIST. GOTTL. ERNESTI *Comment. de Propetia Gazai Commentarii Græcis in Heptateuchum et Canticum ineditis. Lips. 1785. 4to.*

(†) MONTFAUCON *Palaogr. Gr. p. 278.*

Onder de Latijnsche Uitleggers van dezen tijd, die echter niet bij de beste *Griekſchen* komen, hebben wij reeds geſproken van CASSIODORUS, LEO *den Grooten*, en voornaamlijk GREGORIUS *den Grooten*. Een van de weinigen, die *Griekſch* verſtonden, VICTOR, Biſchop van *Capua*, omtrent het jaar 545, vertaalde *de Harmonie der Euangelisten* van AMMONIUS in het *Latijn*. Ook ſchreef PRIMASIUS, Biſchop van *Adrumetum*, in *Afrika*, die nog tot na het jaar 550 geleefd heeft, met behulp van HËRONYMIUS, AUGUSTINUS, en andere Latijnsche Kerkvaders, eene verklaring *van de Brieven van PAULUS*; als ook eene uitlegging van de *Openbaring* van JOANNES, *Commentaria mysticæ expositionis in Apocalypsin Libri V.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—————
Latijn-
ſcheUit-
leggers.

Weinigen waren 'er, die in dezen tijd ondernamen, Leerſtellige werken op te ſtellen, en het *leerſtellige* werd nog meestäl in het *wederleggende* ingevlochten, waar toe de ſchriften van CYRILLUS van *Alexandrië* en THEODORETUS behooren. Sommige *Leerſtellige* werken uit dezen tijd zijn verloren gegaan of nog niet gedrukt. Hier toe behoort een geſchrift van LEONTIUS, Biſchop te *Neapolis*, op het Eiland *Cyprus*. Ook noemt GENNADIUS (*) het werk van NICÆAS, Biſchop van *Romatiana of Aquileja*, die nog in het jaar 458 leefde, hetwelk hij tot onderwijs der Doopelingen had opgeſteld: *Instructionis Libelli sex*. Drie Schrijvers verdienen echter bijzondere aanmerking, onder welken de eerſte

Leerſtel-
lige
Schrij-
vers.

(*) *De Viris Illuſtr. Cap. 22.*

III ste is **JOBIVS**, een *Grickſche* Monnik, die omtrent
 BOEK het midden der VIdē eeuw geleefd, en een werk
 XIV geſchreven heeft *over de Menſchwording des Zoons*
 Hoofdſt. *van God*, (*οικονομική πραγματεία*), hetwelk wij al-
 na C. G. leen uit de uittrekzels van **FOTIVS** (*) kennen, die
 Jaar 476. tot 622. zijne bekwaamheid in het verëffenen van ſchijnſtrij-
 digheden, en zijne geöefendheid in het uitleggen
 der ſchrift roemt, doch tevens erkent, dat hij in
 het oploſfen van zwaarigheden niet heel gelukkig ge-
 weest is.

De opſteller der onëchte ſchriften van **DIONYSIVS**
 den *Areopagiet*, mag, in zekeren zin, onder de
 Leerſtellige Schrijvers van dezen tijd gerekend wor-
 den, ook om zijn Boek *de Coeleſti Hierarchia*, in
 hetwelk hij *de regeering des Hemels* ons wil ver-
 klaren, de natuur en werkzaamheid der Engelen,
 welke hij in drie ordeningen verdeelt. De eerste
klafſe der Engelen is die, welke zich onmidlijk bij
 God bevindt, en het naast met hem verëenigd is;
 zij beſtaat uit *Troonen*, als ook uit *Cherubim* en
Seraſim, die met vele oogen en vleugelen verzien
 zijn. De *tweede* klafſe wordt uitgemaakt door de
Magten, *Heerſchappijën*, en *Krachten*. In de *derde*
klafſe ſtaan de *Engelen*, *Aartsëngelen*, en *Vorſten-*
donnen. Hunne werkzaamheden en betrekkingen
 worden in eenen gezwollenen, maar donkeren en
 onverſtaanbaren miſtiken ſtijl beſchreven, waar bij
 de Schrijver zich zelve niet verſtaat. Op gelijke
 wijze handelt een ander Boek van dezen Schrijver:

1613

(*) *Cod. CXXII. pag. 577-661.*

van de Godlijke Naamen. Eindelijk heeft hij nog een Bock over de Myflike Godgeleerdheid, hetwelk met een plegtig gebed aanvangt, waar in de Schrijver groote dingen belooft. „ Bovennatuurlijke, „ meer dan Godlijke, en meer dan goede Drieënhed! (Τρεις ὑπερσοια, και ὑπερθεε, και ὑπεραγαθε,)” roept hij uit, „ gij Opzienster der Godlijke Wijsheid, (Φεσοφιας,) der Christenen! „ leidt ons tot den hoogstdonkeren, (ὑπεραγνωση) „ maar ook hoogstglansrijken, (ὑπερφανε) en hoogsten top der geheime Godlijke uitspraken, waar de eenvoudige, en voltooide, en onveränderlijke verborgenheden der Godgeleerdheid in de hoogst lichte duisternis van een duister, geheimenisvol stilzwijgen, (κατα την ὑπερφωλον της κρυφωμωσς σιγης γνωφον,) ontdekt worden, welke in het allerduisterste op het allerklaarst uitschittert.” enz. Doch deze belofte wordt weinig vervuld, en de Schrijver ontschuldigt zich, dat hij zoo kort in deze zaken is, daar mede, dat hij ’er vele voorbereidingen toe medegedeeld heeft in anderen van zijne werken, tot welken hij zijne Lezers verzendt.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

GENNADIUS van *Masfalia*, van wien wij reeds meermalen gesproken hebben, verdient ook nog onder die genen eene plaats, die in dezen tijd het *Leerfellige* behandeld hebben, om zijn *Ontwerp der Kerkelijke Leerstukken*, (*Libellus de dogmatibus Ecclesiasticis*,) hetwelk men aan AUGUSTINUS plagt toe te schrijven, en daarom ook in de uitgave

III van deszelfs werken gevonden wordt (*). GENNA-
 BOEK DIUS (†) zond dit opstel, als zijne Geloofsbelijdenis,
 XIV in eenen Brief aan den Roomschen Bisfchop GELA-
 Hoofdst. na C. G. SIUS. Men weet, dat GENNADIUS verdacht gehou-
 Jaar 476. den is van het *Semi-Pelagianismus*. Voorëerst
 tot 622.

---

 ftaat de Leere van de Drieëenheid met verwerping
 der tegengestelde dwalingen. Hier mede is de Leer
 van CHRISTUS *Menschwording* verbonden; dan volgt
 de Opftanding der Dooden, de Schepping en ge-
 fteldheid der ziel en des menfchen in het gemeen.
Door den Val is wel, gelijk hij gelooft, *de leven-*
digheid van den vrijen wil verloren; maar niet de
vrijë wil zelf. 'Er is *éene* Doop, vervolgt hij,
 maar *in de Kerk*, waar *één* Geloof is, en het voor-
 fchrift van CHRISTUS in acht genomen wordt; *het*
Heilig Avondmaal daaglijks te gebruiken; prijst
 hij niet, fchoon hij het ook niet wil laken, maar
 hij raadt aan, hetzelfde elken Zondag te nemen.
 Waare *boete* beftaat daar in, dat men geene zonde
 bedrijft, en bedrevene beweent. Onder de Godlijke
 beloften zijn geene aardfche of voorbijgaande, dus
 vervalt ook het *duizendjarige Rijk*. Het *huwlijk*
 is goed, wanneer het ten oogmerk heeft, kinderen
 te teelen, en hoererij te vermijden. De *onthouding*
 is uitmuntend, maar nog verhevener de *Maagdelijke*
 Staat. Zich van eenige *fpijzen* te onthouden, die
 overvloedig zijn, is niet kwaad, maar matig zijn
 in

(*) *In Append. T. VII. Opp. p. 71-76. ed Antwerp.*

(†) *De Viris Illuftr. Cap. 100.*

in derzelve gebruik in het gemeen, is eigenlijk Christelijk. Men moet de *lichamen der Heiligen*, en *Martelaren* verëeren, en de Kerken naar hen genoemd, Godsdienstig bezoeken. Alleen *gedoopten* kunnen zalig worden. In het *Heilig Avondmaal* mag geen klaar water geöfferd worden, maar *wijn met water gemengd*, zoo als uit CHRISTUS zijde bloed en water vloeide enz.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Met de *Zedenkunde*, en de behandeling van de zelve, had het, in dit Tijdvak, onder de Christenen geen beter aanzien. Enkele Verhandelingen, Predikatiën over zedelijke onderwerpen, pligten, deugden en ondeugden, zedekundige uitleggingen van Bijbelboeken, en voornaamlijk het Asketisch-Mystieke en voorschriften voor Monniken, zie daar alles, waar toe zich de zedenkunde ten dezen tijde bepaalde. Onder de zedekundige Schrijvers van dit Tijdperk worden genoemd, NICERIUS, Bisfchop van *Trier*, die *over het Nachtwaken van Gods Knechten en van het voordeel van het Psalmzingen* gefchreven heeft (*); EUCHERIUS, een voornaam *Galliër*, die zich in den bloei van zijn leven, daar hij eene Vrouw en twee Zoonen had, in het vermaarde Klooster *Lerinum* begaf, en naderhand Bisfchop van *Lugdunum*, (*Lyons*,) geweest is, zijnde omtrent het jaar 450 overleden, fchreef verscheidene werken, die te *Rome* 1564 in 4to zijn uitgegeven (†),

ON

(*) In D'ACHERY *Spicileg. T. I. p. 221.*

(†) Men vindt eenige berichten van hen bij GENNAD. *de Viris Illust. Cap. 63.*

III onder anderen *Liber formularum spiritalis intelligentie*, en *de questionibus difficilioribus Vet. et Nov. Testam.* bijzonder eene aanwijzing tot het Kluizen-
 BOEK na C. G. naarsleven: *Epistola parænetica ad Valerianum, de contemtu mundi, et sæcularis Philosophiæ.*
 XIV Hoofdst. Jaar 476. tot 622.

NILUS, eerst stadhouder van *Konstantinopolen*, daar na Kluizenaar op den Berg *Sinai*, die omtrent het jaar 450 gestorven is, is insgelijks geteld onder de Zedenschrijvers van dezen tijd. In zijne *Brieven* vindt men verscheidene stukken, die niet geheel verächtelijk zijn; voorts schreef hij twee of drie *Verzamelingen van Zedenspreuken*. Een *Asce-tisch* Boek tot verbetering van vele buitenspoorigheden, die onder de Monniken waren ingeslopen, nog een geschrift *over acht ondeugden* enz (*).

JOANNES *Scholasticus*, Abt van een Klooster op den Berg *Sinai*, waar hij in het jaar 606 overleed, schreef een Boek over de middelen om het hoogste toppunt van Godzaligheid te bereiken, onder den tijtel *κλιμαξ* of *ladder*, naamlijk *ten Hemel*, van waar hij zelf den naam *Climacus* draagt; het is te *Parys* gedrukt 1633 *Folio*. Deze ladder heeft *der-zig sporten* of *trappen*, welke elk bijzonder wijdlo-pig verklaard worden; terwijl het geheel de volko-menheid van der Engelen staat zal uitbeelden, wel-ken hij in het Monnikenleven beschouwt.

Zijn tijdgenoot JOANNES MOSCHUS, met den bij-naam *Ενκατας*, *de Matige*, (waar uit men nader-hand den verminkten naam *Eviratus* of *Evirates* ge-

(*) Zijne werken zijn te *Rome* uitgekomen 1673 *fol.*

gemaakt heeft) (*), die in verscheidene Kloosters in *Palestina* geleefd, en ook in *Syrië* en andere Landen onder de Monniken rondgereisd heeft, beschreef het leven der Heiligen, die hij op zijne reize had leeren kennen, in een Boek *de Beemde*, (*λειμων* of *λειμωναριον*,) ook het *Nieuwe Paradijs* of *Lusthof*, (*νεος παραδεισος*,) vol zeldzame sprookjens, wonderwerken, verschijningen enz.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Daar de waare kennis en goede smaak in allen opzichte in het Christendom zoo sterk verminderde, kan men zich van de Leer- of Kerkredenen der Leeräaren van dezen tijd geene gunstige denkbeelden maken. Onder de voornaamste Predikers van dit Tijdperk staat bij de *Grieken* THEODORETUS boven aan, onder de middelmatigen kan CYRILLUS van *Alexandrië* gerekend worden, bij de *Latijnen* hebben wij LEO den Grooten, GREGORIUS den Grooten ontmoet; maar boven allen werd PETRUS, Bischof van *Ravenna*, van het jaar 433, ten minsten tot het jaar 449, toen hij nog in leven was, door zijne tijdgenoten, als een voorbeeld van eenen voortrefflijken Redenaar aangezien, en daarom met den naam *Chryfologus*, (Guldenspreker,) verëerd. 'Er zijn van hem 176 korte Predikatiën overig en gedrukt *Venetiën* 1742 *Folio*. Zij hebben tot haar onderwerp verhalen en gelijkenissen uit de Euängeliën; eindelijk is zedenkundig bij voorbeeld zijn geschrift over de zorg voor het aardfche, over vasten en aalmoefen, en verscheidenen ter gedachtenis van Apostelen en

Predikatiën of Kerkredenen.

Hei-

(*) *For. Bibl. Cod. CXCIX. pag. 502.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Heiligen. Men kan niet ontkennen, dat hij aanleg had tot Welsprekendheid, maar zijne Welsprekendheid is niet de echt Grieksche en Romeinsche, noch die, welke tot den Christelijken Predikstoel behoort. Zie hier een staaltjen, hoe dezelve gesteld ware. Dus luidt het begin zijner CVIIIste Kerkreden:

„ Wij vragen dikwijls, waaröm CHRISTUS zoo in
 „ de Wereld intreedt, dat hij de nauwheid van het
 „ moederlijk ligchaam ondervindt, het onrecht eener
 „ geboorte lijdt, de banden der luijren gedooft, de
 „ zwakke wieg verdraagt, met tranen voedzel uit
 „ de borsten zoekt, en de verscheidene trappen des
 „ ouderdoms en derzelve behoeften ondergaat. En
 „ hoe heeft dan diegene moeten komen, die ge-
 „ nade medebrenge, vrees verjaagen, en liefde
 „ zoeken wilde? De Natuur leert iederen, wat
 „ de kindsheid geldt, wat zij verdient. Welke
 „ barbaarschheid overwint de kindsheid niet? wel-
 „ ke wildheid verzacht zij niet? welke wreedheid
 „ houdt zij niet terug? welke woede temt zij niet?
 „ welk geweld keert zij niet af? welke strengheid
 „ leenigt zij niet? Hoe veel liefde vordert zij niet?
 „ welke genegenheid perst zij niet af? welke gena-
 „ de legt zij niet op? welke liefde verkrijgt zij
 „ niet? Dat dit waar is, weten de Vaders, de
 „ Moeders voelen, allen billijken, de menschlijke
 „ ingewanden getuigen het. Dus wilde dan hij ge-
 „ boren worden, die geliefd, niet gevreesd wilde
 „ worden; en hoort evenwel, wat bij de mensch-
 „ lijke boosheid eene zoo vleijende, zoo vroomme,
 „ zoo lieve kindsheid uitricht! *Als de Koning* HE-

„ RODES dit hoorde, staat 'er, werd hij zeer ont- III
 „ roerd. enz. Indien *Jerusalem*, indien de Koning, BOEK
 „ indien de Schriftgeleerden en Hoogepriesters zoo HOOFDST.
 „ zeer door de kindsheid ontsteld werden; wat na C. G.
 „ zouden zij gedaan hebben, zoo CHRISTUS, als Jaar 476.
 „ een volwasfen mensch, als hij, ondersteund door tot 622.
 „ rijkdommen, en eene groote ménigte volks, als
 „ hij met verdachte lieden, als hij met uitlanders
 „ gekomen was?” Laat ons hier nog een voor-
 beeld bijvoegen van zijnen ijver voor zijnen stand.
 In eene Kerkreden over de woorden: *Wien gij de*
zonden vergeeft, dien zijn zij vergeven (*), roept
 hij uit: „ Waar zijn de genen, die beweerden, dat
 „ de ééne mensch den anderen de zonde niet ver-
 „ geven kan? die de genen, die eenmaal door Dui-
 „ vels aandrifft gevallen zijn, nederdrukken, opdat
 „ zij zich niet weder oprichten? — PETRUS ver-
 „ geeft de zonden, hij neemt de boetvaardigen met-
 „ alle blijdschap op; en gebruikt deze magt, welke
 „ God aan alle Priesters medegedeeld heeft. Had
 „ hij, na zijne verloochening, geene boete mogen
 „ doen, dan zou hij den roem des Apostels-ambts
 „ en het leven te gelijk verloren hebben.”

De voorgaande Paus PIUS VI. heeft in het jaar
 1784 door eenen Priester te Rome BRUNO BRUNI
 in één Deel in *Folio* laten uitgeven, Preeken van
 MAXIMUS, Bisfchop van *Taurinum*, (*Turin*,) wel-
 ke zeer kort zijn, en hoofdzakelijk Feestdagen van
 velerhande foort betreffen, doch die waarlijk dien

ar-

(*) *Scrm.* LXXXIV. pag. 323.

III der *Ketterij*, schrijft GREGORIUS van *Tours* (*),
 BOEK kan men den Bisfchop in de Kerk niet ongehoor-
 XIV zaam zijn; van dezen zijn verſcheidenen verloren
 Hoofdst. geraakt. Zoo had GENNADIUS (†) een werk van
 na C. G. VIII Boeken tegen alle *Ketters* in het licht gegeven.
 Jaar 476. Ook noemt deze Schrijver (§) de ſchriften van
 tot 622. eenen Bisfchop in *Mauritanië*, VOCONIUS, tegen de
 en Kette- eenen Bisfchop in *Mauritanië*, VOCONIUS, tegen de
 rijen. Jooden, Ariënen, en andere *Ketters*; en ISIDORUS,
 Bisfchop van *Hispalis*, (*Sevilla*), in de VIIde
 eeuw, gewaagt (**) van een werk van PRIMASIUS,
 eenen *Afrikaanfchen* Bisfchop, de *Hærefibus Libri*
tres, waar in hij verklaard heeft, waar door men
 een *Ketter* wordt, en waar aan men den *Ketter*
 kent.

Ondertuſſchen ſchijnen de belangrijkste werken over
 dit onderwerp bewaard te zijn gebleven. Het werk
 van THEODORETUS, hetwelk wij reeds in een voor-
 gaand Deel gemeld hebben (††). Een werk van eenen
 anderen Griekſchen Schrijver, LEONTIUS van *Byzan-*
tium, is door CANISIUS in zijne verzameling ge-
 plaats (§§), met nog eenige andere ſchriften van den-
 zelve tegen de *Nestoriënen*, *Eutychiënen* en *Apolli-*
nariften; hij noemt hem een' man van vele geleerd-
 heid, doch in de daad is hij een man van vele ſpitsvin-
 nigheid, geſchikt, om met deze partijën te kampen.

Maar

(*) *Hist. Franc. Libr. II. Cap. 23.*

(†) Volgens zijn eigen bericht *de Vir. Illuſtr. C. 100.*

(§) *Cap. 78.* (**) *De SS. Eccles. Cap. 9.*

(††) Zie VI Deel, *Bladz. 312.*

(§§) *Lectt. Ant. Tom. I. pag. 529.*

Maar allen worden overtroffen door den Latijnschen Schrijver VINCENTIUS van *Lirinum* of *Lerina*, die een *Galliër* van geboorte, na eenigen tijd burgerlijke ambten bekleed te hebben, in een Klooster op het Eiland *Lerina* of *Lirinum*, (*St. Honorat*, op de Kust van *Provence*,) Monnik en tevens *Presbyter* geweest is (*). Dit Klooster was vruchtbaar in eerwaardige en geleerde mannen, maar tevens waren deze *Gewesten*; bijzonder het naburige *Masflia*, de voornaamste zetel der *Semi-Pelagiënen*, en het is zeer waarschijnlijk, dat VINCENTIUS insgelijks tot deze partij behoort hebbe (†). Hij zal nog voor het jaar 450 gestorven zijn. In het jaar 430 stelde hij zijn *Vermaningsgeschrift tegen de Ketteren*, (*Commonitorium adversus hæreticos*,) op, waar in hij zegt, dat hij dikwijls en zeer zorgvuldig vele heilige en geleerde mannen gevraagd heeft: „Door „ welk zeker, en als het ware, algemeen en regel- „ matig middel, hij de waarheid van het Katholijk „ Geloof van de snoode dwalingen der Ketteren, „ (*hæreticæ pravitatis falsitas*,) zou kunnen on- „ derfcheiden?” en dat hij altijd van hen allen dit antwoord gekregen heeft: „ Men kon, op twee- „ derlei wijze, zich voor de Ketteren wachten, en „ het rein Geloof bewaren; voorëerst, *door het ge- „ zag der Godlijke wet*; ten tweeden, *door de over- „ le-*

III.
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) GENNAD. *de Viris Illustr. Cap. 64.*

(†) VOSS. *Hist. Pelag. Libr. I. Cap. 9.* Met wien de Kardinaal NORISIUS overeenstemt *Hist. Pelag. Libr. II. Cap. 11.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
Ketterij-
en.

arbeid en geleerdheid nauwlijks verdienen, welke aan deze uitgave besteed is geworden.

Thans is ons nog overig te verhalen, de Godsdienstige verschillen en twisten, over oude en nieuwe Ketterijën, welke dit Tijdvak zoo berucht gemaakt hebben, tot schande van het Christendom, door de hevigheid, waar mede zij gevoerd zijn geworden, en de gevolgen, welke zij hebben voortgebracht.

Haat tegen de Kettters.

Tot hier toe hadden de Christenen, nadat het Christendom, in den twist met de Heidenen en Jooden, de zegepraal had behouden, voornaamlijk onderling verschild, over de leer der Godlijke *Drie-eenheid*, of over de natuur van het hoogste voorwerp der Godsdienstige verëering, en over de *krachten* des menschen tot zijne verbetering, of over de wijze, om die volmaaktheid deelachtig te worden, welke het doel is van den Christelijken Godsdienst. In plaats echter van deze verschillen, door gematigdheid en waarheidliefde, nuttig te maken, maakten zij dezelve, door bitterheid, en driften, niet alleen nutteloos, maar hoogstschadelijk. Te meer, daar men niet zoo zeer over de waarheid, als over de overwinning, streed, zich zelve in de fijnste spitsvinnigheden verloor, en geene middelen ontzag, om de tegenpartij te onderdrukken; men gebruikte al spoedig, tot verdediging zijner gevoelens, niet gronden van betoog, maar van gezag, het getuigenis van oude Kerkleeräaren en Kerkvergaderingen; en dewijl men het leerstelsel van gevoelens verwarde met de Godsdienstleere zelve, sloeg men over tot dwangmid-

middelen van *Banyloeken* der Kerkvergaderingen en *strenge wetten* der Vorsten, door welke de eere van God en den Godsdienst zou gehandhaafd worden. Aan hen, die men voor *Ketters* verklaarde, en als zoodanig veroordeelde, schreef men niets goeds, maar enkel snoodè inzichten en oogmerken toe, en beschouwde hunne gevoelens als oorspronkelijk van den boozen Geest; aan hen wilden de Keizers THEODOSIUS II en VALENTINIANUS III niet eens den naam van *Christenen* toestaan (*), maar veroordeelden hen als vloekwaardige menschen (†). JUSTINIANUS sloot voor hen den weg tot alle eerambten, en ontzeide hun zelfs het recht op de erfenis hunner ouderen, die, als 'er geene rechtzinnige nabestaanden waren, aan de Keizerlijke kamer moest vervallen (§). Hij verbood het getuigenis van Ketters tegen Rechtzinnigen in het gericht aan te nemen; tegen elkan- deren mogten Ketters of Jooden getuigen, maar ook dit vergunde hij den *Manicheën*, *Heidenen*, *Samaritanen*, *Montanisten*, *Taskodrogiten* en *Ophiten* niet (**). Dat de Keizer MARCIANUS het mensch- lijk oordeelt, dat men den Ketteren eene eerlijke be- grafenis vergunt (††), onderstelt reeds, dat men hun die betwist of ontzegd hebbe.

Men heeft in dit Tijdvak talrijke geschriften te- Algemeene
gen de *Ketters* vervaardigd, dat is tegen allen, die ne schrif-
der Geestelijkheid durfden tegenspreken, want zom- ten tegen
Ketters
der

(*) L. 9. C. de Heret.   (†) l. c. l. 7.

(§) l. 18. l. c.   (***) l. 21. C. de Heret.

(††) l. 9. l. c.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

„*levering der Katholijke Kerk.*” En dit is het, wat hij, in dit zijn werk, breedvoerig en bepaald behandelt. Doch, terwijl hij den *Bijbel* deszelfs eer schijnt te willen behouden, en daar mede alleen de *overlevering* te willen paren, verheft hij spoedig de laatste boven den eersten, door te beweren, dat men den zin des Bijbels zonder behulp der overlevering tegen de Ketteren niet kan handhaven, omdat over denzelven steeds kan getwist worden. Zijn werk is verscheidene malen, onder anderen te *Bremen* 1688 4to gedrukt geworden, laatst te *Rome* 1731 8vo.

Nog is 'er een dichtstuk over dit onderwerp, hetwelk vrij vloeyend en niet on aangenaam geschreven is, van eenen ORIENTIUS, ORENSIUS, of ORIENTIUS, dien men voor eenen Bischoep van *Illiberis*, in *Betisch Spanje*, houdt, doch anderen voor eenen *Galliër* (*). Hoe het zij, het *eerste Boek* van dit gedicht bevat eene aanprijzing van Christelijke deugden, en het *tweede* eene waarschuwing tegen allerlei ondeugden.

Origeni-
aanfche
verschil-
len.

Wij gaan over tot de bijzondere Geschiedenis der Godgeleerde verschillen van dit Tijdperk; onder welke, in de eerste plaats, behooren, die, welke over de gevoelens van ORIGENES, of welke men dezen Kerkleeräar toeschreef, gevoerd werden. Na het gene deswegens met CHRYSOSTOMUS gebeurd was, en nadat deze gevoelens door vele Bischoppen en Kerkvergaderingen veroordeeld waren, gelijk wij

(*) FABRIC. *Bibl. med. et inf. Latinit.* T. V. p. 173.

wij in het Vde Deel dezès werks verhaald hebben, scheenen zij voor altijd beflist te zijn; en evenwel ontbrandden zij, waar men zulks het minst verwacht zou hebben, onder de Monniken in *Palestina*, en in de streeken van *Cæsarea*, nog voor het einde der Vde eeuw op nieuw (*). — Maar omtrent het jaar 520 werd in de *nieuwe Laura*, een beroemd Klooster in dat land, hetwelk zijne inrichting en zijne Abten te danken had aan SABAS, *Exarch* of Opper-Opziener van alle Monniken in *Palestina*, en Abt der *grootte Laura*, de grond tot nieuwe en langduurige twisten van deze natuur gelegd. Vier Monniken, onder welken NONNUS de voornaamste was, waren in dit Klooster, het *Origenismus* toegedaan, waaröm zij door hunnen Abt AGAPETUS uit het Klooster gejaagd, maar door zijnen Opvolger MAMAS weder aangenomen werden. Toen SABAS in het jaar 530 te *Konstantinopolen* kwam, verzocht hij Keizer JUSTINIANUS om de uitroeijing der *Origenisten*, en verkreeg ook plakaten tegen hen, als ook dat eene *algemeene* Kerkvergadering den Banvloek tegen hen liet uitgaan. Maar na de dood van SABAS verkregen twee Abten van deze partij, DOMITIANUS en THEODORUS, met den naam ASCIDAS, de genegenheid des Keizers, de eerste werd in het jaar 537 Bisfchop van *Ancyra* in *Galatië*, de ander wat vroeger Bisfchop van *Cæsarea* in *Kappadocië*, waar door NONNUS en de zijnen stout geworden alles

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) CYRILLI *Vita Euthymii in Anall. Græc. a Bened. Monach. edit. Paris 1688. p. 52.*

III les durfden bestaan. GELASIUS, Abt van het *grooté*
 BOEK *Laura*, verjoeg omtrent 40 *Origenisten* uit zijn
 XIV Klooster, maar deze zich verëenigd hebbende met
 Hoofdst. na C. G. anderen uit de *nieuwe Laura*, sloegen op weg, om
 Jaar 476. het eerstgemelde Klooster met geweld aan te vallen,
 tot 622. en hunne voornaamste tegenstrevers werden genood-
 zaakt, hetzelve te verlaten. Dezen vervoeëden zich
 bij EFRAEM, Patriärch van *Antiöchië*, die nu
 een veröordeelend vonnis uitsprak tegen de leerstel-
 lingen van ORIGENES; maar derzelve verdedigers
 daartegen noodzaakten PETRUS, Patriärch van *Jeru-
 salem*, om EFRAEMS naam uit de Kerkenboeken
 te schrappen; waar op hunne partijën een bevel des
 Keizers tegen deze leerstellingen te weeg bragten,
 hetwelk niet alleen door den Patriärch van *Konstan-
 tinopolen*, MENNAS, met zijne Kerkvergadering,
 aangenomen, maar ook door DOMITIANUS en THE-
 ODORUS ondertekend moest worden. Doch, niette-
 genstaande dit Keizerlijk bevel, verbraken NONNUS
 en zijne aanhangers alle Kerkelijke Gemeenschap met
 de *Katholijken*; en hun beschermer THEODORUS, die
 aan het Hof veel bleef vermogen, dwong den Pa-
 triärch van *Jerusalem*, de Kerkgemeenschap met
 hen te vernieuwen, en hen weder in hun Klooster
 te brengen, waar uit zij in het open veld geweken
 waren. Zedert werden de *Origenisten* zoo stout,
 dat zij de *Katholijke* Monniken te *Jerusalem* door
 wereldlijke personen lieten afkloppen en de stad uit-
 jagen. Daartegen snelden de *Besfiërs*, een stam, die
 bij den *Jordaan* woonde, den *Katholijken* te hulp,
 van welken één sneuvelde, als hij de *grooté Laura*

tegen de *Origenisten* verdedigde, die het met steenen aanvielen. Eindelijk kwam het zoo ver, dat zij aan dit Klooster eenen Abt opdrongen. Doch, nadat NONNUS in het jaar 546 gestorven was, raakten de *Origenisten* in *Palestina* onder malkanderen zelve verdeeld. Een gedeelte derzelve kreeg den naam van *Protoktisten* of *Tetraditen*, waarschijnlijk, omdat zij, meer dan de overigen, op het voorbestaan van CHRISTUS ziel aandrongen, en eene soort van *Vierheid* in de Drieëenheid scheenen in te voeren; zij daartegen noemden de andere partij *Isochristen*, waarschijnlijk naar derzelve gevoelen, dat door de toekomende wederbrenging aller dingen alle redelijke wezens aan CHRISTUS gelijk gemaakt zouden worden. Reeds door deze scheuring benadeelden de *Origenisten* zich zelve, maar niet minder, toen de *Isochristen* eigendunklijk MAKARIUS tot *Patriärch* van *Jerusalem* aanstelden. De Keizer liet dezen zijne waardigheid niet lang genieten, en ook werd op de algemeene Kerkvergadering, welke hij in het jaar 553 bijeen riep, ORIGENES veroordeeld (*).

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Volgens sommige Schrijvers (†) van dezen tijd, zal voornaamlijk PELAGIUS, *Diaken* der Roomsche Kerk,

(*) Dit alles verhaalt de Monnik CYRILLUS van *Scythopolis: Vita S. Sabae in COTELERII Monument. Eccl. Gr. Tom. III.* als ooggetuige.

(†) EVAGRIUS *Hist. Eccl. IV. 37, 38.* LIBERATUS *Breviar. causae Nestor. et Eutychian. C. 23, 24.* FACUNDUS *pro defens. trium Capitular. L. I. C. 2. IV. 4.*

III Kerk, en zaakgelastigde van den Bisfchop dier Kerk
 BOEK aan het Hof te *Konstantinopolen*, gewonnen door
 XIV sommige Monniken van *Jerusalem*, en uit afgunst
 Hoofdst. jegens den Bisfchop THEODORUS, den magtigen be-
 na C. G. gunstiger der *Origenisten*, den Keizer hebben over-
 Jaar 476. gehaald, om bij een openbaar Plakaat de *Origenis-*
 tot 622. *ten* te veröordeelen, tot het opstellen van hetwelk
 hij, met MENNAS, den *Patriärch* van *Konstantino-*
polen, de hand zal geleend hebben. Om zich hier
 over te wreken, bewerkte THEODORUS, dat ook
 THEODORUS van *Mopsuestia*, een tegenstrever van
 ORIGENES, veröordeeld werd, waar door de ver-
 maarde twist, *de tribus capitulis*, eenen aanvang
 nam, welke niet minder onheils brouwde in de
 Christelijke Kerk, dan die over ORIGENES. Vol-
 gends LIBERATUS (*) zal THEODORUS naderhand
 bekend hebben, dat hij en PELAGIUS verdiend had-
 den verbrand te worden, omdat elk van hen zulk
 een vuur in de Kerk gestookt hadden.

In het Plakaat van JUSTINIANUS, hetwelk het
 voorkomen en ook den naam draagt van eene God-
 geleerde verhandeling, (*Liber adversus Origenem*), (†) worden, met veel onbetaamlijke bitter-
 heid, de volgende stukken, als gevoelens van ORI-
 GENES veröordeeld: „ De Vader zij grooter, dan
 „ de Zoon; de Zoon grooter, dan de H. Geest,
 „ en deze grooter, dan andere Geesten. De Zoon
 „ kan

(*) *Cap. 24.*

(†) *In act. Synodi V. ap. HARDUIN. act. Concil. T. III. pag 244-282.*

„ kan den Vader, en de Heilige Geest den Zoon III
 „ niet zien; ook zijn zij beide fchepzelen. Gods BOEK
 „ magt zij beperkt, nademaal hij anders zich zel- XIV
 „ ven niet zou kunnen verftaan. Alle geflachten Hoofdst.
 „ en foorten zijn even eeuwig met God. Redelijke na C. G.
 „ wezens, welke gezondigd, en daar door hunnen Jaar 476.
 „ hoogen ftand verloren hebben, zijn tot ftraffe tot 622.
 „ ligchamen nedergestoten, in welken zij eerst moe-
 „ ten gereinigd worden, voor dat zij zich weder
 „ kunnen opheffen, en dit gebeurt meermalen; ook
 „ zijn 'er reeds vele werelden geweest, en zullen
 „ 'er in het toekomende nog andere zijn.” Behal-
 ven dit zond de Keizer nog eenen Brief aan de
 Kerkvergadering, die te *Konftantinopolen* bijeen
 was (*), waar in hij te kennen geeft, dat 'er te
Jerufalem Monniken waren, die de dwalingen van PY-
 THAGORAS, PLATO, EN ORIGENES verbreidden, welke
 dwalingen hij vervolgends opgeeft, terwijl de Keizer, bij
 het opgeven van het gevoelen over het voorbestaan
 der zielen, uitdruklijk beweert: *dat de Heil. Schrift*
leert, dat de zielen te gelijk met het ligchaam ge-
fchapen worden, waar na hij de vergadering ver-
 maant, om deze dwalingen te veröordeelen, gelijk
 ook, met XV *Bestuiten* en *Anathematismen*, (Ban-
 vloeken,) gefchiedde door de Kerkvergadering te
Konftantinopolen (†), zonder dat men recht weet,
 of men daar door de *vijfde algemeene Kerkvergade-*
ring van het jaar 553 te verftaan hebbe, of eene
 bij-

(*) *Ap. HARDUIN. l. c. pag. 281.*

(†) *Ap. HARDUIN. T. III. pag. 284.*

III bijzondere, welke in die Hoofdstad kort voor of na
 BOEK het jaar 540 zal gehouden zijn; velen zelfs twijfe-
 XIV len, of de leerstellingen van ORIGENES door *de vijf-*
 Hoofdst. *de algemeene Kerkvergadering te Konstantinopolen*
 na C. G. opzettelijk veroordeeld zijn geworden.
 Jaar 476.
 tot 622.

In het Westen had men over het geheel zich weinig gemoeid met de *Origeniënnsche* twisten; zelfs ten dien tijde, toen in het Oosten dit vuur op het hevigst brandde, liet CASSIODORUS verscheidene Kerkredenen van ORIGENES ten gebruike van zijne Monniken in het Latijn vertalen (*). Tot dat eindelijk de *Roomsche* Bischoppen de algemeene kreet, die zich tegen ORIGENES verhief, volgden, en zijne leerstellingen insgelijks veroordeeld hebben. Na 300 jaren zoo schandelijk als nutteloos over dit onderwerp getwist te hebben, ging eindelijk de naam van *Origenisten* geheel verloren.

Maniche- Maar andere oude Ketterfche aanhangen hielden
 en. zich, in dit Tijdperk, nog lang staande, en maakten zelfs nu en dan onverwachten opgang. Onder dezen behoorden de *Manicheën* (†), hoe zeer AUGUSTINUS hunne dwalingen in vele schriften wederlegd had, en niettegenstaande zij als Staatsmisdadigers behandeld werden, waar door zelfs waarschijnlijk velen van hen het leven verloren; waar op zich hun vermaarde Leeraar FAUSTUS (§) beroemde, dat

(*) *De Institut. Divin. Litter. C. I. T. II. p. 510.*

(†) Vergel. *Deel VII. Bladz. 254.*

(§) *Ap. AUGUSTIN. contra Faust. L. V. C. I. Tom. VIII. Opp. pag. 139.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

dat dit lijden, hetwelk zij, om der gerechtigheids wille, dulden moesten, een kenmerk was van hun echt *Christendom*.— Toen de *Wandalen*, omtrent het midden der Vde eeuw, *Afrika* bemagtigden, namen de *Manicheën*, die zich daar bevonden, de vlucht naa *Rome*, alwaar zij zich eenigen tijd onder de *Katholijken* verscholen, toen de Bisfchop LEO de Groote hen in het jaar 443 ontdekte, en zijne Gemeente voor hen waarfchuwde, gevende als kenmerken van de *Manicheën* op, dat zij, bij het H. Avondmaal weigerden, het Bloed van CHRISTUS te drinken (*), en dat zij, ter eere van zon en maan; op Zondag en Maandag vasteden. In eene andere Kerkreden (†) gaf hij eene fchets van hunne dwaalingen, en wenschte, dat zich niemand door hunne onthouding van zekere fpijzen, door hunne haveloze klederen, en bleeke wezens, mogt laten misleiden. Ook ontbood hij, voor eene vergadering van Bisfchoppen, en Ouderlingen, waar bij ook eenige aanzienlijke Heeren van *Rome*, *Senatoren* en Burgers, tegenwoordig waren, de zoogenoemde *uitverkozenen* of volmaakten van beiderlei kunnen, alwaar zij alle hunne fellingen en plegtigheden bekenden, maar bijzonder eene ontuchtige fchendaad, van welke de fchuldige perfonen, zelfs een Bisfchop, tegenwoordig waren (§), waar uit LEO befloot, dat bij deze fecte geene kuischheid en eerbaarheid, dat leugen

ha-

(*) LEO M. *Serm.* IV. *de Quadrages.* T. I. p. 161.

(†) *Serm.* IV. *in Epiph.* pag. 125.

(§) *Seren.* V. *de jejunio decimi mensis* p. 49.

III hare wet, de Duivel hun Godsdienst, ten schande
 NOEK hun offer was. Van deze *Manicheën* bragt LEO 'er
 XIV velen, niet zonder dwang te oefenen, tot de ge-
 Hoofdst. na C. G. meenschap met de *Katholijken* over (*), maar ve-
 Jaar 476. len vluchtten uit *Rome*. Naar het verhaal van PROS-
 tot 622. PER (†) liet LEO ten dezen tijde velen van hunne
 Boeken verbranden; vervolgens bewerkte hij in het
 jaar 445 een nieuw Plakaat tegen hen, van VALEN-
 TINIAAN III, waar bij hij beveelt, hen als Kerkkroo-
 vers en Staatsmisdadigers te straffen (§), terwijl de
 volgende Keizers lijf- en levensstraffen tegen hen
 vaststelden (**).

Ook buiten het *Romeinsche* Rijk werd deze aan-
 hang hevig vervolgd, door HUNERICH, Koning der
Vandalen in *Afrika* (††), die in het begin zijner
 regering, in het jaar 477, sommigen van hen leven-
 de liet verbranden, en anderen te sloop naa verge-
 legene Gewesten vervoeren. — In hun eigenlijk Va-
 derland, *Perfië*, waar hun getal zeer was toegenomen,
 waren zij een tijd lang meer gezien, dan de
 overige Christenen, maar als zij beschuldigd wer-
 den, dat zij den derden Zoon van den Koning CA-
 BA-

(*) *Epist. VII. Tom. I. pag. 624.*

(†) *Chron. ad Ann. 443. in CANIS. Tom. I. Lect. Ant. pag. 304.*

(§) *Novell. Valentin. Aug. de Manicheis in Leon. M. Opp. Tom. I. pag. 216.*

(**) *Cod. Libr. I. t. 5. de Hæret. et Manicheis et Samar. l. 11, 12, 15. 16.*

(††) VICTOR *Hist. Persec. Vandal. L. II. C. 1.*

BADES beloofd hadden, hem na zijn Vaders dood aan de Kroon te zullen helpen, liet CABADES in het jaar 525 een groot getal van hen, met hunnen Bisfchop, nederfabelen (*).

Hoe hard ook PRISCILLIANUS en zijne aanhangers door den Keizer MAXIMUS behandeld waren (†), zij bleven echter in Spanje nog talrijk. TURRIBIUS, Bisfchop van *Asturica Augusta*, (*Astorga* in het Koningrijk *Leon*,) beklagde zich over hen in het jaar 447, in eenen Brief (§), aan twee andere Spaanfche Bisfchoppen, ook fchreef hij aan den Roomschen Bisfchop LEO, die hem in eenen langen Brief antwoordde (**), in welken hij dezen aanhang verfoeide, als hebbende van alle andere dwalingen, zelfs de Heidensche, iet overgenomen, waaröm zij ook te recht, eenen tijd lang, door de Overheid met doodstraffen vervolgd was, dewijl dezelve alle rechten en huwlijksverbindtenisfen, benevens alle eerbaarheid, verloochende. In de beide Brieven vindt men de lijst der dwalingen, welke aan de *Priscillianisten* worden toegefchreven; zij leerden, wordt 'er gezegd: Dat 'er in de Drieëenheid maar één Perfoon zij, die dan eens Vader, dan Zoon, dan H. Geest genoemd werd; dat 'er zekere krachten uit God uitgingen, welke in hem een begin gehad hadden; dat de Zoon van God de Eeniggeborene heette,

om-

(*) ZONAR. *Ann. L. XIV. C. 5. CEDR. H. T. I. p. 364.*

(†) Zie *Deel VII. Bladz. 254-300.*

(§) TURR. *Ep. inter Ep. Leon. M. T. I. p. 232.*

(**) *l. c. Epist. XV. pag. 226.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

omdat hij alleen van eene Maagd geboren was; zij geloofden, dat hij niet wezenlijk, maar alleen schijnbaar een mensch zij geworden; dat de ziel des menschen van de zelfstandigheid Gods zij; dat de Duivel nooit goed, en zijne natuur geen werk Gods, maar dat hij uit den *Chaos*, en de *Duisternis*, voortgekomen zij, geen veroorzaker hebbe; maar zelfs de grondoorzaak van al het kwaad zij; zij veroordeelden het huwlijk en verfoeiden het kinderteelen; de zielen hadden te vooren bestaan, maar in eene hemelsche woning gezondigd hebbende, waren zij in het ligchaam gekomen; onder de magt van de Vorsten der lucht en der gestarnten; dat aan den invloed der starren de zielen en ligchamen der menschen verbonden zijn; zij onderwierpen de deelen der ziel aan zekere magten, en aan anderen de leden des ligchaams; de eerste noemden zij met den naam der Aardsvaderen, deze naar de gestarnten; zij hadden zeer vervalschte Handschriften van de *Kanonieke Boeken*, en *Apokryfe* Schriften onder den naam der Apostelen. — Eindelijk voegt LEO 'er bij, dat zij in het geheim zulke onkuifche buitensporigheden oefenden, als de *Manicheën*, van welken zij, over het geheel, alleen in naam onderscheiden waren.

Uit alle zoodanige voorstellen blijft het moeilijk zich eenen naauwkeurigen samenhang van hunne gevoelens te vormen, ook schijnt de Ketterhaat veel ten hunnen aanzien te ligt geloofd en vergroot te hebben. Uit de *Besluiten* der Kerkvergadering te *Braga* in *Gallicië*, in het jaar 561, op bevel van ARIAMIR, Koning der *Sueven*, gehouden, die hun-

ne

ne dwalingen veroordeelde, kan men niet meer licht scheppen, alleen meldt dezelve nog de volgende: Dat 'er in de Godheid eene Drieëenheid der Drieëenheid zij; dat donder, bliksem, stormen en droogte, van den Duivel oorspronkelijk zijn; dat het vleesch eene onreine spijs is; dat het den Geestelijken en Monniken geoorloofd zij, behalven hunne Moeders, Zusters, en dergelijke naastbestaanden, ook andere vrouwspersonen in hunne woningen te nemen, en dat zij het Gedachtenisfeest van het H. Avondmaal, (onzen Witten Donderdag, *feria quinta Paschalis*,) eerst na het einde van het vasten begonnen. Na dezen tijd vindt men van de *Priscillianisten* geen gewag meer in de Geschiedenis.

Het *Ariäansche* Lergevoelen, hetwelk in het Ariënen. Romeinsche Rijk geheel te niet gelopen was, bleef onder de *Duitsche* volken, die het Westersche Rijk bemagtigd hadden, niet alleen standhouden, maar herleefde zelfs, als het ware (*). Niet, omdat dit gevoelen aan deze volken meer behaagde, dan dat der *Katholijken*, dewijl zij het een en ander behoorlijk onderzocht en getoetst hadden; zulks bragt de gesteldheid dezer tijden niet mede; maar omdat zij meestal hun Christendom van *Ariäansche* Leeräars ontvangen hadden, waar bij nog staatkundige inzichten kwamen. De *Gothen* en *Wandalen* waren zeer op hunne hoede tegen de Keizers van *Konstantinopolen* en de Koningen der *Franken*, in wier Landen de *Katholijken* de overhand hadden, die

(*) Verg. Deel VIII. Bladz. 67, 68.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III die door hunnen ijver, om aanhangelingen te maken,
 BOEK bij de *Gothen* en *Wandalen* gewantrouwd werden,
 XIV waaröm derzelve Vorsten den *Ariänen* het liefst
 Hoofdst. na C. G. begunstigten; ja hier uit ontstonden dikwijls harde
 Jaar 476. behandelingen en vervolgingen tegen de *Katholij-*
 tot 622. *ken*, die door hunne woelingen somtijds daar toe
 aanleiding zullen gegeven hebben, terwijl de *Ariä-*
nen schavergoeding namen, van het gene zij te voo-
 ren geduld hadden.

Bij de Dus als EURICH, of EVARIK, Koning der *West-*
 Gothen. *Gothen*, die tot het jaar 484 regeerde, in *Gallië*
 eenen inval deed, werden vele Kerken der *Katho-*
lijken verwoest, Bisdommen verjaagd, of om hals
 gebragt (*), en een Bisshop van *Turonum*,
 (Tours,) die zich bij de *Gothen* verdacht gemaakt
 had, gevangen naa *Spanje* gevoerd.

De *Frankische* Koning KLODWIG of CHLOVIS,
 nam daartegen in het jaar 507 een voorwendzel van
 oorlog tegen de *West-Gothen*, omdat zij *Ariänen*
 waren (†), alhoewel hun toenmalige Koning ALARICH
 zich zoo gematigd tegen de *Katholijken* gedragen had,
 dat dezen, die op zijn verlot in het jaar 506 eene
 Kerkvergadering te *Agatha*, (*Agde*,) hielden, van
 80 Bisdommen, zulks erkenden, en God op hunne
 knieën om zijn leven en den voorspoed zijner rege-
 ring baden (§). De *West-Gothische* Koning AMA-

LA-

(*) GREG. *Tur. H. Franc. l. II. c. 25.* Verg. SIDON. *Apoll. l. VII. Ep. 6. in SIRM. Opp. T. I. p. 591.*

(†) GREG. *Turon. l. c. Libr. II. Cap. 36.*

(§) *Conc. Agath. in HARD. Concil. T. II. p. 997.*

THARICH, die zedert het jaar 526 regeerde, trouwde met KLOTILDIS, eene Katholijke Prinfes, uit het Koninglijk *Frankifche* huis; maar hij verhinderde haar fpoedig in de oefening van haren Godsdienst (*), hij liet haar, als zij naa de Kerk ging, met vuiligheid werpen, en zij werd zoo van hem geflagen, dat zij eenen *doek* in haar bloed gedoopt aan haren Broeder den Koning CHILDEBERT van *Parys* zond (†), evenwel vergunde hij aan zijne *Katholijke* Bifchoppen te *Toledo* eene Kerkvergadering te houden (§). Hoe het zij, CHILDEBERT deed hem in het jaar 531 den oorlog aan, en hij werd kort daar na vermoord. THEUDIS, zijn Opvolger, gaf insgelijks den *Katholijken* Bifchoppen verlof, om jaarlijks te *Toledo* bijeen te komen (**).

III
 BOEK
 XIV
 Hoofdst.
 na C. G.
 Jaar 476.
 tot 622.

Allengs echter won het *Katholijke* Leerftelfel in *Spanje* veld bij de *West-Gothen*. LEOVIGILD, hun Koning, zedert het jaar 540, nam zijnen oudften Zoon HERMENIGILD tot Rijksdeelgenoot aan, en trouwde hem uit aan INDEGUNDIS, Dochter van den *Austrafifchen* Koning SIGBERT. Spoedig had dit huwlijk met eene *Katholijke* Vorstin kwade gevolgen. GUNDASVENTH, des Konings tweede Gemalin, zocht hare Schoondochter te bewegen, om het geloof van haren Gemaal aan te nemen. Als de-
 ze

(*) PROCOP. *de bello Goth. Libr. I. Cap. 13.*

(†) GREG. *Turon. Hist. Franc. L. III. C. 10.*

(§) In HARDUIN. *Concil. Tom. II. pag. 1141.*

(**) ISIDOR. *Chron. Goth. Vandal. et Suevor. in Hispania Era 569. p. 721. ed. Grot.*

III ze zulks weigerde, greep GUNDASVENTH de Prin-
 BOEK fes bij de hairen, smeet haar op den grond, trap-
 XIV te haar met voeten, en gebood haar in een vijver
 Hoofdst. te werpen, zonder hare standvastigheid te kunnen
 na C. G. overwinnen. Om dit in het vervolg voor te komen,
 Jaar 476.
 tot 622.

---

wees LEOVIGILD, aan zijnen Zoon en deszelfs Ge-
 malin, *Hispalis*, (*Sevilla*,) tot een Hofverblijf aan.
 Hier drong INDEGUNDIS, met behulp van den Bis-
 schop LEANDER, zoo lang bij haren man aan, dat
 hij het *Katholijk* Geloof omhelsde, en bij de zal-
 ving met de gewijde olie, den naam JOANNES aannam.
 Van toen af leide LEOVIGILD zich toe, om zijnen
 Zoon te doen vallen, zegt GREGORIUS (*). Maar
 een ander gelijktijdig Schrijver, een *Katholijke Goth* en
 Abt van een *Spaansch* Klooster (†), schrijft enkel,
 dat HERMENIGILD, uit haat tegen zijne Stiefmoeder,
 eenen opstand verwekt hebbe. Hij werd door zijn
 Vader in het jaar 583 gevangen naa *Toledo* gevoerd,
 en twee jaren daar na omgebracht, onzeker, of zulks
 op zijn Vaders bevel geschied is. Hij is naderhand
 bij de *Spaansche* Kerk als een Martelaar verëerd (§).
 LEOVIGILD hield in het jaar 581 eene Kerkvergade-
 ring van zijne *Ariäansche* Bisshoppen te *Toledo*,
 op welke zij verklaarden, dat, wie van het *Room-
 sche*

(*) *Hist. Franc. Libr. V. Cap. 39.*

(†) JO. *Bilariens. in Chron. Tom. I. Lectt. Antiq.*
 CANIS. pag. 339.

(§) GREG. *Tur. l. c. L. VI. Cap. 43. VIII. 28. Jo.*
Bielar. l. c. p. 341. ISID. Chr. Era 606. ed. Gr. p. 725.
Acta SS. Antv. ad d. 13. Mart. et April. T. II. p. 138.

sche Geloof tot het *Katholijke*, (zoo noemden de *Ariänen* hun Geloof,) zou overkomen, niet weder gedoopt, maar enkel door oplegging der handen en het gebruik des Avondmaals zou aangenomen worden. Nog zou LEOVIGILD de *Katholijken* vervolgd, velen van hunne Bisdommen gebannen, hunne Kerken beroofd, en niet weinigen door vrees, anderen door geld en goederen tot het *Ariäänsch* Geloof overgebracht hebben.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Maar LEOVIGILDS tweede Zoon en Opvolger RECCARED ging, terstond na het aanvaarden der regering, in het jaar 586, tot het *Katholijk* Geloof over, waar in hij door zijne *West-Gothen* gevolgd werd. De bovengemelde Bisshop LEANDER had een groot aandeel in deze bekeering, doch voornaamlijk werd de Koning bewogen, omdat hij zich overtuigd hield, dat de *Katholijke* Bisdommen alleen wonderen konden verrichten (*). RECCARED gaf vervolgens aan de *Katholijken* hunne Kerken weder, en stichtte en verrijkte nieuwe. Hij was de eerste Koning der *West-Gothen*, die zich liet zalven en kroonen; hij verëerde de *Katholijke* Bisdommen, die spoedig als Rijksstanden den rang boven de wereldlijken verkregen. Geen wonder, dat de *Katholijke* Schrijvers dezen Koning, die tot het jaar 601 geregeerd heeft, hooglijk geprezen hebben. Ondertus-

schen

(*) *Concil. Tolet. III. in HARD. Act. Concil. T. III. pag. 467. JOANN. Bilar. in Chron. ap. CANIS. T. I. p. 340. GREGOR. Tur. Hist. Franc. L. IX. C. 15. ISIDOR. Chron. Era 624. pag. 626.*

III schen ging deze zoo schielijk en ten minsten half
 BOEK gedwongene bekeering niet toe zonder verwarringen.
 XIV In het *Narbonnensisch Gallië*, (*Languedoc*), ver-
 Hoofdst. na C. G. wekte een Bisfchop der *Ariänen*, ATHALOC, on-
 Jaar 476. derfteund door twee Graven en andere Grooten,
 tot 622. een oproer, waar in vele *Katholijke* Kerkelijken en
 Monniken omkwamen, en dat door Soldaten moest
 beteugeld worden; de beide Graven verloren het
 leven, en de Bisfchop stierf van kommer (*). In
Spanje maakte een Bisfchop, SUNNA, eene famen-
 zweering, om den Koning te onttroonen, en werd
 deswegens naa *Mauritanië* gebannen. Zelfs spande
 de Koningin, weduwe GOSWINTHA, tegen den
 Koning famen met eenen Bisfchop ULDILA, die
 insgelijks gebannen werd, de Koningin zelf overleed
 kort daar na (†).

Vreemd moet het voorkomen, dat RECCARED
 door het wondervermogen der *Katholijke* Bisfchop-
 pen bewogen werd, daar een zijner Voorzaten,
 THEUDESCULUS (§) of THEODEGISIL (**), door
 een wonderwerk, hetwelk insgelijks door de recht-
 zinnigen verricht, en door hem nauwkeurig zal
 onderzocht zijn, niet van de *Ariänen* had kunnen
 afgetrokken worden. Eene doopvonte in eene *Spaan-
 sche* Kerk werd van zelf met water gevuld, als
 men

(*) GREGOR. *Tur. l. c. L. IX. C. 15.* PAUL. *Emeriteus, de Vitis Patrum Augustae Emeritae Cap. 19.*

(†) *Jes. Bilar. l. c.*

(§) ISIDOR. *Chron. Era 586. pag. 723.*

(**) GREGOR. *Turon. de Glor. Mart. L. I. C. 24.*

men het nodig had, en werd weder ledig, als men het niet behoefde. De Koning, die daar bij eenen kunstgreep der *Katholijken* vermoedde, verzegelde deze plaats drie jaren lang, te gelijk met den Bisfchop, en liet ze bewaken; maar bij het openen werd het wonder bevestigd. Ondertusfchen heeft hij maar een jaar tot in 549 geregeerd; en dit is nog de kleinste bedenking tegen zoodanig een wonder!

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

De *Sueven*, die zich in het hedendaagsch *Portugal* gevestigd hadden, werden nog vroeger, dan hunne naburen, de *West-Gothen*, van de *Ariänery* tot het *Katholijk* Leerftelfel bekeerd. RECHIARIUS, hun eerste Koning, die het *Christendom* ombelsde, en in het jaar 448 begon te regeeren, had wel het Rechtzinnig Geloof aangenomen (*), maar toen REMISMUND zedert het jaar 465 over hen regeerde, werd deze niet alleen zelf door zijne *West-Gothiſche* Gemalin, die *Ariäänsch* was, maar ook door den ijver van AJAX, eenen *Ariäänschen* Bisfchop, uit *Gallië*, velen van zijne onderdanen, tot het *Ariäänsche* gevoelen overgehaald (†). Omtrent honderd jaren daar na echter keerde hun Koning THEODEMIR, die waarſchijnlijk ook ARIAMIR heette, en van GREGORIUS van *Tours* CHARARICUS genoemd wordt, tot de *Katholijken* terug, door de wonderkracht van den Heiligen MARTINUS (§), door welke

zijn

(*) IDAT. *Chron. T. II. Opp. SIRMONDI p. 237.*

(†) IDAT. *l. c. p. 243. ISID. Chron. Suev. p. 739.*

(§) GREG. *de Mirac. S. Mart. L. I. C. II,*

III zijn Zoon van eene doodlijke ziekte, en zijn volk
 BOEK van de melaatsheid genezen werd. Waarschijnlijk
 XIV heeft de Abt MARTINUS, de *Pannonier*, die, ten
 Hoofdst. na C. G. dezen tijde, in het jaar 560, in *Gallicië* kwam,
 Jaar 476. veel tot deze bekeering toegebracht, hij werd nader-
 tot 622. hand Bischof te *Braccara* of *Braga*, en wordt
 wegens zijne verdiensten in geloofsvoorschriften, en
 verordeningen voor de Geestelijkheid en het oprich-
 ten van Kloosters, zeer geprezen (*).

Onder de De *Vandalen*, insgelijks *Ariënen*, hebben echter
 Vandalen nooit dit gevoelen laten varen. Zij sloegen zich
 eerst nevens de *West-Gothen* en *Sueven* in het Zui-
 den van *Spanje* neder, en werden zedert het jaar
 429 bezitters van een groot deel van het *Romein-
 sche Afrika*; en waren even als de *Gothen* en *Gepi-
 den Ariënen* (†). De gewelddadigheden door hen
 bij het veröveren van *Afrika* gepleegd, worden niet
 zelden als vervolgingen aangezien, ook kunnen zij
 bij dezelve bijzonder hard tegen de *Katholijken*
 gehandeld hebben (§), maar anders schijnen de
Ariënen verdraagzaamere geweest te zijn omtrent an-
 de-

(*) ISIDOR. *de SS. Eccles. Cap. 22.* VENANTIUS FORTU-
 NATUS *Poem. Libr. IV. Cap. 12.*

(†) PROCOPIUS *de bell. Vandal. L. I. C. 2.* SALVIAN. *de
 Gubern. Dei Libr. VII. pag. 243.* IDATIUS *Chron. pag.
 234.* wil echter, dat hun Koning GEISERICH OF GENSE-
 RICH van het *Katholijk* gevoelen tot het *Ariënsche* was
 afgevallen.

(§) Waar van men spooren vindt bij GREGOR. *Turon.
 Libr. I. de Glor. Mart. Cap. 82.*

dere Godsdiensten. Ten minsten als zich GREGORIUS van *Tours* (*) eens in een twistgesprek met eenen van hen eenige haatlijke uitdrukkingen veroorloofde, zeide deze, die een afgezant was van den *West-Goihlfchen* Koning LEOVIGILD, bij den *Fran-kifchen* Koning CHILPERICH: „Laster de wet „niet, welke gij niet verëert! Wij lasteren niet, „het gene gij gelooft, alhoewel wij het niet geloo- „ven; omdat het niet tot misdaad gerekend wordt, „wanneer men dit of dat verëert. Want wij ple- „gen in het gemeene leven te zeggen: *het is niet „schadelijk, als men tusfchen de altaren der Hei- „denen en de Kerke Gods midden doorgaat, bei- „den te verëeren.*” Waar over GREGORIUS zich zeer ergerde. Het gevoelen van dezen *Ariëan* zal echter niet het algemeene van zijne partij geweest zijn, als men zich verlaten kon op een ander verhaal van onzen Gefchiedfchrijver (†), volgens hetwelk THRASAMUND, Koning der *Vandalen*, alle inwoners van *Spanje* door marteling en velerleië doodstraffen tot de *Ariënerij* zal gedwongen hebben; waar bij hij het voorbeeld aanhaalt van eene aanzienlijke jongvrouw, die onthoofd is geworden, om hare standvastigheid in haar Geloof; waar bij echter staat aan te merken, dat THRASAMUND eerst na GENSERICH in *Afrika* geregeerd heeft, en maar een gedeelte van *Spanje* bezat. Ondertusfchen is dit zeker, dat GENSERICH eerst in *Afrika* eene ei-

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) *Hist. Franc. Libr. V. Cap. 44.*

(†) *Hist. Franc. Libr. II. Cap. 2.*

III genlijke vervolging tegen de *Katholijken* heeft aan-
 BOEK gericht, die van zijne opvolgers aldaar gedeeltelijk
 XIV voortgezet is geworden. De Geschiedenis dezer ver-
 Hoofdst. volging onder GENSERICH en zijn Zoon HUNERICH,
 na C. G. heeft een Bisfchop te *Vita* in de *Provincia Byzace-*
 Jaar 476. *na*, VICTOR, die omtrent het einde der vijfde eeuw
 tot 622. leefde, beschreven. (*Victor Vitenfis de Persecutione*
Vandalica Libri V.) Bij de uitgave van dit werk
 door RUINART heeft deze geleerde *Benedictyner*
 eene door hem opgestelde Geschiedenis dezer ver-
 volging gevoegd, welke hij vervolgd heeft tot het
 einde van het *Vandalifche* Rijk.

Vervol-
 ging on-
 der GEN-
 SERICH.

Of men de vervolging onder GENSERICH alleen hebbe aan te merken als uit de wreedheid van dezen overwinnaar tegen de overwonnene *Romeinen* in het gemeen, en uit zijne plunderzucht voortgevloed, dan of dezelve zij toe te fchrijven, aan zijn oogmerk, om alleen het *Ariänismus* in zijne Staten te dulden, beflist VICTOR niet, maar eenigen tijd daar na fchijnt de Koning dit laafte oogmerk duidelijker geöpenbaard te hebben, gelijk PROSPER, insgelijks een tijdgenoot, ons meldt (*).

Onder
 HUNNE-
 RICH.

De vervolging van GENSERICH nam een einde met deszelfs dood, in het jaar 477; maar zijn Zoon HUNERICH vernieuwde dezelve met zulke hevigheid, dat PROCOPIUS (†) hem den wreedften en onrechtvaardigften van alle menfchen noemt. In het begin

ge-

(*) *In Chron. ap. CANIS. Tom. I. pag. 302.*

(†) *De bello Vandal. Libr. I. Cap. 9.*

gedroeg hij zich zacht jegens de *Katholijken*, wien hij hunne Godsdienstöefening weder vrijliet, en de Gemeente van *Karthago* vergunde, eenen Bisfchop te verkiezen, doch onder beding, dat de *Ariïan- fche* Bisfchop te *Konftantinopolen* en anderen vrijheid zouden hebben, om te leeren, in welke taal zij wilden. Maar als de nieuwverkozene Bisfchop grooten toeloop had, zelfs van *Vandalen*, werden, op aanstoken der *Ariïanfche* Geestelijkheid, beulen aan de Kerkdeuren geplaatst, die den lieden van hunne natie, die ingaan wilden, huid en haar van het hoofd fcheurden. HUNNERICH woedde zelfs tegen zijn eigen geflacht, en liet zijn Broeders Zoon ter dood brengen; de *Ariïanfche* Patriärch werd verbrand, omdat 's Konings Broeder hem genegen was. Thans werd den *Katholijken* door verfcheide- ne gezichten hunne algemeene vervolging voorzegd. Eerst gebod de Koning, dat niemand dan *Ariïanen* Hofbedieningen en ambten zouden bekleeden, zeer velen leiden daar op hunne ambten neder, dezen werden van alles beroofd, en naa de Eilanden *Sicilië* en *Sardinië* gebannen; Gewijde Maagden werden, doch vergeefs, door pijnigingen, genoodzaakt, te bekennen, dat hare Bisfchoppen en Geestelijken met haar onkuischheid gepleegd hadden. Bijkans 5,000 van deze laaften, en anderen van hunne Ge- loofsgenoten, moesten naa de Woestijn trekken, waar zij, gelijk reeds op den weg derwaards, allerhande rampen leden. Onder welk ongelukkig gezelfchap onze Schrijver VICTOR zelf zich bevond (*).

(*) vict. *Vit. l. c. L. II. C. 6.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Onverwachts gaf HUNNERICH, in het jaar 484, bevel, aan den Bisfchop van *Karthago*, EUGENIUS, en de overige Katholijke Bisfchoppen in zijn Rijk in *Afrika*, dat zij in het volgende jaar zich tot een gefprek over den Godsdienst te *Karthago* moesten laten vinden. Zij verfcheenen op den bepaalden tijd, maar werden zoo trotsch en wreed behandeld, dat zij geene gelegenheid hadden om behoorlijk te fpreken, waaröm zij eene fchriftelijke verdediging van hun Geloof, hetwelk zij in allen geval hadden gereed gehouden, overleverden.

De *Ariänen*, zegt VICTOR, het licht der waarheid niet kunnende verdragen, namen zeer kwalijk, dat deze Bisfchoppen den naam van *Katholijken* hadden aangenomen, en befchuldigden hen bij den Koning, dat zij, in plaats van een behoorlijk onderzoek, een verward en onftuimig geraas verwekt hadden; hier op verfcheen een Plakaat des Konings in het licht, waar in hij gebood, dat alle de Kerken der *Katholijken*, of gelijk hij hen noemt, der *Omoüfianen*, zouden gefloten worden, zeggende in de inleiding van dit Plakaat: „ Dat het nodig en „ zeer rechtvaardig zij, dat juist dat gene weder „ aan hen worde uitgeöefend, wat voormaals ver- „ fcheidene Keizers, die zij tot hunne dwaling ver- „ leid hadden, jegens andere Godsdienstpartijën „ verördend hadden;” waar toe hij derzelver Wetten en Plakaten tegen de *Ariänen* en *Donatisten* bijbrengt. Nu werden alle *Katholijke* te *Karthago* tegenwoordig zijnde Bisfchoppen, uit de ftad gejaagd, doch vervolgens op 's Konings bevel aan hen voor-
ge-

geflagen, dat zij weder in hunne ambten zouden hersteld worden, indien zij zweeren wilden, dat zij na zijne dood zijnen Zoon HILDERICH als Koning zouden erkennen. Eene bijzonderheid, welke doet vermoeden, dat bij deze vervolging ook Staats-inzichten hebben plaats gehad.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Thans werd eerst de vervolging algemeen, en trof niet alleen de Geestelijken, maar ook menschen van allerlei stand; gedurende dezelve zal een merkwaardig wonder gebeurd zijn, aan velen der ongelukkige Katholijken. In zekere stad van *Mauritanië*, weigerden de nog overige inwoners, want de meesten waren naa *Spanje* gevlucht, om *Ariënen* te worden, integendeel oefenden zij openlijk hunnen Godsdienst in een huis. Daar op werden hun allen, op bevel des Konings, op de markt, in tegenwoordigheid der naburige landlieden, de tongen tot den wortel toe uitgesneden, en de rechthanden afgehouden. Desnietteenstaande gingen zij voort, zoo duidelijk te spreken, als te vooren. Een van hen, de *Onderdiaken* REPARATUS, leefde naderhand in het Keizerlijk Paleis te *Konstantinopolen*, alwaar hij, inzonderheid van de Keizerin, zeer geëerd werd. Over de echtheid van dit wonder is in *Engeland*, in de voorgaande eeuw, een hevige pennestryd gevoerd, tusfchen MIDDLETON, die dezelve bestreed, en DODWELL, die ze verdedigde, en anderen (*). Zie hier, wat 'er hoofdzakelijk voor

en

(*) Men zie de *Aantekening* op MOSHEIM *Kerk-Gefch.* IIde Deel, Bladz. 251. volgg.

III en tegen is aan te voeren. *ÆNEAS* van *Gaza*, een
 BOEK
 XIV
 Hoofdst. tijdgenoot, getuigt, dat hij het wonderwerk nauw-
 na C. G. keurig onderzocht heeft (*). *VICTOR* van *Vita* (†)
 Jaar 476. getuigt van zich hetzelfde; *MARCELLINUS*, *Comes*,
 tot 622. of *Graaf*, die kort daar na schreef, verzekert (§),
 niet alleen insgelijks, zulke met weggesneden tong-
 gen nogtans sprekende Christenen te *Konstantino-
 polen* gezien te hebben; maar voegt 'er nog bij,
 dat onder dezen zich een jongeling bevond, die van
 natuur stom geweest was, maar, zonder onderwijs,
 in *CHRISTUS* geloofd, en tot zijne eere eerst ge-
 sproken heeft, nadat hij van zijne tong beroofd was
 geworden. Ten zelfden tijde beroept zich ook de
Afrikaansche Bischof van *Tununa*, op het getui-
 genis der Hoofdstad, ten aanzien van dit bekende
 wonder (**). De Keizer *JUSTINIANUS* zelf maakt
 'er gewag van, in ééne zijner Wetten (††), zeg-
 gende: „ dat hij eerwaardige mannen gezien heeft,
 „ die , alhoewel hun de tongen tot den wortel toe
 „ waren uitgesneden, nogtans van hunne straf op
 „ eene beklaglijke wijze spraken.” (*poenas suas
 miserabiliter loquebantur.*) *PROCOPIUS* eindelijk (§§)
 verhaalt, dat 'er ten zijnen tijde sommigen van hen
 te *Konstantinopolen* nog overig waren, die *duidelijk*
 of

(*) Zie boven in dit *Dcel Bladz.* 42.

(†) *Libr. V. Cap. 6.*

(§) *In Chron. ad Ann. 484. T. II. SIRM. p. 283.*

(**) *In Chron. ap. CANIS. Tom. I. pag. 324.*

(††) *l. I. Cod. de officio Præf. Præt. Afr.*

(§§) *De bello Vandal. L. I. Cap. 3.*

of *verstaanbaar*, (*explanate*,) spraken; maar voegt er bij, dat twee van hen, die zich met hoeren hadden ingelaten, hunne spraak tot straf weder verloren hadden. — Zulke getuigenissen schijnen bevestigend te wezen. Daartegen echter kan aangemerkt worden: dat de ligtgeloovigheid dier tijden, welke zoo geneigd was, om overal wonderen te vinden, dit wonder ook zeer verdacht make; hoe vele gewaande wonderen worden ons van dien tijd verhaald, door Schrijvers, die zich als ooggetuigen van dezelve melden, gelijk wij in den loop onzer Geschiedenis gezien hebben. Ook is het opmerklijk, dat men niets leest van eenige uitwerking, welke zoodanig wonder op de *Ariënen* zou gehad hebben. Nog komt in bedenking, of aan allen de tongen wel geheel zijn afgesneden, tot welke de bijzonderheid, door PROCOPIUS gemeld, aanleiding geeft; en of deze lieden wel zoo geheel duidelijk als te vooren gesproken hebben, waar aan de bewoording van den Keizer doet denken, *miserabiliter loquebantur*. Hoe het zij, iet dergelijks had ook CHRYSOSTOMUS verhaald, van den Martelaar ROMANUS, in zijne Redevoering op denzelfden (*).

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Na de dood van HUNERICH, die in het jaar 485, na eene regeering van zeven jaren, door de wormen verteerd werd, volgens VICTOR, volgde hem zijn Broeder GUNTAMUND, die in het eerst de vervolging voortzette (†), maar spoedig veranderde hij

van

(*) *Tom. II. Opp.*

(†) PROCOPIUS *l. c.*

III van gedrag, riep de *Katholijke* Bisfchoppen uit de ballingschap terug, en liet hunne Kerken openen (*).
 BOEK
 XIV
 Hoofdst. Geheel anders was zijn Broeder THRASAMUND, na C. G. die hem in het jaar 496 opvolgde, jegens hen gezind. Deze liet hunne Kerken weder sluiten, en verdreef 120 Bisfchoppen naa *Sardinië* (†). Meest echter strekten zijne pogingen, om hen door beloften van eere en geschenken tot de *Ariïansche* leer te lokken en over te brengen.

Onder
 THRASA-
 MUND.
 VIGILIUS Boven zagen wij, dat de *Katholijke* Bisfchoppen in *Afrika*, op de bijeenkomst te *Karthago*, in het jaar 484, een schriftelijk verhoog ter verdediging hunner leer hebben ingeleverd. Onder hen bevond zich VIGILIUS, Bisfchop van *Thapsus*, die naderhand naa *Konstantinopelen* ontweken, eenige Boeken heeft opgesteld tegen Ketterfche aanhangen, die door CHIFFLET te *Dyon* in het jaar 1664 zijn uitgegeven. Eén daar van, hetwelk hij op naam van ATHANASIUS heeft uitgegeven, (*Disputatio Athanasii cum Ario, coram Probo iudice,*) is daarom ook in de werken van ATHANASIUS ingevoegd (§). Op zijne plaats hebben wij ook gezien, dat de zogenoemde Geloofsbelijdenis van ATHANASIUS door vele Geleerden aan dezen VIGILIUS wordt toegeschreven.

FULGEN- Meer roem behaalde FULGENTIUS, die in het jaar TIUS. 468 of wat laater te *Telepte* in *Afrika* geboren werd.

(*) VICT. *Tun. l. c.* ISID. *Chron. Era* 514. p. 735.

(†) VICT. *Tun. l. c.* p. 326. ISID. *l. c.* Era 526.

(§) *Tom. II. Opp. pag.* 562-596.

werd. Hij was eerst een Opziener van de Koninklijke inkomsten, (*Procurator*,) maar de strengheid afkeurende, met welke de belastingen werden afgevorderd, zing hij, in weêrwil van zijne verstandige Moeder, tot het Monniksleven over. De toenmalige vervolging tegen de *Katholijken* noodzaakte hem, van plaats tot plaats te vluchten; op bevel van eenen *Ariëanschen* Ouderling, ontving hij slagen, en was nu op weg, om een toevlucht te zoeken onder de *Egyptische Monniken*, toen hij hoorde, dat deze de Kerkgemeenschap met *Rome* verlaten hadden, waaröm hij, in het jaar 500, in zijn Vaderland terug keerde. Hier werd hij tegen het verbod van den Koning THRASAMUND, dat geen *Katholieke* Bisfchop verkoren mogt worden, en tegen zijnen eigenen wil, in het jaar 508, genoodzaakt, het Bisdom te *Ruspe* aan te nemen. Het overtreden van het Koninklijk gebod was oorzaak, dat hij, met meer dan 60 Bisfchoppen, naa het Eiland *Sardinië* gebannen werd. Zijn leven is door eenen zijner leerlingen beschreven geworden (*). Door den roem van FULGENTIUS bewogen, liet de Koning THRASAMUND hem te *Karthago* weder komen, alwaar hem schriftelijke tegenwerpingen der *Ariënen* werden voorgelegd, opdat hij die zou beantwoorden, gelijk hij deed in een gefchrift, dat nog voorhanden

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) *Vita S. Fulgentii a quodam ejus Discipulo conscripta, ad ejus successorem Felicianum in Actis SS. Antwerp. Mens. Jan. Tom. I. pag. 32. et in Ed. Opp. Fulgentii Paris 1694. 4to pag. 1-21.*

III den is. (*contra Arianos Liber unus.*) De Ko-
 BOEK ning THRASAMUND las deze beantwoording opmerk-
 XIV zaam, maar gelijk de gemelde Levensbeschrijver zich
 Hoofdst. uitdrukt: „dewijl hij nooit tot de zaligheid te
 na C. G. uitdrukt: „dewijl hij nooit tot de zaligheid te
 Jaar 476. „vooren veröördineerd was, zoo prees hij wel de
 tot 622. „fchrandereheid, welsprekendheid en nederigheid des
 „Schrijvers; maar hij verdiende niet, de waarheid
 „te verstaan.” Ondertusfchen zond hij den Bis-
 fchop nog andere vragen toe, welke echter hem
 slechts eenmaal voorgelezen, en door hem niet eens
 afgefchreven mogten worden; en desniettemin werd
 hem bevolen, op flaande voet daar op te antwoor-
 den; gelijk hij ook deed in een aan den Koning
 zelve gericht werk, (*ad Thrasamundum regem Li-
 bri tres.*) Een Ariäansch Bisfchop, PINTA, fchreef
 daar op tegen hem, waar tegen een antwoord onder
 de werken van FULGENTIUS gevonden wordt, (*pro
 fide Catholica adversus Pintam Ariänum,*) doch
 waar van de echtheid verdacht is. Op aandrang
 der Ariänen, kreeg FULGENTIUS bevel, om weder
 naa *Sardinië* te keeren. Hier ftichtte hij een Kloos-
 ter van meer dan 40 Monniken; maar voorzeide te-
 vens, dat hij spoedig naa *Karthago* terug zou ge-
 roepen worden, hetwelk ook in het jaar 523 gebeurd
 is; hij overleed in het jaar 533. Behalven de reeds
 gemelde fchriften heeft hij 'er verfcheidene gefchre-
 ven, die tot de *Pelagiäanfche* en *Eutychiäanfche*
 verfchillen behooren; hier zullen wij alleen nog op-
 noemen, die betrekking hebben tot de *Ariäanfche*.
 Een aanzienlijk man van deze partij, FABIANUS,
 had wegens een met hem gehouden gefprek zulke

geruchten uitgestrooid, dat FULGENTIUS nodig oordeelde, tegen hem een werk van XII Boeken uit te geven, van hetwelk echter slechts *Fragmenten* overig zijn. (*Fidei Catholicae instrumenta, excerpta de Libris S. Fulgentii contra Gesta, quæ adversus eum Fabianus hereticus falsa confinxit.*) Tot een ander geschrift van gelijken inhoud, gaf hem eene Kerkreden van den Ariëan FASTIDIOSUS gelegenheid, die te vooren een *Katholijke* Monnik en Ouderling geweest was. (*contra sermonem Fastidiosi Ariani Liber unus.*) Nog schreef hij twee andere Boeken over deze stoffe, (*de Trinitate ad Felicem Notarium, en de incarnatione filii Dei, et vilium animalium auctore.*) In het tweede gedeelte van dit laatstgemelde werk naamlijk onderzoekt hij de vraag: of God ook muggen, vlooijen, scorpiënen, weegluizen en andere schadelijke dieren geschapen hebbe? dan of zij van den Duivel, of ten minsten eerst na den zondenvall voortgebracht zijn? Zijn antwoord is hoofdzakelijk, zeker zijn ook dezen van God geschapen; maar waren in het eerst allen goed; naderhand hebben zij hunne schadelijke vermogens tot straf van de zonde des menschen verkregen; maar die dieren, welke uit verrotting van vleesch en vruchten ontstaan, behooren niet tot de oorspronkelijke Schepping. Ook zijn 'er nog XVIII *Brieven* van hem onder zijne werken, in welken hij onder anderen eenige vragen van den *Diaken* FULGENTIUS FERRANDUS beantwoordt. Ook nog X *Predikatiën*, welke, onder een grooter aantal, hem als echt worden toegeschreven. Zijne werken zijn verscheidene

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III malen te *Parys* gedrukt, en te *Venetië* 1742 in *folio*
 BOEK nagedrukt.
 XIV
 Hoofdst. Nog bij het leven van FULGENTIUS, herhaalden
 na C. G. zich, in het jaar 523, de *Katholijken* onder de
 Jaar 476. *Vandalen* in *Afrika*. De nieuwe Koning HILDE-
 tot 622. RICH, Zoon van HUNERICH, had wel, bij eede,
 Onder- aan zijnen Voorzaat THRASAMUND, moeten beloo-
 gang der Ariënen ven, dat hij de Kerkelijke en Godsdienstige zaken
 onder de bij denzelfden staat zou laten; doch om dien eed
 Vandalen te ontgaan, liet hij, voor dat hij daadlijk de regeer-
 ring aanvaardde, de *Katholijke* Bischoppen uit
 hunne ballingschap terug komen, hunne Kerken ope-
 nen, en een' van hen tot Bischof van *Karthago*
 invijden (*); volgens sommigen zal HILDERICH
 zelf niet eens een *Ariëan* geweest zijn (†), doch
 met weinig waarschijnlijkheid; maar hij was een bij-
 zonder vriend van Keizer JUSTINIANUS, en een zoo
 zachtmoedig Vorst, dat hij zelfs van geene krijgs-
 zaken hooren wilde (§). Des te gemakliker werd
 hij in het jaar 530 door eenen zijner bloedverwan-
 ten, GILIMER, van den troon gestoten. Toen de-
 ze vier jaren daar na door BELISARIUS overwonnen
 en van het *Vandalische* Rijk een einde gemaakt
 werd, kreeg het *Katholijk* Geloof in *Afrika* op
 nieuw de overhand.

Ariënen De *Burgundiërs*, die hun Rijk gevestigd hadden
 in

(*) VICT. *Tun. Chron. in CANIS. Lectt. Ant. T. I. p.*
 328. *Vita S. Fulgent. pag. 26.*

(†) NICEPH. *Hist. Eccles. L. XVII. C. 11.*

(§) PROCOP. *de bell. Vand. L. I. C. 9.*

in het Hertogdom en Graaffchap *Burgundië*, het Gebied van *Lyon*, *Daupinè*, *Provence*, *Savoie*, eindelijk van *Zwitserland*, waren het *Katholijk* Geloof toegedaan, tot in het midden der vijfde eeuw; van hunne naburen de *West-Gothen* fchijnen zij vervolgens de *Ariäanfche* leer te hebben aangenomen; evenwel leden de *Katholijken* geene vervolging onder hen. Integendeel betoonde zich de Koning **GUNDEBALD**, die met het einde der Vde eeuw begon te regeeren, een Vorst, dien men als eenen Krijgsman, Wetgever, en Welfprekend in het *Latijn* prijst, zich zeer gunstig jegens hen. Hij werd in het jaar 500 door **KLODWIG**, Koning der *Franken*, met te meer voordeel aangetast, omdat zijn Broeder de partij der *Franken* gekozen had. Hij liet meer dan eene onderhandeling of gefprek tuffchen de *Katholijke* en *Ariäanfche* Bifchoppen houden, onder anderen een in het jaar 499, waar van wij de gefchrevene Berichten volledig hebben. (*Col-latio Episcoporum, præsertim Aviti Viennensis Episcopi coram Rege Gundebaldo adversus Arianos*) (*). In dit gefprek deed **AVITUS** den voorflag, dat de beide partijën naa het Graf van den Heil. **JUSTUS** gaan, en dien over hun Geloof raadplegen zouden. De Koning was niet ongenegen, om dit aan te nemen, maar de *Ariänen* merkten aan, dit zou een ongeoorloofd raadvragen der dooden zijn, waar door **SAUL** zich zoo bezondigd had; de Heilige Schrift was

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—
onder de
Burgun-
diërs.

(*) In **LUC. DACHERY** *Spicil. f. Collect. vet. aliquot SS. T. III. p. 304. et in SIRM. Opp. T. II. p. 221.*

III was sterker dan alle goochelpel, en die was op
 BOEK hunne zijde. De uitkomst van het gesprek was,
 XIV dat vele *Ariäansche Burgundiërs* tot de *Katholij-*
 Hoofdt. *ken* overkwamen, schoon de Koning zulks niet
 na C. G. deed. Hij onderhield echter Briefwisseling met AVI-
 Jaar 476. tus, die in zijne Brieven (*) verscheidenen van
 tot 622. zijne vragen beantwoordde. Eindelijk werd deze
 Vorst door de gronden van dezen Bischof van de
 Godheid van CHRISTUS overtuigd, en verzocht
 hem, dat hij hem heimlijk, door de Heilige zal-
 ving, onder de *Katholijken* wilde aannemen (†).

Zijn Zoon SIEGMUND, die nog bij 's Vaders le-
 ven een deel des Rijks bestuurde, en waarschijnlijk
 te *Geneva*, (*Geneve*,) zijn verblijf hield, was toen
 reeds openlijk een lid der *Katholijke Kerk*, waar
 aan de Brieven van AVITUS ons niet laten twifelen;
 hij volgde zijnen Vader in het jaar 516 in het gant-
 sche Rijk op, en van toen af werd het *Katholijke*
 Geloof daar in het heerschende, gelijk dan ook in
 het jaar 517 de *Katholijke* Bischoppen eene Kerk-
 vergadering hielden te *Epaonum*. Met dit al had-
 den onder deze Vorsten de grootste noodheden
 plaats, die door Kerkelijke stichtingen en plegtighe-
 den geboet werden. GUNDEBALD had zijnen op-
 roerigen Broeder in eene Kerk laten verbranden,
 en SIEGMUND liet zijnen Zoon uit het eerste bed,
 ligtgelovig aan de lasteringen zijner Stiefmoeder,
 in

(*) Bij SIRMOND *l. c.*

(†) GREGORIUS *Turonensis. Hist. Francor. Libr. II. Cap. 34.*

in het jaar 522 ombrengen (*). Door berouw getroffen, begaf hij zich in het Klooster *Agaunum*, (mistchien thans *St. Moritz* in *Walliserland*,) en bad onder weenen en vasten God om vergeving, en schonk aan het Klooster rijke inkomsten (†). Niet lang daar na werd hij door de *Franken* aangevalen, overwonnen, en in het jaar 524 ter dood gebracht. Drie jaren daar na bragt men zijn gebeente en dat zijner Gemalin, die met hem vermoord was, en zijner twee Zoonen, naa *Agaunum*, alwaar zij in eene Kerk werden bijgezet. De weldaaden door hem aan het Klooster *Agaunum* bewezen, en zijne ongelukkige dood hebben hem als een' Martelaar doen aanzien, en tot eenen Heiligen gemaakt, wiens Graf door wonderen vermaard is geworden. Onder anderen vonden koortfge lieden, (*frigoritici*,) hier genezing, nog ten tijde van GREGORIUS van *Tours*, als zij hem ter eere aandachtig het Avondmaal, (*missas*,) genoten, en voor zijne rust tot God baden (§). — Door de vermeerstering van het *Burgundische* Rijk, in het jaar 534, door de *Franken*, ging de *Arianery* onder de *Burgundiërs* te niet.

Toen de *Langobarden*, in het jaar 568, in *Italië* kwamen, schijnen zij nog grootendeels Heidenen geweest te zijn, van welken de *Christenen* veel hebben moeten

uit-

(*) GREGOR. *Turon.* l. c. L. III. C. 5.

(†) *SS. Concilia Studio* PH. LABBEI T. IV. p. 1557.

(§) GREGORIUS *Turonenf. Hist. Francor. Libr.* III. Cap. 6. *de Gloria Martyr. Libr.* I. Cap. 75. *de S. Sigismundo Rege.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

uitstaan (*), evenwel, hun Koning AUDOIN'S Gezanten verklaarden uitdrukkelijk aan Keizer JUSTINIAAN, dat hun volk van God even eens dacht, als de *Romeinen* (†). Men vindt spooren van *Ariäansche* Bischoppen, in de eerste tijden der *Langobarden* (§). Koning ALBOIN, AUDOIN'S Zoon, liet aan den Bischof van *Tarvisum* alle de goederen zijner Kerk over (**). AUTHARIS verbood de Kinderen der *Langobarden* in het *Katholijk* Geloof te doopen (††). Toen de Hertog AGILULF, in het jaar 590, door zijn huwelijk met THEUDELINDE, weduwe van AUTHARIS, den troon beklom, veränderde alles ten gunste van de *Katholijken*, alhoewel AGILULF bij de *Ariäansche* belijdenis schijnt gebleven te zijn. Maar zijn Zoon ADELWALD werd in dit Geloof door toedoen zijner Moeder gedoopt. Evenwel duurde het nog meer dan 50 jaren, eer de *Langobarden* van het *Ariäansch* Geloof afstonden.

Semi-Pelagiäansche twisten.

Niettegenstaande den ijver door AUGUSTINUS en zijnen leerling PROSPER, tegen de *Halve-Pelagiäanen* aangewend en besteed, waar van wij, in het voorgaande Xde Deel, verslag gedaan hebben, bleven dezen steeds woelen, en durfden nu zelfs het leerfelzel van AUGUSTINUS van dwalingen beschuldigen. Eenige *Galliërs* bragten het gene zij in AU-

GUS-

(*) GREG. M. *Dial. L. I. C. 4. III. 27. Ep. L. XIII. Ep. 38*

(†) PROCOP. *de bell. Goth. L. III. C. 34.*

(§) GREG. M. *Dial. L. III. Cap. 29.*

(**) PAUL. *Diacon. Hist. Langob. L. II. C. 12.*

(††) GREG. M. *Libr. I. Epist. 17.*

GUSTINUS te berispen vonden , in korte stellingen bijeen. Deze werden door PROSPER wederlegd in *Responsiones ad Capitula calumniantium Gallorum* (*). Hetzelfde deed hij omtrent eenige tegenwerpingen van eenen VINCENTIUS , wien velen voor VINCENTIUS van *Lerinum* houden: *pro Augustini Doctrina Responsiones ad Capitula Objectionum Vincentianarum*.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Naardien de toetemming van den *Roomfchen* Bisfchop veel invloed gehad had ten nadeele der *Pelagiänen* , was PROSPER 'er op uit , om denzelven ook tegen de *Semi-Pelagiänen* over te halen. Hij reisde met zijnen vriend HILARIUS , omtrent het jaar 431 ; naa *Rome* , en verkreeg van den Bisfchop CAELESTINUS aldaar een' Brief aan de Bisfchoppen in *Gallië* (†) , waar in hij dezen bestraft , dat zij hunne Ouderlingen toelaten , over ongeschikte vragen , (*indisciplinatae quaestiones* ,) te twisten , en dwalingen hardnekkig te verdedigen. Zij mogten het hun derhalven verbieden , zulke gesprekken te voeren ; de nieuwigheid behoorde niet verder de oudheid aan te tasten , noch de onrustige geest den vrede der Kerk te storen ; AUGUSTINUS was steeds bij de *Roomfche* Kerk voor rechtzinnig gehouden , zij moesten zijne nagedachtenis des te minder laten ontëeren , daar deze nieuwigheid de geheele Kerk betrof. Met dezen Brief is een ander opstel , (*Capitula seu praetororum sedis Apostolicae Episcoporum auctoritates* de

(*) *Append. ad T. X. Opp. August. p. 133-140.*

(†) *Append. ad Opp. August. T. X. p. 88.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

---

de Gratia Dei,) zoo nauw verbonden, dat het in sommige uitgaven als een deel van denzelfven staat. Ondertusfchen wist men op dezen Brief uitvluchten te maken, met te zeggen, dat CÆLESTINUS alleen bedoeld had de vroegere fchriften van AUGUSTINUS aan te prijzen (*). CÆLESTINUS kwam reeds in het jaar 432 te overlijden, zoodat zijn Brief geen groote uitwerking kon doen. Daarom vatte PROSPER nogmaäl de pen op tegen CASSIANUS, die toen nog leefde, en gehouden werd voor den geleerdften Schrijver onder de *Halve-Pelagiänen*. Dit is zijn vermaard werk *Liber. contra Collatorem*, zijn laatste tegen eene *Pelagiäansche* partij, hetwelk wij nog bezitten, alhoewel hij nog na het jaar 440 voortge-lijke fchriften heeft opgesteld (†). Hoe lang hij geleefd hebbe, kan men niet zeker zeggen, doch als zeker kan men onderstellen, dat hij nog na het jaar 455 in leven geweest is. Hij was niet alleen de ijverigfte onder de leerlingen van AUGUSTINUS, maar ook verre de bekwaamfte in de ontwikkeling en verdediging van zijn leerftelfel.

Ondertusfchen waren de *Semi-Pelagiänen* in *Gal-lië* niet tot zwijgen gebragt, gelijk zij ook, in de daad, aanzienlijke godvruchtige en geleerde mannen onder zich hadden (§). Behalven CASSIANUS fchijnt ook HILARIUS, Bisfchop van *Arelate*, door het ver-

(*) Hier over klaagt PROSPER zelf *Libr. contra Collatorem Cap. 21*.

(†) FOTIUS *Biblioth. Cod. 54. pag. 45*.

(§) PROSP. *Libr. contra Collat. Cap. 1*.

verwerpen van AUGUSTINUS *Prædestinatie*, naar hunne zijde overgeheld te hebben; VINCENTIUS van *Lirinum*, en GENNADIUS, waren insgelijks hunne vrienden. De *jongere* ARNOBIUS, onderscheidshalven dus genoemd, waarschijnlijk een *Gallische* Bisfchop of Ouderling, omtrent het midden der Vde eeuw, laat in zijnen *Commentarius over de Psalmen* foortgelijke gevoelens blijken; doch niemand veröorzaakte meer bewegingen dan FAUSTUS, Bisfchop van *Regium* of *Rei*, thans *Riez* in *Provence*, die uit *Brittannië* geboortig en een vriend van SIDONIUS was, van wien hij wegens zijne welsprekendheid hoog geroemd wordt (*). De roem van het Klooster van *Lirinum* trok hem derwaards, en hij leefde in hetzelfde met die voorbeeldige strengheid, dat hij in het jaar 434 tot Abt van hetzelfde verkozen werd; omtrent twintig jaren daar na werd hij Bisfchop van *Rhegium*, wanneer hij dit strenge Monniksleven bleef achtervolgen. In het jaar 481 werd hij door den *West-Gothifchen* Koning EURICH ten lande uitgebannen, waarschijnlijk wegens zijnen ijver tegen de *Ariänen*. Na deszelfs dood, na drie jaren, keerde hij weder terug in zijn Bisdom, en overleed kort daar na, in het jaar 493, in eenen bijna honderdjarigen ouderdom (†). FAUSTUS was, met alle zijne Monniks-vroomheid, een liefhebber van kunde en onderzoek. Tot een bewijs

III.
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) SIDON. *Apoll. L. IX. Ep. 3. et 9.*

(†) SIDON. *Apollin. l. c. et Carm. XVI. FAUSTI Ep. ad Felic. Ep. 6. ad Ruricium* GENNAD. *de VP. Illustr. C. 85.*

III
 BOEK
 XIV
 Hoofdst.
 na C. G.
 Jaar 476.
 tot 622.

wijs daar van kan strekken zijn Brief, ter beantwoording van eenige vragen van zekeren PAULINUS; de eerste van welke de zoogenoemde doodbeds-bekeering, of de bekeering in de laatste oogenblikken des levens betrof, waar over FAUSTUS zoo streng oordeelde, dat zelfs de *Burgundische* Koning GUNDEBALD zich dit aantrok, en over dit stuk met AVITUS, Bisfchop van *Vienna*, raadpleegde (*). Reeds in den Brief aan PAULINUS had FAUSTUS beweerd, dat ADAMS zonde alleen in het ligchaam des menschen, maar niet in zijne ziel, gestraft is geworden, dewijl God in de ziel zijn beeld gelegd heeft. Maar kort na het jaar 470, vond hij eene andere gelegenheid, om zijne denkwijze over de Geestelijke krachten der ziel aan den dag te leggen. Hij had vergeefs gepoogd, eenen Ouderling, LUCIDUS, van zijne gevoelens af te trekken. Aan dezen schreef hij (†), wat hij met de *Katholijke Kerk* gelooven, en hoe hij even zeer de *Prædestinatie* als de leerstellingen van PELAGIUS verwerpen moest. Hij moest tegen de verdedigers der volgende stellingen den *Ban* uitspreken: Dat de mensch zonder zonde geboren wordt; dat hij enkel door zijnen arbeid, en zonder de genade Gods, zalig kan worden; — dat een gedoopte en rechtzinnige, als hij door allerhande bekooringen tot zonde verleid wordt, in ADAM en de erfzonde verloren gaat. — Dat de mensch

door

(*) AVIT. *Ep.* IV. in *SIRM. Opp.* T. II. p. 20.

(†) FAUST. *Epist. ad* LUCID. *Presbyt. in* CANIS. *Leett. Ant. Tom.* I. pag. 352.

door Gods voorzien in den dood gestort wordt; — dat de gene, die verloren gegaan is, de nodige geschiktheid tot zalig worden niet ontfangen heeft; — dat een vat der onëere zich niet opbeuren kan tot een vat der eere; — en dat CHRISTUS niet voor allen gestorven is, en ook niet alle menschen zalig wil hebben. De Ouderling LUCIDUS schijnt echter deze gevergde herroeping niet eer gedaan te hebben, voor dat eene vergadering van 30 Bischoppen, in het jaar 476 te *Arelate* gehouden, hem daar toe noodzaakte. Deze vergadering droeg bovendien aan den Bischof FAUSTUS op, een Boek over deze onderwerpen te schrijven, hetwelk hare leden vervolgens ondertekenden. Eene andere vergadering te *Lugdunum*, beval hem, daar nog eenige bijvoegzels bij te maken.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Dit Boek, hetwelk zoo veel opziens baarde, lezen wij nog, *de gratia Dei, et humanae mentis libero arbitrio Libri duo* (*). Eerst wederlegt FAUSTUS daar in, niet zonder hevigheid, de leerstellingen van PELAGIUS, dat de menschlijke natuur en de vrijë wil zich, zonder bijstand der Godlijke genade, tot de zaligheid helpen kan; dat 'er geene erfsonde is, en dat de mensch gestorven zou zijn, alſchoon hij ook niet gezondigd had. Maar al heel spoedig wendde hij zich tot de genen, „ die, ter „ wijl zij beweren, dat de genade aan sommigen „ geschonken, aan anderen ontzegd wordt, het geschenk der genade met PELAGIUS verloren hebben;”

(*) *In Bibl. PP. Colon. T. V. P. III. p. 503-522.*

III „ben;” oogfchijnlijk doelende op AUGUSTINUS en
 BOEK zijne aanhangers; hij beschuldigt de voorstanders
 XIV van dit gevoelen, dat zij de genade lasteren, dewijl
 Hoofdft. zij niet gelooven, dat dezelve aan *allen* gegeven
 na C. G. wordt, noch, dat de Verlosfer voor *allen* gestor-
 Jaar 476. ven is; ook werpt hij hun tegen, dat zij, de *Pe-*
 tot 622. *lagiäänsche* leer niet wetende te vermijden, tot het
Manicheismus vervallen zijn. GENNADIUS (*) noemt
 dit een voortreflijk werk, waar in FAUSTUS getoond
 heeft, dat de genade van God onzen wil steeds uit-
 lokt, hem voorgaat, en dat alles, wat de vrijë wil
 zelf als loon van eenen godvruchtigen arbeid ver-
 worven heeft, geen eigen verdienfte maar een ge-
 fchenk der genade zij. Spoedig echter werd dit
 werk door de aanhangers van AUGUSTINUS bestre-
 den; de Bifchop AVITUS fchreef 'er een bijzonder
 werk tegen (†). Een ander werk van CÆSARIUS,
 Bifchop van *Arelate*, over de genade en den vrijën
wil, fchijnt ook tegen FAUSTUS gericht te zijn (§).
 In het *Decreet* of *Befluit*, hetwelk aan den *Room-*
fchen Bifchop GELASIUS wordt toegefchreven, wor-
 den de fchriften van FAUSTUS, onder andere *Semi-*
Pelagiäänsche, mede veröordeeld.

Bewegin- De bewegingen over deze leerftukken plantten zich
 gen der in de VIde eeuw tot *Konftantinopolen* toe voort.
 Scythi- Zekere Monniken uit *Scythië*, dat is, uit een Ge-
 fche west aan de Zwarte zee, niet ver van den uitloop
 Monni- des

(*) *De Viris Illustr. Cap. 85.*

(†) ADON. *Chron. ad a 491.*

(§) GENNADIUS *l. c. Cap. 86.*

des *Donau's*, die zich in deze Hoofdstad onthielden, en eenen twist verwekten over de leere aangaande CHRISTUS, leverden ook den Gezant des Room-*schen* Bischof HORMISDA aldaar, eene Geloofsbelijdenis over, in welke zij zich deels tegen PELAGIUS en CAELESTIUS, deels tegen die genen met verfoejing verklaarden, die, tegen de uitspraak des Apostels, *het willen aan den mensch en slechts het volbrengen aan God toekenden* (*). Eenigen van deze Monniken reisden in persoon naa Rome, alwaar zij de *Afrikaansche* Bischoppen leerden kennen, die thans naa *Sardiniën* verdreven waren, van welchen FULGENTIUS ligtelijk de voornaamste was. Aan dezen zonden zij van Rome eenen Brief: (*PETRI Diaconi, et, aliorum, qui in causa fidei a Græcis ex Oriente Romam misi fuerunt, de incarnatione et gratia Dom. nostri Jesu Chr. ad Fulgentium et alios Episcopos Africae Liber,*) (†) in welchen zij zijn oordeel over hun leergevoelen van CHRISTUS en over de genade Gods verzochten; verklarende, dat zij de Boeken van FAUSTUS met den banvloek veroordeelden, „welke hij tegen de *Prædestinatie*, tegen de Heilige Vaders, en tegen de Apostelen „zelve, geschreven had.” FULGENTIUS antwoordde hun, in naam van XV Bischoppen, zeer uitvoerig, en verklaarde hun zijne overëenstemming omtrent deze beide onderwerpen (§). Een ander

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—
ken over
de Halve-
Pelagiä-
nerij.

(*) *Append. Opp. AUGUST. Tom. X. pag. 98.*

(†) *Ep. XVI. in S. Fulgent. Rusp. Opp. p. 277-285.*

(§) *Lib. seu Epist. XVII. l. c. pag. 286-323.*

III van deze uit *Afrika* verdrevene Bifchoppen, POS-
 BOEK SESSOR, fchreef in het jaar 520, uit *Konftantinopo-*
 XIV len, over deze zelfde zaak aan HORMISDA, en
 Hoofdst. na C. G. vraagde hem om zijn gevoelen (*). HORMISDA
 Jaar 476. klaagde in zijn antwoord (†), over de arglistig-
 tot 622. heid, trotsheid, godsdienstnieuwigheden, en het on-
 rustig brein der *Scythifche* Monniken. Wat de Boe-
 ken van FAUSTUS aanbelangt, zoo antwoordde hij:
 Men nam hem zoo min als elken Schrijver aan,
 die niet volkomen met het *Katholijk* Geloof over-
 eenftemt; als hetwelk van de Vaderen reeds van alle
 kanten voor de Geloovigen naauwkeurig bepaald is;
 'er zij minder aan gelegen, wat men leest, dan wat
 men gelooft, als men maar alles beproeft; overigens
 waren deswegens geene nieuwe twistvragen nodig;
 maar wat de *Roomfche* of *Katholijke* Kerk van den
 vrijen wil en de genade gelooft, kon men uit eeni-
 ge fchriften van AUGUSTINUS zien; hoewel een vlij-
 tig lezer van den Apostel PAULUS bij dezen reeds
 onderwijs genoeg vindt.

Dit antwoord van HORMISDA was zoo behoed-
 zaam en ontwijkend opgefteld, dat men zich niet
 behoeft te bevreemden, dat hetzelve niet voldeed.
 JOANNES MAXENTIUS, een der *Scythifche* Monni-
 ken, fchreef eene wederlegging (§) van hetzelve,
 waar in hij zelfs de echtheid van dit antwoord ont-
 ken-

(*) *Relatio Posfesf. Ep. in LABBEI conc. T. IV. p. 1529.*

(†) *Ibid. pag. 1530.*

(§) *In Biblioth. PP. Max. Tom. IX. pag. 539. Ver-
 gelijk Append. ad Opp. AUGUST. Tom. X. pag. 102.*

kende, waarschijnlijk, om te vrijër te kunnen zeggen, dat 'er *Ketterfche* gevoelens in vervat waren.

III
BOEK
XIV

Meer goedkeuring verwierf zich FULGENTIUS, door zijne ijverige verdediging der leerstellingen van AUGUSTINUS. Behalven dat hij in een uittrekzel der Christelijke Geloofsleere in 40 regelen, ook de leere van de erfzonde, van de verdoemlijkheid der ongedoopte kinderen enz. kortelijk voordraagt (*), werd hij ook van de *Scythifche* Monniken, die hem de fchriften van FAUSTUS overzonden, uitgenodigd, om hunne verwerping van dezelve te bevestigen. Hij deed dit in een werk van zeven Boeken: *de gratia et libero arbitrio Libri responfionum feptem*, die verloren zijn (†). In een ander werk, hetwelk nog voorhanden is: *de veritate prædestinationis et gratia Dei, Libri tres*, vertoont hij zich insgelijks als een ijverig en welgeöfend leerling van AUGUSTINUS.

Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Tot hier toe waren de *Halve-Pelagiänen* nog door geene Kerkvergadering veröordeeld, en de Roomsche Bifchoppen maakten zwarigheid, eene duidelijk befliffende uitspraak te doen. Doch in het jaar 529 hield CÆSARIUS, Bifchop van *Arelate*, eene vergadering met XIII andere Bifchoppen te *Araufio*, (*Oranje*) (§), hetwelk in 25 befluiten, de volgende ftellingen, als dwalingen, verwierp en veröordeelde: Wanneer iemand loochent, dat de

ZOII-

(*) *De fide feu de regula veræ fidei Liber unus* C. 26.

(†) FERRANDI *Vita S. Fulgentii* pag. 26. ISIDOR. *Hifpal. de SS. Eccles. Cap.* 14.

(§) *Concil. Arauf. II. Tom. II. Concil. Hard. p.* 1097.

III zonde van ADAM den geheelen mensch bedorven
 BOEK heeft; wanneer men gelooft, dat die zonde alleen
 XIV heeft; ADAM, maar niet zijne nakomelingschap heeft ge-
 Hoofdst. na C. G. schaad; ten minsten wanneer men alleen den lig-
 Jaar 476. chaamlijken dood, maar niet ook de zonde; den
 tot 622. dood der ziel, als een gevolg daar van aanneemt;
 —————
 wanneer men zegt: de genade Gods wordt op het
 gebed des menschen geschonken; en niet, dat de
 genade zelve dit gebed voortbrengt; wanneer men
 beweert, dat God op onzen wil wagt, om ons van
 zonden te reinigen; en niet, dat deze wil, om ge-
 reinigd te worden, door de instorting en werking
 des Heil. Geests ontstaat; wanneer men niet slechts
 den wasdom, maar ook den aanvang des geloofs,
 en de neiging om te gelooven, van geen geschenk
 der Godlijke genade, maar van onze natuurlijke
 krachten afleidt; wanneer men het gelooven, willen,
 verlangen, pogen, arbeiden, waken, bidden en der-
 gelijke meer, zonder de genade Gods, als middelen
 aanziet, om ons de Godlijke barmhartigheid te ver-
 werven, en niet veel meer dit alles van de inge-
 ving des Heil. Geests verwacht; wanneer men door
 natuurlijke krachten iet goeds, dat ter zaligheid be-
 hoort, denken, verkiezen, en het Euāgelie geloof
 geven laat, zonder zulks aan de verlichting en in-
 geving des Heil. Geests toe te schrijven; wanneer
 men eindelijk eenigen uit barmhartigheid, maar an-
 deren door hunnen vrijen wil tot de genade des
 Doops laat geraken enz.

Deze besluiten werden door deze Bischoppen en
 ook door eenige tegenwoordig zijnde Staatsdienaren

ondertekend, en ten zelfden tijde werd dit leerstelsel in eene Kerkvergadering in het naburig *Valentia*, (*Valence*,) bevestigd (*), ook door den Roomschen Bisfchop BONIFACIUS goedgekeurd (†), door welk een en ander, fchoon de gevoelens der *Halve-Pelagiänen* van eeuw tot eeuw zijn voortgeplant, de twisten daar over voor eenige eeuwen beflist werden.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Ondertusfchen zochten de *Halve-Pelagiänen*, van hunne zijde, den aanhangeren van AUGUSTINUS de kladde der Ketterij aan te wrijven, door hun, wegens het leerftuk der *Prædestinatie*, den naam van *Prædestinatiänen* toe te voegen. De *Jesuit* SIRMOND heeft te *Parys* 1643 in 8vo. (§), een oud werk van eenen onbekenden Schrijver uitgegeven, welken fommigen gedacht hebben PRIMASIUS, SIRMOND zelf AMBROSIUS *de Jongere* te zijn, doch hetwelk waarschijnlijk tot het midden der Vde eeuw behoort, omdat het op zijne lijst van Ketterij die van EUTYCHES nog niet heeft. Dit werk voert het opfchrift *Prædestinatus*, en is in drie Boeken verdeeld, waar van het eerste eene lijst van 90 *Ketteryën* bevat, waar van de *Prædestinatiänen* de laafte uitmaken, welke deze Schrijver wilde beesten noemt, die zich onder de kudde des Heeren gemengd hebben, en leeren: „ De menfchen zijn, gedeeltelijk, door Gods voorziening, zoodanig ten doo-

(*) *Vita S. Cesar. ap. HARD. l. c. p. 1103.*

(†) *In Append. Opp. August. T. X. p. 109.*

(§) Naderhand gevoegd in zijne *Opp. T. I. p. 271-342.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

---

doode *geprædestineerd*, dat hun noch het lijden van CHRISTUS, noch de verlossing des Doops, noch geloof, hoop en liefde baten kunnen. Zij mogen bidden, vasten, en aalmoesen geven, nogtans kunnen zij op geenerlei wijze verlost worden, omdat zij niet ten leven *geprædestineerd* zijn. Die genen daartegen, die de voorwetende *Prædestinatie* onderscheiden heeft, mogen de gerechtigheid verwaarlozen, verachten en vlieden; zij worden nogtans even zoo, zelfs tegen hunnen wil, tot het leven getrokken, als de eersten, alhoewel zij ook tot het leven komen willen, in den dood uitgedreven worden. Zoo wordt aan genen, die niet bidden, gegeven, gelijk aan dezen, die bidden, geweigerd wordt. Hij verhaalt, dat zij onder den naam van AUGUSTINUS Boeken verducht hebben, waar van hij in zijn tweede *Boek* een voorbeeld geeft, door zoodanig geschrift, onder AUGUSTINUS naam verducht, mede te deelen, hetwelk hij, in het *derde Boek*, op zijne wijze, wederlegt. SIRMOND meende, dat uit dit werk genoegzaam het bestaan van eenen aanhang of gezindte der *Prædestinatiënen* bleek, maar in het jaar 1644 liet MARTIN VAN BAREOS, Abt van *St. Cyran*, onder den naam van PIERRE AUVRAY, eene hevige beoordeeling over dit geschrift en deszelfs uitgever, (*censure du Prædestinatus du P. Sirmond*,) drukken, waar in hij beweerde, dat die ongenoemde Schrijver, een *Pelagiiaan*, het geschrift onder den naam van AUGUSTINUS zelf verducht had, om gelegenheid te hebben, om, onder schijn van dat te wederleggen, zijne gevoelens te ver-

ver-

verspreiden, en AUGUSTINUS en zijne aanhangers te kunnen verketteren, onder den naam van eene partij of aanhang, die nooit in de wereld bestaan had.

Behalven dezen zijnen ongenoemden Schrijver heeft ook in der daad SIRMOND en anderen na hem vergeefs gezocht, duidelijke bewijzen op te zoeken, voor het bestaan van zoodanigen aanhang. De Bisschop GENNADIUS, de *Jongere* ARNOBIUS, en zelfs TIRO PROSPER (*), gewagen wel van *Prædestinatiänen*, of *Prædestinarisfen*, doch niet als van eenen bijzonderen aanhang; gelijk ook de Monniken van *Adrumetum*, op welke SIRMOND zich ook beroept, nooit eenen aanhang gemaakt hebben; PROSPER zegt in de hier toe behoorende plaats, die echter aan verschillende lezing en bedenking van echtheid onderworpen is, dat de Ketterij der *Prædestinatiänen*, van AUGUSTINUS, of volgens eene andere lezing, *uit de kwalijk verstande schriften van AUGUSTINUS*, haren oorsprong genomen hebbe. Het is dus hoogstwaarschijnlijk, dat men uit eenige leerstellingen van AUGUSTINUS, door sommigen wat ruw uitgedrukt, en door de *Halve-Pelagiänen* ongunstig opgevat, deze Ketterij der *Prædestinatiänen* gesmeed hebbe (†). In

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) *In Chron.*

(†) Dit heeft opzettelijk beweerd GILBERT MANGUIN, Koninglijk Raad en President der eerste Muntkamer te Parys, in *Accurata Historie seu fabule Prædestinatianæ R. P. Jac. Sirmondi Confutatione in vindiciis Prædestinationis et Gratie Tom. II. Opp. pag. 443 690. Parys 1650. in 4to.*

III In het Oosten waren reeds vroeger, omstreeks het
 BOEK
 XIV midden der Vde eeuw, nieuwe verschillen over den
 Hoofdst. Perfoon van JESUS CHRISTUS ontstaan, die met he-
 na C. G. vigheid en bitterheid, met vele woordenvitterijën en
 Jaar 476. schandelijke handelingen, werden voortgezet; de
 tot 622. twisten, met en over NESTORIUS en EUTYCHES,
 Nestori- bragten alle de Oosterfche Gemeenten in rep en
 aansche roer, en vervulden de gemoederen met onchristelijke
 verschil- haat en vijandschap, welke zelfs nog heden, te
 len. midden van den jammerlijk vernederden staat der
Griekfche Kerk, voortduren.

Berichten NESTORIUS was van *Germanicia* in *Syrië* gebo-
 van NES- ren (*), naar waarschijnlijkheid een leerling van
 TORIUS. THEODORUS van *Mopsvestia*; te *Antiöchië* genoot
 hij eenig onderwijs in de vrijë kunsten, en onthield
 zich daar in een Klooster (†). *Presbyter* of Ou-
 derling te *Antiöchië* geworden, zocht hij, zegt
 THEODORETUS, maar wiens bericht niet onpartijdig
 blijkt te zijn, door zijne fraaje en sterke stem, meer
 dan door een edel en nuttig onderwijs, de gunst
 des volks te bejagen, ook vertoonde hij in klederen
 en gelaad een' schijn van Godsvrucht, welke hij niet
 bezat, en stelde zijne eigene eer boven de eer van
 CHRISTUS. Zoo veel is zeker, zijne welsprekend-
 heid en strenge zeden maakten hem zoo bemind als
 eerwaardig te *Antiöchië*. Bij het overlijden van SI-
 SINNIUS, Patriärch van *Konstantinopolen*, droeg
 hem

(*) SOCRATES *Hist. Eccles. Libr. VII. C. 29.* THEOD.
Hæret. Fabul. Libr. IV. Cap. 12.

(†) EVAGRIUS *Hist. Eccles. Libr. I. Cap. 7.*

hem daarom aan het Keizerlijke Hof in het jaar 428 die waardigheid op (*); het volk in de Hoofdstad hoopte CHRYSOSTOMUS, die ook van *Antiöchië* gekomen was, gedeeltelijk, in hem weder te zullen vinden (†); maar ook CYRILLUS, *Patriärch* van *Alexandrië*, erkende, hoe zeer naderhand zijn hoofdvijänd, dat hij, wegens zijne Godsdienstkennis, ijver voor het Geloof, en Godzaligheid tot den hoogsten Kerkelijken eerepost in het Rijk gekomen was (§).

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Zoo groot was de ijver van NESTORIUS voor het Rechtzinnig Geloof, dat zijn gezegde, in zijn In-treeden, tot den Keizer vermaard is geworden:

Is een
vervolger
van Ket-
ters.

„ Geef mij de aarde van Kettters gezuiverd!
„ dan zal ik u daar voor den Hemel geven.
„ Help mij de Kettters uitroeijen, zoo zal ik u de
„ *Persfen* helpen uitroeijen!” (**). Den vijfden dag reeds na zijne inwijding, ondernam hij, het Bedehuis der *Ariänen*, waar zij heimlijk bijeen kwamen, omver te halen. Dit bragt hen tot wanhoop, zoodat zij zelve het in brand staken, waar door ook verscheidene naburige huizen verbrandden. Dit verwekte onrust, en niet alleen deze Kettters, maar zijne eigene Geloofsgenoten noemden hem een brandstichter. Uit nijd tegen den Bischof der *Novatianen*, PAULUS, vervolgde hij hen, tot het Hof hem

pa-

(*) SOCR. L. VII. C. 29. GENN. *de Vir. Illustr.* C. 53.

(†) CASSIAN. *de incarnat. Libr.* VII.

(§) *Apologet. ad Imperat. Theodos. in MANS. Concil. Tom. V. pag.* 235.

(**) SOCRAT. *Hist. Eccles. Libr.* VII. *Cap.* 29.

III palen stelde. De *Quartadecimanen* in *Klein-Azië*,
 NOEK hadden ook veel van hem te lijden; en te *Sardes* en
 XIV *Milete* kwamen 'er in eenen oloop, door hem ver-
 Hoofdst. na C. G. wekt, eenigen om het leven; ook zette hij anderen
 Jaar 476. aan, om de Kettters te vervolgen.
 tot 622.

Hij wordt zelf van Ketterij beschuldigd. Maar deze zelfde man, die zoo hard tegen de Kettters was, had zelf het ongeluk, van Ketterij verdacht en beschuldigd te worden. ANASTASIUS, zijn Ouderling, die zeer bij hem gezien was, zeide eens in eene Predikatie: „Niemand noeme MARIA „eene *Godsbaarster!* (*Θεοτόκος, Moeder Gods!*) „Want MARIA was een mensch; maar dat God „van een mensch zou geboren worden, is on- „mooglijk!” (*) Dit gezegde van zijnen Ouderling nam NESTORIUS in verscheidene Kerkredenen op zich te verdedigen; zeggende onder anderen (†): „den genen, die een kind van twee of drie maan- „den geweest is, kan ik nooit God noemen.” Doch, daar wij nog brokstukken van *Kerkredenen* van NESTORIUS zelven overig hebben (*), kunnen wij

(*) SOCRAT. *Hist. Eccles. Libr. VII. C. 32.* EVAGR. *Hist. Eccles. Libr. I. Cap. 2.* LIBERAT. *Breviar. Cause Nestorian. et Eutychian. Cap. 4.* Volgens CYRILLUS den *Patriarch Ep. VI. Opp. Tom. V. pag. 30. et Ep. IX. p. 37.* zal de Biscop DOROTHEUS in de Hoofdstad predikende zich van deze woorden bediend hebben: „Wie „de *Heilige* MARIA eene *Godsbaarster* noemt, die zij „vervloekt!” Het één en ander kan waar zijn.

(†) EVAGRIUS *l. c.*

(§) Dee's in het *Grieksch*, deels in het *Latijn*, naar de

wij hem zelve hooren, en zijne mening van hem zelve verstaan: In de eerste Kerkreden op de vraag komende, welke in zijne Gemeente thans menigvuldig gedaan werd: of men *MARIA Θεοτοκος* of liever *θεοτοκος* noemen zal? vraagt hij: „Heeft God dan eene moeder? zo ja, dan moet men de Heidenen

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

ontschuldigen, dat zij Moeders der Goden veracht hebben, dan liegt *PAULUS*, als hij van *CHRISTUS* Godheid zegt: Hij is zonder Vader, zonder Moeder, zonder Geslachtrekening enz. Neen, *MARIA heeft God niet gebaard*, volgens *JOH. III. 6.* is dit onmogelijk. — *Het scepzel heeft den mensch, als een werktuig der Godheid, gebaard.* — God is wel een mensch geworden — maar gebleven, wat hij was. Ik verëer het gewaad, waar van hij zich bedient, om zijnentwil: wegens het verborgene aanbid ik het zichtbare; *van het zichtbare is God onafscheidelijk.* Hoe zou ik dan kunnen bestaan, de eere en waardigheid *des ondeelbaren* te scheiden? *Ik deel de naturen*; maar ik verbind de verëering van beiden. *Het is niet God op zich zelve, die in de baarmoeder gevormd is*; (want anders zouden wij een mensch als God verëeren,) maar dewijl God in den aangenomenen is, zoo wordt de aangenomene wegens den genen, die hem aangenomen heeft, God genoemd. Laat ons eener tweevoudigen bekennen, en hem als éénen aanbidden! Want het *tweevoudige der naturen is één wegens de eenheid.* Zoo

ver-
de Overzetting van *MARIUS MERCATOR* in deszelfs *Opt.*
T. II. p. 5. ed. Garner. et 52 ed. Baluz.

III verklaarde hij in eene andere Kerkreden *over de ver-*
 BOEK eeniging der beide naturen in CHRISTUS, tegen de
 XIV *Apollinaristen*, dat hij twee naturen in den Verlos-
 Hoofdst. fer onderscheidde, maar slechts eene waardigheid er-
 na C. G. kende, wegens derzelve verbinding; daar is maar ééne
 Jaar 476. CHRISTUS, hoewel de Godheid en de Menschheid
 LOT 622. onderscheiden zijn. Als de H. Schrift spreekt van
 zijne *geboorte* of *dood*, zegt zij niet *God*, maar
 CHRISTUS, of *Zoon*, of *Heer*, zoo *Gal. IV. 4.* de-
 wijl de Maagd, CHRISTUS Moeder, (*χριστοτόκος*,)
 in zoo verre Gods Zoon gebaarde heeft, die Gods
 Zoon is. Nog is 'er eene Kerkreden gericht tegen
 de *Ariënen* en *Macedoniënen*, in welke hij zegt,
 alhoewel de *Ariënen* God, het Woord, onder den
 Vader stellen, evenwel geven zij hem geen' nieuwen
 oorsprong. Maar anderen zetten hem na *MARIA*,
 en geven aan de *Godheid*, die de Tijden geschapen
 heeft, eene *tijdelijke Moeder*; zij willen haar niet
 eens voor de *Moeder van CHRISTUS* erkennen. —
 Het is ondertusfchen eene Moeder eigen, kinderen
 te baren van dezelfde natuur. (*ὁμοουσία*.)

Onrusten Over deze stellingen van *NESTORIUS*, maar eigen-
 daar over lijk, omdat hij *MARIA* niet *Moeder Gods* of *Gods-*
 te Kon- *baarster* genoemd wilde hebben, zoo als zij te voo-
 stantino- *ren* reeds door Kerkleeräaren genoemd was (*), en
 polen. welken titel men haar thans niet liet ontnemen,
 daar de eerbied voor deze Heilige Maagd zoo boven
 peil geklommen was, ontstonden te *Konstantinopolen*
 groote bewegingen. Sommige Ouderlingen predik-

ten

(*) *SUIC, Thes. Eccl. V. Θετοτόκος T. I. p. 1387.*

ten 'er tegen, en scheidten zelfs de Kerkgemeenschap, doch hun werd het prediken spoedig verboden. Nu riep het volk: „Wij hebben eenen Keizer, maar geen' Bischof.” Van deze schreeuwers werden eenige door de Gerechtsdienaars gevat, en duchtig afgeklopt. Een eenvoudige Monnik bestond NESTORIUS, midden in de Kerk, tegen te houden, dat hij niet, als een Ketter, tot de bediening van het Avondmaal gaan kon. Deze werd op last der Overheid gegeesfeld, en uit de stad geleid. Verscheidene andere Monniken evenwel vervoegden zich aan de woning van NESTORIUS, en vroegen hem rekschap af, dat hij beweerd had, dat MARIA slechts een mensch van gelijke natuur als zij, (*ὁμοσσιος*,) gebaar had. Hij liet hen gevangen nemen, en op bevel der Overheid werden zij geslagen, en met ketenen beladen in de gevangenis gezet (*). Midden onder de preek, werd NESTORIUS eens ingevallen door een Leek, roepende: „Het Woord zelf, „hetwelk vóór alle tijden was, heeft zich ook tot „eene tweede geboorte geschikt (†).” NESTORIUS ging voort met prediken, en zeide enkel: „De „floute gezegden van dezen hals laten zich gemak- „lijk wederleggen.” De Predikatie van PROCLUS, ter eere van de Maagd MARIA, waar van wij hier voor gewaagd hebben, was insgelijks juist geschikt, om

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) Zij verhalen dit zelve in het geschrift: *Basilii Diac. et reliquor. Monachor. supplicatio in Concil. Ephes. P. I. Cap. 17. Tom. I Concil. Hard. p. 1336.*

(†) CYRILL. *advers. Nestor. C. 5. T. VI. Opp. p. 20.*

III om die genen op te flooken, die zich verbeeldden,
 BOEK dat de eer der Maagd MARIA door NESTORIUS
 XIV werd aangevochten. Nog werd in een geschrift,
 Hoofdst. hetwelk in de Hoofdstad openlijk werd aangeplakt,
 na C. G. NESTORIUS zwart gemaakt, door zijn gevoelen te
 Jaar 476. vergelijken met de Ketterij van PAULUS van *Samo-*
 tot 622. *fata* (*). De geheele Gemeente van *Konstantino-*
polen was verdeeld, en de verwarring zoo groot,
 dat velen niet meer wisten, wat zij over deze vraag
 gelooven zouden (†).

Als men overweegt, dat in de daad *Moeder Gods*
 of *Godbaarster* eene ongeschikte uitdrukking is,
 hoewel NESTORIUS, die naderhand toegaf, dat men
 ze, in zekeren zin, zou kunnen gebruiken, mis-
 schien voorzichtiger gedaan zou hebben, met de-
 zelve eerst op te helderen, en zoo allengs buiten
 gebruik te brengen; als men overweegt, dat NES-
 TORIUS, een *Syriër*, gelijk in het gemeen de *Sy-*
rifche en *Oostersche* Kerkleeräars, om de *Apollina-*
risten tegen te gaan, die de Godlijke en menschlijke
 natuur van CHRISTUS scheenen te vermengen, om-
 dat zij de Godheid de plaats der redelijke ziel bij
 den Zaligmaker lieten vervangen, liefst zich zooda-
 nig uitdrukte, dat de gemelde natuuren behoorlijk
 onderscheiden werden, moet men zich bevreemden,
 dat de beschuldiging van Ketterij tegen NESTORIUS
 heeft kunnen plaats vinden, die zoo zorgvuldig
 verklaarde, niet *twee* maar slechts *éenen* CHRISTUS,
 schoon

(*) *Ap. HARD. l. c. p. 1272. et in MERC. l. c. p. 18.*

(†) *SOCR. l. c. Cap. 32.*

schon twee natuuren, eene Godlijke en menschlijke, in hem te erkennen. Maar, NESTORIUS, een vreemdeling, was onder vele mededingers, onder welken die zelfde PROCLUS zich bevond, die zich tegen hem, als een' verdediger van de Maagd MARIA, opwierp, bevorderd tot de waardigheid van *Patriärch*, en daar hij zelf niet door bescheidenheid en verdraagzaamheid uitmuntte, loerde de nijd en afgunst slechts op eene gelegenheid, om hem te doen vallen.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Hier bij kwam, dat de *Patriärch* van *Nieuw-Rome* of *Konstantinopolen* een doorn in het vleesch was, voor de andere ouder *Patriärchen*, bijzonder voor den *Roomfchen* en *Alexandrynschen*, die daar om geern iet zochten, waar door zij deszelfs toeneemend aanzien konden befinoejen. De uitmuntende CHRYSOSTOMUS had dus de afgunst van THEOFILUS van *Alexandrië* moeten ondervinden, zoo rustte dezès Zusters Zoon CYRILLUS ook niet eer, voordat hij NESTORIUS te grond had geholpen.

CYRILLUS
Patriärch
van Alex-
andrië
mengt
zich in
dentwist.

Zijn eerste aanval op NESTORIUS was zijdelingsch en gematigd. In eene Paaschpreek, in het jaar 429 (*) gehouden, komt reeds eene lange plaats voor, welke zal aantoonen, dat, wel niet de Godheid, maar echter het met het vleesch verbonden Woord Gods des Vaders, uit MARIA geboren is, en dat men haar dus de *Moeder Gods* kan noemen, omdat zij den in het vleesch verscheenen God vleeschlijk gebaar heeft. Zekerer is zijn Brief aan de

Mon-

(*) CYRILL. *Alex. Opp. T. V. Part. II. p. 222.*

III Monniken in *Egypte*, onder welken ook Ouderlingen en Kerkedienaars waren (*), tegen den *Patriarch* van *Konstantinopolen* gericht, hoewel hij hem niet noemt. In dezen Brief reeds legt hij NESTORIUS dwalingen te last, daar wij in deszelfs Kerkredenen geene spoor van vinden, als of hij naamlijk de menschheid van CHRISTUS alleen tot een werktuig der Godheid, tot eenen *Goddragenden* mensch maakte, daar deze toch, zoo wel als hij, eene onscheidbare verbintenis der Godlijke en menschlijke natuur in CHRISTUS toestond, maar deze natuuren slechts niet met malkanderen vermengd wilde hebben. Dewijl deze Brief te *Konstantinopolen* gebragt was, en NESTORIUS met recht misnoegd gemaakt had, schreef CYRILLUS hem zelve (†), dat deze bewegingen uit zekere gezegden van hem of iemand anders ontstaan waren, en reeds zoo ver gingen, dat sommigen niet meer bekennen wilden, dat CHRISTUS God zij; maar alleen een werktuig der Godheid; een *Goddragende* mensch enz. Hij mogt derhalven zijne gegevene ergernis verbeteren, en de Heilige Maagd den naam van *Moeder Gods* geven. NESTORIUS antwoordde op dezen Brief kort en droog (§), dat hij zich dit antwoord, enkel uit Christelijke gematigdheid, door eenen Ouderling van CYRILLUS had laten afpersen; en hoewel deze *Patriärch* het een en ander, wat met de broederlijke liefde niet bestaan-

(*) l. c. in *Epist. CYRILLI Epist. 1. pag. 1-19.*

(†) l. c. *Epist. 2. pag. 19.*

(§) l. c. *Epist. 3. pag. 21.*

staanbaar was, aan hem geschreven had, wilde hij echter zijne zachte en liefderijke gezindheid ook in Brieven jegens hem behouden. Aan den anderen kant had NESTORIUS aan den Roomschen Bischoep CAELESTINUS kennis van deze moeilijkheden gegeven. In een Brief aan denzelfden, in het jaar 429 (*), hem eenig bericht gevraagd hebbende, omtrent eenige *Pelagiäanschgezinde* Bischoppen, die zich aan den Keizer en hem gewend hadden, verhaalde hij hem bij die gelegenheid, dat hij in zijne Gemeente te kampen had met vervalschers der rechtzinnigheid, die, na grenzende aan de *Apollinaristen* en *Ariänen*, van de Godlijke en menschlijke natuur van CHRISTUS eene vermenging maakten; en leerden: *God, het Woord*, eenswezens met den Vader, *had zijnen oorsprong van de Maagd genomen, die CHRISTUS gebaard heeft*, (*Υπερβολικός*) gelijk zij daarom niet schroomden, haar *Godbaarster* of *Moeder Gods* te noemen, (*Θεοτόκος*), hetwelk men alleen zou *kunnen dulden* in dien zin, omdat God het Woord zijnen onafscheidbaren Tempel uit de Maagd bekomen heeft, maar niet, als of zij deszelfs Moeder ware.

Middelertwijl hadden eenige *Alexandriners* te *Konstantinopolen* lasteringen uitgestrooid tegen hunnen *Patriarch*. Hier op volgde een nader schrijven van CYRILLUS aan NESTORIUS (†), waar in hij hem te

(*) In MARIUS MERCAT. *Opp. Part. I. p. 66. et* BALUZ. *Nova Collect. Concilior. Tom. I. pag. 328.*

(†) CYRILL. *Epist. 4. pag. 22.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III te kennen gaf, dat hij niet kon verlangen vrij te
 BOEK blijven van laster, zoo min als zijn Heer en Mees-
 XIV ter, maar hem verders schrijft, dat hij, overëen-
 Hoofdst. komstig het *Niceensch* Geloof, niet beweert, dat
 na C. G. het *Woord*, hetwelk uit God is, door *verandering*
 Jaar 476. vleesch is geworden; ook niet dat het in den gehee-
 tot 622. len mensch, bestaande uit ziel en ligchaam, *overge-
 gaan* is, maar dat het *het vleesch*, met eene *rede-
 lijke ziel bezield*, niet door bloote overëenstemming
 van den wil, of door aanneming van een mensch-
 lijke persoon, maar *naar de Hypostasis*, op eene *on-
 beschrijflijke wijze*, met zich *verëenigd heeft*,
 waaröm men het woord *Θεολόγος* moest blijven be-
 houden.

NESTORIUS was hier mede nog niet voldaan. In zijn antwoord (*) merkte hij aan, dat de Heilige Schrift overäl, waar zij van de Menschwording des Heeren, (*δεσποτική οικονομία*), gewaagt, dezelve, en ook zijn lijden en dood aan de menschlijke natuur toeëigent; waaröm men *Χριστός*, maar niet *Θεός* moest zeggen.

In dezen Brief scheen NESTORIUS nader te komen, maar het ongelukkig woord *Θεός*, met de gevolgen, welke elk der twistende partijën daar uit afleidde, verhinderde derzelve volkomene verëeniging. Om zijne partij te versterken, schreef CYRILLUS niet alleen aan den Keizer THEODOSIUS, maar ook aan deszelfs Gemaalin EUDOXIA, en zijne Zuster, de Keizerin PULCHERIA, en hare Zusters, ge-
 hec-

(*) In CYRILLI *Epist. Ep. 5. pag. 25.*

heele Boeken (*), waar over de Keizer zelf hem zijn misnoegen te kennen gaf (†).

III

BOEK

XIV

Eenige *Kerkelijken* van *Alexandrië*, welke waarschijnlijk de zaken van hunnen *Patriärch* te *Konstantinopolen* waarnamen, schreven hem, dat eenige vrienden van NESTORIUS hun vrede aangeboden, en hunne overëenkomst met het Geloof van CYRILLUS betuigd hadden: Hij schreef hier op (§), dat hij geen vijänd van NESTORIUS was, maar dat deze door zijne dwalingen alle Bisshoppen smartte; dat deze voorts liever *Θεοδόχος* dan *Θετοχος* wilde zeggen, was eene tegenstrijdigheid, nademaal het eerste woord de ontfangenis van God reeds aantoonde; nog minder kon men met hem het tweede woord van den Vader gebruiken, die gevoeglijker *Θεογενής* heeten zou.

Hoofdst.

na C. G.

Jaar 476.

tot 622.

Meermalen had NESTORIUS aan den *Roomfchen* Bisshop CAELESTINUS geschreven, over de meergemelde *Pelagiäansche* Bisshoppen, zonder antwoord te bekomen, of omdat de Roomfche Bisshop de *Griekfche* Brieven eerst moest laten vertalen, gelijk hij zelf naderhand bekende, of omdat hij kwalijk nam, dat NESTORIUS voor *Ketterfche* Bisshoppen ten goede sprak. NESTORIUS verzocht hem nogmaals

De

Room-

fche Bis-

shopCAE-

LESTINUS

veröor-

deelt NES-

TORIUS.

(*) *De recta in Dom. nostrum J. C. fide, ad Theod. in CYRILLI Opp. l. c. p. 1. post Epist. Liber Religiosiss. Reginis nuncipatus p. 42. Oratio altera ad eandem.*

(†) THEGODOSIUS *Epist. ad Cyrill. in Act. Concilior. Ephes. P. I. Cap. 18. Tom. I. HARDUIN. p. 1341.*

(§) *Epist. 8. pag. 52.*

III maals (*) om bericht, ten einde te weten, hoe
 BOEK zich jegens hen te gedragen, tevens hem meldende,
 XIV hoe veel moeite het hem kostte, de schandelijke
 Hoofdst. Ketterijën van APOLLINARIS en de *Ariänen* uit te
 na C. G. roeijen, alsoo sommigen van zijne Kerkelijken de
 Jaar 476. beide natuuren, welke door de hoogste en onvermeng-
 tot 622. de verëeniging in den persoon des Eeniggeborenen
 werden aangebeden, vermengd, en aan de Godlijke na-
 tuur ligchaamlijk lijden, en aan de menschlijke de on-
 veränderlijkheid der Godheid toegedicht hadden. Maar
 CYRILLUS daar tegen schreef aan CÆLESTINUS (†),
 op eenen vlejenden toon, dat hij zich aan hem
 vervoegde, volgens de oude gewoonte der Ge-
 meenten, dat NESTORIUS vreemde gevoelens had
 voorgedragen, en tegen alle rechtzinnigen in de we-
 reld loochende, dat CHRISTUS *God*, en MARIA *de*
Moeder Gods zij, en dat hij door den Bischof
 DOROTHEUS allen, die dit beweerden, had laten
 vervloeken. Tevens gaf CYRILLUS aan zijnen ge-
 volmagtigden, den Diaken POSSIDONIUS, dien hij,
 met dezen Brief, in het jaar 430, naa *Rome* zond,
 een schriftelijk opstel mede, waar in de *Ketterij*
 van NESTORIUS werd geschetst (§). Deze werd
 daar in beschuldigd te leeren, dat God het Woord;
 voorziende, dat de geen, die uit de Heil. Maagd
 zou geboren worden, heilig en groot zou zijn,
 hem

(*) *Ep. II. ad Cælest. in MAR. MERC. Opp. Part. II. p. 69. BALUZ. Nov. Collect. Concil. T. I. p. 430.*

(†) *CYRILL. Epist. 9. pag. 36.*

(§) *Common. Cyrilli, datum Possid. ap. Baluz. l. c. p. 378.*

hem deswegens uitverkoren , zijne buitengewoone
 geboorte daargesteld , en hem de genade bewezen
 heeft , om met zijn naam benoemd te worden. Als
 'er dus van het eeniggeboren Woord Gods gezegd
 wordt , het is Mensch geworden , betekent dit , het
 is altijd bij dezen Heiligen mensch geweest , het-
 welk de Maagd gebaarde heeft , zoo als het bij de
 Profeeten was , alleen met eene naauwere verbintenis.
 Daarom vermijdde NESTORIUS ook het Woord *ver-*
eeniging , (*ένωσις* ,) en noemde alleen verbintenis ,
 (*συνάφεια* .)

Men ziet , hoe veel CYRILLUS aan NESTORIUS
 toedichtte , om hem zwart te maken . Deze be-
 zwaarde zich hier ook over in het vervolg (*) , dat
 CYRILLUS zich aan CAELESTINUS vervoegd had ,
 die veel te eenvoudig was , dan dat hij over Ge-
 loofsstukken scherpzinnig zou hebben kunnen oor-
 deelen , en dien hij daarom ook , door het verval-
 schen zijner gevoelens , gemakkelijk had kunnen mis-
 leiden . CAELESTINUS , wiens bekwaamheden NES-
 TORIUS niet veel ongelijk gedaan schijnt te heb-
 ben , door de vleijerij van CYRILLUS zich verbeel-
 dende , dat de *Oostersche* Gemeenten enkel op
 zijne uitspraak wachtten , hield schielijk in het
 jaar 430 eene Kerkvergadering , op welke het be-
 sluit opgemaakt werd , dat NESTORIUS een Ket-
 ter was , die van zijn ambt ontzet moest wor-
 den , als hij niet binnen tien dagen , na het
 ontvangen van dit vonnis , zijne dwalingen ver-
 wierp .

(*) *In Synod. adv. tragoediam Irenaei ap. BAL. l. c. p. 694.*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

wierp (*). Hij schreef dit aan CYRILLUS (†), en droeg hem de voltrekking van dit vonnis op, zoodat CYRILLUS, indien NESTORIUS zijne Ketterij niet vervloekte, terstond deszelfs ambt met een' ander bezetten zou. Ook schreef hij daadlijk aan NESTORIUS zelve (§), wien hij streng doorhaalde, en hem zijn vonnis bekend maakte, dat hij voortaan van God, onzen CHRISTUS, zou leeren, zoo als de Roomsche, Alexandrynsche, en de gheele Katholijke Kerk. Ook gaf hij van zijn, of veel meer, zoo als hij zich uitdrukte, van Gods Oordeel, kennis aan de Patriärchen van Antiöchië en Jerusaleem, JOANNES en JUVENALIS, en aan de Bischoppen van Thesalonika en Filippi.

CYRILLUS, die niet zoo gereedlijk de afzetting van NESTORIUS kon daarstellen, als CAELSTINUS hem die bevolen had, schreef aan de Patriärchen van Antiöchië en Jerusaleem de besluiten der Roomsche Kerkvergadering over (**), als ook aan AKACIUS, Bischop van Berrhoeen, trachtende hen tegen NESTORIUS voor in te nemen. Maar dezen lieten zich niet zoo ligtelijk overreden. AKACIUS, een man van omtrent 100 jaaren, keurde in zijn antwoord wel af, dat NESTORIUS over eene diepzinnigë vraag, welke men beter deed, onäangeroerd te laten, eenen no-

(*) GARNER. *Disf. II. de Synodis in causa Nestorii habitis* Opp. MAR. MERC. Part. II. p. 335.

(†) *Inter* CYR. *Epist. Ep. 10. pag. 40.*

(§) *Epist. Celest. ad Nestor. ap. BALUZ. l. c. p. 424.*

(**) *In* Cyrill. *Epist. pag. 42-65.*

delozen twist had aangevangen, maar wenschte te gelijk, dat CYRILLUS de bewegingen, daar over ontstaan, liever stillen, dan verbreiden wilde.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Gelijke gezindheden openbaarde de *Patriärch* van *Antiöchië*, JOANNES, in eenen Brief aan NESTORIUS zelven (*), hem radende, voortaan een woord, waar op aanzienlijke mannen in de Kerk gesteld waren, te blijven gebruiken in den beteren zin, welken hetzelfde dulden kon. In een vroeger schrijven aan den *Roomfchen* Bisfchop (†), had NESTORIUS reeds verklaard, dat hij zich tegen het gebruik van het woord *Θεολόγος* alleen verzette in den *Ariäanfchen* en *Apollinaristifchen* zin, zoo verre het tot eene vermenging der naturen in CHRISTUS leidde; en hier van verschilde niet zijn antwoord aan den *Patriärch* JOANNES (§).

Maar deze en dergelijke verklaringen van NESTORIUS konden niets baten. Toen NESTORIUS de aankondiging van de schandelijke uitspraak des Roomfchen Bisfchops, hem door vier *Egyptifche* Bisfchoppen gedaan, met verächtling had afgewezen (**), hield CYRILLUS in het jaar 430 eene Kerkvergadering te *Alexandrië*, op welke een voorschrift ontworpen werd, volgens hetwelk NESTORIUS zijne stellingen zou moeten herroepen, indien hij voor geen' Ketter gehouden wilde worden.

CYRILLUS
geeft XII
Banvloeken
uit
tegenNES-
TORIUS.

(*) *Ep. Joh. ad Nest. in MANSI Conc. T. IV. p. 1061.*

(†) *In MAR. MERC. Opp. Part. II. p. 80.*

(§) *In Synodico C. 3. ap. BALUZ. l. c. p. 688.*

(**) *In Act. Concil. Ephes. ap. MANSIUM T. IV. p. 1179.*

III den (*). Dit voorschrift werd door CYRILLUS
BOEK
XIV saamgetrokken in XII *Anathematismen* of *Banvlo-*
Hoofdst. ken, volgens welke NESTORIUS zou moeten ver-
na C. G. vloeken den genen, die niet belijdt, dat de IMMA-
Jaar 476. NUËL *waarächtig God*, en daarom de H. Maagd
tot 622. eene *Moeder Gods* zij, dewijl zij *het Woord uit*
God, hetwelk vleesch geworden is, *vleeschlijk ge-*
baard heeft. — Verders, die niet belijdt, dat het
Woord uit God den Vader met het vleesch naar
de *Zelfstandigheid* verëenigd is geworden; dat 'er
één CHRISTUS met zijn eigen vleesch, en even de-
zelfde openlijk *te gelijk God en mensch is* — die
in den éénen CHRISTUS de zelfstandigheden na de
verëeniging scheidt, en daar aan alleenlijk eene verbinten-
tenis van waardigheid, aanzien en magt toeschrijft,
en niet eene verbintenis door eene *natuurlijke ver-*
eeniging, (καθ' ἑωσὺν φύσιν,) — die *de in de*
Heilige Schrift voorkomende spreekwijzen, welke,
of de Heiligen van CHRISTUS, of hij van zich zel-
ven, gebruikt hebben, *tusschen twee personen of*
zelfstandigheden zoo verdeelt, dat hij sommigen aan
den mensch, die buiten het Woord uit God bij-
zonder beschouwd wordt, toeschrijft, maar andere,
als Gode waardig, enkel aan dat Woord toekent —
die zich onderwindt, CHRISTUS *eenen mensch, die*
God draagt, (θεοφόρος,) te noemen; en niet zegt,
hij is waarächtig God, als *één Zoon*, en wel van
natuur, zoo als 'er staat: *Het woord is vleesch*
ge-

(*) In CYRILL. *Epist. p. 67. Act. Concil. Ephes. ap.*
HARD. T. I. p. 1283. MAR. MERC. *Opp. Part. II. p. 69.*

geworden: en, *hij is des vleeschis en bloods deelachtig geworden, gelijk wij* — die zich vermeet, te zeggen: *het Woord uit God den Vader, is God of de Heer van CHRISTUS*; en niet belijdt, het is te gelijk God en mensch, naar de Schrift: *het Woord is vleesch geworden* — die zegt: *het Woord Gods heeft op JESUS, als mensch, gewerkt*, en de eer des eeniggeborenen komt hem toe, als een' anderen, die buiten hem bestaat — die zich verftout, te zeggen: men moet *den aangenomenen mensch te gelijk met God het Woord aanbidden*, verheerlijken en God noemen, als iemand met eenen anderen, en die niet den IMMANUËL met ééne aanbidding en verheerlijking verëert, naar de plaats: *Het Woord is vleesch geworden* — die zegt, dat de ééne Heere JESUS CHRISTUS *van den Geest verheerlijkt is geworden*; zoodat hij *zijne kracht als eens anderen gebruikt*, en van denzelfen de magt ontvangen heeft, om op onreine geesten te werken, insgelijks Godlijke tekenen aan menschen te verrichten, en het niet veel meer zijnen eigenen geest noemt, door welken hij deze tekenen gewerkt heeft — die, alhoewel de Schrift zegt, *CHRISTUS is de Hoogepriester en Apostel onzer belijdenisse geworden*; hij heeft *zich zelve voor ons Gode en den Vader opgeöfferd tot eene welriekende reuke*, evenwel leert: *niet het Woord zelf, dat uit den Vader is, terwijl het vleesch, en een mensch, als wij, is geworden; maar als het ware, een ander, die voor zich op eene eigene wijze van eene vrouw mensch is geworden, is onze Hoogepriester en Apostel geworden*;

III

BOEK

XIV

Hoofdst.

na C. G.

Jaar 476.

tot 622.

III den; of die leert, dat *dezelve voor zich zelve*, en
 BOEK niet voor ons alleen, *een offer geöfferd heeft*, de-
 XIV wijl hij geens offërs behoefde, hij, die geene zonde
 Hoofdst. kende — die niet belijdt, *dat het vleesch des Hee-*
 na C. G. ren *levendmakend*, en aan het Woord uit God ei-
 Jaar 476. gen; maar als het ware eenes anderen buiten hem
 tot 622. is, doch die met hem, in waardigheid, verëenigd;
 maar niet op zichzelf levendmakend is; omdat
 het een eigendom des Woords is; hetwelk krachtig ge-
 noeg is, om alles levende te maken. — Eindelijk,
 die niet belijdt, *dat het Woord Gods naar het*
vleesch geleden heeft, naar hetzelfde *gekrui-*
st is ge-
 worden, en *den dood gesmaakt* heeft, en de eerst-
 geborene uit de dooden geworden is, nademaal hij
 het leven en de levendmakende, als God, is.

Ook schreef CYRILLUS, in naam zijner vergade-
 ring, aan de Geestelijkheid en Gemeente, als ook
 aan de Monniken te *Konstantinopolen* (*), hen
 waarschuwende voor de dwalingen van hunnen Pa-
 triärch, en vermanende geene gemeenschap met hem
 te houden.

NESTORI- NESTORIUS, hoe zeer hij ook dezen aanval had
 US stelt kunnen verächtten, oordeelde echter nodig, twaalf
 hier XII ändere *Anathematismen* tegen die van CYRILLUS uit
 Banvloeo- te geven, in welken hij de beschuldigingen van zij-
 kentegen. ne partij op denzelfen terug kaartte (†), en in
 welken hij de *vervloeking* uitsprak över den genen,
 die

(*) In CYRILL. *Epist. p. 78, 80. fqq.*

(†) Wij hebben ze enkel in Latijnsche Overzettingen,
 bijzonder bij MAR. MERC. *Opp. Part. II. p. 116.*

die den IMMANUËL alleen waaren God en niet ook God met ons noemt, dat is; die in onze natuur gewoond heeft, terwijl hij zich met dezelve, toen hij ze van MARIA aannam, verëenigde; die de Heilige Maagd eene Moeder van het Woord Gods, en niet liever van den IMMANUËL noemt — die, bij de verëeniging van het Woord Gods met het vleesch eene plaatselijke verandering van het Godlijk Wezen aanneemt, en zegt: dat het vleesch voor de Godlijke natuur vatbaar zij; of, dat deze, alleen ten deele, met het vleesch verëenigd is; of, dat het vleesch, om God te ontvangen, in het onëindige en onbepaalde met de Godlijke natuur uitgestrekt is geworden, en dat even dezelfde op eene natuurlijke wijze, (*natura*,) God en mensch is — die CHRISTUS, den IMMANUËL, niet uit hoofde der verëeniging, maar uit hoofde der natuur, één noemt, en niet belijdt, dat uit de beide zelfstandigheden, zoo wel van God het Woord, als des van hem aangenomenen mensch, eene verëeniging des Zoons, welke zij nog zonder vermenging behouden, ontstaan zij — die de Bijbelsche spreekwijzen van CHRISTUS, die de beide natuuren heeft, alleen van ééne natuur opvat, en aan het Woord van God zelf, zoo wel naar het vleesch, als naar de Godheid, lijden zoekt toe te schrijven — die zich onderwindt te zeggen: dat 'er, na de aanneming des menschen, natuurlijk een Zone Gods is, daar hij toch IMMANUËL is — die, na de menschwording, eenen anderen, dan CHRISTUS, God het Woord noemt, en zich verftout te beweeran, dat de gedaante eenes

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

III *dienstknechts* even zoo, als God het Woord, *geen*
 BOEK *begin* hebbe, ja, even als dat, *ongefchapen* zij;
 XIV en niet veel meer belijdt, dat zij van dezen, als
 Hoofdst. haren natuurlijken Heer, Schepper en God; ge-
 na C. G. schapen zij, welke hij ook met eigene kracht, in
 Jaar 476. de woorden: *Breekt dezen Tempel af* enz. beloofd
 tot 622. heeft op te wekken — die zegt, dat de *mensch,*
die uit de Maagd gefchapen is, die zelfde *eenigge-*
borene is, die, naar *Pf. CX. 4. uit de Baarmoeder*
des Vaders voor de Morgenstarren geteeld is,
 en niet belijdt, dat hij veel meer, wegens de ver-
 eeniging met hem, die natuurlijk des Vaders *eenig-*
geborene is, den naam *eeniggeborene* deelachtig is
 geworden; of die ook zegt, dat JESUS een ander
 is dan de IMMANUËL — die bewceert, dat *de knechts*
gedaante op zich zelve, dat is, naar de gesteldheid
 van hare eigene natuur, *verëerd moet* worden, en
 eene beheerscheresse aller dingen zij, en haar niet
 veel meer wegens de gemeenschap verëert, tot wel-
 ke zij met de zalige, natuurlijk alles beheerschende
 natuur des eeniggeborenen verëenigd en verbonden
 is — die zegt, *de knechts gedaante zij eenswezens*
met den Heiligen Geest, en niet, dat zij door des-
 zelfs werking die verëeniging en verbinding met
 God het Woord bekomen hebbe, in welke zij ze-
 dert hare ontvangenisfe staat; door welke zij ook
 aan de menschen gewoone, en somtijds wonderbare,
 genezingen gewerkt, en de magt, om booze Gees-
 ten te verdrijven, gehad heeft — die zegt, *dat het*
Woord, hetwelk van het begin was, de Hoogepries-
ter en Apostel onzer belijdenis geworden is, en
 zich

zich zelve voor ons geöfferd heeft; maar niet veel meer aan den IMMANUËL het Apostelschap toefchrijft, en in die zelfde betrekking de opöffering toekent; gevolgtijk aan hem, die verëenigd is tot eene gemeenfchap des Zoons, dat is, die Gode, wat Godes is, en den mensch, wat des menfchen is, niet toefchrijft — die zegt, *dat het met God het Woord verëenigde vleesch*, door de magt van zijne eigene natuur levendmakend is; daar toch de Heer en God zelf zegt: *de Geest is het, die levend maakt; maar het vleesch en is niet nut* — die eindelijk *het lijden des vleefches* wel belijdt; maar het aan *het Woord Gods en het vleesch te gelijk*, in hetwelk het mensch geworden is, zonder onderscheid van de waardigheid der natuuren, *toefchrijft*.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

De Banvloeken of *Anathematismen* van CYRILLUS fmaakten intufchen weinig aan andere voorname Kerkleeräaren. JOANNES, de Patriärch van *Antiöchië*, verklaarde in eenen rondgaanden Brief aan verfcheidene Bifchoppen (*), niet te kunnen gelooven, dat zij echt en van CYRILLUS waren, omdat zij geheel met de leer van APOLLINARIS overëenkwamen. ANDREAS, Bifchop van *Samofata* in *Syrië*, fchreef 'er eene wederlegging tegen, en ftiet zich bijzonder aan de uitdrukking *natuurlijke Godlijke verëeniging* van de menschwording door CYRILLUS gebruikt; als ook aan de woorden: *God heeft in het vleesch geleden*; zelfs de geleerdste onder

JOANNES
van Anti-
ochië en
ANDREAS
van Samo-
fata keu-
ren de
Banvloek-
ken van
CYRILLUS
af.

(*) *In Synodico advers. tragoed. Irenai Cap. 4. BALUZ. l. c. pag. 691.*

III der de Godgeleerden van dien tijd, THEODORETUS,
 BOEK vatte, op verzoek van den *Patriarch* van *Antiö-*
 XIV *chië* (*), de pen tegen CYRILLUS op; deze gaf
 Hoofdst. na C. G. toen eene verdediging en nadere verklaring uit (†);
 na C. G. Jaar 476. waar door in de daad de partijën elkander nader
 tot 622. kwamen, dan zij misfchien zelve begrepen.

De Kei-
 zer be-
 roept
 eene
 Kerkver-
 gadering
 te Efeze.

Dewijl echter CYRILLUS steeds voortging, tegen de gewaande dwalingen van NESTORIUS te ijveren, waar in hij wakker werd bijgestaan door MARIUS MERCATOR, die zich toen te *Konstantinopolen* bevond, fcheen 'er geen ander middel overig, om de rust te herstellen, dan eene *algemeene Kerkvergadering*, om welke NESTORIUS zelf den Keizer verzocht (§), en welke de Keizer THEODOSIUS *de Jongere*, ook in naam van VALENTINIANUS III, te *Efeze* samenriep, in het jaar 431 (**). De beide *Patriarchen*, CÆLESTINUS, die reeds uitspraak gedaan had, en CYRILLUS, op wien de Keizer misnoegd fcheen, raadpleegden fchriftelijk, hoe zich hier bij te gedragen, en CÆLESTINUS, die zich bij den Keizer ontfchuldigde, dat hij niet in perfoon op de vergadering verfchijnen kon, gaf twee Bifchoppen en eenen Ouderling, die hij in zijne plaats zond, in last (††), om zich, behoudens het gezag des Apostolifchen Stoels, in alles naar CYRILLUS te fchikken. Aan de vergadering

(*) *Ep. CL. T. IV. Opp. p. 1288.*

zel.

(†) *Apologct. advers. Oriental T. VI. Opp. p. 159.*

(§) *EVAGR. Hist. Eccles. L. I. Cap. 7.*

(**) *HARD. Concil. Tom. I. pag. 1343.*

(††) *BAL. Nov. Coll. Conc. T. I. p. 331. HARD. l. c. p. 1347.*

zelve schreef hij (*), dat zij, dewijl de H. Geest bij hen tegenwoordig was, en de bewaring van het echte Geloof van hen gevorderd werd, dit met alle vrijmoedigheid mogten uitvoeren; *zijne afgevaardigden zouden dat gene voltrekken, wat hij te vooren besloten had.* Openlijk was het besluit dezer Bischoppen geene uitspraak der vergadering te laten gelden, dan de veroordeeling en afzetting van NESTORIUS.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

In eenen Brief aan de vergadering (†) gaf THEODOSIUS haar bericht, dat hij, hoewel het beste vertrouwen op de Bischoppen hebbende, zijnen Staatsdienaar CANDIDIANUS naa *Efeze* gezonden had, om ten aanzien der Monniken en Leeken, en over het geheel, voor de goede orde en rust te zorgen, zonder zich echter te willen bemoeijen met de geloofsverschillen, welker onderzoek aan de Bischoppen alleen werd overgelaten.

NESTORIUS verscheen in het jaar 431 het eerst met 16 Bischoppen te *Efeze*, van een aantal landlieden als zijne wacht verzeld (§). Kort daar na kwam CYRILLUS met 50 Bischoppen uit *Egypte*, vele matrozen en boeren medebrenkende. MEMNON, *Metropolitaaan* van *Efeze*, die tot zijne partij behoorde, vergaderde 40 Bischoppen uit zijn gebied en 12 uit *Pamfylië*; een blijk dat zij bedacht waren, om zich

VAN

(*) *Ap. BALUZ. l. c. pag. 489.*

(†) *Ap. HARDUIN. l. c. pag. 1345.*

(§) *Ep. Nestorii ad Theod. in Synod. C. 8. ap. BAL. l. c. p. 700. Ep. Memn. ad cler. Constant. p. 524. ibid.*

III van de meerderheid van stemmen te verzekeren (*),
 BOEK Aanstonds brak het ongenoegen tusfchen de partijën
 XIV uit, alzoo MEMNON·NESTORIUS, noch iemand van
 Hoofdst. na C. G. zijne vrienden, in eene Kerk te *Efeze*, den Gods-
 Jaar 476. dienst wilde laten bijwonen, dewijl hij hen als reeds
 tot 622. in den ban gedaan aanmerkte.

DeVerga- JOANNES, *Patriärch* van *Antiöchië*, met de ei-
 dering- genlijke *Oosterfche* Bisfchoppen, die men van de
 wordt- genlijke *Oosterfche* onderscheidde, en uit *Syrië* enz. komen
 doorCY. *Afiätifche* moesten, waren nog niet aangekomen, door de ver-
 RILLU te en flegtheid der wegen (†), hoewel CYRILLUS
 aange- dit vertoef aan opzetlijke oogmerken toefchreef (§).
 vangen, voor de Niettegenftaande het verbod van CANDIDIANUS (**)
 aankomst der Oos- en de betuiging van 60 andere *Afiätifche* Bisfchop-
 terfche pen, onder welken ook THEODORETUS, Bisfchop
 Bisfchop- van *Cyrus* in *Syrië* (††), opende CYRILLUS in Junij
 pen. des jaars 431 de vergadering, zonder hen af te
 wachten, en fchoon hij zelf niet alleen de aanklager,
 maar ook de aangeklaagde was, matigde hij zich
 het recht aan van Voorzitter. NESTORIUS driemaal
 fchrif-

(*) *Joann. Antioch. Relatio ad Imperat ap. HAR-
 DUIN. l. c. pag. 1541.*

(†) *Joann. Ep. ad Cyrill. ap. HARD. l. c. p. 1348.
 Conciliab. Ephes. Ep. ad Imper. l. c. p. 1457. EVAGR.
 H. E. L I. C. 3, 4. LIBERAT. Breviar. C. 6.*

(§) *CYRILLI Ep. ad quosd. cler. Conftant. l. c. pap.
 1435. Synodi Ephes. relatio ad Imperat. p. 1440. Re-
 latio Synodi ad Celestin. p. 1504.*

(**) *Nest. et Episc. Relatio ad Inpp. ibid. p. 1437.*

(††) *Contestat. directa B. Cyrillo ibid. p. 1349.*

fchriftelijk gedaagd zijnde, in de vergadering te ver- III
 schijnen, antwoordde, dat hij zich daar zou laten BOEK
 vinden, als de Bisfchoppen allen gekomen waren (*). XIV
 CANDIDIANUS verfcheen zelf in de vergadering, om te Hoofdft.
 bevelen, dat men de Oosterlingen zou afwachten, na C. G.
 doch men deed hem, niet zonder hoon, buiten staan, Jaar 476.
 en hij moest zich vergenoegen, zijn verbod te laten tot 622.
 aanplakken, en den Keizer bericht te zenden (†). —

CYRILLUS de vergadering verzekerd hebbende,
 dat de Keizer belast had, zonder vertoef voort te
 gaan, las men in de bijeenkomst van omtrent 200
 Bisfchoppen de Niceenfche Geloofsbelijdenis, ver-
 volgends den tweeden Brief van CYRILLUS, de ant-
 woorden van NESTORIUS, de *Anathematismen* van
 CYRILLUS enz. Nu fchreeuwden alle de leden der
 vergadering: „Wie NESTORIUS niet bant, zij zelf
 „ een Ban! Het recht geloof bant hem: De hei-
 „ lige *Synode* bant hem!” en meer dergelijke. En
 nog dien zelfden dag, maakte men, zonder NESTO-
 RIUS gehoord te hebben, onder voorzitting van zij-
 nen hevigten vijänd, het volgende besluit op:
 „ Onze Heere JESUS CHRISTUS, wien NESTORIUS
 „ gelasterd heeft, doet door de tegenwoordige hei-
 „ ligfte *Synodus* de uitspraak, dat hij de Bisfchop-
 „ pelijke waardigheid verbeurd heeft, en van den
 „ geheelen Priesterlijken stand is uitgesloten (§).”

De-

(*) *Act. Conc. Ephes. P. II. Act. I. ap. HARD. T. I. p. 1357.*

(†) *Contestatio Candidiani Comitit l. c. C. 25.*

(§) *Ap. HARD. l. c. p. 1421. SOCR. H. E. L. VII. C.*

III Deze afzetting werd hem 's anderen daags schriftelijk
BOEK aangekondigd, en hij in het opschrift *de nieuwe ju-*
XIV DAS genoemd.
Hoofdst. na C. G. Terstond liet de *Synode* deze uitspraak te *Efeze*
Jaar 476. uitroepen en aanplakken; ook gaf zij 'er bericht van
tot 622. aan de Geestelijken te *Konstantinopolen*. CYRILLUS
schreef naa *Alexandrië*, en men stelde een verbaal
van het verhandelde op, om aan den Keizer te zen-
den. Tegen dit alles verzette zich CANDIDIANUS
nadruklijk, en zond den Keizer van alles bericht,
verhinderende tevens alle Briefwisseling der vergade-
ring en het verzenden van haar bericht aan den
Keizer (*).

Ongenoegen der Oosterlingen. Eindelijk kwam JOANNES, Bischof van *Antiö-
chië*, aan, met meer dan 20 Bischoppen, 6 dagen
na dat het overhaast besluit van de afzetting van
NESTORIUS genomen was, waar over zij zich zeer
misnoegd toonden, doch niet minder, dat de ver-
gadering de leerstellingen van CYRILLUS, met zij-
ne *Anathematismen* verbonden, had goedgekeurd.
Weldra hield JOANNES, met omtrent 42 Bischoppen,
aan zijne woning eene bijeenkomst, waar in
over de onwettige handelwijze der Kerkvergadering
geklaagd, en op voorstel van JOANNES, CYRILLUS en
MEMNON van hunne ambten afgezet, en de overige
Bischoppen uit de Kerkelijke Gemeenschap gesloten
werden, tot zij *het Anathema* tegen de Ketterijën
van

(*) *Synodic. Cap. 10, 11. ap. BALUZ. et HARDUIN.*
II. cc. Epist. univers. Concil. Epist. Memnonis ad cleric.
Cpolit. ap, Baluz. l. c.

van CYRILLUS zouden uitgesproken hebben (*). Zij gaven hier van schriftelijk kennis aan den Keizer en het Hof, waar tegen CYRILLUS klaagde, dat zij 200 Bischoppen eener *algemeene* Kerkvergadering, tegen alle Kerkenwetten aan, gehoond hadden, ook sprak de vergadering vervolgens den Ban uit tegen JOANNES en zijne aanhangers.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Middelertwyl gaf de Keizer in eenen Brief aan de *Synode* zijn ongenoegen te kennen, en verklaarde alles wat gebeurd was, voor nietig en van onwaar- de, en gebod de Bischoppen bijeen te blijven, tot hij eenen anderen Staatsbedienden gezonden zou hebben, om met CANDIDIANUS alles in orde te brengen; maar CYRILLUS middel gevonden hebben- de, om door een' bedelaar eenen Brief aan de Bischoppen en Monniken te bezorgen, die zich in *Konstantinopolen* bevonden, kwamen alle de *Archimandriten* of *Abten* met hunne Monniken op de been, en begaven zich in optogt, onder het zingen van Geestelijke Liederen, naa het Hof, gevolgd van eene verbazende menigte volks; zij hadden eenen Abt DALMATIUS aan het hoofd, die 48 jaren lang niet uit zijn Klooster geweest, maar nu door eene stem uit den Hemel tot dezen optogt vermaand was. De Abten werden bij den Keizer ingelaten, en deeden aan het volk verslag, dat zij den Keizer overtuigd hadden van het onrecht, der *Synode* aangedaan, waar op hij gelast had, dat dezelve afgevaardigden aan hem zou zenden. Welk verslag

's Keizers
ongenoegen. Op-
togt der
Monni-
ken.

met

(*) *Act. Conciliabuli C. 3. ap. HARD. l. c. p. 1449-1457.*

III met een algemeen *Anathema* over NESTORIUS beantwoord werd (*).

BOEK
XIV
Hoofdst. Terwijl van beide de partijën afgevaardigden te na C. G. *Konstantinopolen* verscheenen, en malkanderen be-
Jaar 476. schuldigden (†), kwamen in *Julij* 431 de afge-
tot 622. zondenen van den Roomschen Bisfchop te *Efeze*
De verga- aan, een groote steun voor de partij van CYRILLUS;
dering vervloekt terstond hield de vergadering hare *tweede* zitting,
hare zit- waar in de Brief van CÆLESTINUS gelezen werd,
tingen. behelzende zijne voormalige uitspraak, en bericht, dat NESTORIUS dienvolgens was afgezet. In de *derde* zitting vond men deze afzetting volkomen *Kanoniek*, of overëenkomstig de Kerkelijke Wetten; en de Roomsche Afgevaardigden bekrachtigden het door de Kerkvergadering gevelde vonnis, in naam van CÆLESTINUS, als Opvolger van PETRUS, den bekenden grondslag der *Katholijke Kerk*, die van CHRISTUS de Sleutelen des Hemelrijks ontvangen heeft. Hier van werd den Keizer kennis gegeven, met verzoek, dat de vergadering thans mogt scheiden, als ook tot het verkiezen van eenen nieuwen Bisfchop te *Konstantinopolen* (§). In de *vierde* zitting werden de klagten van CYRILLUS en MEMNON tegen JOANNES van *Antiöchië* aangenomen, en de laatstge-

(*) Dit is het verhaal der Bisfchoppen, verëerders van CYRILLUS, die zich thans in de Hoofdstad bevonden. *Rescriptum Episcop. Cpoli inventorum ap. HARDUIN. pag. 1585. l. c.*

(†) *Comitis Irenæi ad Orientt. relatio p. 1548.*

(§) *Act. II. et III. Conc. Ephes. ap. HARD. p. 1465-1484.*

gemelde driemalen, vergeefs, voor de vergadering gedaagd, en hij daar op in de vijfde zitting uit de Kerkelijke Gemeenschap gesloten. In de zesde zitting werd de *Niceensche* Geloofsbelijdenis, en uitzekzels uit de schriften der Kerkvaderen gelezen; eindelijk in de zevende en laatste zitting werd de vergadering den laatsten *Augustus* 431 besloten, met het opstellen van zes *Canones* of Kerkregelen, naar welke de Geestelijkheid en andere Christenen zich te gedragen hadden (*).

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Vóór dat de laatste zitting gehouden werd; in het begin van *Augustus*, kwam een nieuwe gevolmagtigde des Keizers aan, de Staatsdienaar JOANNES, die alle de Bischoppen doch bij partijen voor zich liet komen, maar de partij van CYRILLUS wilde niets toegeven, waar uit een volstrekte oploop en gevecht ontstond, zoodat de Staatsdienaar genoodzaakt was, CYRILLUS en NESTORIUS te laten wegbrengen, en toen den overigen het Keizerlijk bevel voorlezen, waar bij zij beiden, als ook MEMNON, afgezet werden (†). Hier over beklagde zich de Kerkvergadering, in eenen Brief aan den Keizer; CYRILLUS zelf schreef uit zijne hechtenis, op eene trotsche wijze, aan de Geestelijkheid en Gemeente te *Konstantinopolen* (§). De Oosterlingen gedroegen zich gehoorzamer, schoon niet geheel onberispelijk; zij bleven beweeren, dat de Kerkevrede niet

(*) *Act. ap. HARD. pag. 1485-1617.*

(†) *Exemp. Ep. Joann. Comit p. 1555. ap. HARD.*

(§) *Ibid. pag. 1593.*

III niet hersteld kon worden, ten zij CYRILLUS zijne
BOEK leerstellingen herriep (*).

XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

Vergeef-
sche on-
derhande-
lingen te
Chalcedon.

Op deze Brieven, werd aan beide partijën ver-
gund, afgevaardigden naa *Konstantinopolen* te zen-
den, doch die te *Chalcedon* gekomen, bevel kregen,
om daar 's Keizers komst af te wachten. Daartegen
werd aan NESTORIUS aangezegd, naa zijn Klooster
te keeren. THEODÓSIUS verleende te *Chalcedon* aan
de afgevaardigden van beide partijën vervolgens ge-
hoor; doch de partijën bleven elke op haar stuk
staan; die van CYRILLUS wilde zelfs den Oosterlin-
gen niet vergunnen den Godsdienst in eene Kerk te
Chalcedon waar te nemen, volgens verhaal der
Oosterlingen (†). Eindelijk kwam de Keizer tot
een besluit, waar bij de Kerkvergadering ontbonden
en den Bischoppen vergund werd, naa huis te kee-
ren, uitgezonderd CYRILLUS en MEMNON, als die
beiden van hunne Bisdommen afgezet waren (§),
doch kort daar na vergunde de Keizer bij eene nieu-
we verördening (**), dat CYRILLUS naa *Alexan-
drië* mogt keeren, en MEMNON zou te *Efeze* blij-
ven.

NESTORI- Van NESTORIUS zelve maakte de Keizer geheel
geen

(*) *Ep. Joann. Antioch. et Synodi, que cum eo con-
venit, ad Imper. Theodos. p. 1557. ap. HARD.*

(†) *In Synodico ap. Baluz. C. 31. et ap. HARD. l. c.
pag. 1563.*

(§) *In Synod. Cap. 29.*

(**) *l. c. Cap. 33. en in het Grieksch. bij COTEL.
Monum. Eccl. Gr. Tom. I. pag. 41.*

geen gewag; deze was geheel bij den Keizer in ongenade gevallen, die zelfs niet van hem hooren wilde (*). Men geloof, dat 's Keizers Zuster, PULCHERIA, hier de schuld van hebbe, welke CYRILLUS geheel gewonnen had, door geschenken, als ook door omkoppingen aan het Hof, hetwelk NESTORIUS hem reeds in zijne *Predikatiën* had verweten, en ook AKACIUS en THEODORETUS verzekeren. Maar bijzonder is 'er een verhaal van SUIDAS (†), volgens hetwelk PULCHERIA hem zoo gehaat zal hebben, omdat hij haar van onkuisheid beschuldigd had. Ondertusschen hadden de onrusten, door de Kerkelijken en Monniken ook te *Chalcedon* verwekt, veel invloed op den Keizer, om CYRILLUS en MEMNON in hunne ambten te laten.

Zoodanig was het einde der *Efezische Kerkvergadering*, die zich zeer ongegrond eene *algemeene* genoemd heeft; in welke men echter nog ziet, hoe de Keizer zich de hoogste magt toeëigende over de vergadering, en alle de Bischoppen, den *Roomschen* zelve niet uitgezonderd. Het voordeel, hetwelk sommigen oordeelen, dat zij, door het veroordeelen van eenige leerstukken, welke men aan NESTORIUS, meest bij gevolgtrekking, toeschreef, aan de Christelijke Kerk zal aangebragt hebben, kan niet opwegen tegen het nadeel, hetwelk zij gesicht heeft door den

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

us bij den
Keizer in
ongenade

De twisten en verdeeldheden duuren voort.

(*) THEOD. *Epist.* CLXIX. *ad Alexandr. Hierapol.* Tom. IV. *Opp.* p. 1338. *Epist. Legator. Orient. ad suos in Ephēso Synod.* C. 31. p. 730. *ap. BALUZ.*

(†) *Lex. T. III. v. Pulcheria* p. 162. *ed. Kust.*

III den cernaam van *Godsbaarster* of *Moeder Gods* aart
 BOEK MARIA, als een kenmerk der rechtzinnigheid, te ver-
 XIV zekeren, waar door het Bijgeloof omtrent die Heil.
 Hoofdst. Maagd steeds nieuw voedsel ontving. Inmiddels
 na C. G. was de eendragt en vrede door deze Kerkvergade-
 Jaar 476. ring niets minder dan hersteld. De keuze van eenen
 tot 622. nieuwen Bischof te *Konstantinopolen* vermeerderde
 reeds de verbittering. Eenigen uit de partij van CYRILLUS verkozen daar toe den Ouderling MAXIMIANUS aldaar, die wel uitmuntte door zijn vroom afgezonderd leven, maar als een tegenstrever van NESTORIUS te boek stond (*), terwijl 'er in de Hoofdstad nog velen gevonden werden, die NESTORIUS voor rechtmatigen Bischof erkenden; aan welke THEODORETUS en DOROTHEUS, een ander Oostersch Bischof, verscheidene Brieven schreven, om hen in hunne bekommernissen te vertroosten(†). MAXIMIANUS vervolgde de Oosterlingen op hunne terugreize naa hunne Gemeenten, waar over zij aan het Hof klagtig vielen, en verklaarden, dat zij de keuze van MAXIMIANUS niet voor wettig konden houden (§); omdat 'er onder de Bischoppen, die hem verkozen hadden, waren, die onder den Ban lagen (**). Ook hielden zij vergaderingen te *Tarusus* en *Antiöchië*, waar zij verklaarden, nooit in de afzetting van NESTORIUS te zullen toestemmen, en de veröordeeling der stellingen van CYRILLUS, en
 zij-

(*) SOCR. II. E. L. VII C. 35. LIBER. in *Brev. C.* 7.

(†) In *Synod. Cap.* 40. *Cap.* 46. *Cap.* 47.

(§) In *Synod. C.* 38. (**) In *Synod. C.* 39.

zijne afzetting, als ook die van MEMNON bevestigden, en dezelfde uitspraak tegen de afgevaardigden van deze partij te *Chalcedon* deeden (*), waar in ook de eerwaardige AKACIUS van *Berrhoea* met hen instemde (†). Aan den anderen kant zette MAXIMIANUS in het jaar 432 vier *Afiatische Metropolitaanen* af, een van welken niet eens tot zijn Kerspel behoorde, waarschijnlijk, omdat zij hem niet als Bisfchop erkennen wilden (§).

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

RABULA, Bisfchop van *Edesfa*, *Metropolitaan* der Provintie *Osrhoëne*, blies het vuur van onëenigheid thans op nieuw aan, door de partij der Oosterlingen te verlaten, en tot die van CYRILLUS over te gaan. Hij vervolgde niet alleen de partij, die hij verlaten had, maar beschuldigde zelfs den reeds overledenen Leeräar THEODORUS van *Mopsuestia* (**). De *Efezische* Kerkvergadering had zijne Geloofsbelijdenis, van welke CHARISIUS, een Ouderling te *Filadelfia*, haar bericht had gegeven, dat de aanhangers van NESTORIUS die aldaar gebruikten, in hare zesde zitting veröordeeld, zonder te weten, dat zij van THEODORUS was, maar RABULA, die een' perfoonlijken haat tegen THEODORUS koesterde, omdat hij eens door hem van eene verkeerdheid in eene Kerkvergadering (††) overtuigd was, sprak open-

RABULA
Bisfchop
van Edes-
fa gaat
over tot
de partij
van CY-
RILLUS.

(*) *l. c. C. 66. C. 136. SOCRAT. L. VII. C. 34.*

(†) *l. c. C. 41. (§) Ibid. C. 45, 48, 70, 71.*

(**) Wij hebben van hem gesproken in het Xde Deel, *Bladz. 246. volg.*

(††) Dit verhaalt zijn opvolger IBAS *Ep. ad Marinus*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G
Jaar 476.
tot 622.

openlijk voor zijne Gemeente den ban over THEODORUS uit, als ook over allen, die niet volkomen zoo als CYRILLUS dachten (*). Daartegen werd RABULA zelf beschuldigd, dat hij maar ééne natuur in CHRISTUS leerde, waaróm velen van de Geestelijkheid in zijne Provintie gereed waren, om met hem de Kerkgemeenschap te breken (†). Wat 'er eigenlijk zij van de vraag, of in de daad THEODORUS van *Mopsuestia* de eerste uitvinder van dat gevoel geweest zij, hetwelk men aan NESTORIUS, als Ketterij, toeschreef, gelijk CYRILLUS hem en zijnen leermeester DIODORUS van *Tarsus* meermalen in zijne schriften, de Vaders der *Nestoriïansche* Ketterij noemt, en waarómtrent latere Geleerden zich verscheidend verklaard hebben, kan vrij duidelijk blijken uit zijne Geloofsbelijdenis (§), in welke hij onder anderen zegt: CHRISTUS, *de mensch wordt, wegens de onscheidbare verëeniging met de Godlijke natuur*, en met betrekking tot God, *van alle schepselen aangebeden*; „wij zeggen,” voegt hij 'er bij, „dat 'er een Zoon en Heer JESUS „CHRISTUS is, door welken alle dingen gemaakt „zijn, en verstaan daar door bij uitnemendheid, „(*πρωτογενής*,) *God het Woord*, hetwelk naar „het

in *Act. Conc. Chalced. Act. II. T. II. Conc. HARD. p. 532.*

(*) *Andree Savosat. Ep. in Synodico C. 43.*

(†) *Synod. decret. Joan. Antioch. C. 44.*

(§) Die hem ten minsten met veel waarschijnlijkheid toegeschreven en gevonden wordt in MARIUS MERCATOR. *Opp. Tom. II. pag. 251.*

„ het Wezen Gods Zoon en Heer is; maar te ge- III
 „ lijk verstaan wij mede het *aangenome*, JESUS BOEK
 „ van *Nazareth*, welken God met den Geest en XIV
 „ met kracht gezalfd heeft, als die door de verë- Hoofdst.
 „ niging met God het Zoonfchap en de Heerfchap- na C. G.
 „ pij deelchtig is geworden.” Men mag hier uit Jaar 476.
 „ pij deelchtig is geworden.” Men mag hier uit tot 622.
 besluiten: THEODORUS en NESTORIUS hebben van
 de Menschwording van CHRISTUS, gelijk dit de ge-
 woone leerwijze der Oosterlingen was, op dezelfde
 wijze gefproken, met het bijzonder oogmerk, om de
 leere der *Apollinaristen* tegen te gaan; zonder dat
 daar uit volgt, dat NESTORIUS dit van THEODORUS
 geleerd, of dat zij verkeerd geleerd hebben.

Terwijl dus de verschillen steeds verder gingen Vruchte-
 en fcheuringen dreigde, deed de Keizer een fchrifte- loze po-
 lijk voorftel aan de beide hoofden der partijën, cy- gingen
 RILLUS en JOANNES (*): JOANNES zou de afzet- van het
 ting van NESTORIUS billijken, en zijne leerftellingen Keizerlij-
 veroordeelen, waar op CYRILLUS en CAELESTINUS ke Hof
 hem in de Kerkgemeenfchap zouden aannemen, het tot vrede.
 overige zou door wederzijdsche verklaringen gevon-
 den kunnen worden, ten welken einde CYRILLUS en
 JOANNES te *Nikomedie* zouden zamenkomen. JOAN-
 NES vond dezen eisch godloos, om het banvonnif
 uit te fpreken tegen de genen, die in CHRISTUS
 twee natuuren erkenden, maar hield het noodzaak-
 lijk, de ftellingen van CYRILLUS te veroordeelen (†),
 ook

(*) De Brief aan den laaften is nog voorhanden in
 HARD. *Concil. Tom. I. pag. 1684.*

(†) *Ep. Joan. Antioch. ad Alex. Hier. in Synod. C. 50.*

III ook ontschuldigde hij zich, wegens lichaamszwakte
 BOEK te, sprak zelfs van levensgevaar, waar zijne vrienden
 XIV hem voor gewaarfchuwd hadden. Nu belastte
 Hoofdst. de Keizer zijnen Staatsdienaar ARISTOLAUS, met de
 na C. G. beide partijën te handelen. Deze vervoegde zich
 Jaar 476. eerst bij de Oosterlingen, die te *Antiöchië* als ook
 tot 622. te *Berrhoea* bijëenkamen, en daar vaststelden, dat
 CYRILLUS zijne *Anathematismen* zou moeten her-
 roepen; NESTORIUS wilden zij niet veröordeelen;
 en bij het *Niceensch* Geloof geene bijvoegfels dul-
 den (*). Deze voorflagen bragt ARISTOLAUS, be-
 nevens eenen Brief van AKACIUS, aan CYRILLUS
 na *Alexandrië* over. Deze antwoordde op dezel-
 ve (†): De Keizer had bevolen, NESTORIUS en
 zijne leerftellingen te veröordeelen, hier bij moest
 het blijven; zijne twaalf *ftellingen* waren alleen te-
 gen NESTORIUS gefield, en hij was bereid, die op
 eene voldoende wijze te verklaren, als de vrede her-
 fteld zou zijn. Doch zijn *Aardsdiaken* en *Syncel-
 lus*, (vertrouwde medehulper in het waarnemen van
 het Bisdóm,) EPIFANIUS, geeft hier (§) nog de
 bijzondere opheldering, dat CYRILLUS, door het
 dringend aanhouden van ARISTOLAUS, naar het Kei-
 zerlijk bevel, genoodzaakt was geworden, om zich,
 on-

(*) *Joan. Antioch. Ep. l. c. Proposit. in Synod. Cap. 53. Ep. Alexandr. et alior. Episcop. C. 54. Alexandr. Ep. ad Andr. Samosat. Cap. 58 Theodoreti Epist. ad Acac. Cap. 60.*

(†) *Epist. Cyrilli ad Acac. in Synodico Cap. 56.*

(§) EPIPHAN. *Epist. ad Maximian. in Synod. C. 203.*

onder bijgevoegd *anathema*, te verklaren, dat hij, III
 het gene hij gefchreven had, niet nam in eenen BOEK
 Ketterfchen zin; maar wat 'er berispelijk in mogt XIV
 zijn, had hij uit vuurigen ijver voor onzen Heere Hoofdst.
 JESUS CHRISTUS gezegd, wien NESTORIUS verloo- na C. G.
 chend had. Jaar 476.
 tot 622.

Op dit voorftel van CYRILLUS geloofde AKACIUS, De Oos-
 dat men een vergelijk zou kunnen fluiten (*); van terlingen
 dit gevoelen waren ook JOANNES van *Antiöchië* en krijgen
 eenige anderen. Maar daartegen bleef ALEXANDER, onderling
 Bifchop van *Hierapolis*, 'er bij (†), dat CYRIL- verfehil.
 LUS een *Ketter* was, die maar *éene natuur* in
 CHRISTUS leerde; ANDREAS, Bifchop van *Samo-*
fata, was het volkomen met hem eens, oök anderen;
 maar THEODORETUS, tufchen beide deze gevoelens
 den middelweg kiezende, erkende wel, dat CYRIL-
 LUS wat nader was gekomen, maar nog niet alle
 voldoening gegeven had, ook vond hij het onrede-
 lijk, dat zij de afzetting van NESTORIUS zouden
 bevestigen, wiens richters zij niet geweest waren.

Niettegenftaande deze verfchillende gevoelens, De vrede
 zond JOANNES van *Antiöchië*, met goedvinden van wordt ge-
 AKACIUS, den Bifchop PAULUS van *Emifa*, aan troffen.
 CYRILLUS, om hem een vergelijk aan te bieden, hij
 gaf hem eene Geloofsbelijdenis mede, welke tot
 eenen grondflag zou dienen, dezelfde, welke de
 Oosterlingen te *Efeze* hadden laten ontwerpen door
 THEODORETUS, doch waar bij JOANNES thans eene
 inleiding, en bij het flot de volgende woorden voeg-
 de:

(*) *In Synodico C. 55.* (†) *l. c. Cap. 57.*

III de: „ Betreffende de Euangelische en Apostolische
 BOEK „ uitdrukkingen van den Heere: zoo weten wij,
 XIV „ dat de Godgeleerden eenigen derzelven, welke
 Hoofdst. „ dat de Godgeleerden eenigen derzelven, welke
 na C. G. „ gemeenschapplijk, (van beide de natuuren,) ge-
 Jaar 476. „ zegd worden, van één perfoon gebruiken; (*κοι-*
 tot 622. „ *νοισινας ως ἐφ' ἑνος προσωπου,*) maar die welke
 „ op het onderscheid der natuuren betrekking heb-
 „ ben, gescheiden, de Godebetaamlijke van CHRIS-
 „ TUS Godheid, en de geringere eindelijk van zij-
 „ ne Menschheid, verklaren.” Met één woord,
 hij stond 'er op, dat CYRILLUS niet alleen eene *ver-*
eeniging van twee natuuren in CHRISTUS, maar
 ook derzelve *blijvend onderscheid* na deze verëeni-
 ging erkennen zou, waar tegen hij de benaming van
Moeder Gods zou toelaten (*).

Met dezen last kwam PAULUS te *Alexandrië* in
 het jaar 432. CYRILLUS ondertekende zonder be-
 denken de Geloofsbelijdenis, beweerende nooit an-
 ders geleerd te hebben, schoon hij in de daad zijne
 uitdrukking van *eene natuur* opgaf, en dus in dit
 opzicht van gevoelen veranderde (†). De beide
 partijen hadden noodzake, om toe te geven. Het
 Keizerlijke Hof drong sterk op de herstelling van
 den Kerkenvrede, maar wilde tevens de afzetting
 van NESTORIUS en de verkiezing van deszelfs Op-
 volger volstrekt goedgekeurd hebben. Hier steunde
 de *Egyptische* partij op; daartegen moest zich CY-
 RIL-

(*) *Ap. HARD. Tom. I. Concil. pag. 1692.*

(†) Gelijk ook FACUNDUS *Hermian.* deed, *pro defens.*
erium Capitular. in SIRMOND. Opp. T. II. p. 319.

RILLUS laten welgevallen, zijne stellingen te verbeteren; deze *Patriarch* had zelfs zijne middelen van omkoping aan het Hof thans nodig, om zich staande te houden, waar van een nog voorhanden zijnde Brief van zijnen *Aardsdiaken* en *Syncellus* EPIFANIUS aan MAXIMIANUS verslag doet (*), 'er bijvoegende, dat de Kerk van *Alexandrië* daar door reeds eene schuld van 1500 goudstukken gemaakt had.

CYRILLUS dan zoo veel toegegeven hebbende aan JOANNES en zijne vrienden, verkreeg met list van PAULUS, dat hij schriftelijk in naam der Oosterlingen toestemde in de afzetting van NESTORIUS, en in den Ban over hem en zijne stellingen, zonder dat CYRILLUS de herstelling der vier door MAXIMIANUS afgezette Bischoppen wilde toestaan (†). Vervolgens predikte PAULUS driemaal met groote toejuiching van het volk, van de eerste van welke leerredenen slechts eenige regelen, maar de beide anderen nog geheel voorhanden zijn (§). Nog echter was deze vrede zeer bepaald; om JOANNES en zijne vrienden tot denzelfden over te halen, reisde ARISTOLAUS zelf naa *Antiöchië*; eindelijk ondertekende JOANNES een opstel, waar in hij met zijne

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) *In Synod. Cap. 203.*

(†) *Libellus quem Paulus Emis. Archiepiscopo Cyrillo obtulit, in Cyrilli Epist. Opp. Tom. V. Part. II. pag. 100. III. 152, 155.*

(§) *In COTELER. Monum. Eccl. Gr. T. I. p. 48. HARD. Act. Concil. Tom. I. pag. 1693.*

III vrienden het vonnis der Kerkvergadering, waar bij
 BOEK NESTORIUS werd afgezet, goedgeurden, en over
 XIV zijne ſchandelijke ſtellingen den Ban uitſpraken, en
 Hoofdf. na C. G. ook in de verkiezing van MAXIMIANUS beruſtten;
 Jaar 476. ook vernieuwde hij de oude vriendschap met CYRIL-
 tot 622. LUS, en prees door eenen rondgaanden Brief deze
 verzoening aan de Biſchoppen van het Ooſten aan.
 CYRILLUS was met deze uitkomst zeer in zijn
 ſchik, gelijk ook de *Roomſche* Biſchop SIXTUS III,
 wien zij beiden kennis van de verzoening gegeven
 hadden (*).

Verdere Op deze wijze werd NESTORIUS van zijne vrien-
 lotgeval- den en vijanden onëdelmoedig behandeld. JOANNES
 len van en zijne aanhangers konden wel zijne herſtelling niet
 NESTORI- en bewerken, maar hoe konden zij zijne leere veröor-
 US. deelen, welke zij niet duifter goedgekeurd en daar-
 tegen de ſtellingen van CYRILLUS voor Kettersch
 verklaard hadden? Ondertuſſchen was NESTORIUS,
 in het jaar 432, in zijn Klooster te *Antiöchië* terug
 gekeerd, alwaar hij omtrent vier jaren ongeſtoord
 leefde, en met zijne vrienden Briefwiſeling hield,
 zelfs ſchreef THEODORETUS hem (†), dat hij wel
 met CYRILLUS verzoend was, doch zonder hem,
 NESTORIUS, te veröordeelen. Vergeefs ſchreef de
Roomſche Biſchop CAELESTINUS zoo wel aan de
 Kerkvergadering te *Efeze* (§), als aan den Keizer

THE-

(*) HARD. *l. c.* pag. 1707-1714. LIBER. *l. c.* Cap. 8.
 EVAGR. *H. E. Libr. I. Cap. 6.*

(†) In MAR. MERC. *Opp. Part. II. p. 272. Synodica*
 Cap. 120. (§) *Ap. HARD. l. c. p. 1671.*

THEODOSIUS zelve (*), dat men toch NESTORIUS te *Antiöchië* niet moest dulden, maar dat de Keizer den genen, wien de algemeene stem der Priesteren, wegens zijne hardnekkigheid in godloze leeringen, uit de Kerk geworpen had, ook van alle menschelijke famenleving behoorde te verwijderen. Maar omtrent het jaar 435 gebood de Keizer (†), dat NESTORIUS wegens zijne Ketterijën voor eeuwig naa *Petra* in *Arabië* gebannen, en zijne bezittingen ten behoeve der Gemeente van *Konstantinopolen* verbeurd zouden zijn. Ten zelfden tijde beval hij (§), dat, gelijkerwijs KONSTANTYN den *Ariënen* den schimpnaam *Porfyriënen* gegeven had, dus in het vervolg ook de aanhangers van NESTORIUS niet *Christenen* maar *Simoniënen* heeten zouden, en dat men zijne schriften niet lezen maar overleveren zou, om openlijk verbrand te worden, ook zou den *Nestoriënen* geene plaats tot vergaderingen toegestaan worden. Evenwel zijn niet weinigen van zijne *Predikatiën* en *Brieven*, en andere opstellen, zelfs in de schriften zijner partijën, bewaard gebleven. Dus heeft MARIUS MERCATOR verscheidene *Predikatiën*, ook zijne *Banvloeken* tegen CYRILLUS, bewaard; andere brokstukken heeft men bij CASSIANUS, GENADIUS, en andere nog latere Schrijvers. Onder zijne verlorene schriften schijnt het gewigtigste geweest te zijn, een opstel: *Over de Menschwording*

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) *l. c. pag.* 1694.

(†) *In MANS. Conc. T. V. p. 255. et ap. BAL. l. c. p. 583.*

(§) *Ibid. et l. 66. C. Th. de Hæ. et in Synod. C. 191.*

HI des Heeren, en de Geschiedenis van zijne twisten ;
 BOEK waar uit EVAGRIUS het een en ander bewaard
 XIV heeft (*): Niet lang na dezen tijd schreef IRENÆ-
 Hoofdst. na C. G. us, Bisfchop van Tyrus (†), vijf Boeken van eene
 Jaar 476. Kerkgefchiedenis over de vervolgingen van NESTO-
 tot 622. RIUS, en alle daar toe behoorende gebeurtenissen,
 welk werk hij, naar het fchijnt, den naam van *Tragedie* of *Treurspel* gaf, gelijk NESTORIUS zelf zijne
 Gefchiedenis dus fchijnt genoemd te hebben. De
 uitmuntende echte ftukken, welke deze IRENÆUS
 daar toe verzameld had, zijn door eenen Schrijver van
 de Vde eeuw, doch tot een geheel ander oogmerk,
 van hem overgenomen en in het Latijn geplaatst
 in een werk, genaamd: *Synodicum adversus Tragoediam Irenæi* (§).

Het fchijnt, dat het Keizerlijk bevel, om NESTORIUS naa *Petra* te bannen, niet voltrokken is geworden, dewijl hij zelf (**) verhaalt, dat men hem van *Antiöchië*, waar hij veel eer genoten had, naa *Oafis* heeft gebragt, hetwelk ook *Ibis* genoemd werd. Het is treurig om te zien, dat, volgens EVAGRIUS, zijn oude vriend JOANNES zelf door zijn bericht aan den Keizer zijne verbanning bewerkt heeft, of fchaamde hij zich den man voor zich te zien, wien hij trouwloos verlaten had? Als onder-
 tus-

(*) *Libr. I. Cap. 7.*

(†) Volgens den *Nestoriaan* EBEDJESU in *Catal. ap. ASSEM. Biblioth. Orient. T. III. P. I. C. 25. p. 38.*

(§) *Ap. BAL. Nov. Coll. Concl. Tom. I.*

(**) Bij EPIFANIUS *l. c.*

tusfchen die Landftreek van *Egypte*, waar NESTORIUS thans leefde, waarfchijnlijk bij de ftad *Groot-Oafis*, door de *Blemmyers*, een barbaarsch omzwervend volk, te vuur en te zwaard verwoest werd, lieten zij hem niet alleen vrij vertrekken, maar waarfchuwden hem zelfs, dat fpoedig na hen andere barbaren volgen zouden. Hij vluchtte derhalven naar het Landfchap *Thebais*, waar van hij den Stadhouder bericht zond, opdat zijne vlucht niet verkeerd mogt worden uitgelegd. Niet lang daar na werd hij, door barbaarfche Soldaten, naar *Elephantina*, op de uiterfte Grenzen van *Thebais*, voortgeleid, en zedert nog driemaal, magteloos, ziek, en gewond, dan naar *Panopolis*, dan naar andere plaatzen, met wezenlijk levensgevaar, gefleept; waar over hij zich bij den Stadhouder hartroerend beklagde. Zoo ver ging de bitterheid der Ketterjagers van deze eeuw, dat zij zich zelfs hier mede niet vergenoegd hielden, zonder hem bovendien als een verdoemeling uit te maken, gelijk EVAGRIUS zulks uit deze zijne rampen zelve afleiden wil. Deze Schrijver verhaalt ook, ergens gelezen te hebben, dat NESTORIUS, nadat de wormen zijne tong verteerd hadden, tot de eeuwige ftraffen is overgegaan. Een ander (*) weet, dat zijn ligchaam nog bij zijn leven verrot is. Met zekerheid is ondertusfchen niets van zijne dood bekend; hij leefde nog in het jaar 439 te *Oafis*, toen SOCRATES zijne Kerkgefchiedenis fchreef (†).

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. ; G.
Jaar 476.
tot 622.

Eeu-

(*) THEOD. LECTOR. *Excerpt. H. E. L. II. C. 39.*

(†) SOCRAT. *H. E. L. VII. C. 34.*

III Eeuwen lang kwam het niemand in gedachten te
 BOEK twijfelen, of de *algemeene* Kerkvergadering te *Efeze*
 XIV NESTORIUS met recht veroordeeld had. LUTHER,
 Hoofdst. die zich boven het gezag van Kerkvergaderingen en
 na C. G. Kerkvaderen wist te verheffen, was de eerste, die
 Jaar 476. inzag, en het ook durfde zeggen, dat NESTORIUS
 tot 622. ten aanzien der hoofdbeschuldiging, dat hij CHRIS-
 TUS voor een bloot mensch zou gehouden en in
 twee personen gescheiden hebben, geheel onschul-
 dig was, en was LUTHER niet zoo vasthoudende
 geweest aan de leer der mededeeling van de eigen-
 schappen der eene natuur aan de andere, (*communi-
 catio idiomatum*,) hij zou zeker nog gunstiger van
 NESTORIUS geoordeeld hebben; SOCRATES zelf zou
 'er hem toe hebben kunnen brengen, die, schoon
 niet gunstig van NESTORIUS denkende, echter zijne
 eigenlijke dwaling daar in stelt (*), dat hij voor het
 woord *θεοῦ ὄνομα*, als voor een schrikbeeld, schroom-
 de. Naderhand hebben verscheidene Geleerden;
 niet alleen Hervormden, en navolgers van LUTHER;
 maar zelfs Roomsche, geoordeeld, dat deze twist;
 zo niet geheel, ten minsten grootendeels, een woor-
 dentwist, en de Ketterij van NESTORIUS alleen aan
 zucht, om verkeerde gevolgtrekkingen uit zijne ge-
 zegden af te leiden, en aan menschelijke driften en
 haat toe te schrijven is.

Detwist - Het was 'er ondertusfchen ver af, dat het getrof-
 blijft - fen vergelijk aan allen zou behaagd hebben, en dat
 voort- de Kerkevrede volkomen hersteld ware. Zij, die
 duuren. men

(*) *Hist. Eccles. Libr. VII. Cap. 32.*

men voor aanhangers van NESTORIUS hield, vonden zich zoo beledigd, dat zij zich meer en meer afzonderden, en eene bijzondere Gemeente stichtten, welke tot onze tijden toe staande is gebleven; zelfs keurden de vrienden van CYRILLUS de voorwaarden van het vergelijk niet allen goed, waar over zich AKACIUS, Bisfchop van *Melitene*, in eenen Brief aan CYRILLUS (*), ten sterkften beklaagde. Een ander zijner vrienden, ISIDORUS van *Pelufum*, die hem meer dan eens zijne krakeelzucht en hevigheid onder het oog gebragt had, verweet hem nu zijne onbestendigheid, uit vleijerij, ligtzinnigheid, of eerzucht ontstaan (†); tegen het een en ander verdedigde CYRILLUS zich in eenen langen Brief aan AKACIUS (§), aan EULOGIUS, eenen Ouderling te *Konftantinopolen* (**), aan den Bisfchop SUCCESsus (††) enz.

Maar die *Oosterfche* Bisfchoppen, zonder wier bewilliging JOANNES van *Antiöchië* zijn vergelijk met CYRILLUS gefloten had, verfterkten zich te meer in hunnen afkeer van denzelven. Vergeefs verheugde JOANNES zich in eenen Brief aan THEODORETUS (§§), dat thans de verkeerde zin van ééne natuur weggenomen, en het onderscheid der beide natuuren ook in *Egypte* erkend was. De Bisfchop van *Cyrus* antwoordde hem (***), dat het een strafba-

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

(*) ACACH *Epist. ad Cyrill. in Synodico* C. 83.

(†) *L. I. Ep.* 324. (§) *Opp T. V. Part. II. p.* 115.

(**) *Pag.* 133. (††) *Pag.* 137, 143.

(§§) *In Synod. C.* 26. (***) *Ibid. Cap.* 27.

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

bare vrede was, welken hij en zijne vrienden nooit zouden aannemen, omdat zij daar mede onrechtvaardige afzettingen zouden moeten goedkeuren. ANDREAS van *Samofata* vond in de verklaring van CYRILLUS slechts duidelijker kenmerken van zijne dwaalingen (*); ALEXANDER van *Hierapolis* schreef hem tot antwoord: „Niet CYRILLUS heeft zijne Kettingen verlaten; maar wij hebben, door een enkel woord, (*θεοτόκος*) dezelve beleden; doch ik zal eer ballingschap, de dood, en alle martelingen uitstaan, dan met die partij in gemeenschap komen.” Verscheidenen van deze Bisschoppen zochten heil bij den *Roomfchen* Bisschop SIXTUS III, bij wien zij de Ketterijën van CYRILLUS, en de trouwloze veranderlijkheid van den Bisschop JOANNES, met zwarte verwen afmaalden (†). Ook hielden zij, in het jaar 433, eenige vergaderingen, onder welken eene te *Zeugma*, in het Landschap *Eufratesia*, wel de vermaardste schijnt geweest te zijn (§). Eindelijk scheurden zich ook verscheidene Bisschoppen, bijzonder in de beide *Ciliciën*, in het tweede *Kappadocië* en *Ifaurië* enz. van den *Patriërck* van *Antiochië* af (**).

Geweld
gebruikt
tegen de
Ooster-

Thans was geweld het eenige middel, hetwelk voor de partij van CYRILLUS en de genen, die met hem den zoen getroffen hadden, overschoot. JOAN-

NES,

(*) ANDR. *Ep. ad Alex. Hierapol. ib. C. 90.*

(†) *In Synod. Cap. 117, 118.*

(§) *Ep. Theod. ad Alex. l. c. C. 97. Ep. Andr. ad Alex. C. 98, 111-114. (**)* *Syn. C. 111-114, 125, 129, 166, 168.*

NES, die in het jaar 434 een nieuwen steun gekregen had aan PROCLUS, die den overledenen *Patriarch* van *Konstantinopolen*, MAXIMIANUS, was opgevolgd, stelde den Staatsdienaar TAURUS voor (*), hoe nodig het was, dwangmiddelen te gebruiken tegen die Bischoppen, die den vrede niet aannemen wilden. Zelfs blijkt het (†), dat zijn afgevaardigde in de Hoofdstad veel geld gespild heeft, om een bevel te verkrijgen, waar door aan deze Bischoppen verzoening met hem of verlating van hunne Gemeenten opgelegd werd. Ten minsten werd aan deze Bischoppen kort daar na verboden, om naa het Hof te reizen, en daar hunne klagten in te brengen (§), tot welken JOANNES hun meer dan te veel redenen gaf, daar hij in Kerspels, waar zulks niet hem, maar den *Metropolitaan* toekwam, in plaats der Bischoppen, die zich van hem afgezonderd hadden, andere en nog wel onwaardige lieden, inwijdde (**). Ook klaagt THEODORETUS zelf in een zijner Brieven, over de onrechtvaardigheden, welke hij had moeten dulden, onder anderen had een groote troep volks, door zijne partijën bijeengebragt, zelfs zijne Kerk in brand willen steecken. Ook werd

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—
sche Bis-
choppen

(*) *Synod. Cap.* 123.

(†) MELETH *Ep. ad Maximin. C.* 124. *Synod.*

(§) *Ibid. Cap.* 126, 127.

(**) THEOD. *Ep. ad Melet. ib. C.* 128. *Ejusd. et alior. Ep. ad Episc. Syrie &c. C.* 129. THEOD. *Epist. ad Dionys. C.* 133. ABIBI *Episc. Libellus C.* 134. *Alexandri et alior. Episc. Ep. ad August. Cap.* 135.

III werd aan verscheidene Bisdommen door het Hof
 BOEK aangezegd, dat zij de Kerkgemeenschap met den
 XIV Bisshop van *Antiöchië* vernieuwen moesten (*).
 Hoofdst. De vrees van hunne ambten te verliezen, uit het
 na C. G. land gebannen, en zelfs voor Keters gehouden te
 Jaar 476. worden, deed eindelijk velen buigen. ANDREAS,
 tot 622. Bisshop van *Samosata*, was een der eersten, die
 Verschei- erkende, dat CYRILLUS zijne stellingen opgehelderd
 den en gezuiverd had, en gaf verders tot reden, dat
 ven toe. Heidenen, Jooden en Keters, de Kerk wegens deze
 verschillen bespotten (†). Merkwaardig was ook de
 verzoening met THEODORETUS, die weldra van an-
 deren gevolgd werd. Alleen omtrent XV Bisshop-
 pen, zoo veel bekend is, wilden liever afzetting en
 ballingschap ondergaan, dan CYRILLUS voor recht-
 zinnig verklaren; onder dezen waren ALEXANDER
 van *Hiërapolis*, en MELETIUS van *Mopsvestia*, de
 voornaamsten. Toen de eerste, een oud, eerwaardig
 man, zijne Gemeente verliet, was dezelve deswegens
 zoo treurig, dat de Kerken gesloten werden, en bij-
 kans alle gewone bezigheden stilstonden (§).

Nog voldeeden de bovengemelde afgedwongene
 verëenigingen met JOANNES niet volkomen aan de
 oogmerken van CYRILLUS EN PROCLUS; alzoo daar
 mede noch de afzetting van NESTORIUS, noch het
 gezag der *Efezische* Kerkvergadering volkomen en
 uit-

(*) *Sacra contra Alex. et alios Episc. l. c. C. 140.*
Rescript. Dionys. ad Comitum Tit. C. 142. ejusd. Epist.
ad IV. Episc. C. 143. (†) l. c. C. 101.

(§) *l. c. C. 102, 104, 147. enz.*

uitdrukkelijk was goedgekeurd en bevestigd. Het is dus waarfchijnlijk, dat hij en PROCLUS in het jaar 435 bewerkten, dat de Staatsbediende ARISTOLAUS andermaal afgevaardigd werd, met last aan de Oosterfche Bifchoppen, dat zij gezamenlijk NESTORIUS vervloeken, en alle zijne lasteringen tegen CHRISTUS de *Simoniäanfche* noemen zouden. Ook blijkt het uit de nog voorhanden zijnde berichten, dat deze Banvloek hier op door vele Bifchoppen in *Cilicië* en andere Oosterfche Landfchappen is uitgefproken (*).

III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

De *Nestoriänen*, dewijl hun het lezen en bezitten der fchriften van NESTORIUS verboden was, vernigvuldigden des te meer de fchriften van DIODORUS, Bifchop van *Tarsus*, en THEODORUS van *Mopsves-tia*, die zij tegen EUNOMIUS en APOLLINARIS, die maar eene natuur in CHRISTUS leerden, gefchreven hadden (†); zij werden ook in de *Syriſche*, *Arme-niſche* en *Perſiſche* talen overgezet. RABULA, die zich reeds kort na de *Efeziſche* Kerkvergadering hevig tegen de fchriften van THEODORUS had uitgela-ten, en AKACIUS, Bifchop van *Melitene*, waarfchuwden de *Armeniërs* voor de Boeken van THEO-DORUS, en als de *Armeniërs* hier over PROCLUS raadpleegden, gaf deze hun, zonder echter THEO-DORUS te noemen, dezelfde waarfchuwing tegen de nieuwe Ketterijën, in eenen langen Brief, en weldra voegde zich CYRILLUS hier bij, die een bijzonder werk opſtelde tegen DIODORUS en THEODORUS, van hetwelk flechts eenige brokken overig zijn. Ook

Twist
over de
fchriften
van den
overlede-
nen THEO-
DORUS van
Mopsves-
tia.

(*) *Synod. C.* 192, 197.

fchreef

(†) *LIBER. Brev. C.* 10. in *LARB. Concil. T. V.* p. 751.

III schreef een Diaken BASILIUS tegen den laatstgemel-
 BOEK den, en een aantal *Armenische* Monniken schreeuw-
 XIV de hevig, dat dezelve veroordeeld moesten worden;
 Hoofdst. na C. G. geen wonder, dewijl zij *Apollinaristen* waren. Ook
 na C. G. Jaar 476. poogde CYRILLUS den Keizer tegen de voorstanders
 tot 622. van gemelde twee Bischoppen in het harnas te ja-
 gen (*), waar toe hij een klaagschrift, hem, te *Je-
 rusalem*, door vele Geestelijken, Monniken, en Lee-
 ken ter hand gesteld, ten Hove deed inleveren (†).
 Ondertusfchen trokken zich verscheidene Oosterfche
 Bischoppen de rechtzinnigheid van THEODORUS
 aan, en het Hof zelf nam zeer kwalijk, dat men
 Leeräars, zoo als THEODORUS, die, met eenen alge-
 meenen lof en achting, deze wereld verlaten had-
 den, dus na hunne dood, zoo schandelijk, in de
 tegenwoordige twisten betrok, en poogde zwart te
 maken (§); hetwelk CYRILLUS aan PROCLUS deed
 schrijven. hij zou niet verder op de veroordeeling
 der schriften van THEODORUS dringen, niet alleen,
 omdat deze reeds overleden was, maar voornaam-
 lijk, omdat 'er groote bewegingen uit te duchten
 waren, dewijl verscheidene Oosterfche Bischoppen
 verklaard hadden, dat zij zich liever zouden laten
 verbranden, eer zij de schriften van THEODORUS
 veroordeelden (**). De

(*) *Synod. Cap.* 198.

(†) CYRILLI *Ep. ad cler. et Laicpon. Presb. Opp.*
T. V. Part. II. p. 198. (§) *Synod. C.* 219.

(**) In CYRILL. *Ep. p.* 199. FACUND. *Hermian. pro
 defens. Capit. L. II. C. 2. p.* 326. *L. VIII. C.* 2-6.
p. 462-479, in SIRMOND. *Opp. T. II.*

De naam *Nestoriänen* had, op deze wijze, in den loop dezer twisten, verscheidene betekenissen verkregen. Eerst verstond men daar door die genen, die met NESTORIUS de uitdrukking *Moeder Gods* verwierpen, en daar voor *Moeder van den* of *van* CHRISTUS wilden gebruiken; kort daar na, toen NESTORIUS die benaming, onder zekere bepalingen, wilde toegeven, heette die gene een *Nestoriään*, die CYRILLUS niet alleen voor eenen lasteraar van NESTORIUS, maar zelfs voor een Ketter verklaarde. In het vervolg bevatte men onder dezen naam die Oostersehe Bisshoppen, welke, hoewel bijna hetzelfde gevoelende, echter de Kerkelijke Gemeenschap met CYRILLUS en zijne partij afbraken; eindelijk, toen deze beide partijen eene verzoening getroffen hadden, waren die Bisshoppen *Nestoriänen*, die de afzetting van NESTORIUS weigerden goed te keuren, en de rechtzinnigheid van CYRILLUS te erkennen. Omtrent het jaar 436 was 'er reeds in deze opgegevene betekenissen geen *Nestoriäänsche* partij meer in het *Romeinsche* Rijk. Wanneer de naam nog tot het einde der zesde eeuw voorkomt, schijnt dezelve te bedoelen, die genen, welke buiten het *Romeinsche* Rijk ontstonden; en die onder den naam van *Nestoriänen*, schoon eigenlijk niets met NESTORIUS te doen hebbende, of onder den meer gepasten naam van *Chaldeeuwsehe Christenen*, tot onzen tijd toe in het Oosten bestaan.

III
BOEX
XIV
Hoofdstk
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.
—
DeNestoriänenin
het Romeinsche
Rijk tot
stijlzwijgen
gebragt.

De twist over de rechtzinnigheid der schriften van THEODORUS had het afscheuren van deze partij ten

IBAS, Bisshop van Edesfa,
ge-

III gevolge. Terwijl RABULA, Bisfchop van *Edesfa*,
 BOEK tegen dezelveu woelde; werden zij door een Ouder-
 XIV ling aldaar, IBAS genoemd, verdedigd, en in het
 Hoofdst. na C. G. *Syrifch* vertaald (*). Deze werd in het jaar 435
 na C. G. Bisfchop van *Edesfa*, bij het overlijden van RABU-
 Jaar 476. LA. Weldra kwamen 'er bij den Keizer en den Pa-
 tot 622. triärch PROCLUS klagten over hem in. De beruchte
 ————— verklaart zich voor THEODO-
 RUS. zoogenaamde Roovers-Sijnode te *Efeze*, in het jaar
 449, veroordeelde hem, en zette hem af, maar drie
 jaren daar na werd hij te *Chalcedon* weder hersteld.
 Hij overleed in het jaar 457. De *Jakobiten* vervloe-
 ken hem nog heden als eenen *Nestoriään*, alhoewel
 hij zulks niet meer was, dan andere Bisfchoppen
 van dezen tijd; die weigerden, de banvloeken van
 CYRILLUS en deszelfs uitspraken te onderschrijven (†).
 IBAS had te *Edesfa* verscheidene lieden, bijzonder
 die zich op de vermaarde Hoogeschool aldaar onder-
 wezen, tot zijne gedachten overgehaald; RABULA
 had deze Leeräars omtrent het jaar 432 uit de stad
 gedreven; toen IBAS Bisfchop werd, werd hunne
 vrijheid weder hersteld, maar ook met zijne dood
 weder vernietigd. Eindelijk ontstond 'er in het jaar
 489 eene hoofdvervolging tegen alle verëerers van
 THEODORUS en tegenstrevers van CYRILLUS te *Edes-
 fa*. Keizer ZENO gaf daar toe bevel, op aanleiding
 van

(*) *Ibe Ep. ad Marin. in act. Concil. Chalced. act. X. Tom. II. Conc. HARD. pag. 528.*

(†) ASSEMANI *Biblioth. Orient. Clement. Vatic. Tom. I. C. 15. pag. 199-201.*

van den toenmaligen Bisfchop CYRUS; inzonderheid werd de oude fchool voor *Persifche Christenen* in die ftad geheel vernietigd, en in derzelve plaats eene Kerk ter eere van de *Moeder Gods*, MARIA, geflicht. De verdruchte partij vluchtte naa *Persie*, waar zij befcherming, vrijheid, en bekwame Leeräars had (*).

III
BOEK
XIV
Hoofdf.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

BARSUMAS OF BARSAUMAS, een der Leeräaren, die door RABULA uit *Edesfa* verdreven waren, was een der voornaamften, die de uit het land verdrevene partij vestigde. Hij werd in het jaar 435 Bisfchop van *Nifibis*. Met hem verëenigden zich MANES, Bisfchop van *Hardafchir*, en de voormalige Leeräars van *Edesfa*, wier fchool nu eene bloejende vestiging te *Nifibis* kreeg. Zij hielden verfcheidene Kerkvergaderingen, waar door zij zich al meer en meer afzonderden. BARSUMAS verwierf zich de genegenheid van den *Persifchen* Koning FEROSZES, die van het jaar 462 af regeerde. Aan dezen zal hij voorgesteld hebben, dat hij zijne Christen onderdanen niet kon vertrouwen, als zij niet in hun Ge loof onderscheiden waren van de Christenen, onder het Grieksch Keizerlijk Gebied; dat daar een wijs en geleerd man, NESTORIUS, ten onrechte was veroordeeld, en dus, indien de Koning het vergunde, wilde hij alle Christenen in zijn Rijk tot de gevoelens van dezen man brengen, wanneer zij van de *Griekfche* Christenen zeker gehaat zouden worden.

De

(*) ASSEM. *Disf. de Syris Nestor. C. 3. l. c. Tom.*
III. P. II. pag. 67.

BARSUMAS
Bisfchop
te Nifibis
verkrijgt
eenepartij
in Persie.

III De Koning hem gehoor gevende, zal BARSUMAS;
 BOEK van Soldaten verzeld, in zijn Rijk de Christenen
 XIV met geweld tot het gevoelen van NESTORIUS gedwon-
 Hoofdst. gen, en bij die gelegenheid meer dan 7000 van hen
 na C. G. omgebracht hebben (*). BARSUMAS leefde tot het
 Jaar 476. jaar 489. Zijne partij verkoos, na de dood van AKA-
 tot 622. CIUS, in het jaar 496, BABÆUS tot Aartsbischop
 of *Patriärch* van *Seleucia*, die de *Katholijke* Chris-
 tenen in *Persïë* bijna geheel onderdrukte; op hem
 volgde een lange reeks van *Patriärchen*. Deze had-
 den zelfs in *Indië* en *Gelukkig-Arabië* Gemeenten
 onder zich, zoo als ook naderhand in andere *Afiä-*
tische Landen, die aan het *Griekfche* Rijk ontnomen
 werden, deze partij de heerschende geworden is.

Gevoe- Men noemt hen in de nieuwere tijden de *Chal-*
 lens van *deeuwfche Christenen*; zoo wel omdat zij hun hoofd-
 deze par- verblijf hadden in het oude *Chaldea*; als omdat zij
 tij. zich bij hunnen Godsdienst van den *Chaldeeuwfchen*
 of *Syrischen* tongval bedienen. Den naam van *Nes-*
toriänen, dien men hun insgelijks geeft, hebben zij
 reeds, in de eerste tijden, en ook in laater tijden,
 nadruklijk van de hand *gewezen*. In het eerst fchij-
 nen zij ook, in de daad, alhoewel BARSUMAS zich
 op zijne overëenftemming met NESTORIUS zal be-
 roepen hebben, meer door hunne tegenspraak tegen
 de Sijnode te *Efeze*, en tegen CYRILLUS onderschei-
 den, dan wel de bijzondere fellingen van NESTO-

RI-

(*) Zoo verhaalt een *Jakobitische Primaat* uit de
 XIIIde eeuw. *Abulfaradj* bij ASSEMANI l. c. p. 391.

RIUS aangenomen te hebben. Aléngs echter kwamen zij dezelve nader en nader. Hunne Leeráars, wier plaatsen ASSEMANI heeft bijgebragt, verwerpen de uitdrukking *Moeder Gods*, en willen daar *Moeder van den MESSIAS* of *CHRISTUS* voor gebruikt hebben. Wanneer zij van *de verëeniging der beide natuuren* in *CHRISTUS* spraken, zonderden zij verscheidene wijzen van dezelve af, bij voorbeeld, de verëeniging voor *vermenging*, door *samenstelling*, en door bloote *verbinding*, zoo als van man en vrouw; maar daartegen namen zij de volgende aan: eene *verëeniging van wil en neiging*; der *voorstelling van een zeker persoon*; van *eer en waardigheid*; en eindelijk van *verlichting en werking*. In *CHRISTUS*, zeiden zij, waren *twee zelfbestaanlijkheden*, (*substantien*,) *twee natuuren*, *twee personen*, of *Hypostasen*; maar slechts *een beeld*, en een *πρωτον*, welk *Grieksch* woord zij in het *Syrisch Parzupo* uitdrukten. Doch alle deze bepalingen zijn uit hunne Schrijvers van de XIIde en XIIIde eeuw ontleend. Eene hunner Kerkvergaderingen, onder *BARSUMAS*, sprak den Banvloek uit tegen allen, die de Godheid van *CHRISTUS* voor vatbaar voor lijden, en voor veranderlijk hielden, en niet bekennen wilden, dat hij, na de verëeniging van het Godlijk Woord met het ligchaam, de volkomene zelfstandigheid van God en ook van eenen mensch had. Op eene andere vergadering, in het jaar 553, kwamen hunne Bisschoppen daar in overëen, dat zij leeren zouden,

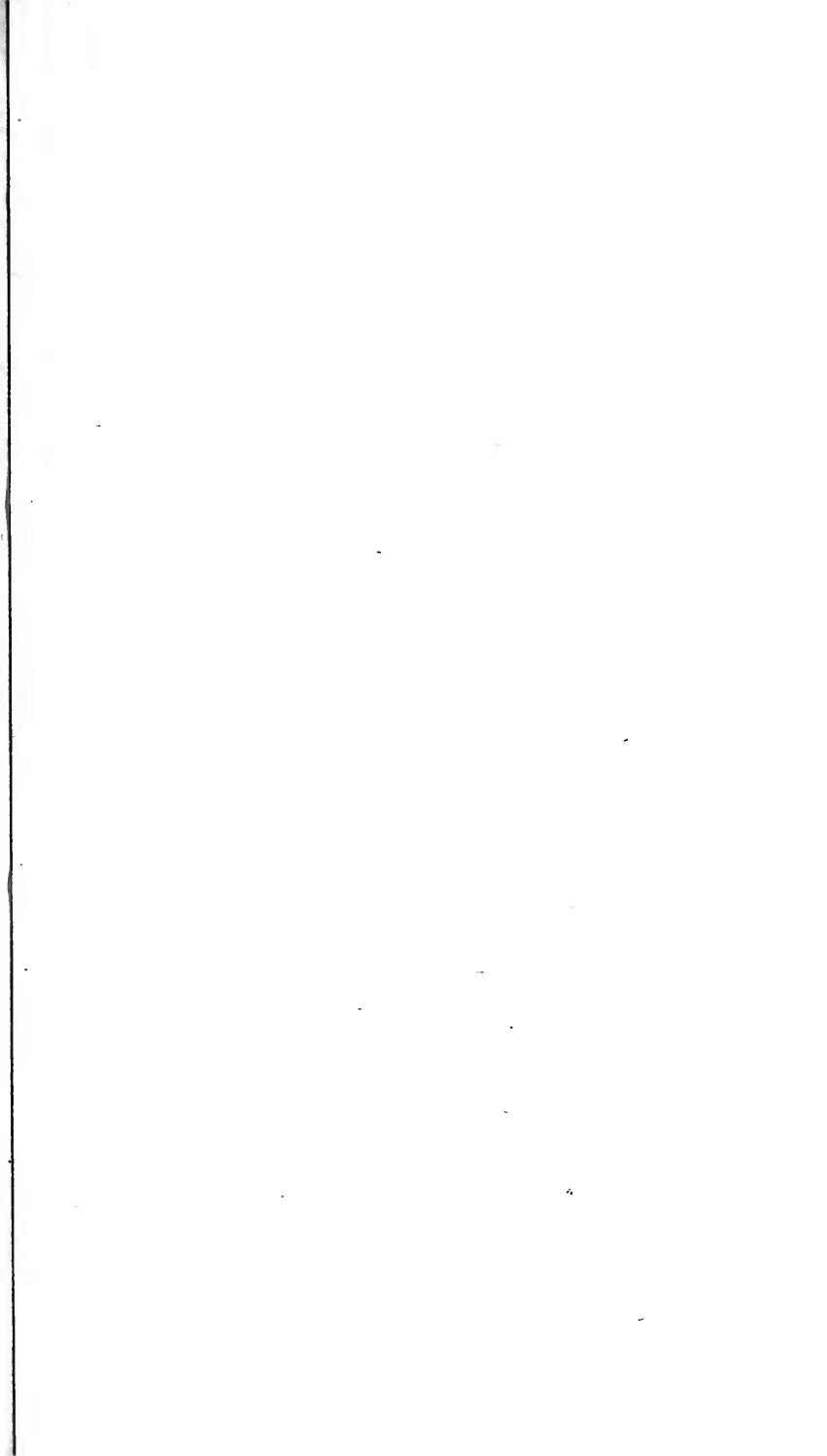
drie

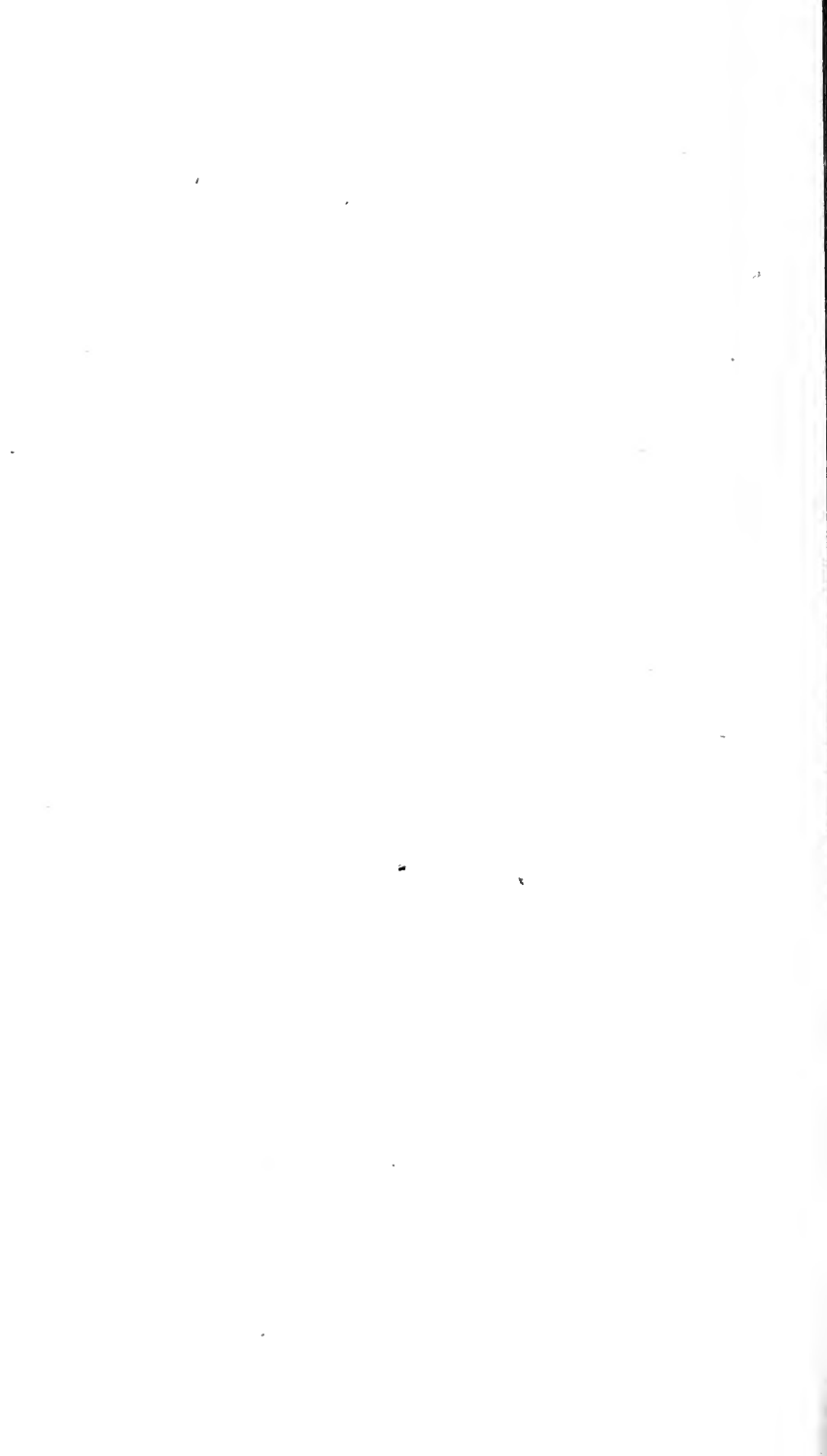
III
BOEK
XIV
Hoofdst.
na C. G.
Jaar 476.
tot 622.

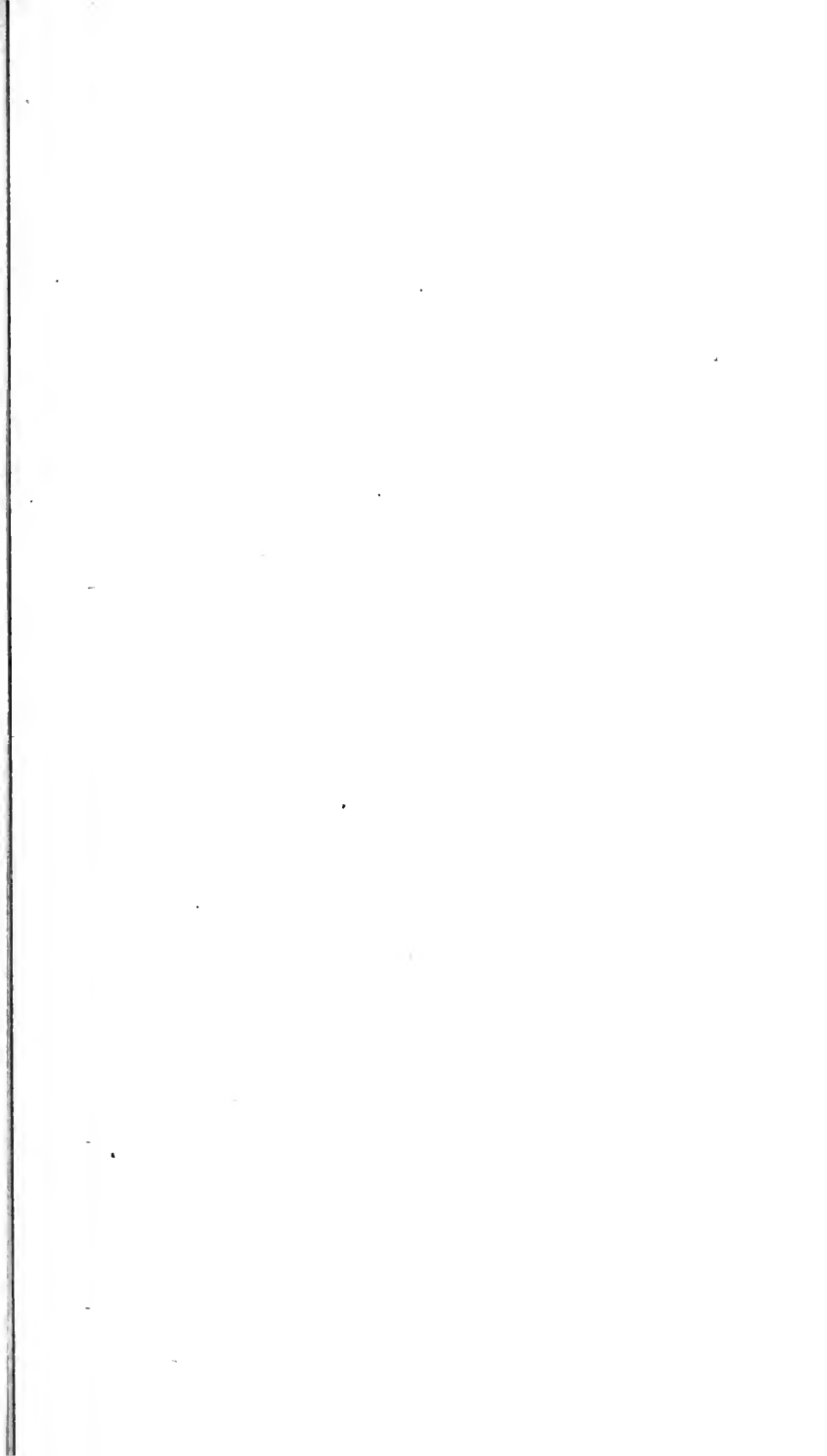

III drie personen in eene zelfstandigheid in God; en
 BOEK
 XIV zulkē *vereeniging* van den Zoon, dat 'er twee
 Hoofdst. *substantien en personen* blijven, en na deze *veree-*
 na C. G. *niging* een *eenige* CHRISTUS en Zoon besta. Ze-
 Jaar 476. ker is het, dat dit alles geenszins het leerstelsel
 tot 622. van NESTORIUS was, maar of zij van de overige
 Christenen even zoo in hun Geloof onderscheiden
 zijn, als zij met woorden schijnen? is eene andere
 vraag.

Einde van het Tiende Deel.

INSTITUTE FOR CHRISTIAN S.T.C.
TORONTO, ONTARIO, CANADA

